

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
BANKACILIK VE SİGORTACILIK ENSTİTÜSÜ
BANKACILIK ANABİLİM DALI

**TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE KOBİ KREDİLERİNDE TEMİNAT
TİPİ OLARAK KGF VE EKONOMİK AKTÖRLER AÇISINDAN
VERİMLİLİĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan: Nurullah ŞEKERLİ

İSTANBUL,2020

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
BANKACILIK VE SİGORTACILIK ENSTİTÜSÜ
BANKACILIK ANABİLİM DALI

**TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE KOBİ KREDİLERİNDE TEMİNAT
TİPİ OLARAK KGF VE EKONOMİK AKTÖRLER AÇISINDAN
VERİMLİLİĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan: Nurullah ŞEKERLİ

Danışman: Prof. Dr. Başak TANINMIŞ YÜCEMEMİŞ

İSTANBUL,2020

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Müdürlüğü

Sıfır Atık Proje Ortağı

Aşağıda belirtilen lisansüstü tez, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği hükümlerinde belirtilen esaslar çerçevesinde jüri önünde savunulmuş ve jüri tarafından başarılı bulunmuştur.

TEZ BAŞLIĞI : Türk Bankacılık Sisteminde Kobi Kredilerinde Teminat Tipi Olarak KGF ve Ekonomik Aktörler Açısından Verimliliği

TÜRÜ : Yüksek Lisans

TEZİ HAZIRLAYAN : Nurullah ŞEKERLİ

ANABİLİM DALI : Bankacılık

SAVUNMA TARİHİ : 15.06.2020

JÜRİ ÜYELERİ

GÖREVİ

ADI SOYADI

İmza

Danışman

Prof.Dr.Başak TANINMIŞ YÜCEMEMİŞ

Üye

Prof.Dr.Erişah ARICAN

Üye

Prof.Dr.Atilla UYANIK

ÖZET

Tüm dünya ekonomilerinde olduğu gibi ülkemizde de ekonomik aktivitenin önemli aktörlerinden olan Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ), yatırım, üretim, istihdam, dış ticaret ve katma değer yaratma işlevleri ile ülkemizin büyüme ve kalkınmasında önemli katkılar sağlamaktadırlar. KOBİ'in toplumsal denge ve ekonomik istikrar açısından taşıdıkları kritik rolleri nedeniyle, dünya genelinde ve ülkemizde finansal ve mali politikalar ile desteklenmekte ve teşvik edilmektedir. Bu işletmelerin en önemli sorunları finansmana erişimde yaşadıkları kısıtlardır. KOBİ finansmana erişimde en fazla kredi kanalını kullanmakta, ancak bankalar kredi risklerini düşürmek için teminat talep etmektedir. KOBİ'in istenilen nitelik ve miktarda teminata sahip olmamaları ise krediye erişimlerini kısıtlamaktadır. Bu sebeple, eko-politik karar alıcıların KOBİ'e yönelik destek ve teşviklerde odaklandığı en önemli nokta finansmana erişimdeki teminat sorununun çözülmesidir. Bu sorunun çözümü için de, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde uzun zamandan beri çeşitli yapılarda kredi garanti sistemleri uygulanmaktadır. Ülkemizde de işletmelerin teminat sorunlarının çözümüne yönelik olarak geliştirilen ve finansmana erişimlerini kolaylaştıran kredi garanti sisteminin uygulayıcısı konumundaki kurum Kredi Garanti Fonu (KGF)'dur.

Bu çalışmada; kredi garanti sisteminin tarafları olan KOBİ, bankalar ve KGF detaylı olarak incelenmiş ve KGF'nin işletmelerin finansman problemlerinin çözümüne etkileri analiz edilmiştir. Özellikle 2017 yılında KGF kefaletli kredilerdeki artışın sistemin paydaşları ve ekonomik aktörler açısından verimliliği ele alınmıştır. Ayrıca sistemin geliştirilmesine yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türk Bankacılık Sistemi, Kredi Garanti Fonu, Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler, Krediler, Teminat, Verimlilik

SUMMARY

Small and Medium Enterprises (SMEs), which are important actors of economic activity in our country as in all world economies, make important contributions to the growth and development of our country with their functions of investment, production, employment, foreign trade and creating function of added value. Due to the critical roles of SMEs in terms of social balance and economic stability, it is supported and encouraged by financial and fiscal policies worldwide and in our country. The most important problems of these enterprises are the restrictions they have in accessing finance. SME uses the most credit channels in accessing finance, but banks demand collateral to reduce their credit risks. SME's lack of the required qualifications and amount of collateral restricts their access to credit. For this reason, the most important point that eco-political decision-makers focus on support and incentives for SMEs is to solve the collateral problem in accessing finance. For the solution of this problem, credit guarantee systems in various structures have been implemented for a long time in both developed and developing countries. In our country, the institution that is the implementer of the credit guarantee system, developed for the solution of collateral problems and facilitating access to finance, is the Credit Guarantee Fund (KGF).

In this study; SMEs, banks and KGF, which are the parties to the credit guarantee system, were examined in detail and the effects of KGF on the solution of financial problems of the enterprises were analyzed. Especially in 2017, the efficiency of the increase in KGF guaranteed loans was addressed to the system's stakeholders and economic actors. In addition, suggestions were made for the development of the system.

Key Words: Turkish Banking System, Credit Guarantee Fund, Small and Medium Sized Enterprises, Loans, Guarantee, Productivity

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

ÖZET	i
SUMMARY	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
GRAFİKLER LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM	5
KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETMELERE GENEL BAKIŞ.....	5
1.1. KOBİ Tanımı	5
1.1.1. Avrupa Birliği'nde KOBİ Tanımı	7
1.1.2. ABD'de KOBİ Tanımı	8
1.1.3. Türk Mevzuatında KOBİ Tanımı	9
1.2. KOBİ'in Dünyada ve Türkiye'deki Yeri ve Önemi	13
1.2.1. KOBİ'in Dünyadaki Gelişimi, Yeri ve Önemi	14
1.2.2. KOBİ'in Türkiye'deki Gelişimi, Yeri ve Önemi.....	20
1.3. KOBİ'in Rekabet Açısından Güçlü ve Zayıf Yönleri	31
1.3.1. KOBİ'in Güçlü Yönleri	32
1.3.2. KOBİ'in Zayıf Yönleri	33
1.4. KOBİ'in Finansman Sorunları.....	35
1.4.1. Ekonomik İklim Kaynaklı Engeller.....	36

1.4.2. KOBİ Kaynaklı Yapısal Engeller	40
1.4.3. Bankaların Tabi Olduğu Regülasyonlar Kaynaklı Engeller	44
1.5. Kredi Kavramı ve Bankaların Kredi Yaratma Süreci	47
2. BÖLÜM	51
KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETMELERE TÜRKİYE'DE SAĞLANAN FİNANSAL DESTEK VE TEŞVİKLER	51
2.1. Türk Bankacılık Sektörünün Genel Görünümü ve Kredi Yapılanması	51
2.2.KOBİ'e Sağlanan Finansal Destek ve Teşvikler	56
2.2.1. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) Destekleri	57
2.2.1.1. KOSGEB Destekleme Programları	59
2.2.1.2. KOBİ Finansman Destek Programı	62
2.2.2. EXİMBANK Destekleri	64
2.2.3. Kalkınma Ajansları Destekleri	65
2.2.4. Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Destekleri	68
2.2.5. Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV) Destekleri	70
2.2.6. Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticileri Vakfı (TOSYÖV) Destekleri	73
2.2.7. Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) Destekleri	73
2.2.8. T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Destekleri	79
2.2.9. T.C. Ticaret Bakanlığı Destekleri	81
2.2.10. Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) Destekleri	84
2.2.11. Diğer Kamusal Destekler	86
3. BÖLÜM	91
BANKACILIK SİSTEMİNDE UYGULANAN BAŞLICA TEMİNAT TÜRLERİ VE KREDİ GARANTİ FONU SİSTEMİ	91

3.1. Bankacılık Sisteminde Başlıca Teminat Türleri	91
3.1.1. Türk Bankacılık Sistemi Mevzuatında Teminat Türleri	93
3.2. Kredi Garanti Fonu Sistemi	97
3.2.1. Dünyada Kredi Garanti Fonlarının Tarihsel Gelişimi	97
3.2.2. Dünyada Kredi Garanti Fonlarının Yapısı.....	98
3.2.3. Kredi Garanti Fonlarının Seçili Ülkelerdeki İşleyişi	100
3.2.3.1. Avrupa Bölgesi Kredi Garanti Fonlarının Yapısı.....	101
3.2.3.2. Güney Kore Garanti Kuruluşu (KODİT).....	105
3.2.3.3. Japonya Kredi Garanti Kurumu (CGC).....	106
4. BÖLÜM	110
TÜRKİYE’DE KREDİ GARANTİ FONU YAPISI, İŞLEYİŞİ, ETKİLERİ VE EKONOMİK AKTÖRLER AÇISINDAN VERİMLİLİĞİ.....	110
4.1. KGF’nin Tarihsel Süreci ve Yapısı	110
4.2. KGF’nin Kaynakları	114
4.2.1. Özkaynaklar	114
4.2.2. Hazine Fonu	117
4.2.3. Dış Kaynaklardan Sağlanan Fonlar	119
4.3. KGF Kefaletinin Verilmesinde Uygulanan Yöntemler, Limitler ve Vade Yapısı	119
4.4. KGF Kefaletinin Operasyonel Süreci	124
4.5. KGF Teminatlı Kredilerin Tazmin Süreci	127
4.6. KGF’nin Ekonomik Aktörler Açısından Verimliliği.....	130
4.6.1. KGF’nin Tüketiciler Açısından Verimliliği	130
4.6.2. KGF’nin İşletmeler Açısından Verimliliği	131
4.7. KGF’nin Yarattığı Etkiler.....	136
4.7.1. KGF’nin Makro Ekonomik Açısından Etkileri	136

4.7.2. KGF'nin Bankacılık Sistemine Ekileri	137
SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME	142
EKLER	149
Ek.1: Banka Uygulamalarında Kredi Türleri.....	149
KAYNAKÇA	150

TABLolar LİSTESİ

Sayfa No:

Tablo 1: AB’de Kriterlere Göre KOBİ Tanımı.....	7
Tablo 2: Türk Mevzuatında Kriterlere Göre KOBİ Tanımı.....	12
Tablo 3: Çalışan Sayına Göre Girişim Sayıları.....	25
Tablo 4: Sektör ve Çalışan Sayılarına Göre Girişimlerin Dağılımı (2018)	26
Tablo 5: KOBİ’in Ana Sektör Gruplarına Göre Dağılımı (2018).....	28
Tablo 6: KOBİ’in Ekonomik Göstergelerdeki Payı (2014) (%)	29
Tablo 7: Türkiye’de Dış Ticaret Faaliyeti Bulunan İşletme Sayısı (2018) (%).....	30
Tablo 8: İmalat Sanayisinde Faaliyette Bulunan Firmaların Teknoloji Kullanım Seviyesi (2014) (%)	30
Tablo 9: TCMB Zorunlu Karşılık Oranları.....	45
Tablo 10: KOSGEB Kredi Faiz Destekleri (2019 Yılı).....	63
Tablo 11: 2016-2018 Döneminde KOSGEB Destekleri (TL)	63
Tablo 12: Türk Bankacılık Sisteminde Temel Teminat Grupları	96
Tablo 13: AECM Üyesi Ülkelerin Kredi Garanti Fonlarının Ortaklık Yapısı.....	103
Tablo 14: KGF’nin Ortaklık Yapısı	113
Tablo 15: KGF Özkaynak Kefaletlerinin Gelişimi	115
Tablo 16: Hazine Destekli KGF Kefaletli Kredi Hacminin Gelişimi.....	118
Tablo 17: Hazine Destekli KGF Kefaletli Kredilerde KOBİ’in Payı	119
Tablo 18: KGF Kredilerinde Limitler ve Vade Yapısı	123
Tablo 19: KGF Kredilerinin (Özkaynaklar ve Hazine Fonu) Dağılımı (1994-2018 Dönemi)	132
Tablo 20: KGF Kefalet ve Kredi Hacminin Gelişimi (Özkaynaklar ve Hazine Fonu) 133	
Tablo 21: KGF Kredilerinin Sektörel Dağılımı (1994-2018 Dönemi Toplamı).....	134

Tablo 22: KGF' nin Banka Kredilerine Oranı	138
Tablo 23: KGF Teminatlđ Kredilerin Kaynaklara Göre Takibe İntikal ve Takip Risk Oranları	139

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No:

Şekil 1: Kredi Garanti Sisteminin İşleyişi 127

GRAFİKLER LİSTESİ

Sayfa No:

Grafik 1: Türk Bankacılık Sektöründe Kredi Türlerinin Gelişimi (Milyar TL).....	52
Grafik 2: Türk Bankacılık Sektöründe Kredilerin Dağılımı.....	53
Grafik 3: Türk Bankacılık Sektöründe KOBİ Kredilerinin Dağılımı (Milyar TL)	54
Grafik 4: Türk Bankacılık Sektöründe Takipteki Krediler (Milyar TL)	55
Grafik 5: Türk Bankacılık Sektöründe Takibe Dönüşüm Oranı (%)	56
Grafik 6: AECM Üyesi Garanti Fonlarının Kredi Dağılımı.....	102

KISALTMALAR LİSTESİ

AA	: Araştırma Altyapıları
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AECM	: Avrupa Kredi Garanti Kuruluşları Birliği (European Association of Guarantee Institutions)
a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.i.s.	: Adı Geçen İnternet Sitesi
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
a.g.r.	: Adı Geçen Rapor
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BIS	: Uluslararası Ödemeler Bankası (Bank for International Settlements)
Bkz	: Bakınız
BSTB	: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
CGC	: Japonya Kredi Garanti Kurum (Japanese Credit Guarantee Corporation)
CIP	: Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programının (Competitiveness and Innovation Framework Programme)
COSME	: İşletmelerin ve Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Rekabet Edebilirliği (Competitiveness of Enterprises and Small and Medium-Sized Enterprises)
CRD	: Kredi Riski Veritabanı (Credit Risk Database)
DAP	: Doğu Anadolu Projesi
DOKAP	: Doğu Karadeniz Projesi
ECGP	: Acil Kredi Garanti Programı (Emergency Credit Guarantee Program)
EIP	: Girişimcilik ve Yenilik Programı (Eco-innovation Programme)

GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu
JFC	: Japon Finans Kurumu (Japanese Finance Corporation)
JFG	: Kredi Garanti Kurumu Federasyonu (Japanese Federation of Credit Guarantee Corporations)
KGF	: Kredi Garanti Fonu
KİBO	: Kisul Bojiung
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOBİT	: Kefalet Onay Bilgi İşletim Teknolojileri
KOBİS	: Kefalet Onay Bilgi İşletim Sistemi
KODİT	: Kore Kredi Garanti Fonu (Korea Credit Guarantee Fund)
KOP	: Konya Ovası Projesi
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
MEKSA	: Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Destekleme Vakfı
MKK	: Merkezi Kayıt Kuruluşu
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (The Organisation For Economic Co-Operation And Development)
ÖİB	: Özelleştirme İdaresi Başkanlığı
PGS	: Portföy Garanti Sistemi
PLS	: Portföy Limit Sistemi
POS	: Satış Noktası (Point Of Sale)
ROA	: Aktif Karlılığı (Return on Assets)

ROE	: Özkaynak Karlılığı (Return on Equity)
SBA	: ABD Küçük İşletmeler İdaresi (Small Business Administration)
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
SYR	: Sermaye Yeterlilik Rasyosu
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TDO	: Takibe Dönüşüm Oranı
TESK	: Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu
TESKOMB	: Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Merkez Birliği
TGB	: Teknoloji Geliştirme Bölgeleri
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
TOSHP	: Teknoloji Odaklı Sanayi Hamlesi Programı
TOSYÖV	: Türkiye Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı
TTGV	: Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı
TTO	: Teknoloji Transfer Ofisleri
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
VAP	: Verimlilik Artırıcı Projeler
YSHİ	: Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri

GİRİŞ

Ekonomilerin temelini sermaye ve para piyasalarını kapsayan finans sektörü ile fiilen mal-hizmet üretiminin gerçekleştirildiği reel sektör oluşturmaktadır. Finans sektörünün temel fonksiyonu, tasarrufları fon fazlası olan birimlerden toplayıp fona ihtiyaç duyan birimlere dağıtarak iki tarafın da gereksinimlerinin karşılanmasına aracılık etmektir. Bu doğrultuda finans sektörü tasarrufları fon aktarım mekanizmasıyla reel sektörün yatırım ve üretim için finansman ihtiyacına kanalize etmektedir. Finans sektöründeki en temel araçlar ise bankalardır. Reel sektör mal ve hizmet üretimini gerçekleştirmek için yatırım yapan, sermaye stokunu büyüten ve istihdam yaratan işletmelerden oluşmaktadır. Ekonomik döngüde istihdam; hem emek faktörü olarak üretimi gerçekleştirerek arz tarafında hem de bireylerin gelir elde ederek harcama ve tasarrufun oluşumunu sağlayarak talep tarafında etkin olan temel unsurdur. Eko-politik karar alıcıların üzerinde durdukları istihdam düzeyi, ekonomik etkileri kadar sosyal refahın sağlanması açısından da oldukça önemlidir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde görülen tasarruf açığı sorunu reel sektörün finansmanında birtakım zorlukları beraberinde getirmekte, bu durum ise ekonomik büyüme ve istihdam artışını olumsuz yönde etkilemektedir. Ekonomik büyüme için reel sektörün büyümesi şart olup, bu büyüme sürecinde finansman kaynağı olarak kullanılan krediler belirleyici olmaktadır. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de ekonomik aktivitenin ve reel sektörün en önemli aktörlerinden olan Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) Türkiye’de faaliyet gösteren tüm işletmelerin %99,8’ini oluşturmakta ve yatırım, üretim, istihdam, dış ticaret ve katma değer yaratma işlevleri ile ülkedeki gelişim, büyüme ve kalkınmada önemli katkılar sağlamaktadır. Ekonominin geneline yönelik katkılarının yanı sıra, bölgeler arası gelir dağılımının dengelenmesi, aşırı göçün önlenmesi, sivil toplum kuruluşları oluşturarak toplumsal taleplerin siyasal karar alma süreçlerine dahil edilmesi gibi toplumsal katkıları da bulunmaktadır. KOBİ sosyal ve ekonomik istikrar açısından kritik önemleri nedeniyle, dünya genelinde ve ülkemizde finansal ve mali politikalar ile desteklenmekte ve teşvik edilmektedir.

KOBİ esnek yapıları, değişime uyum sağlama becerileri, yenilikçi yaklaşımları sayesinde ayakta kalarak istihdam artışına önemli boyutta katkı sağlamaya devam

etmektedirler. Bu durum ekonomik, sosyal ve politik istikrarın sürdürülmesinde KOBİ'in önemini artırmakta ve büyük işletmelere karşı rekabet güçlerini ortaya koymaktadır. KOBİ'in korunmaları ve desteklenmeleri amacıyla, çeşitli iktisadi, finansal ve mali politikalar geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Bu destek ve teşviklerin odak noktasını KOBİ'in en önemli sorunu olan finansmana erişim oluşturmaktadır. Finansman ihtiyacı hem işletme sermayesi olarak faaliyet süreçlerinde hem de yatırım finansmanı olarak büyüme aşamasında ortaya çıkmaktadır.

KOBİ'in finansmana erişim probleminin temelini yetersiz özkaynakla faaliyetlerini sürdürmeleri ve yabancı kaynağa ihtiyaç duymaları oluşturmaktadır. İşletmeler, yabancı kaynağın sağlanmasında ana kanal olarak banka kredilerini kullanmakta ve krediye erişimde tahsilatsızlık risklerini azaltmak diğer bir ifadeyle kredi riskini düşürmek isteyen bankaların kredi tahsis aşamasında teminat talebini karşılamaya çalışmaktadırlar. KOBİ'in istenilen nitelikte güçlü ve yeterli teminata sahip olmamaları krediye erişimlerini kısıtlamaktadır. Finansman sorunu yaşayan ve bu sorunu aşamayan firmalar ise büyüyememekte ve çoğu zaman nakit akışında dengesizlikler yaşayarak faaliyetlerini sonlandırmak zorunda kalmaktadırlar. Bu teminat sorunun çözümü için ise, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde, uzun zamandan beri çeşitli yapılarda kredi garanti sistemleri uygulanmaktadır.

Son dönemde yaşanan en büyük finansal kriz olarak görülen 2008 Mortgage krizinin etkilerini azaltmak ve ortadan kaldırmak için devletler çeşitli önlemler ve teşvikler yürürlüğe koymuştur. Ekonomik büyüme ile kredi büyümesi arasındaki doğrusal ilişki reel sektörü canlandırma politikalarının temel aracı olarak kabul edilen banka kredileri kanalını öne çıkarmıştır. Türkiye'de de ekonomik büyüme ve istikrara destek olmak için banka kredileri destek ve teşvik aracı olarak kullanılmış ve bu amaçla krediye erişime engel olarak görülen teminat yetersizliği sorununun çözümünde Kredi Garanti Fonu (KGF) kefaletleri reel sektörün finansmana erişimini kolaylaştırmıştır. Ülkemizde 1994 yılından beri faaliyette bulunan KGF, KOBİ'in teminat sorununa çözüm yaratmak için kurulmuş olup, sermaye yetersizliği nedeniyle 2016 yılına kadar bu işlevi istenen düzeyde yerine getirememiştir. Ancak Hazine Müsteşarlığı'nın fon desteği ile

birlikte 2017 yılında KGF kefaletli kredilerde önemli bir büyüme yaşanmış, böylece hem iktisadi aktiviteye hem de sistemin paydaşlarına önemli bir katkı sağlanmıştır.

Bankalar, işletmelerin kredi taleplerini karakter, kapasite, koşullar, kapital ve karşılık gibi kredi tahsis kriterlerine göre değerlendirmektedirler. Kredinin geri ödenmeme riskine karşılık sigorta görevi üstlenen teminat kriterini yerine getiremeyen işletmeler, diğer kriterleri sağlasalar dahi finansmana erişememektedirler. Kredi tahsisi aşamasında talep edilen teminata, istenilen nitelik ve miktarda sahip olmayan KOBİ'in teminat açıklarını, kredi garanti kurumları işletmeler lehine müteselsil kefalet vererek çözüm sağlamaktadırlar. Kredi garanti kurumlarının vermiş olduğu ödeme garantisini içeren müteselsil kefalet, bankalar nezdinde birinci sınıf teminat kabul edildiğinden KOBİ'in finansmana erişiminde önemli katkılar sağlamakta ve kredi aktarım mekanizmasının çalışmasını etkinleştirmektedir. Kredi hacmindeki büyüme ile iktisadi faaliyette görülen artış arasındaki pozitif korelasyon hem sistemin tarafları açısından hem de ekonomik parametreler açısından önemli sonuçlar doğurmaktadır.

Bu çerçevede çalışmanın temel amacı; Türkiye'de KOBİ'in finansman ihtiyacının karşılanmasında en önemli finansman kaynağı olan banka kredilerine erişimde teminat yetersizliğini çözen kredi garanti sisteminin taraflarının incelenmesi, sistemin işleyişinin taraflar ve paydaşlar açısından ele alınması, ekonomik aktörler olan tüketiciler ve işletmeler açısından verimliliğinin açıklanmaya çalışılmasıdır. Ülkemizdeki kredi garanti sistemi temel olarak; finansman ihtiyacı olan işletmeler, kredi sağlayıcısı bankalar ve kefalet veren KGF tarafından oluşturulmuş, devlet ise sistemin yasal altyapısını oluşturan ve Hazine aracılığı ile fon sağlayan aktör olarak bu yapıda yer almıştır. Çalışmada ayrıca kredi aktarım mekanizmasında işlevselliği giderek artan kredi garanti sisteminin, uygulamada kullanılan metodolojinin işleyişine yönelik iyileştirilmesi gereken alanlara dönük değerlendirmeler yapılmakta ve politika değişikliğine yönelik önerilerde bulunmaktadır. Çalışmada nihai olarak, kredi garanti sisteminin tarafları ve uygulanması ele alınarak geliştirilmesine yönelik gereken adımlara dönük çıkarımda bulunarak literatüre katkı sağlanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde, ülkemizde ve dünyada kullanılan KOBİ tanımlarına yer verilmiş ve tanımlamada kullanılan kriterler ele alınmıştır. Ayrıca KOBİ

olarak değerlendirilen işletmelerin ülkemiz ve dünya ekonomilerindeki yeri ve önemi irdelenmiş, KOBİ'in güçlü ve zayıf yönlerine yönelik bir değerlendirme yapılmış ve bu işletmelerin finansmana erişimde karşılaştıkları ekonomik iklime dayalı, yasal ve kendi yapısal özellikleri kaynaklı engel ve sorunlara değinilmiştir. Kredi kavramı ve bankaların kredi yaratma süreci de bu bölümde ele alınan diğer başlık olmuştur.

İkinci bölümde, Türk bankacılık sektörünün genel görünümü, kredi yapılanması ve lkemizde KOBİ'in banka kredilerinden aldıkları pay verilerle incelenmiştir. Ayrıca Türkiye'de KOBİ'e yönelik finansal destek ve teşvik sağlayan kurumlar ele alınmış olup, uygulanan politikalar ve destek sağlamada kullanılan araçlar irdelenmiştir.

nc bölümde, KOBİ'in temel problemini oluşturan finansman ve finansmana erişimde temel yabancı kaynak olarak kullanılan banka kredilerine erişimi engelleyen teminat yetersizliği sorununun zm için geliştirilen kredi garanti sistemine temel oluşturması amacıyla, uygulamada yer alan başlıca kredi teminat türleri incelenmiştir. Bununla birlikte KOBİ'in finansmana erişiminde kullanılan ve özellikle son yıllarda etkinliği artan kredi garanti sistemlerinin dünyadaki tarihsel gelişim süreci ve fonların yapısı incelenmiştir. Bu çerçevede, genel olarak kredi garanti sistemlerinin kurulma amacına, çeşitlerine, tarihsel gelişimlerine ve KOBİ finansmanındaki rollerine değinilmiştir. rnek olarak AB genelinde, Japonya'da ve Güney Kore'de KOBİ'in banka kredilerine erişiminde kredi garanti sistemlerinin işleyişi ve uygulama sonuçları ele alınmış alınmıştır.

Dördüncü bölümde, KOBİ'lerin finansmana ve banka kredilerine erişiminde ülkemizde kullanılan Kredi Garanti Fonu'nun (KGF) tarihsel süreci, yapısı, kaynakları, operasyonel işleyişi, tazmin süreci ve uygulamada gelinen nokta değerlendirilmiştir. Ayrıca KGF kefaleti ile verilen kredilerin ekonomik aktörler açısından verimliliği tüketiciler ve işletmeler açısından incelenmiştir. Son olarak ise KGF'nin yarattığı etkiler makro boyutta ve bankacılık sistemi açısından ele alınmıştır.

Sonuç bölümünde ise, çalışmanın zeminini oluşturan KGF'nin KOBİ finansmanında kullanılan bir araç olarak etkinliğinin ve verimliliğinin arttırılmasına yönelik önerilerde bulunulmuştur.

1. BÖLÜM

KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETMELERE GENEL BAKIŞ

1.1. KOBİ Tanımı

Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) olarak sınıflandırılan işletmeler, tüm dünya ekonomilerinde, yatırımları sonucu üretim yapan, istihdam sağlayan ve dış ticarete yer alan ve bu aktiviteleri sonucu katma değer yaratan iktisadi faaliyetin dinamik ve etkin aktörleridir. İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı'na (The Organisation For Economic Co-Operation And Development-OECD) göre KOBİ, ekonomik ve toplumsal refahı sağlayan ve aynı zamanda sürdürülebilir büyümede anahtar rol oynayan temel yapılar olarak vurgulanmıştır. OECD bölgesinde yer alan ülkelerde, yaygın bir girişim biçimi olan KOBİ, 2016 yılındaki verilerle tüm firmaların yaklaşık %99'unu oluşturmaktadırlar. KOBİ yine aynı ülkelerde ekonomik aktivitenin %70'ini üslenmekte, istidamin %60 ana kaynağını oluşturmakta, yarattıkları katma değer ise %50 ile %60 aralığında yer almaktadır.¹Buna göre KOBİ'in, ülke ekonomileri açısından hem Gayri Safi Yurtiçi Hasıla artışı olarak ifade edilen niceliksel akış büyüklüğü olan ekonomik büyümede, hem de süreç içindeki ekonominin niteliksel stok büyüklüğünü ifade eden kalkınmada büyük bir öneme sahip oldukları söylenebilir.

Hukuksal bir tanımlamadan çok, iktisadi bir sınıflandırma olan KOBİ, her ülkenin gelişmişlik düzeyine göre farklı kriterlere göre tanımlanmaktadır. Hem ülkeden ülkeye, hem de uluslararası organizasyonlar tarafından nitel ve nicel ölçütlere göre değişen farklı KOBİ tanımlamaları görülmektedir. Tüm dünyada geçerli olan ve kriterler açısından uzlaşımış ortak bir KOBİ tanımı ve sınıflandırması bulunmamaktadır.² Bazı durumlarda bir ülke içindeki farklı kurumlar tarafından değişik kriterlere göre yapılan farklı KOBİ tanımları da bulunmaktadır.

¹ Meeting of the OECD Council at Ministerial Level Paris, 7-8 June 2017, s.6, <https://www.oecd.org/industry/C-MIN-2017-8-EN.pdf>, (Erişim: 12.10.2019).

² Burcu TÜRKMEN ve Neşe SONGÜR, "KOBİ'lerde E-Ticaret Kullanımına Yönelik Bir Araştırma: OSTİM Örneği", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 23, 2010, s.232.

KOBİ tanımı yapılırken, kurumsal yapıya sahip, ulusal ve uluslararası düzeyde faaliyet gösteren, sermaye yapısı, aktif büyüklüğü ve ciro olarak farklılaşan büyük işletmelerin dışında kalan işletmeler ifade edilmektedir. Pazar payı, işletme sahiplik yapısı, faaliyet gösterdiği lokasyon, teknoloji kullanım seviyesi gibi niteliksel özellikler yanında, istihdam, ciro, aktif büyüklüğü gibi niceliksel tanımlamalar da bulunmaktadır.³ Bununla birlikte OECD gibi sadece istihdam edilen personel sayısına göre sınıflandırma yapılmasının yanında, Türkiye'nin de içinde yer aldığı Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Avrupa Birliği (AB) gibi birçok devlet ve birlikler tarafından, istihdam edilen personel yanında mali bilanço büyüklüğü ve net satış hasılatı gibi ölçülebilir rakamsal ölçütleri ve büyüklük kriterlerini baz alan KOBİ tanımlamaları da yapılmaktadır.

Ülke ekonomilerinin sanayi, hizmet, tarım, turizm, dış ticaret gibi tüm alanlarında yatırım ve üretim yapan, istihdama katkı sağlayan ve katma değer üreten, sosyal ve ekonomik istikrarın sürdürülmesinin ana öğelerinden olan KOBİ'lerin korunması, desteklenmesi ekonomi yönetimleri açısından vazgeçilmez önemdedir. Küresel üretim ve pazarlama ağına sahip ölçek ekonomisinden yaralanan global firmalar karşısında, rekabet edebilirliği düşük olan yerel işletmelerin hayatta kalabilmeleri istihdam ve üretim odaklı büyüme modelini benimseyen ülke ekonomileri açısından oldukça önemlidir. Bu sebeple eko-politik karar alıcılar, teşvik ve sübvansiyonlar aracılığıyla aktarım mekanizmalarını oluştururken, ulaşılmak istenen hedefler, bu süreçte kullanılacak araçlar, denetim ve ulaşılan sonuçların değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Bu anlamda KOBİ tanımlaması bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. KOBİ'in sermaye yetersizlikleri nedeniyle finansman ihtiyaçlarını karşılayan ve tahsilat-ödeme süreçlerinde nakit akışının sağlanmasında çözüm ortağı olarak yer alan kurumlar finansal araçlardır. Bu finansal araçlar kredilendirme süreçlerinde firmaları segmentasyona tabi tutmaktadırlar. Bu açıdan da KOBİ tanımı yapılması süreç yönetimleri için bir gerekliliktir.

³ Musa TÜRKÖĞLU, “KOBİ'lerin Bölgesel Kalkınma Etkileri ve Bölgesel Kalkınmada Kobi Temelli Stratejiler”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı 7, Cilt 1, 2002, s.279.

1.1.1. Avrupa Birliği'nde KOBİ Tanımı

Avrupa komisyonu verilerine göre KOBİ AB'deki tüm işletmelerin %99'unu temsil etmektedir. Birlik bünyesinde KOBİ tanımının yapılması hem üye ülkelerin mevzuat uyumları hem de özellikle Birlik bünyesinde AB destek programları kapsamında sağlanan finansal destek ve araştırma fonlarına erişim açısından önemlidir. AB'de 6 Mayıs 2003'te kabul edilen ve 1 Ocak 2005'te yürürlüğe giren Komisyon'un tavsiye kararı ile 2003/361/EC sayılı tüzük çerçevesinde KOBİ tanımına ilişkin sınıflandırma yapılmıştır. KOBİ sınıflamasında, istihdam edilen personel sayısı, yıllık net satışlar veya aktif büyüklüğü ve son olarak da bağımsızlık kriterlerinden oluşan ölçütler yer almaktadır.⁴

Tablo 1: AB'de Kriterlere Göre KOBİ Tanımı

KOBİ Tanımı	Çalışan Sayısı	Ciro	Aktif Büyüklüğü
Orta boy	<250	≤ 50 milyon EURO	≤ 43 milyon EURO
Küçük	<50	≤ 10 milyon EURO	≤ 10 Milyon EURO
Mikro	<10	≤ 2 milyon EURO	≤ 2 milyon EURO

Kaynak: **European Commission**, https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/sme-definition_en, (Erişim: 24.09.2019).

AB'de yapılan KOBİ tanımında Tablo 1'de belirtildiği gibi, personel sayısı 10 kişiden az olan işletmeler mikro işletme, 50 kişiden az olan işletmeler küçük işletme, 250 kişiden az personel istihdam eden işletmeler ise orta büyüklükte işletme olarak tanımlanmıştır. Mikro işletmeler 2 milyon Euro ve daha az ciro veya aktif büyüklüğüne sahip işletmeler olarak tanımlanırken, küçük işletmeler 10 milyon Euro ve daha az ciro veya aktif büyüklüğüne sahip işletmeler olarak tanımlanmıştır. Mikro ve küçük işletmeler açısından ciro veya aktif büyüklüğü kriterleri eşit büyüklükte ele alınmış ve herhangi birinin sağlanması yeterli görülmüştür. Ancak orta büyüklükteki işletmelerde ciro ve aktif büyüklüğü kriterlerinde farklılaşmaya gidilerek ciro rakamının 50 milyon Euro ve daha

⁴ **European Commission**, https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/sme-definition_en, (Erişim: 24.09.2019).

az, aktif büyüklüğü rakamının ise 43 milyon Euro ve daha az olması gibi bir farklılaşmaya gidilmiştir.

1.1.2. ABD’de KOBİ Tanımı

1953'te kurulan ABD Küçük İşletmeler İdaresi (Small Business Administration -SBA), küçük işletme sahiplerine ve girişimcilere eğitim, danışmanlık, hukuksal ve finansal destek sunan, tamamen küçük işletmelere odaklanmış tek federal kurumdur. ABD’de KOBİ tanımı sektörler bazında firmaların yıllık ciroları ve istihdam edilen personel sayılarına göre belirlenmektedir. SBA tarafından belirlenen temel iki kritere göre;

- İmalat sanayi sektöründe en fazla 500 çalışanı bulunan,
- Hizmet sektöründe en fazla 7 milyon USD ciro yapan işletmeler KOBİ olarak sınıflandırılmaktadır.⁵

Ayrıca bir işletmenin KOBİ sayılabilmesi için kar amacı gütmemesi, bağımsız olması ve alanında baskın işletme olmaması şartları aranmaktadır. ABD’de SBA tarafından tanımlaması yapılan sektörler örnek olarak Toptan Perakende Satışı sektörleri verilebilir. Buna göre satışı yapılan ürünlere bağlı olarak maksimum çalışan sayısı 100 – 500 aralığında olabilir.

- Perakende Satış: Satışı yapılan ürünlere bağlı olarak yıllık satışlar 5 ile 21 Milyon \$ aralığını geçmemelidir.
- İnşaat: İnşaatın tipine bağlı olarak yıllık satışlar 13,5 ile 17 Milyon \$ aralığını geçmemelidir.
- Tarım: Üretilen tarım ürününün tipine bağlı olarak yıllık satışlar 0,5 ile 9 Milyon \$ aralığını geçmemelidir.⁶

⁵ Mehmet KALKAN, Türkiye’de Kobi’lerin Finansman Olanakları, (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, 2010), s.3.

⁶ Türkiye, Avrupa Birliği ve ABD KOBİ Tanımı,2013, <http://www.kobigirisim.net/2013/06/kobi-ne-demek.html>, (Erişim: 02.10.2019).

1.1.3. Türk Mevzuatında KOBİ Tanımı

KOBİ tanımı yapılması ihtiyacı tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de ekonomik aktivitenin en önemli aktörü olan işletmelerin, ilgili kurum ve kuruluşlarca hedef kitlenin belirlenmesi, mali ve finansal destek ve teşviklerin sunulması, sektörel politikaların hazırlanması ve uygulamasına ölçüt oluşturup finansal kaynakları yönlendirme gibi nedenlerle ortaya çıkmıştır. 2005 yılına gelinceye kadar ülkemizde Hazine Müsteşarlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Eximbank, Halk Bankası, KOSGEB, vb. kurum ve kuruluşların her biri tarafından farklı kriterlere göre değişik KOBİ tanımları bulunmaktaydı.⁷ KOBİ tanımları ise genelde kuruluşların faaliyetleri kapsamında yer alan hedef kitlenin belirlenmesi amacıyla yapmıştı.

AB'ne ilk KOBİ tanımı 1996'da yapılmış olup, 2003 yılında revize edilerek 2005 yılında yürürlüğe girmiştir. AB üyesi ülkeler kadar üyelik müzakere sürecindeki ülkeler için de, belirlenen kriterlere göre uyumlu KOBİ tanımı yapılması gereklilik olarak ortaya çıkmıştır. AB istihdam edilen personel sayısı ile aktif ve ciro büyüklüğü kriterlerine göre tanımlama yapılmasını benimsemiştir. AB İlerleme Raporları ve 2003 yılı Katılım Ortaklığı Belgesinde, Türkiye'nin AB ölçütleri doğrultusunda tek bir tanım yapması gerekliliği yer almıştır. Bu çerçevede ise hem ülkemizdeki destek sağlayıcı kuruluşların farklı KOBİ tanımları kargaşasını gidermek, hem de AB KOBİ tanımına uyum sağlamak amacıyla, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı koordinasyonunda mevzuat düzenlemesi çalışması yapılmıştır. 12 Nisan 2005 tarihinde kabul edilen 5331 sayılı "Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanuna Bir Ek Madde Eklenmesine İlişkin Kanun" ile hukuksal çerçeve oluşturulmuş ve KOBİ kriterlerinin belirlenmesi ise Bakanlar Kurulu Yönetmeliği ile yapılması hükme bağlanmıştır. Bu kanunla, KOBİ tanımında çalışan sayısı, bilanço büyüklüğü ve net satış hasılatı ölçütlerinin kullanılması öngörülmüş ve böylece AB mevzuatına uyum sağlanarak ülkede ortak bir KOBİ tanımı yapılması ihtiyacı giderilmiştir.⁸

⁷ M. Faruk ÇATAL, "Bölgesel Kalkınmada Küçük ve Orta Boy İşletmelerin (Kobi) Rolü", **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 10, Sayı 2, 2007, s.334.

⁸ Adem ÖGÜT ve Selçuk KARAYEL, "KOBİ'lerin Yapısal ve İşlevsel Sorunlarının Çözümüne Yönelik Yapıcı Bir Öneri: Kümelenme", **Selçuk Üniversitesi Kadınhamı Faik İçil Meslek Yüksekokulu Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi**, Sayı 1, Mayıs 2011, s.30.

5331 sayılı kanunda; "Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin tanımlanmasına, niteliklerine, sınıflandırılmasına ve uygulamalarına ilişkin esaslar; net satış hasılatları, mali bilanço tutarları ve çalışan sayıları dikkate alınarak Bakanlıkça hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca yürürlüğe konulan yönetmelikle belirlenir. Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler kısaca "KOBİ" olarak adlandırılır. Kurum ve kuruluşların KOBİ'lere ilişkin uygulamalarında birinci fıkra uyarınca yürürlüğe konulan yönetmelik hükümleri esas alınır." ⁹ denilmektedir.

5331 Sayılı Kanun'a esas alınarak KOBİ kriterlerinin belirlenmesi amacıyla 2005 yılında Bakanlar Kurulu Yönetmeliği çıkartılmış ve ülkemizdeki ilk KOBİ tanımı yapılmıştır. Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan 2005/9617 karar sayılı "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik" Resmi Gazete'de 25997 sayılı ile 18.11.2005 tarihinde yayımlanarak KOBİ kriterleri belirlenmiştir. Bu yönetmelik sonucunda KOBİ tanımında objektif kriterler belirlenerek yeknesak bir tanım yapılmıştır.

2005 yılında yapılan ilk tanımda, ortaklık yapısı ister gerçek kişi ister tüzel kişi olsun, tek veya birden çok gerçek veya tüzel kişiye ait olabilen, hukuki statüsü ne olursa olsun bir ekonomik faaliyette bulunan birimler işletme olarak tanımlanmış ve işletmeler üç ana başlık altında toplamıştır.

a) Mikro işletme: Yıllık cirosu ve bilanço aktif büyüklüğünden herhangi biri 1 milyon Türk Lirasını aşmayan ve yıllık 10 personelden az istihdam yaratan ve çok küçük ölçekli işletmeler,

b) Küçük işletme: Yıllık cirosu ve bilanço aktif büyüklüğünden herhangi biri 5 milyon Türk Lirasını aşmayan ve yıllık 50 personelden az istihdam yaratan işletmeler,

c) Orta büyüklükteki işletme: Yıllık cirosu ve bilanço aktif büyüklüğünden herhangi biri 25 milyon Türk Lirasını aşmayan ve yıllık 250 personelden az istihdam yaratan işletmeler.¹⁰

⁹ 5331 sayılı ve 16.04.2005 tarihli Resmi Gazete, "Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanuna Bir Ek Madde Eklenmesine İlişkin Kanun", m.1.

¹⁰ 25997 sayılı ve 18.11.2005 tarihli Resmi Gazete, "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik", m.4.

2005 yılı sonrasında ülkemizde yaşanan ekonomik gelişmeler işletmelerin iş hacimlerinde büyümeye neden olmuş, buna bağlı olarak işletmelerin dolayısıyla net satış hasılatı ve bilanço varlık değerleri artmış, sonuçta mali ölçütlerin güncellenmesi ihtiyacı doğmuştur. Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan 2012/3834 karar sayılı “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmenlik” Resmi Gazete’de 28457 sayılı 04.11.2012 tarihli olarak yayımlanmış, böylece mikro işletme ve orta büyüklükteki işletmelere ilişkin ciro kriteri revize edilerek aşağıda yer aldığı gibi bir sınıflandırmaya gidilmiştir.

a) Mikro işletme: Yıllık cirosu ve bilanço aktif büyüklüğünden herhangi biri 1 milyon Türk Lirasını aşmayan ve yıllık 10 personelden az istihdam yaratan işletmeler.

b) Küçük işletme: Yıllık cirosu ve bilanço aktif büyüklüğünden herhangi biri 8 milyon Türk Lirasını aşmayan ve yıllık 50 personelden az istihdam yaratan işletmeler.

c) Orta büyüklükteki işletme: Yıllık cirosu ve bilanço aktif büyüklüğünden herhangi biri 40 milyon Türk Lirasını aşmayan ve yıllık 250 personelden az istihdam yaratan işletmeler olarak sınıflanmıştır.¹¹

2018 yılında yapılan son değişiklik ile daha fazla işletmenin KOBİ desteklerinden yararlanması amacıyla kriterlerde güncelleme yapılmıştır. Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan 2018/11828 karar sayılı “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmenlik” Resmi Gazete’de 30458 sayılı ile 24/06/2018 tarihinde yayımlanarak KOBİ tanımı son şeklini almıştır.

¹¹ 28457 sayılı ve 04.11.2012 tarihli Resmi Gazete, “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmenlik”, m.4.

Buna göre;

- Mikro İşletmeler: Yıllık cirosu ve bilanço aktif büyüklüğünden herhangi biri 3 milyon Türk Lirasını aşmayan ve yıllık 10 personelden az istihdam yaratan işletmeler, mikro işletme olarak adlandırılmaktadır.

- Küçük İşletmeler: Yıllık cirosu ve bilanço aktif büyüklüğünden herhangi biri 25 milyon Türk Lirasını aşmayan ve yıllık 50 personelden az istihdam yaratan işletmeler küçük işletme olarak adlandırılmaktadır.

- Orta Büyüklükteki İşletmeler: Yıllık cirosu ve bilanço aktif büyüklüğünden herhangi biri 125 milyon Türk Lirasını aşmayan ve yıllık 250 personelden az istihdam yaratan işletmeler, orta büyüklükte işletme olarak adlandırılmaktadır¹²(Bkz. Tablo 2).

Bu tanıma göre, KOBİ aşağıdaki gibi sınıflandırılmaktadır:

Tablo 2: Türk Mevzuatında Kriterlere Göre KOBİ Tanımı

	2005-2018 arası	2005	2012	2018
KOBİ Tanımı	Çalışan Sayısı	Aktif Büyüklük veya Yıllık Net Satışlar		
Mikro İşletme	< 10	≤ 1 mio TL	≤ 1 mio TL	≤ 3 mio TL
Küçük İşletme	< 50	≤ 5 mio TL	≤ 8 mio TL	≤ 25 mio TL
Orta Büyüklükte İşletme	< 250	≤ 25 mio TL	≤ 40 mio TL	≤ 125 mio TL

Kaynak: **30458 sayılı ve 24.06.2018 tarihli Resmi Gazete** “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik”, m.1 ve m.2.

Türkiye ile AB’ye tam üye olan 28 ülkenin KOBİ tanımında kullanılan kriterler aynı olmakla birlikte bu kriterlerin niceliksel büyüklükleri farklılaşmaktadır. Türkiye’de KOBİ tanımı içerisinde yer alan işletmeler tanımlama yapılırken 2005 ve 2018 yılları arasında çalışan sayısı açısından herhangi bir değişiklik olmamış, mali büyüklük (yıllık ciro ve bilanço) kriterleri ise zaman içinde revizyona uğramıştır. Bu revizyon hem ekonomik büyümeyi desteklemek hem de daha fazla KOBİ’in sağlanan destek ve

¹² **30458 sayılı ve 24.06.2018 tarihli Resmi Gazete**, “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”, m.1 ve m.2.

teşviklerden yararlanmasını sağlamak amacıyla yapılmıştır. 2018 yılındaki değişiklik ile ciro veya bilanço aktif büyüklüğü 125 milyon TL'ye kadar olan işletmeler KOBİ tanımına dahil edilmiştir. TÜİK İş Kayıtlarına Göre Girişim Sayıları Çalışması 2018 yılı verilerine göre tüm girişimlerin mali büyüklüğü (yıllık ciro ve bilanço) ilişkin kriterler uygulanmaksızın, sadece personel sayısı 250'den az olan girişimlerin KOBİ olarak tanımlandığı çalışmada, Türkiye'de toplam 3.845.951 işletme faaliyette bulunmakta ve bu işletmelerin %99,8'ini KOBİ oluşturmaktadır. 0-9 çalışana sahip mikro işletmeler, toplamın %94,6'sını; 10-49 çalışana sahip küçük işletmeler, toplamın %4,5'ini ve 50-249 çalışana sahip orta ölçekli işletmeler ise toplamın %0,7'unu oluşturmaktadır.

1.2. KOBİ'in Dünyada ve Türkiye'deki Yeri ve Önemi

Tarihsel süreçte insan ihtiyaçları artmış ve çeşitlenmiş, buna bağlı olarak ekonomik ve ticari faaliyetlerin kapsamı şekillenmiş ve hacmi genişlenmiştir. Takas ekonomisinden tarım ekonomisine, ardından Sanayi Devrimi'yle sanayi ekonomisine geçilmiş, 1970'lerde ise sanayi üretiminde bilgisayarların makinelere entegrasyonu ile otomasyon süreci başlamış, böylece kullanılan emek yoğunluğunda düşüş, üretim ve verimlikte artış yaşanmıştır. Bu dönemde yaşanan teknolojik gelişmeler ulaşım ve iletişimin hızlanması ile dünya ekonomisi global bir pazara dönüşmüştür. Bu süreç sonucunda sermaye ve mal akımlarında sağlanan serbestlik ile akışkanlık artarak küreselleşme olgusu gündeme gelmiştir.

Teknoloji ve bilişimin yoğun kullanıldığı günümüz ekonomisinde geçmişte olduğu gibi KOBİ büyük yer tutmaktadır. Duran varlık yatırımlarının düşük miktarda oluşu sebebiyle ekonomik küçülme süreçlerinde faaliyetlerini kolayca yavaşlatabilen, gerektiğinde mevcut ürün/hizmet üretim faaliyetini farklı bir alana yönlendirerek yeni süreçlere ve değişen koşullara kolayca uyum sağlayabilen KOBİ'in, ekonomik aktivitede aldıkları pay sebebiyle hem kalkınma, hem de ekonomik, sosyal ve siyasi istikrarın sürdürülmesinde önemli aktörler oldukları bilinmektedir. Bu sebeple tüm ülkeler ve büyük ekonomik organizasyonlar KOBİ'in korunması ve desteklenmesi için bürokratik süreçlerinin sadeleştirilmesine, kolaylaştırılmasına, vergisel ve finansal koşulların iyileştirilmesine çalışmaktadır.

1.2.1. KOBİ'in Dünyadaki Gelişimi, Yeri ve Önemi

1. Dünya Savaşı, 1929 Büyük Buhranı ve 2. Dünya Savaş'ının dünya ekonomisinde meydana getirdiği yıkım sonrasında günümüzdeki anlamıyla 1980'li yıllarda başlayan, küreselleşme ile birlikte üretim süreçlerinde geleneksel kitlesel ve seri üretim yapan hantal ve devasa organizasyonel yapıya sahip global işletmeler yerine küçük ve orta boy işletmeler sahip oldukları avantajlar nedeni ile tercih edilir olmuşlardır. Önceleri küçük tezgahlarda emek yoğun olarak üretim yapan KOBİ sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişle birlikte yenilikçi ve esnek yapıları, krizlere karşı direnç sağlayan bünyeleri sayesinde değişimlere uyum sağlamış, böylece KOBİ'in önemleri fark edilerek korunma ve desteklenmelerinin ülke ekonomileri açısından gerekliliği kavranmıştır. Günümüzde tüm ülke ekonomileri içerisinde işletmelerin hemen hemen %95-99'luk kısmını KOBİ'in oluşturduğu, ülke Gayri Safi Milli Hasıla'larının (GSMH) %30-70'ini, yatırımlarının %30-60'ını, istihdamının %40-80'ni ve ihracatının ise %10-40'luk kısmını yine KOBİ'in gerçekleştirdiği bilinmektedir.¹³

İkinci Dünya Savaşı'nın sonundan 1970'li yıllara kadar Avrupa'da ön planda hep büyük şirketler yer almıştır. Hedeflenen ise kısa zamanda sermaye birikiminin oluşturulması ve savaş sebebiyle tahrip olan sanayinin yeniden ayağı kaldırılmasıdır. Kitlesel üretim yapan büyük firmalar aracılığı ile kapitalist ekonomiye işlerlik kazandırılması amaçlanmıştır. Bu yüzden KOBİ'e yönelik bir politika öngörülmemiştir. 1970'li yıllarda petrol krizi ile birlikte yaşanan ekonomik krizden büyük ölçekli firmalar önemli ölçüde etkilenmesine karşın, KOBİ nisbi olarak daha az etkilenmiş ve bu dönemde KOBİ'in ekonomiye ve istihdama yaptığı katkılar göz önüne alınarak, KOBİ'e yönelik politikalar geliştirilmesi gerekliliği ortaya koyulmuştur.¹⁴

Başta ABD, Japonya, AB, Kuzey Kore, Çin gibi tüm gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler uluslararası rekabet karşısında ekonomik ve sosyal istikrarın sağlanmasında

¹³ Süleyman ÖZDEMİR, Halis ERSÖZ ve Halil SARIOĞLU, "Küçük Girişimciliğin Artan Önemi ve Kobi'lerin Türkiye Ekonomisindeki Yeri", **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, Sayı 53, 2007, ss.173-178.

¹⁴ Yavuz BAYÜLKEN, **Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmeler**, TMMOB Oda Raporu, Ekim 2017, Yayın no: MMO/677, s.6.

büyük rolleri olan KOBİ'in ayakta durabilmesi için finansal ve mali desteklerin yanı sıra sübvansiyonlar vermekte ve KOBİ'i geliştirici programlar uygulamaktadır.

4.8 trilyon dolar Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'ya (GSYİH) sahip dünyanın en büyük üçüncü ekonomisine sahip Japonya'da Asya Kalkınma Bankası 2015 verilerine göre KOBİ tüm işletmelerin %99,7'sini, toplam istihdamın %74'ünü üstlenirken, GSYİH'ya %40,5'lik katkı sağlamakta, bunun yanında banka finansmanının %39,7'lik kısmından yararlanmaktadır.¹⁵ Japonya ekonomisinin motoru konumundaki KOBİ'in banka finansmanı dışında, ayrıca Memleket Yatırım Fonu (Hometown Investment Trust Funds) olarak adlandırılan fon bünyesinde yer alan işletmenin ürünü ticarileştirmesinden önce satın alma taahhüdü oluşturarak hem kaynak oluşturulmasını hem de ürünün satışının garanti edilmesini sağlayan mekanizmada mevcuttur.¹⁶ Bunun yanında Japonya'da merkezi hükümet ve yerel yönetimler tarafından finanse edilen 51 adet garanti fonu bulunmaktadır. 2017 yılı verilerine göre 3,8 milyon KOBİ'nin 1.4 milyonu yani %33,1'i Kredi Garanti Fonu kefaleti ile kredi kullanmışlardır.¹⁷ Örneğin Sony bir KOBİ olarak Tokyo'da faaliyetine başladığında Tokyo Kredi Garanti Fonu kefaleti ile kredi kullanmış ve zaman içinde ölçeğini büyüterek global bir markaya dönüşmüştür.¹⁸

Avrupa Komisyonu tarafından 25 Haziran 2008 tarihi itibarıyla kabul edilen Küçük İşletmeler Yasası (The Small Business Act), AB tarafından oluşturulan tüm politikalarda KOBİ'in ihtiyaçlarını ön planda tutmayı, geliştirmeyi, girişimciliği teşvik etmeyi ve uygulamada "Önce Küçük Olanı Düşün (Think Small First)" ilkesini benimsemiştir. KOBİ'in finansmana erişimde karşılaştıkları engelleri kaldırma ve finansal erişimi kolaylaştırma da bu politika belgesinin temel prensipleri arasında yer almaktadır.¹⁹

2015 yılında yayınlanan Avrupa Komisyonu KOBİ tanımının değerlendirilmesine ilişkin raporda, 2010 yılı verileriyle Avrupa'da faaliyet gösteren

¹⁵ İsmet GERGERLİ, **Japonya Ekonomisinin Gizli Gücü "Kredi Garanti Kurumları"**, 1. Baskı, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2019, s.54.

¹⁶ GERGERLİ, a.g.e., s.58.

¹⁷ GERGERLİ, a.g.e., s.70.

¹⁸ GERGERLİ, a.g.e., s.58.

¹⁹ Aycan YÜKSEL, Türkiye'de KOBİ'lerin Banka Kredilerine Erişimi, (**Devlet Planlama Teşkilatı Uzmanlık Tezi**), Haziran 2011, s.23.

işletmelerin %99'unu oluşturan KOBİ'in Avrupa genelinde istihdamın %66,9'unu, cironun %57'sini ve katma değerini %58'ini sağladıklarından bahsedilmekte ve KOBİ'e yönelik desteklerin belirlenmesinde ve yapılan bu desteklerin sonuçlarının ölçülmesinde KOBİ tanımının gerekliliği üzerinde durulmaktadır. Ayrıca KOBİ'in rekabet gücünün korunması için oluşturulacak iş süreçlerinden ve sağlanacak desteklerden söz edilmektedir.²⁰

11 Aralık 2013 tarih ve 1287/2013 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğünde, KOBİ'in ülkelerin ekonomik büyümesi, istihdam artışı ve sosyal entegrasyonu için itici güç oldukları vurgulanmaktadır. Tüzükte ayrıca ülkelerin kalkınma hedefleri doğrultusunda kurumsal ve politika düzenlemeleri uygulamaya konularak, ülkelerin sürdürülebilir büyümesi için KOBİ açısından gerekli şartların yaratılması amaçlanmaktadır.²¹ Avrupa Komisyonu, Mart 2010'da "Avrupa 2020- Akıllı, Sürdürülebilir ve Kapsayıcı Bir Büyüme İçin Bir Strateji" başlıklı bir tebliği kabul etmiştir. Diğer bir ifadeyle "Avrupa 2020 Stratejisi" olarak da kabul edilmektedir. Tebliğ, Haziran 2010'da Avrupa Konseyi tarafından onaylanmıştır. Avrupa 2020 Stratejisi ile küresel ekonomik krizin yarattığı olumsuz etkilerin azaltılması ve Birliğin önündeki on yıllık sürecin yol haritasının çizilmesini amaçlanmıştır. İklim, enerji, istihdam, inovasyon, eğitim alanlarında 2020'ye kadar ulaşılması gereken beş hedef belirlenmiş, diğer bir ifadeyle Avrupa Birliği'ni daha dinamik ve rekabetçi bir hale getirmeyi amaçlayan büyüme için kilit faktörler belirlenmiştir. Ayrıca, yüksek düzeyde istihdam, düşük karbon salınımı, kaynak ve enerji açısından verimli bir ekonomi ve sosyal uyum sağlanmaya çalışılırken, Avrupa ekonomisinin büyümesini güçlendirmenin önemi de vurgulanmıştır. Bu çerçevede KOBİ'in, Avrupa 2020 Stratejisi hedeflerine ulaşmada çok önemli bir rol oynayacakları belirtilmektedir. Çünkü KOBİ, Avrupa 2020 Stratejisinin amiral gemisi olarak kabul edilmekte, Avrupa'da girişimlerinin 6/7'sinin KOBİ tarafından gerçekleştirildiği gerçeğinden yola çıkılmaktadır.

²⁰ European Commission, **Evaluation of the SME Definition-Final Report**, Eylül 2012, <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/10035/attachments/1/translations>, (Erişim: 12.10.2019).

²¹ **Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 1287/2013 Sayılı Tüzüğü (AB)**, "İşletmelerin ve küçük ve orta ölçekli işletmelerin (COSME) (2014-2020) rekabet gücü için bir program oluşturulması ve 1639/2006 / EC sayılı Kararın yürürlükten kaldırılması", 11 Aralık 2013, <https://eurlex.europa.eu/eli/reg/2013/1287/oj>, (Erişim: 03.11.2019).

AB'nin yeni dönem Araştırma ve Yenilik Çerçeve Programı olan "Ufuk 2000 (Horizon 2020)" 2014-2020 yılları arasında yaklaşık 80 milyar Euro tutarında bir bütçe ile fon sağlayarak bugüne kadarki en büyük AB Araştırma ve Yenilikçilik programı olarak hayata geçmiştir. Burada amaç Avrupa'nın dünya standartlarında bilim üretmesini sağlamak, endüstriyel liderlik elde etmek, sürdürülebilir büyüme, inovasyonun önündeki engelleri kaldırmak ve kamu ile özel sektörlerin inovasyon sağlamada birlikte çalışmasını sağlamaktır. Bu fondan en çok yararlanması düşünülen KOBİ olmuştur.²²

11 Aralık 2013 tarihli Avrupa Konseyinin 1287/2013 Sayılı Tüzüğünde, AB'de işletmelerin ve KOBİ'in rekabet edebilirliği için bir KOBİ programı olan İşletmelerin ve Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Rekabet Edebilirliği (Competitiveness of Enterprises and Small and Medium-sized Enterprises-COSME) oluşturulması 1 Ocak 2014 – 31 Aralık 2020 dönemini kapsayacak şekilde planlanmıştır.²³

COSME 2.3 Milyar Euro tutarlı bir bütçe ile yürütülen bir AB programıdır. Bu program ile AB'deki işletmelerinin rekabet edebilirliğinin ve sürdürülebilirliğinin güçlendirilmesi ve girişimcilik kültürünün teşvik edilmesi ile KOBİ'in kurulması ve büyümesi desteklenmektedir. Böylece, KOBİ'in rekabetçiliğinin ve sürdürülebilirliğinin güçlendirilmesine katkıda bulunmak, mevcut KOBİ'yi desteklemek, girişimci bir kültürü teşvik etmek ve KOBİ'in büyümesini, bilgi toplumunun ilerleyişini ve dengeli ekonomik temelli gelişmeyi teşvik etmek amaçlanmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda dört temel hedef belirtilmiştir;

- KOBİ'in finansmana erişimlerinin geliştirilmesi (öz sermaye ve borç finansmanı ile),
- Özellikle Birlik ve aynı zamanda küresel düzeyde pazarlara erişimin geliştirilmesi,
- Birlik işletmelerinin ve özellikle KOBİ'in rekabet edebilirliğinin ve sürdürülebilirliğinin iyileştirilmesi

²²European Commission, <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/what-horizon-2020> (Erişim: 05.11.2019).

²³European Commission, Competitiveness of Enterprises and Small and Medium-sized Enterprises-COSME, https://ec.europa.eu/growth/smes/cosme_en, (Erişim: 05.11.2019).

- Girişimcilik ve girişimcilik kültürünün teşvik edilmesi.²⁴

AB'deki işletmelerin %99'unu oluşturan KOBİ için bu program oldukça önemlidir. Aynı zamanda KOBİ özel sektörde mevcut üç işten ikisini ve yeni oluşturulan işlerin %80'ini sağlamakta ve Birlik'teki işletmeler tarafından yaratılan toplam katma değer yarısından fazlasına katkıda bulunmakta, ekonomik büyüme, istihdam ve sosyal entegrasyon için ise kilit bir rol oynamaktadır.²⁵

COSME esasen 2007-2013 döneminde yürütülen Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programının (Competitiveness and Innovation Framework Programme -CIP) alt bileşenlerinden olan Girişimcilik ve Yenilik Programının (Eco-innovation Programme - EIP) devamı niteliğindedir. Öte yandan EIP altında yer alan ve KOBİ'e ilişkin yenilikçilik destekleri, Ufuk 2020 Programına aktarılmıştır. Bu çerçevede daha önce EIP altında yer alan yenilikçilik politikalarının öğreniminin kolaylaştırılması ve yenilikçilik odaklı hizmetlerle KOBİ'in büyümesinin desteklenmesine yönelik Avrupa İşletmeler Ağı kapsamında sağlanan destekler Ufuk 2020 Programının "KOBİ'de Yenilikçilik" çalışma programı altında desteklenecektir.

Küçük işletmeler büyüme ve yenilikçiliğe yönelik faaliyetlerini desteklemek için gerekli mali kaynağa ulaşmada büyük zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Bu sorunun giderilmesi için COSME altında 2 adet mali araç sunulmaktadır. Bu araçlar;

a) Kredi Garanti Desteği

COSME bütçesiyle, finansal aracı kuruluşlar için garanti ve kontr-garantiler geliştirilerek, KOBİ'e daha çok kredi ve finansal kiralama desteği vermeleri sağlanmaktadır. Bu destek aynı zamanda KOBİ'in borç finansmanı portföylerini de güvence altına almaktadır. Riskin paylaşılmasıyla daha çok KOBİ'ye ulaşılmakta ve borç finansmanına erişimi kısıtlı olan KOBİ'e yönelik fonun arttırılması sağlanmaktadır.

²⁴ Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 1287/2013 Sayılı Tüzüğü (AB), a.g.i.s. (Erişim: 06.11.2019).

²⁵ Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 1287/2013 Sayılı Tüzüğü (AB), a.g.i.s. (Erişim: 06.11.2019).

b) Büyüme İçin Özsermaye Desteği

COSME bütçesiyle, büyüme aşamasındaki ve özellikle sınır-ötesinde çalışan KOBİ'ye, risk sermayesi ve ara finansman sağlayan fonlara yatırım yapılabilir. Fon yöneticileri ticari temelde çalışarak, büyüme potansiyeli en yüksek KOBİ'ye yönelik yatırımların yapılmasını sağlayacaktır.²⁶

COSME programı kapsamındaki finansal araçlar Horizon 2020 Programı kapsamındaki KOBİ için oluşturulan araçlar ile tamamlayıcılık ve uyum içinde geliştirilecek ve uygulanması amaçlanmıştır. Kredi Garanti Tesisi Desteği (Loan Guarantee Facility-LGF) KOBİ'in finansmana erişimde karşılaştıkları özel riskleri, algılanan yüksek riskleri veya teminat yetersizliği nedeniyle, finansmana erişimde karşılaştıkları özel zorlukları azaltacak olan borç finansmanı garantileri menkul kıymetleştirilen portföydeki krediler dışında, 150.000 Euro'ya kadar olan ve minimum vadesi 12 ay olan kredileri kapsamaktadır. LGF'nin ayrıca, COSME programı kapsamında seçilebilecek kriterleri karşılayan KOBİ'in Horizon 2020 Programı'nın Borç Kolaylığı Fonu'nda ve KOBİ penceresi altında seçilebilecek kriterleri karşılamadığı durumlarda 150.000 Euro üzerindeki kredileri de kapsayacağı 9. Maddede yer almıştır.²⁷

COSME Programı kapsamında;

- COSME programındaki garantilerden 220.000 ila 330.000 arasında firmanın finansman desteğinden yararlanması ve finansman değerinin ise 14,3 milyar Euro ile 21,5 milyar Euro arasında olması,
- Birlik işletmelerinin, özellikle de KOBİ'lerin rekabet edebilirliğinin ve sürdürülebilirliğinin güçlendirilmesi,
- Mevcut durumlara kıyasla, Birlik dışına ihracat yapan KOBİ oranında artış sağlanması,

²⁶ T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, <https://www.ab.gov.tr/49615.html>, (Erişim: 06.11.2019).

²⁷ Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 1287/2013 Sayılı Tüzüğü (AB), a.g.i.s. (Erişim: 06.11.2019).

- Temel üretim ile karşılaştırıldığında (ilk ölçüm) yeşil, yani çevre dostu ürünler üreten KOBİ'de artış olması,
- KOBİ'in üretim ve istihdam ettiği çalışan sayısında artış sağlanması başlıca hedefler olarak belirtilmiştir.²⁸

Dünya genelinde KOBİ'in ülke ekonomilerindeki yeri ve önemi anlaşılmış, bu çerçevede rekabet edebilirliklerine ve ekonomiye katkı sağlayabilmelerine yönelik birçok politika üretilmiştir.

1.2.2. KOBİ'in Türkiye'deki Gelişimi, Yeri ve Önemi

Ülkemiz ekonomik olgunlaşma sürecinin tarihsel gelişimi açısından bakıldığında, genelde babadan oğula geçen ve dar bir lokasyonda yapılan esnaf ve zanaatkarlığın, çırak, kalfa, usta süreciyle elde edilen becerilerin el aletleri ve küçük tezgahlarla buluşturulması vasıtasıyla malların üretilmesini ve satışının yapılmasını sağlayan küçük işletmeler karşımıza çıkmaktadır. 13. yüzyılda Şeyh Mahmut Nasrettin Ahi Evran tarafından kurulan “Ahilik Sistemi”nde; sanat, belli süre bir kademede kalarak girilen yamak-çırak-kalfa-usta hiyerarşisi kurularak ve bu kademelerdeki baba evlat ilişkisi gibi içten bağlarla bağlamak suretiyle, sağlam ahlâkî ve mesleki temellere oturtulmuştur. Ahilik Sistemi toplumu oluşturan insanlar arasında karşılıklı anlayış, güven ve rıza duygularıyla iş bölümü ve iş birliği kurarak toplumda sosyal ve ekonomik denge yanında, Türklerin Anadolu'da tutunma ve kök salmalarında önemli bir rol oynayan bir sistem olarak görülmektedir. Ahiliğin Osmanlı İmparatorluğuna özgü yapısı 17. yüzyıla kadar sürmüştür. Osmanlı'nın coğrafi olarak egemenlik sınırları genişleyince, farklı dindeki kişiler arasında çalışma zorunluluğu doğmuştur. Bu şekilde din ayırımı yapılmadan kurulan, eski niteliğinden bir şey kaybetmeyen ve imtiyaz anlamına gelen yeni organizasyona “Gedik” denilmiştir. Bu şekilde esnaf ve sanatkârlık, 1860 yılına kadar sürmüştür. Bu sistemde bir kişinin dükkan açıp sanat icra edebilmesi ve ticaret yapabilmesi için çıraklıktan ve kalfalıktan yetişip de açık bulunan bir ustalık makamına ulaşmasına ihtiyaç vardı. Bir zanaatla uğraşmak ve ticaret yapabilmek için kişilerin ellerinde buna izin veren bir ferman olması gerekirdi. Bu fermanların içeriğinde; esnaf

²⁸ Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 1287/2013 Sayılı Tüzüğü (AB), a.g.i.s. (Erişim: 07.11.2019).

sayısının eksiltilip veya artırılması, dükkan kiralarının artışı, zanaat ve ticaret yapmak için gediğe girilmesi, dışardan kişilerin ticaret yapamaması gibi hükümleri içeriyordu. Osmanlı Devleti'nde esnaf ve sanatkarlık 18. yüzyıla kadar altın çağını yaşamıştır. Ahilik gelenekleri ve daha sonra kurulan Lonca Teşkilatları bu sınıfa gerek nicelik gerekse nitelik yönünden geliştirmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküş sürecinde ahilik teşkilatı da payına düşeni almış ve giderek yozlaşmıştır. Sonuçta loncalar bozulmuş, töreye göre değil, iltimasa göre atamalar yapılmaya başlanmıştır. Uzun yıllar korunan sistem Sanayi Devrimi sonrasında ortaya çıkan ucuz hammadde ve enerji kaynağı, makineleşme ve seri üretim, kalite ve fiyat rekabetinin yanında ekonomik ve sosyal yaşamdaki değişim ve dönüşüme ayak uyduramamıştır. Devletin tüm kurumlarının etkinliğinin azalması ile çöküş süreci hızlanmış ve nihayetinde 1912 yılında Loncalar tamamen ortadan kaldırılmıştır.²⁹

Cumhuriyetin ilk döneminde yeni devletin iktisadi alandaki yaklaşımı; kazanılan siyasi bağımsızlığın ancak iktisadi bağımsızlıkla sağlanacağı ve sanayileşerek kalkınmanın ise serbest piyasa işleyişi içerisinde özel sektör tarafından gerçekleştirileceği anlayışıyla oluşturulmuştur. Bu fikrinden hareketle, Cumhuriyetin ilanından 9 ay önce toplanan 1923 İzmir İktisat Kongresi'nde; özel sektör girişimlerinin desteklenmesi, yabancı sermaye yatırımlarına olumlu bakılması, aşar vergisinin kaldırılarak yeni vergi sisteminin oluşturulması, “Çiftçi, Tüccar, Sanayici ve İşçi Guruplarına İlişkin Esaslar”ın tanımlanması, çalışma saatleri, işçi tanımı ve sendikal hakların tanınması, “Teşviki Sanayi Kanunu Muvakkati”nin 25 yıl süreyle uzatılması, koruyucu gümrük tarifeleri, ticaret ve sanayinin gelişimine kaynak sağlamak amacıyla bir sanayi bankasının kurulması alınan kararların çerçevesini oluşturmuştur.³⁰ Cumhuriyetin ilk döneminde kısa bir piyasa ekonomisi deneyimi yaşanmış olup, tüm dünyayı etkileyen 1929 Büyük Buharla birlikte Avrupa'da ve ABD'de olduğu gibi ülkemiz de devletçilik anlayışı benimsenmiştir. Osmanlıdan gelen yerli burjuvazi sınıfının olmaması nedeni ile yeterli sermaye birikimine, tecrübe ve girişimci ruha sahip müteşebbisin olmaması nedeni ile

²⁹ Ali Yılmaz GUNDUZ, Mehmet KAYA ve Cahit AYDEMİR, “Ahilik Teşkilatında ve Günümüzde Tüketicilerin Korunmasına Yönelik Çalışmalar Üzerine Bir Değerlendirme”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi**, C.XIV, S II, 2012, s.41.

³⁰ Hüseyin YÜCEL, **Cumhuriyet Ekonomisinin Kuruluşu ve Gelişimi**, Birinci Baskı, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 347, Aralık 2017, s.67.

yatırım yapmak, mal ve hizmet üretimini sağlamak devletin Kamu İktisadi Teşekkülleri ile önderlik etmesini zorunlu kılmıştır. Bunun yanı sıra özel sektörün teşvik ve desteklenmesinden vazgeçilmemiş, bu amaçla Teşvik-i Sanayi Kanunu, Ticaret ve Sanayi Odaları Kanunu çıkartılmış, yine aynı amaçla Sümerbank ve Türkiye Halk Bankası kurulmuştur. 1950 ile 1980 yılları arasında ise ithal ikamesi desteklenmiş ve kambiyo denetimi uygulanmıştır. Böylece Planlı Karma Ekonomi Dönemi olarak edilebilen bu dönemde özel girişim desteklenmiş ve korunmuştur.

Kapitalist sistemde 1970'li yıllarda çıkan bunalım sonrasında Keynesçi politikalar terk edilerek, Neo-liberal politikalar tüm ülkelerin eko-politik uygulamalarında değişikliğe neden olmuştur. Devletin ekonomi içerisindeki payının minimize edilmesi için özelleştirme yapılması, piyasa üzerinde denetimlerin azaltılması, vergi oranlarının düşülmesi, sosyal harcamaların kısılanması ve ekonominin dışa açılması olan Neo-liberal politik sistemin gerekleri Türkiye'de 1980'li yıllarda uygulamaya konulmuştur. Mal ve sermaye hareketlerinde serbestleşme ile birlikte finansal liberalizasyon artmış, devletin ekonomideki küçülmüş ve özel sektörün iktisadi faaliyetindeki hacmi artmıştır.³¹24 Ocak 1980 Kararları'yla birlikte yapısal bir dönüşüm sürecine giren Türkiye ekonomisinde, dış dünya ekonomisi ile entegrasyonun sağlanması için piyasa ekonomisine geçiş yapılarak, bu tarihten itibaren özelleştirmeler dönemi başlatılmıştır.³²Bu kararlar ile Türkiye dışa açılarak serbest piyasa ekonomisine entegre olmuş, böylece uluslararası finans kanallarına ulaşabilmek kolaylaşmıştır.

Türkiye 1990'lı yıllarda ise doğrudan yatırım yapılması yerine, kısa vadeli sermaye hareketlerini diğer bir ifadeyle ile sıcak parayı çeken ekonomi politikalarını benimsemiştir. O süreçte uygulanan ekonomi politikaları ve yaşanan politik gelişmeler finansal krizleri tetiklemiş, yaşanan krizlerin etkilerini ortadan kaldırmak amacıyla finansal istikrar programları uygulanmaya başlanmıştır.³³ 1990 Körfez Krizi sonrası ise ülkede cari işlemler ve kamu açıkları artmış, büyüme düşmüş ve yüksek enflasyonist bir

³¹ Ahmet YILMAZ, "Neo- Liberal Dönüşüm Sürecinde Türkiye'de Devlet Toplum İlişkileri, Toplumsal Sınıf Merkezli Bir Yaklaşım", **Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt XX, Sayı 1, 2005, s. 124.

³² ÖZDEMİR vd., a.g.m., s.173-228.

³³ Mustafa CANBAZ, "Türkiye'de 2000 Sonrası Ekonomide Teşvik Politikaları ve 2018 Döviz Kuru Dalgalanmasının Karşılaştırmalı Analizi", **İzmir Katip Çelebi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 2, Sayı 1, 2019, s.63.

döneme girilmiştir. 1993 yılında kamu açıklarının finansmanı amacıyla Hazine mali kaynak sağlamak amacıyla Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'ndan (TCMB) avans kullanmıştır. Yüksek seyreden cari açık ve bütçe açığına eşlik eden enflasyon 5 Nisan 1994 tarihinde yeni bir istikrar programının açıklanmasını beraberinde getirmiştir. Programın hedefi kısa vadede para piyasalarına yönelik olup bozulan dış denge ve döviz piyasalarına istikrar getirmek, orta vadede mali piyasa istikrarsızlığının sebebi olan bütçe açıklarını dengelemek ve enflasyonu düşürmek, uzun vadede ise sürdürülebilir potansiyel büyümeyi gerçekleştirmek olmuştur.³⁴

1990'lı yılların sonuna doğru faiz ve ücret oranları ile fiyatları serbest bırakan, buna karşılık döviz kurunu sabit oranlı artırmayı öngören 9 Aralık 1999 İstikrar Tedbirleri uygulamaya konulmuş, ancak bu tedbirlere rağmen Kasım 2000 ve Şubat 2001 Krizleri patlak vermiştir.³⁵ Şeffaflık ve hesap verilebilirliğin olmadığı, güvensizliğin ve belirsizliğin hakim olduğu ülke ekonomik ve politik sisteminde, kamu maliyesinin bozukluğu, finansal sistemin zayıflığı ve reel ekonomik rekabet gücünün eksikliği krizlerin gerçekleşme olasılığını artırmıştır. 22 Kasım 2000 Krizi, açık pozisyonlarını kapatma ve yüksek faizle likidite ihtiyaçlarını karşılama arayışına giren özel ve kamu bankalarının döviz talebini artırdıkları, yabancı bankaların ise hazine kağıtlarını satarak Türkiye'den çıkmaya başladıkları özellikle bankacılık sektörünü etkileyen bir krizdir.³⁶ Ekonomideki yüksek faiz, bütçe açığı, cari açık ve yüksek enflasyon geleceğe dönük olumsuz beklentileri artırıp TL'ye olan güveni sarmış para ikamesini (dolarizasyon) artırmıştır. Bu dönemde kamu kesiminin yüksek borçluluğu yanında özel sektörün borçluluğu düşük düzeyde kalmıştır. Piyasada oluşan spekülasyon hareketleri döviz krizi ve bankacılık krizine yani ekonomide ikiz kriz (twin crisses) yaşanmasına neden olmuştur.³⁷

³⁴ Zeynep KARAÇOR ve Volkan ALPTEKİN, "1980 Sonrası İstikrar Politikaları Işığında Türkiye Ekonomisinin Trend Analizi Yardımıyla Değerlendirilmesi", **Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Cilt 6, Sayı 11, 2006, s.323.

³⁵ Mehmet Fatih DARICAN, "Ekonomik Krizler ve Türkiye", **İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi**, Cilt 5, Sayı 17, 2013, ss.39-46

³⁶ Zeynep KARAÇOR, "Öğrenen Ekonomi Türkiye: Kasım 2000-Şubat 2001 Krizinin Öğrettikleri", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı 16, 2006, s. 388.

³⁷ Mahfi EĞİLMEZ, Krizden Çıkışın Anahtarı, 07.04.2019, <http://www.mahfiegilmez.com/2019/04/krizden-cksn-anahtar.html>, (Erişim:17.11.2019).

Kasım 2000 ve Şubat 2001 yılında yaşanan bu krizlerin ardından Türkiye ekonomisi ekonomik, mali ve finansal açıdan kurumları ve yasalarıyla bir yeniden yapılanma ve rehabilitasyon sürecine girmiştir. Türkiye’de ekonomi ve finansın yeniden şekillendiği bu süreçte, ülke içinde faaliyet gösteren KOBİ de önemli bir rol üstlenmektedir. Ekonomik aktivitenin yatırım, üretim, ticaret döngüsünde yer alan KOBİ’lerin tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de toplam işletmelerin %99’dan fazla bir kısmını oluşturdukları göz önüne alındığında, bu işletmelerin korunması ve geliştirilmesi amacıyla finansal olarak desteklenmeleri gerekmektedir.³⁸

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), “İş İstatistikleri Üretiminde İdari Kayıtların Kullanımının Artırılması” çalışmaları kapsamında Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri’ni (YSHİ) 2016 yılında ilk kez idari kayıtlara dayalı olarak üretmiştir. YSHİ’ye ilişkin veriler 2016 yılına kadar anket yoluyla girişimlerden derlenmekteydi. Bu çalışma ile 2016- 2017 yıllarına ait YSHİ, Gelir İdaresi Başkanlığı ve Sosyal Güvenlik Kurumu idari kayıtları kullanılarak üretilmiştir. Bununla birlikte, 2009-2015 yıllarına ilişkin YSHİ de idari kayıtlardan yeniden hesaplanmıştır. İdari kayıtların kullanımı sayesinde çalışan sayısı 1 ile 9 kişi arasında olan girişimler için ilk kez bilgi üretilmiştir.³⁹

Türkiye’de faaliyette bulunan ve ekonomik faaliyetleri ile GSYİH’ya katkıda bulunan tüm girişimler, yasal olarak devlet tarafından kayıt altına alınmaktadır. Bu girişimlerin, AB yönetmelikleri tarafından belirtilen birim ve sınıflandırma tanımlarına uygun olarak TÜİK tarafından İş Kayıtları İstatistikleri ile elde edilmektedir. 2011-2018 yılını kapsayan dönemde, toplam işletme sayısında 536.092 adet artış gerçekleşmiş olup en yüksek artış 487.464 adet işletme ile 0-9 arası çalışan istihdam eden mikro işletmelerde yaşanmıştır. Oransal olarak işletme sayısındaki gelişime bakıldığında ise toplam işletmelerdeki artış oranı %16,2 olarak gerçekleşirken, orta büyüklükteki işletmelerde artış oranı %40,6 olmuş, büyük işletmelerde ise artış oranı %37,9 olarak gerçekleşmiştir (Bkz.Tablo 3).

³⁸ KOSGEB, Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı 2015-2018, https://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Mali%20Tablolar/Gisep_2015-2018_TR.pdf, (25.10.2019).

³⁹ TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri, 30910 Sayılı Haber Bülteni, 2017.

Tablo 3: Çalışan Sayına Göre Girişim Sayıları

Büyüklik Grubu (Çalışan Sayısı)	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2011-2018 Değişim Oranı (%)
Toplam	3.309.859	3.362.086	3.397.724	3.434.912	3.498.586	3.608.470	3.696.004	3.845.951	16,2
0	194.966	199.733	200.345	213.790	226.147	238.417	235.696	254.312	30,4
1-9	2.954.921	2.984.565	3.012.338	3.024.995	3.066.953	3.165.823	3.251.509	3.383.039	14,5
10-49	135.676	150.599	155.749	164.594	172.178	170.678	174.270	174.533	28,6
50-249	20.438	22.916	24.601	26.617	28.135	28.240	29.045	28.747	40,6
250+	3.858	4.273	4.691	4.916	5.173	5.312	5.484	5.320	37,9

Kaynak: TÜİK, İş Kayıtları İstatistikleri , 2018, veri tabanlarından derlenerek tarafımızca düzenlenmiştir.

TÜİK İş Kayıtlarına Göre Girişim Sayıları Çalışması 2018 yılı verilerine göre tüm girişimlerin ölçek ve sektör (Avrupa Topluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistik Sınıflaması, NACE Rev.2) bazında dağılımı Tablo 4'te yer almaktadır. AB'ye tam üye olan 28 ülkenin (AB28) oluşturduğu grup ile Türkiye'nin ölçeksel işletme dağılımı arasında önemli farklar bulunmamaktadır. Buna göre mali büyüklüğüne (yıllık ciro ve bilanço büyüklüğüne) ilişkin kriterler uygulanmaksızın, sadece personel sayısı 250'den az olan girişimlerin KOBİ olarak tanımlandığı çalışmada, 2018 yılında Türkiye'de toplam 3.845.951 işletme faaliyette bulunmakta ve bu işletmelerin %99,8'ini KOBİ oluşturmaktadır (Bkz. Tablo 3, Tablo 4 ve Tablo 6). 0-9 çalışana sahip mikro işletmeler, toplamın %94,6'sını; 10-49 çalışana sahip küçük işletmeler, toplamın %4,5'ini ve 50-249 çalışana sahip orta ölçekli işletmeler, toplamın %0,7'ünü oluşturmaktadır. Sektörel açıdan ise KOBİ'in üçte birinden fazlası ticaret sektöründe faaliyet gösterirken, bu sektörü %13,6 ile ulaştırma ve depolama ve %11,5 ile imalat sektörü takip etmiştir (Bkz. Tablo 4).

Tablo 4: Sektör ve Çalışan Sayılarına Göre Girişimlerin Dağılımı (2018)

SEKTÖR (Nace Rev. 2)	Çalışan Sayısına Göre Girişim Sayıları				
	0	1-9	10-49	50-249	>250
A-Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	2.282	29.178	1.189	134	17
B-Madencilik ve Taş Ocakçılığı	1.091	3.815	1.166	355	80
C- İmalat	10.961	378.881	40.884	9.820	2.055
D-Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	1.639	4.717	541	172	71
E- Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri	369	4.434	612	132	54
F- İnşaat	19.598	225.221	31.430	4.790	461
G-Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı	29.315	1.216.770	40.196	4.138	547
H- Ulaştırma ve Depolama	4.718	504.646	11.068	1.378	234
I- Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetler	6.485	316.980	14.086	1.873	353
J- Bilgi ve İletişim	3.299	39.160	2.473	438	78
K- Finans ve Sigorta Faaliyetleri	2.711	20.720	834	183	73
L- Gayrimenkul Faaliyetleri	2.226	63.255	1.047	161	22
M- Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	7.944	223.732	9.063	722	122
N- İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	7.050	52.267	6.268	2.475	752
P- Eğitim	1.670	19.121	5.181	918	142

Tablo 4'ün devamı;

SEKTÖR (Nace Rev. 2)	Çalışan Sayısına Göre Girişim Sayıları				
	0	1-9	10-49	50-249	>250
Q- İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	1.802	40.411	4.353	695	218
R- Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlenme ve Spor	20.753	31.785	934	143	19
S- Diğer Hizmet Faaliyetleri	130.399	207.946	3.208	220	22
TOPLAM	254.312	3.383.039	174.533	28.747	5.320
Toplam İşletme Sayısı	3.845.951				
Toplam KOBİ Sayısı	3.840.631				
Toplam işletmeler içinde KOBİ Payı	%99,8				

Kaynak: TÜİK, İş Kayıtlarına Göre Girişim Sayıları 2018 veri tabanlarından derlenerek tarafımızca düzenlenmiştir.

TÜİK İş Kayıtlarına Göre Girişim Sayıları Çalışması 2018 yılı verilerine göre KOBİ tanımında yer alan işletmelerin sektörel dağılımına bakıldığında;

- Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık (A) grubunda yer alan tarım sektörü: %0,85
- Madencilik ve Taş Ocakçılığı (B), İmalat (C), Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı (D) ve Suyun Toplanması, Arıtılması ve Dağıtılması (E) sektörlerinin gruplandırıldığı sanayi sektörü %11,7
- Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı(G) grubunda yer alan ticaret sektörü %33,6
- Tarım, sanayi, ticaret sektörlerinin dışında kalan diğer sektörler ise %53,58 lik kısmı oluşturmaktadır (Bkz. Tablo 5).

Tablo 5: KOBİ'in Ana Sektör Gruplarına Göre Dağılımı (2018)

Ana Sektör	Sektördeki KOBİ Sayısı	Sektördeki KOBİ Payı (%)
Tarım	32.783	0,85
Sanayi	459.589	11,97
Ticaret	1.290.419	33,60
Diğer	2.057.840	53,58
Toplam	3.840.631	100,00

Kaynak: TÜİK, İş Kayıtlarına Göre Girişim Sayıları 2018 veri tabanlarından derlenerek tarafımızca düzenlenmiştir.

KOBİ'in ana sektörler bazında sanayi sektöründeki payının düşüklüğünü bu sektörde yapılacak faaliyetlerin yüksek sermaye ihtiyacı gerektirmesi ile açıklanabilirken, tarım sektöründeki payının düşüklüğü ise tarımın kırsal alanda bireysel faaliyet gösteren ve aile olarak üretimi gerçekleştirilen tarımsal üretim yapısı ile açıklanabilmektedir. KOBİ'in ülkemiz istihdamının %73,5'lik kısmını üstlenerek maaş ve ücretler ödemelerinde %54,1 gibi önemli bir orana ulaştıkları görülmektedir. Bunun yanında KOBİ'in toplam cirodaki payları %62, faktör maliyetleriyle katma değer oluşumundaki payları %53,5 ve brüt yatırımdaki payları ise %55 düzeyinde olup oldukça önemli bir paya sahip oldukları görülmektedir (Bkz. Tablo 6).⁴⁰ Ayrıca KOBİ'in GSYH'nın oluşumuna önemli bir katkı sundukları üretimin %57,4'ünü gerçekleştirdikleri anlaşılmaktadır. Mal ve hizmet satışlarındaki %64'lük payları ile ülke ekonomisinin lokomotifini olan KOBİ'in serbest piyasa ekonomisi içerisinde korunması ve geliştirilmesi ekonomik açıdan hayati bir önem taşımaktadır (Bkz. Tablo 6). Ancak finansal destekler açısından bakıldığında KOBİ'in bankacılık sektörü toplam kredilerinden aldıkları pay sadece %26 düzeyinde olup, finansman kaynaklarından yeterince yararlanamadıklarını açıkça göstermektedir.⁴¹

⁴⁰ TÜİK, Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri, 21540 sayılı Haber Bülteni, 2016.

⁴¹ BDDK, Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeler, Aralık 2018.

Tablo 6: KOBİ'in Ekonomik Göstergelerdeki Payı (2014) (%)

Toplam İşletmeler İçindeki Payı	99,8
Toplam İstihdamdaki Payı	73,5
Toplam Maaş ve Ücretlerdeki Payı	54,1
Toplam Yatırımlardaki Payı	55,0
Toplam Üretim Değerindeki Payı	57,4
Toplam Mal ve Hizmet Satışlarındaki Payı	64,0
Toplam Cirodaki Payı	62,0
Faktör Maliyetleri ile Katma Değerdeki Payı	53,5

Kaynak: TÜİK Haber Bülteni, Sayı 21540, Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri, 2016.

TÜİK Girişim Özelliklerine Göre Dış Ticaret İstatistikleri verilerine göre Türkiye’de 2018 yılında 167,9 milyar USD tutarında ihracat ve 222,9 milyar USD tutarında ise ithalat işlemi gerçekleşmiştir. Bu verilere göre, 2018 yılı itibariyle KOBİ ülkemizdeki ihracatın %55,4’ünü gerçekleştirirken, toplam ithalatın ise %36’lık kısmını gerçekleştirmiş ve cari açığa olumlu yönde katkı sağlamışlardır. Dış ticaret hacminden aldıkları paylar açısından KOBİ’in büyüklükleri incelendiğinde; ihracat hacmi açısından mikro işletmelerin payının %19,7 ile en yüksek paya sahip oldukları, küçük işletmelerin payının %19,2 ve orta ölçekli işletmelerin payının ise %16,5 olduğu görülmektedir. Bununla birlikte ithalat hacmi açısından; mikro işletmelerin payının %8,6 ile en düşük paya sahip oldukları, küçük işletmelerin payının %11,1 ve orta ölçekli işletmelerin payının ise %16,4 olarak gerçekleştiği gözlemlenmektedir⁴² (Bkz. Tablo 7). Bu durum mikro ölçekli işletmelerin dışa bağımlılığının büyük ölçekli işletmelere oranla çok daha düşük olduğunun da bir göstergesidir.

Yine 2018 yılı verilerine göre KOBİ ülkemizde gerçekleştirilen sanayi sektörü ihracatının %30,7’sini, ticaret sektörü ihracatının %91,4’ünü, diğer sektörlerin ihracatının ise %59,6’sını gerçekleştirmiştir. Aynı dönemde KOBİ gerçekleştirilen sanayi sektörü ithalatının %20’sini, ticaret sektörü ithalatının %68,7’sini, diğer sektörlerin ithalatının ise %25,6’sını gerçekleştirmiştir.⁴³ Bununla birlikte 250 çalışanın üzerinde işçi istihdam eden büyük ölçekli işletmelerin ihracattan %44,6 ve ithalattan %64 pay aldıkları

⁴² TÜİK, Girişim Özelliklerine Göre Dış Ticaret İstatistikleri, 2018.

⁴³ TÜİK, a.g.e., 2018.

görülmektedir (Bkz. Tablo 7). Bu veriler değerlendirildiğinde KOBİ'in Türkiye'de ihracatta daha başarılı oldukları ihracattaki paylarının büyüklüğüyle anlaşılmaktadır. İthalattaki paylarının büyük ölçekli işletmelere göre çok daha düşük olması ise KOBİ'in yurtiçi kaynakları kullanmayı tercih ettiği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 7: Türkiye'de Dış Ticaret Faaliyeti Bulunan İşletme Sayısı (2018) (%)

Firma Segmenti	İhracat (%)	İthalat (%)
Mikro İşletme (1-9 Çalışan)	19,7	8,6
Küçük İşletme (10-49 Çalışan)	19,2	11,1
Orta Büyüklükte İşletme (50-250 Çalışan)	16,5	16,4
KOBİ'ler (1-250 Çalışan)	55,4	36
Büyük İşletmeler (250 üstü Çalışan)	44,6	64

Kaynak: TÜİK, Girişim Özelliklerine Göre Dış Ticaret İstatistikleri, 2018.

2014 yılında imalat sektöründe faaliyette bulunan KOBİ'in teknoloji kullanım seviyelerine göre sınıflandırıldığında, %59,7'sinin düşük teknoloji, %31'inin orta-düşük teknoloji, %9,1'inin orta yüksek teknoloji kullandıkları, yüksek teknoloji kullananların ise sadece %0,3 olduğu anlaşılmaktadır (Bkz. Tablo 8). Ülkemizin en önemli ekonomik sorunlarından biri olan cari açık sorunun çözümünde yüksek teknoloji ürünlerin üretilerek ihraç edilebilmesi önemli bir etkidir. Aynı zamanda yüksek teknoloji ile üretilen ürünler hem markalaşma hem de uluslararası rekabette KOBİ'e önemli kazanımlar sağlayacaktır. Ancak KOBİ'in bu imkandan oldukça uzak oldukları anlaşılmaktadır.⁴⁴

Tablo 8: İmalat Sanayisinde Faaliyette Bulunan Firmaların Teknoloji Kullanım Seviyesi (2014) (%)

Firma Segmenti	Teknoloji Düzeyi			
	Yüksek	Orta-yüksek	Orta-düşük	Düşük
<i>Mikro İşletme (1-19)</i>	0,2	8,3	31,1	60,4
<i>Küçük İşletme (20-50)</i>	0,9	17,6	28,4	53,0
<i>Orta Büyüklükte İşletme (50-250)</i>	1,5	17,4	31,4	49,7
<i>KOBİ'ler (1-250)</i>	0,3	9,1	31,0	59,7
<i>Büyük İşletmeler (250 üstü)</i>	2,6	18,8	24,7	54,0

Kaynak: TÜİK Haber Bülteni, Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri, Sayı 21540, 2016.

⁴⁴ TÜİK, Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri, 21540 sayılı Haber Bülteni, 2016.

Ülkelerin kamu hizmetlerini yerine getirebilmeleri için gerekli kamu finansman kaynağının en önemli araçları vergi gelirleri ve borçlanmadır. KOBİ yatırım, üretim, tedarik, istihdam, katma değer, ithalat, ihracat, finansman ve tasarruf faaliyetleriyle vergiyi doğuran olayın önemli bir kaynağı olmaktadır. Bütçe gelirleri içerisinde KOBİ'in 2004 yılı vergi gelirleri içindeki payı %84,8 olarak gerçekleşmiştir. Gelir vergisi ve dolaylı vergi olan KDV dikkate alındığında ise 2005 yılında Türkiye'deki vergi gelirlerinin yaklaşık %55'lik kısmının KOBİ tarafından üstlenildiği söylenebilir.⁴⁵ Bu perspektiften bakıldığında Türkiye'de KOBİ'in dünya ekonomilerinde olduğu gibi önemli bir pay aldığı görülmekte, bundan sonraki süreçte de bu payını koruyacağı ve ekonomik düzendeki rolünü sürdüreceği öngörülebilmektedir.

1.3. KOBİ'in Rekabet Açısından Güçlü ve Zayıf Yönleri

1980 sonrası dünya ekonomisinde iletişimin arttığı ve bilginin hızlı yayıldığı bir ekonomik iklim oluşmuş, bu süreçte görülen neo-liberal yaklaşımlar neticesinde ölçek ekonomisinin avantajlarından yararlanılarak üretim yapan işletmelere rakip olarak, değişim ve dönüşüme hızlı ayak uydurabilen esnek yapılara sahip KOBİ ön plana çıkmıştır. İletişim, bilgi akışı, finansal işlemler ve ulaşımın hızlandığı ve buna bağlı olarak insan ihtiyaç ve beklentilerinin çeşitlendiği günümüz ekonomisinde rekabette kalabilmek için firmaların esnek yapıda olmaları oldukça önemlidir. Sermaye ve mal hareketlerinin serbest olduğu global ekonomide ülke ekonomilerinin istikrarlı ve sürdürülebilir bir ekonomik yapıya sahip olmalarında KOBİ'in tarım, sanayi ve hizmet sektörlerindeki yeniliklere ayak uydurabilmesi, çağı yakalayabilmesi, organizasyonel ve finansal yapılarının güçlü olması ile yakından bağlantılıdır. Bir ülkede yatırım ve üretim yapan, istihdama katkı sağlayan, katma değer üreten, dış ticaretle ülke kalkınmasına katkı sunan ekonomik, siyasi ve sosyal alanlarla ilgili önemli etkiler doğuran KOBİ'in güçlü ve zayıf yanları burada ele alınmıştır.

⁴⁵ ÇATAL, a.g.m., s.334.

1.3.1. KOBİ'in Güçlü Yönleri

KOBİ'in ekonominin dinamiklerinden ve kendi yapılarından kaynaklanan güçlü yanları kısaca maddeler halinde aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- KOBİ'in emek yoğun ve düşük eğitim seviyesine sahip personel çalıştırabilmeleri nedeniyle işsizlik sorununun çözümünde önemli rol oynamaktadır.
- İşletme hacminin küçük, personel sayısının az ve üretin yapısı ile çalışanların esnek olması, ayrıca pazara yakın olup mal ve hizmet ihtiyaçlarını kısa zamanda analiz ederek ekonomide görülen konjonktürel değişim ve dönüşümlere hızlı uyum sağlayabilmeleri nedeniyle, ürün çeşitliliğini artırabilir ve/veya üretim bandında değişikliğe giderek ürünün model, şekil, kullanım özellikleri gibi alanlarda farklılaşmasını sağlayabilirler.⁴⁶
- Firma düzeyinde personel sayıları düşük ve beyaz yakalı kalifiye personel istihdam ihtiyacı az olduğunda ihtiyaç duydukları personeli bulmalarında sorun yaşamamaktadırlar.
- Pazarlama, promosyon, nakliye, temsil gibi genel gider kalemleri daha düşük olduğundan üretimlerini daha düşük maliyetlerle yapabilirler.
- Firmadaki sınırlı personelin birbiri ile yüz yüze iletişim kurabilmesine imkan sağlayan samimi bir iş ortamının olması nedeni ile çalışanlar arası bağ güçlüdür.
- Firmadaki işbölümü ve roller kesin çizgilerle ayrılmadığından her personel farklı işleri yapma esnekliğine sahiptir.
- Ülke coğrafyasının her alanında faaliyet göstermekte olduklarından, yerel istihdam, toplumsal huzur, göçün önlenmesi, gelir dağılımındaki adaletsizliğin azaltılması gibi etkenlerle bölgesel kalkınmaya katkı sunarlar.
- Yenilik, atılım ve girişimci ruha sahip oldukları için piyasaya yeni ürün sunma konusunda önemli bir potansiyel taşırlar.

⁴⁶ Halil SARIASLAN, “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Finansmanı İçin Yeni Model Önerileri”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Cilt 50, Sayı 01, Ocak 1995, ss.313-321.

- Kitlesel ve büyük ölçekte üretim yapan firmaların hacim yönünden küçük, verimsiz ve fizibil olmayan alanlarda yapmadıkları üretimi yaparak mal ve hizmet açığı oluşmasını engellerler. Ayrıca büyük üretici firmalara fason üretim yaparak tamamlayıcı mamül ve yarı mamül üretimi sağlayarak kaynak israfını önlerler.
- Mal ve hizmet üreten işletmelerin sayısının fazla olması tam rekabet şartlarının oluşmasını sağlamakta ve fiyatlardaki aşırı artışların önüne geçmektedir.
- KOBİ'in istihdam ettiği personel zaman içinde teknik ve ticari tecrübe kazanarak düşük sermaye ihtiyacıyla kurulabilen girişimlerde artış yaşanmasını sağlamakta ve yeni iş alanları oluşturulmasının önünü açmaktadır.
- Sınırlı ve düşük sermaye ihtiyacı olan alanlarda yatırım yaparak kurulabildiklerinden tasarrufların ekonomiye kazandırılmasına olanak sağlarlar.⁴⁷

1.3.2. KOBİ'in Zayıf Yönleri

KOBİ'in finansal, yönetsel ve organizasyonel yapılarından kaynaklanan içsel faktörler ve ekonominin dinamizmi, işleyişi, toplumsal ve siyasi değişim ve dönüşümlerinden kaynaklanan dışsal faktörlerin ortaya çıkardığı unsurlar karşısındaki zayıf yanları kısaca şöyle sıralanabilir:

- İşletmelerin yatırım, üretim, pazarlama, personel, finansal kararları kısıtlı bilgi ve liderlik yetkinliğine haiz firma sahipleri ve dar yönetici kadrosu tarafından verildiğinden, alınan yanlış kararlar firmaları iflas noktasına getirebilmekte ve hayati sorunlarla karşı karşıya bırakabilmektedir.⁴⁸
- İşletmelerde girişimci olmak sadece sermaye koymakla eşit sayıldığından ekonomik faaliyet sürecinde kriz durumlarında veya yatırım ve dönüşüm

⁴⁷ Mesut AYDOĞAN, KOBİ'lere Sağlanan Krediler ve Kredi Kullanma Süreçleri Analizi, (Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, 2017), s.15.

⁴⁸ Tahir AKGEMCİ, **KOBİ'lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler**, KOSGEB, 2001, http://www.kobider.org.tr/pdf/kobi_sorunlar_destekler.pdf, (Erişim: 26.09.2019).

kararlarının verilmesinde işletme sahibinin vizyonu ile sınırlanmakta, bu durum ortaya çıkan fırsatların kaçırılmasına sebep olabilmektedir.⁴⁹

- Firmalar kurumsallaşmaya gitmediklerinden ve aile şirketi olarak faaliyetlerini sürdürdüğünden işletmenin yaşam süreci işletme sahibinin hayat sürecine bağlı kalmakta, diğer aile bireylerinin iş tecrübe ve yetkinliğinin olmaması ya da yetersiz olması ve/veya kuşaklar arası çatışmalar yaşanması nedeni ile uzun ömürlü olmamaktadırlar. Ayrıca miras ve mal paylaşımı süreci de kurumsal bir yönetim anlayışını benimsememiş KOBİ’de sorunlar yaşanmasına neden olmaktadır.
- Siparişe bağlı olarak fason üretim yapmakta ve sınırlı bir pazara hitap etmeleri nedeni ile eksik kapasitede üretim faaliyeti gerçekleştirmektedirler.
- KOBİ’nin görev tanımları netleşmemiş (organizasyonel yapıları yok) ve kalifiye uzman personel eksikliği nedeni ile ürün-hizmet standardizasyonu oluşmamıştır. Bu sebeple kaliteli, yüksek kar marjlı ve katma değeri yüksek ürün üretmeleri ve satmaları mümkün olmamaktadır.
- Bazı ülkelerde KOBİ için uzun bürokratik süreçler ve çok sayıda vergi ve sosyal güvenlik giderleri sorun olabilmekte ve bu işletmelerin rekabet güçlerini zayıflatabilmektedir.
- KOBİ’in finansmana erişimi oldukça önemli bir sorun olup, bunun temelindeki en önemli nedenlerden biri teminat yetersizliği olarak kabul edilmektedir. İşletmeler genel itibariyle düşük sermaye ile kurulmakta bu sebeple hem dönen varlık için gerekli işletme sermayesini hem de duran varlık yatırımı için gerekli yatırım sermayesini banka kredileri ve piyasa kredileri gibi dış kaynaklarla finanse etme yolunu tercih edebilmektedirler. Bazı kayıt dışı işlemler nedeni ile bilançolar firmanın gerçek durumunu yansıtmamaktadır. Çünkü bilanço dışı gelir varsa bilanço dışı borç ve gider de olabileceği düşünülmekte, firmanın finansal durumu hakkında net bilgi edinilememektedir. Kısa vadeli kredilerle

⁴⁹ Yunus ZENGİN ve Alırıza AĞ, “KOBİ’lerdeki Başarıyı Etkileyen Finansman Sorunu: Neden mi? Sonuç mu? Literatür Taraması Sonucu Bir Değerlendirme”, **Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 54, Ocak 2016, s.237.

duran varlık yatırımı yapılması veya uzun vadeli kredilerle işletme sermayesi finansmanı gibi hatalı finansal kararlar verilebilmekte, bu durumda işletmelerin bilançoları ve rasyoları bozulabilmektedir. Sonuçta KOBİ krediye ulaşmakta sorun yaşamakta veya yüksek faizli kredi temini nedeni ile yüksek finansal maliyete katlanarak karsız veya düşük kar marjıyla çalışmak durumunda kalabilmektedirler. Burada en önemli olumsuzluklardan biri, firma sahibinin sermayedar olarak tek karar verici olarak kendini görmesi, yetki devri ve paylaşımından kaçınması ve aynı zamanda muhasebecisini finans yöneticisi olarak görüp ayrı bir maliyet yaratacak diye finans yöneticisi istihdamından uzak durması olarak düşünülebilir.⁵⁰

- Karar alma süreçlerinde işletme sahibinin tek söz hakkına sahip kişi olması ve yeterli teknik altyapıya sahip olmayan sınırlı yöneticilerin varlığı nedeniyle, mal ve hizmet üretiminde geleceği okuyamama, risk analizi yapamama ve gerekli ar-ge yatırımlarını gerçekleştirememe, otomasyona dayalı üretim ve dijitalleşme süreçlerine uyumun sağlayamama ve teknolojik gelişmelere uzak kalma gibi sorunlar yaşanmakta, bu nedenle maliyet optimizasyonu sağlanamamaktadır.
- KOBİ uzmanlaşmış ve teknik bilgiye haiz personel eksiklikleri nedeni ile hem iç piyasa araştırmalarında yetersiz kalmakta hem de ihracat olanağı yakalayabilecekleri yurtdışı pazarlara ulaşamamaktadırlar.⁵¹
- Ayrıca uluslararası standartlara uygun üretim yapmakta zorlanmakta, buna bağlı olarak ihracat potansiyelleri düşmektedir.

1.4. KOBİ'in Finansman Sorunları

KOBİ'in kuruluş ve faaliyet sürecinde özkaynak yetersizlikleri en temel problemleridir. Aynı zamanda ölçeklerini büyütmek için de yatırım ve işletme

⁵⁰ Zafer DEMİR, Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin (KOBİ) Finansal Problemlerinin Çözümünde Girişim Sermayesi Fon'larının Önemi ve Rolü: Katılım Bankacılığına Yeni Bir Model Önerisi, (Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Ekonomisi ve Finans Anabilim Dalı, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, 2018), ss.122-127.

⁵¹ OECD, Türkiye'deki Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Mevcut Durum ve Politikalar, s.17, <https://www.oecd.org/turkey/33705673.pdf> , (Erişim:15.09.2019).

sermayesine de gereksinim duymaktadırlar.⁵²Bunun yanısıra yoğun rekabet ortamında işletmelerin faaliyet döngülerinde tahsilat ve ödeme vadeleri arasında zaman farkı oluşmakta, bu durum finansman ihtiyacını doğmakta olup, bu sebeple işletmelerin karşılaştığı en önemli sorunların başında finansmana erişim gelmektedir.⁵³

Finansmana erişim konusunda kredi kanallarının akışını zayıflatan veya artıran koşullar genellikle arz yönlü olabileceği gibi talep yönlü koşul ve şartlardan da kaynaklanabilmektedir. Bunda uluslararası ekonomik iklim, ülkedeki enflasyon, bütçe açığı, uygulanan kur politikası, merkez bankası para politikaları ve firmaların yapısal özellikleri gibi etmenler rol oynayabilmektedir.

1.4.1. Ekonomik İklim Kaynaklı Engeller

Ulusal veya küresel makroekonomik iklim KOBİ'in kredilere erişimi üzerinde belirleyici bir faktördür. Özellikle kriz dönemleri ve makro ekonomik koşullar, KOBİ'in finansmana erişimini olumsuz etkileyip normal koşullardan farklı olarak kamu politika ve desteğine olan ihtiyaçlarını artırmaktadır. Küresel ve ulusal ekonomik iklimin kredi arz ve talebini etkileyen koşullarına ilişkin önemli başlıkları şu şekilde sıralanabilir.

a. Küresel Ekonomik Koşullar

Genel itibariyle dünya farklılaşan ekonomik finansal koşulların en önemli finansal aktörler olarak kabul edinilen bankacılık sektörü kredi büyümesine etkisi büyüktür. Küresel ekonomik ve finans krizi dönemlerinde, ülkeler tarafından uygulamaya konulan para politikaları ve değişen finansal koşullar bankaların kredi, mevduat ve dış yükümlülük büyümesine etki etmekte, bu durum kârlılık, varlık kalitesi ve sermaye yapılarında değişime sebep olmaktadır.⁵⁴Küresel finansal koşullardaki bozulma mal,

⁵² Alövsat MÜSLÜMOV, **21. Yüzyılda Türkiye’de KOBİ’ler Sorunlar, Fırsatlar ve Çözüm Önerileri**, İstanbul: Literatür Yayıncılık, 2002, s.21.

⁵³ Leora KLAPPER, **The Role of Factoring for Financing Small and Medium Enterprises**, The World Bank, <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/8939>, (Erişim:14.12.2019).

⁵⁴ Erhan AKKAYA, **Finansal Koşulların Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri: Geleneksel ve Katılım Bankaları Karşılaştırması**, T.C.M.B. Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, **Uzmanlık Yeterlilik Tezi**, Mayıs 2018, s.1.

hizmet ve sermaye hareketlerinin serbest olmasıyla beraber bulaşıcılık etkisiyle birçok ülkenin reel ve finans sektörlerinde olumsuz etkiler doğurmaktadır.

Bilindiği üzere 2008 Küresel finans krizi sonrası, gelişmiş ülkeler genişleyici para politikaları uygulamış, Euro bölgesinde borç krizi yaşanmış, bazı uluslararası dev finans kuruluşları tasfiye olurken, bazı finans kuruluşları ise regülasyonların etkisiyle faaliyetlerini kısıtlamıştır. Ülkelerin finans sistemleri büyük çaplı yeniden yapılandırmalara tabi tutulmuş ve buna eşlik eden yeni küresel finansal mimari tartışmaları başlamıştır. Küresel krizin olumsuz etkileri ülkemiz ekonomisi üzerinde de 2008 yılının son çeyreğinde hissedilmeye başlanmıştır. Bu etki özellikle ihracat pazarlarına olan dış talepte daralmaya ve finansal piyasalarda güvenin azalmasına neden olmuş, sonuçta belirsizlikler artmış, uluslararası sermaye akımları güvenli liman olarak görülen merkez ülkelere kaymış başlamış ve uluslararası kredilerde azalma gözlenmiştir. Belirsizlikler sonucu Türkiye’de finans sektöründe nakitte kalma isteği artmış, şirketler ve bankacılık kesiminde riskler yükselmiş, kredi maliyetleri artarken, yurtdışı kredi imkanları azalmış, aynı zamanda takipteki krediler artmış, tüm bu nedenlerle bankalar kredi vermede isteksiz davranmaya başlamışlardır.⁵⁵

Bankalar ulusal ve/veya uluslararası finansal koşullardaki olumsuz değişimlerde, üstlendikleri piyasa-faiz-kur -likitide risklerini yönetmek için kredi arzını düşürmekte ve KOBİ’in finansmana ulaşımında sorunlar yaşamalarına sebep olmaktadır. Diğer yandan kriz dönemlerinde KOBİ artan finansman ihtiyaçlarına karşın, ekonomik ve finansal değişkenlerdeki volatiliteye ve artan belirsizliklere bağlı olarak kredi borcu altına girmeyi geri ödeyememe ve yüksek maliyete (faize) katlanma riski nedeniyle tercih etmemektedirler. Bu nedenle kredi talebinde daralmada görülebilmektedir.

b. Kamunun Finansman İhtiyacı

Devlet eğitim, sağlık, güvenlik, adalet, sosyal destek gibi kamu hizmetlerini yerine getirebilmek amacıyla kamu harcamalarında bulunur ve bu harcamaların finansmanında vergi toplamaya ve borçlanmaya başvurur. İnsanlardan vergi toplamak her

⁵⁵ Bora SELÇUK, “Küresel Krizin Türk Finans Sektörü Üzerindeki Etkileri”, **Ekonomi Bilimleri Dergisi**, Cilt 2, Sayı 2, 2010, ss.21-27.

zaman güç bir yöntem olduğundan devlet kamu harcamalarını karşılamak üzere iç borçlanma yoluyla piyasalardan yüksek miktarlarda fon talep etmekte, bu durum faiz oranlarını etkilemekte, böylece başta reel kesim olmak üzere fon talep eden diğer aktörlerin kaynak kullanım hacmi sınırlanmaktadır. Bu durum monetarist görüşteki iktisatçıların savunduğu “dışlama etkisi (crowding out effect)⁵⁶” neden olabilmektedir.⁵⁷ Devletin uyguladığı genişleyici maliye politikaları faiz oranlarında artışa ve özel sektör yatırım harcamalarında azalmaya neden olarak, özel sektörün iyasadan dışlanmasına sebebiyet vermektedir.

Diğer bir ifadeyle bütçe açığı nedeniyle kamu borçlanma gereksiniminin arttığı durumlarda, kamunun piyasadan talep ettiği finansman artışı faizlerin artışına neden olur. Faiz oranlarındaki artış ise tüm yatırımlar için olduğu gibi KOBİ'in de yatırım maliyetlerini artıracığından kredi talebi daralacak ve ülkede büyüme potansiyeli düşecektir.⁵⁸

c. Enflasyonist Ortam

Yatırım iklimini etkileyen ve istikrasız bir ortam hazırlayarak KOBİ'in finansmana ulaşmasını etkileyen diğer bir unsur ise enflasyonist makroekonomik ortamdır. Fiyat istikrarının sağlandığı bir ekonomide, reel faizlerde bir düşüş ile beraber kredi piyasalarında daha uygun bir ortam oluşacak ve yatırım maliyetleri azalan üreticiler daha fazla kredi kullanmak için kredi taleplerini arttıracaklardır. Merkez bankalarının

⁵⁶ Keynes'e göre, klasik iktisat teorisinin ortaya attığı ekonominin kendiliğinden dengeye geleceği ve tam istihdam aşamasına otomatik olarak ulaşacağı fikri doğru değildir. Keynes'e göre devletin müdahalesi dışındaki oluşan tüm dengelerin tesadüfi olduğunu ileri sürer. 1929 Büyük Buhran döneminde, yatırım harcamalarının yetersiz kalması durumunda, devlet kendi harcamalarını artırarak toplam harcamaları tam istihdam için gerekli olan düzeye çıkarması gerektiği yaklaşımı krizden çıkışta önemli rol oynar. Ancak monetarist görüş; devletin kamu harcamalarını karşılamak üzere iç borçlanmayı piyasalardan yüksek miktarlarda fon talep edilmesini gerektirdiği için; faiz oranlarını etkilemekte, bu da başta reel kesim olmak üzere fon talep eden diğer aktörlerin kaynak kullanım hacmini sınırlandırmaktadır. İç borçlanmayla finanse edilen kamu harcamalarının faiz oranlarında yükselmeye yol açarak özel harcamaları, özellikle de yatırımları azaltma olgusuna dışlama etkisi “Dışlama etkisi (Crowding Out Effect)” adı verilmektedir. Bu konuda geniş bilgi için bkz.; C. Yenal KESBİÇ, Özlem DÜNDAR ve Ata DEVRİM, “Kamu Yatırımlarının Özel Sektör Yatırımlarını Dışlama Etkisi: Türkiye Örneği”, **Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt.31, Sayı.2, 2016, ss.59-94.

⁵⁷ Doğan UYSAL ve Mehmet MUCUK, “Crowding - Out (Dışlama) Etkisi: Türkiye Örneği (1975-2000)”, **SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Cilt 3, Sayı 5, 2003, s.61.

⁵⁸ Deniz AYTAÇ ve Metin SAĞLAM, “Kamu Açıkları İç Borç ve Faiz Oranı İlişkisi: Türkiye Örneği”, **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt 9, Sayı 1, 2014, ss.131-148.

fiyat istikrarını sağlama ve enflasyon hedeflemesine ulaşmada kullandıkları ana para politikası aracı faiz oranlarıdır. Bu politika aracı piyasa faiz oranlarını, kredi piyasasını, varlık fiyatlarını ve beklentileri etkileyerek ekonomik ortama yön verir. Bu bağlamda parasal aktarım mekanizmasının işleyişinde belirleyici olan faiz oranlarını etkileyen önemli unsur enflasyon düzeyidir. Enflasyon oranlarında meydana gelen azalmalar sonucunda faiz oranlarında da düşüşler meydana gelmektedir.⁵⁹ Faiz oranları KOBİ'in yatırım kararlarını maliyetler üzerinden etkileyen ve kredi taleplerine şekil veren ana etmen olarak görülmektedir.

d. Kur Volatilitesi

Dışa açık ekonomilerde para otoritelerinin izlemiş oldukları kur politikaları istikrarlı ve sürdürülebilir bir ekonomik büyüme için önemli bir gösterge niteliği taşımaktadır. Reel faiz oranının yüksek ve döviz kuru seviyesinin düşük tutulması durumunda ulusal ekonomilerin rekabet gücü zayıflamaktadır. Ulusal paranın aşırı değerlenmesi nedeni ile ithalat artışı sonucu cari açık artmakta ve dış açığın finansmanı için dış borçlanma ihtiyacı doğmaktadır. Diğer bir deyişle düşük kur ve yüksek faiz bileşiminden oluşan kur politikası, ulusal paranın dış değerini arttırdığından, ithalat yapmak daha cazip hale gelmekte, bu durum yurtiçi yatırım ve üretimi azaltarak ekonominin reel kesimden finansal kesime kaymasına neden olmaktadır. Kur düzeyinde oluşacak volatiliteler ve belirsizlikler ise ithalatçı ve ihracatçı firmaların kararlarının yanı sıra firma karlılıkları üzerinde de etkili olmaktadır. Döviz kurlarında oluşan oynaklık; enflasyon, ekonomik büyüme, ödemeler dengesi, borç yapısı gibi makro değişkenleri ve finans sektörünü etkilemekte dolayısıyla KOBİ'in finansmana ulaşımı güçleşmektedir.⁶⁰

e. Diğer Koşullar

Ülkemizin kronik sorunları arasında yer alan bozuk gelir dağılımı ve düşük kişi başına düşen milli gelir seviyesi tasarruf eğilimini zayıflatmaktadır. Tasarruf oranının

⁵⁹ Buhari DOĞAN, Ömer EROĞLU ve Osman DEĞER, “Enflasyon ve Faiz Oranı Arasındaki Nedensellik İlişkisi: Türkiye Örneği”, **Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 6, Sayı 1, 2016, ss.405-425.

⁶⁰ Rıdvan KARACAN, “Faiz, Döviz Kuru İlişkisinin Makroekonomik Performansa Etkisi Üzerine Bir Değerlendirme”, **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı 20, 2010, ss.72-92.

düşük olması yatırımlara aktarılacak sermayenin oluşmamasına ve kaynak yetersizliği sorununa neden olmaktadır. Bu durum KOBİ'in yeni yatırım yapma veya ihtiyacı olan sermayeyi bulma sorunu ile karşı karşıya kalmalarına neden olmaktadır. Bununla birlikte alacak temliki, makine rehni, işletme rehni gibi kıymetler yerine gayrimenkul rehni gibi güçlü teminatların kabul edildiği teminat rejimi de finansmana erişimin önündeki engellerdendir. Ayrıca, hukuki ve adli süreçlerin uzun sürmesi, sözleşme uygulamalarının yeknesaklıktan uzak oluşu gibi nedenler de bankaların işletmelerden, işletmelerin ise alacaklılarından alacaklarını geç tahsil etmeleri finansmana erişim problemine kaynaklık etmektedir. KOBİ'e yönelik kredi bilgi sistemlerinin (kredi kayıt büroları vb.) yetersiz olması da kredi finansmanında genel ekonomik sorunlar olarak sayılabilmektedir.⁶¹

1.4.2. KOBİ Kaynaklı Yapısal Engeller

KOBİ'in finansmana erişiminde, küresel finansal koşullar, ulusal makro ekonomik iklim, teşvik politikalarının yetersizliği, bankaların kredi verme iştahı gibi dışsal faktörler yanında, sermaye yetersizliği, yönetsel sorunları, teknik ve pazarlamada bilgi yetersizliği, kalifiye personel eksikliği gibi içsel sorunlar da rol oynamaktadır. KOBİ'in finansmana erişimini engelleyen içsel ve yapısal temel sorunlar aşağıdaki gibi açıklanabilir.

a. Özkaynak Yetersizliği

Hem dünyada hem de ülkemizde bankalardan alınan krediler KOBİ'in faaliyetleri için kullandıkları başlıca finansman kaynağıdır. Kuruluş aşamasında kendi birikimlerini kullanan KOBİ'in faaliyet hacmini artırarak büyüme arzusu sonucunda yatırım yapmak için yabancı kaynak ihtiyacı doğmaktadır. KOBİ kuruluş aşamasında düşük tutarlı sermaye ile işe başlamaları nedeniyle, zaman içinde oluşan özkaynak yetersizliği ortaya çıkmakta, firmaların işletme sermayesi ve yatırım kararlarını finanse

⁶¹ YÜKSEL, a.g.e., s.23.

etmek için dış kaynak talepleri artmakta, bu nedenle banka kredilerini kullanmaları bir zorunluluk haline gelmektedir.⁶²

b. Vade Uyumsuzluğu

Firmalar faaliyet döngülerinde, hem mal ve hizmet tedarik ederken yapacakları ödemelerde, hem de sattıkları mal ve hizmet bedelinin tahsilatlarında çeşitli vadeler içeren sözleşmelerle karşılaşmakta, bu vadeler arasında firma aleyhine olan vade uyumsuzluğu ise kısa vadeli finansman sağlama ihtiyacı doğurmaktadır. Kısa vadeli kararlar alan firma yöneticilerinin, faaliyet döngülerindeki vade uyumsuzluğu yanında, peşin ödeme ile mal-hizmet alımı yapıp buna karşın vadeli mal ve hizmet satan firmaların satış ve tahsilat süreçlerinde nakit sıkıntısı yaşanmakta, bu nakit sıkıntısı ise önemli finansal sorunlara neden olmaktadır.⁶³

c. Teminat Yetersizliği

Firmalarda tüm kararlarda olduğu gibi finansman ihtiyacını karşılamak için gerekli olan krediye yönelik alınan kredi kullanım kararlarında tek karar alıcı firma sahipleri olmaktadır. Bankalar kredi tahsis ve kullandırımı için teminat talep etmekte, bu durum ise finansmana erişimde KOBİ'in önündeki en önemli engel olmaktadır. Diğer bir ifadeyle KOBİ'in önündeki en büyük engel teminat yetersizliği olarak ortaya çıkmaktadır.⁶⁴ Teminat, bankaların üstlenmiş oldukları kredi riski karşılığında, kredinin yaşam sürecinde oluşacak herhangi bir soruna karşı kendilerini sigorta altına almış olmalarını ifade etmektedir. Hem kredi risklerini minimize etmek hem de bankaların sermaye yerlilik rasyolarını etkileyen karşılıklar kararnamesi kaynaklı kredi gruplarından az riskli olarak kabul edilen kredileri portföylerinde taşıma isteği nedeniyle kredilerde teminat talebinde bulunmaktadır.

⁶² Arzu KUTLU, KOBİ'lerin Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi ve Adıyaman İl Merkezinde Bir Bankanın Kobilere Vermiş Olduğu Kredilerin Etkinliğinin Araştırılması, (Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, 2018), s.46.

⁶³ Yasin KILIÇLI ve Mehmet AYGÜN, "Kobi'lerin Finansman Sorunları Ve Çözüm Önerileri: Van Organize Sanayi Bölgesi Üzerine Bir İnceleme", **Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Sayı 1, 2018, ss.135-152.

⁶⁴ Duygu ARSLANTÜRK, Mustafa EMİR ve Uğur SEVİM, "Kobi'lerde Finansal Yönetim Uygulamalarının Finansman Sorunları Üzerindeki Etkisi: Trabzon İli Örneği", **Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi**, Cilt 3, Sayı 6, 2012, ss.121-144.

Gayrimenkul ipoteği, hem ülkemizde hem de diğer ülke bankalarının kredi uygulamalarında en çok talep edilen teminat türüdür. Ancak işletmelerin, gayrimenkul sahipliğinin olmaması veya istenen nitelikte ve miktarda gayrimenkul sahipliğinin olmaması kredi mekanizmasına erişimin önünde engel oluşturmaktadır.

d. Finansal Yönetimin Olmaması

KOBİ’de ayrı bir finansman departmanının olmaması sorunlara yol açabilir. Yöneticiler teknik kökenli olduğundan, finansman ve muhasebe konusunda çok az bilgiye sahiptirler. Finansal yönetim söz konusu işletmelerde yöneticiler ve kısmen de muhasebeciler tarafından yerine getirilmekte ve finansal alternatifler, kredi değerlemesi vb. finansman fonksiyonları bu kişilerin bilgi ve becerisi ile sınırlı kalmaktadır⁶⁵ Bu durum zaman zaman kısa vadeli kredilerle fonlanması gereken işletme sermayesi finansmanının uzun vadeli kredilerle fonlanması, uzun vadeli kredilerle fonlanması gereken yeni yatırım, kapasite artışı, fabrika veya filo yatırımı gibi duran varlık finansmanının ise kısa vadeli kredilerle yapılması gibi hatalı seçimlere neden olmakta ve firmaların finansal nakit akışlarını bozarak zor durumlarla karşılaşmalarına sebebiyet vermektedir. Ayrıca KOBİ’in atıl likit kaynakları yönetecek fon yönetim becerilerinin olmaması, kur riskini yönetecek türev enstrümanlar hakkında bilgi eksiklikleri, finansal yapı analizi ve aktif-pasif yönetim eksiklikleri gibi etkenler de firmaların profesyonel finansal yönetici istihdam etmemeleri kaynaklı sorunlar olarak sayılabilir.⁶⁶

e. Kayıt Dışılık

Türkiye’de kayıt dışı ekonominin varlığı sebebiyle KOBİ’in muhasebe standartlarına uygun “doğru finansal raporlama” yerine “vergi için finansal raporlama” anlayışı hakimdir. Bankaların, kredi talep eden işletmeler ile ilgili sağlıklı bir değerlendirme yapabilmesini zorlaştıran diğer bir unsur ise, kayıt dışı faaliyetlerin fazla olması ve muhasebe kayıtlarındaki eksiklikler nedeni ile mali tabloların güvenilir

⁶⁵ Mehmet ATAY, “Kobilerin Türkiye’de Bankalarla Yaşadığı Finansal Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, **Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi**, Cilt 3, Sayı 6, 2012, ss.1-7.

⁶⁶ Mikail EROL, “Ekonomik Kriz ve Kobi’ler”, **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, Cilt 5, Sayı 1, 2010, ss.165-181.

olmamasıdır.⁶⁷ İlk bakışta kayıtdışılık, işletmelerin gelirlerini gizlediklerini ve ciroların daha yüksek olduğunu, bu sebeple borç servisinde sorun yaşanmayacağını düşündürse de, bu durum kayıt dışı geliri olan işletmelerin kayıt dışı borçlarının da olabileceği gerçeğini değiştirmemektedir.

f. Bankaların Olumsuz Bakışı

Finansal sistemler açısından parasal aktarım mekanizmasının dört ayrı kanalı olup, bunlardan “Kredi Kanalı” etkinliği olan bir kanaldır. Ülkemizde kredi kanalının iki ana mekanizma üzerinden işlediği görülmekte olup bunlar; banka kredi kanalı ve bilanço kanalıdır. Türk bankacılık sektörünün finansal sistem içerisinde ağırlığının yüksek olmasına bağlı olarak reel sektör finansmana erişimde bankacılık sektörüne bağımlıdır.⁶⁸

KOBİ’ın yaşam süreçleri büyük işletmelere kıyasla daha kısa olup, bu nedenle bankalar nezdinde risk dereceleri yüksek olarak algılanmaktadır. Ayrıca kısa yaşam sürelerinin yanında, borçluluk düzeyleri, satışları, karları ve büyüme oranlarında geniş bantta dalgalanmalar gösterdiklerinden, istikrarsız olarak değerlendirilmektedirler.

Yaşam süreleri kısa olan KOBİ’de işletme sahipleri genelde birçok işletme kurarak başarısız olmuş girişimcilerdir. Yaşanan olumsuzluklar sonucunda tecrübe kazanmış olmaları beklense de, genelde idari yapıları yetersiz, kurumsallaşma seviyeleri ise düşüktür. Firma sahipliği ve yönetimi tek kişi tarafından yapılmakta veya aile işletmesi olarak küçük bir grubun idaresinde bulunmaktadır. Finansal yönetim veya alternatif finansman kanallarına erişim konularında, KOBİ yöneticilerinin bilgi eksiklikleri bulunmaktadır.

Aynı zamanda KOBİ olarak sınıflandırılan işletmeler, ülke ekonomilerinde tüm işletmelerin büyük bir bölümünü ve toplam istihdamın önemli bir oranını üstlenmektedir. Bunların yanı sıra KOBİ yenilikçi yapıları ile büyümenin motoru olarak kabul edilmekte,

⁶⁷ Aylin Poroy ARSOY ve Tuba BORA, “KOBİ Muhasebe Standartlarının Gelişimi ve Türkiye Uygulaması Üzerine Bir Araştırma”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı 56, 2012, ss.17-28.

⁶⁸ Ufuk ALKAN, Finans Sektöründen Reel Sektöre Parasal Aktarım Mekanizması: Bankacılık Sektörü Açısından Bir Uygulama, (Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Bankacılık Anabilim Dalı, **Yayınlanmış Doktora Tezi**, 2014), s.3.

daha emek-yoğun faaliyet sürdürdükleri için yoksulluğun azaltılmasına yardımcı olmaktadır. Tüm bu nedenlerle KOBİ kamu tarafından korunan ve teşvik edilen yapılar olup, zaman zaman reel ve finansal piyasalar tarafından çeşitli engellerle kısıtlanmaktadır. Finansal kısıtlamaların başlıca sebebi, finansal sistemin en temel bileşeni olan bankaların bu işletmelere yönelik bilgi asimetrisi nedeniyle onları riskli görmeleridir. Bu nedenle bankalar KOBİ'e yüksek teminat yanında yüksek faiz ve işlem maliyeti uygulamaktadır.⁶⁹

KOBİ'in kredilendirilmesi, büyük işletmelere kıyasla bilgi asimetrisi nedeniyle bankalar açısından önemli bir sorundur. Firmanın mali yapısı, idari yapısı, ödeme istatistiği ve kapasitesi konusunda işletme sahipleri bankalara göre daha nitelikli bilgiye sahiptir. Banka açısından aynı seviyede bilgiye sahip olmanın maliyeti hem yüksek hem de zaman alıcıdır. Bu bilgi asimetrisi ise bankaların kredilendirme iştahında azalmaya sebebiyet vermektedir.⁷⁰

1.4.3. Bankaların Tabi Olduğu Regülasyonlar Kaynaklı Engeller

Bankaların kredi arzını etkileyen ve bankaların tabi olduğu regülasyon kurumları tarafından belirlenen düzenleyici ve denetleyici niteliğe sahip önemli kurallar mevcuttur. Bunlar, merkez bankasının para politikası aracı olarak kullandığı zorunlu karşılıklar politikası ile bankaların uymak zorunda oldukları Basel II kriterleridir.

a. Zorunlu Karşılık Politikası

Zorunlu karşılıklar, mevduat kabul eden bankaların Yabancı Para ve Türk Lirası olarak elde ettikleri mevduatlara karşılık olarak, merkez bankası bünyesinde belli bir oranda tutmak zorunda oldukları karşılıklardır.⁷¹ Merkez Bankası piyasadaki para miktarını zorunlu karşılık oranları ile ayarlayıp, bankaların kredi tabanını direkt olarak etkiler. Zorunlu karşılık oranları artırıldığında para arzı daralmakta ve kredi hacmi

⁶⁹ Thorsten BECK, **Financing Constraints of SMEs in Developing Countries: Evidence, Determinants and Solutions**, 2007, http://siteresources.worldbank.org/DEC/Resources/Financing_Constraints_of_SMEs.pdf, (Erişim:14.12.2019).

⁷⁰ YÜKSEL, a.g.e., s.23.

⁷¹ **258862 sayılı ve 25.12.2013 tarihli Resmî Gazete**, TCMB, Zorunlu Karşılıklar Hakkında Tebliğ, m.4.

düşmekte, diğer yandan zorunlu karşılık oranları düşürüldüğünde ise para arzı artmakta ve kredi hacmi genişlemektedir.

Türkiye’de de Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) 19 Ağustos 2019 tarih ve 2019-34 sayılı Zorunlu Karşılıklara İlişkin Basın Duyurusunda ile zorunlu karşılıkların finansal istikrarı destekleyecek şekilde makro ihtiyati bir araç olarak daha esnek ve etkin kullanılmasına karar vermiş ve kredi büyümesi ile zorunlu karşılık oranlarına uygulanacak faizi ilişkilendirmiştir. Değişiklik ile TL zorunlu karşılık oranları ve TL cinsinden tesis edilen zorunlu karşılıklara ödenecek faiz/nema oranı, bankaların dövize endeksli kredileri ile bankalara kullandırılan krediler hariç Türk lirası cinsi standart nitelikli ve yakın izlemedeki nakdi kredileri toplamının yıllık büyüme oranları ile ilişkilendirilmiştir. Bankaların kredi büyüme oranları her zorunlu karşılık döneminde hesaplanacak, buna göre büyüme oranları referans değerler arasında kalan bankalar takip eden üç ay boyunca ilgili zorunlu karşılık oranları ve faiz/nema oranlarına tabi olacaktır.⁷²

Tablo 9: TCMB Zorunlu Karşılık Oranları

	Döviz endeksli ile bankalara kullandırılanlar hariç Türk lirası nakdi kredilerin yıllık büyüme oranı	
	Yüzde 10 ile Yüzde 20 referans değer aralığı için	Diğer
TL zorunlu karşılık oranları	1 yıl ve 1 yıldan uzun vadeli mevduat/katılım fonu ve 3 yıldan uzun vadeli diğer yükümlülükler hariç 2%	Mevcut oranlar
TL zorunlu karşılık/nema faiz oranı	15%	5%

Kaynak: TCMB, 19 Ağustos 2019 tarih ve 2019-34 sayılı Zorunlu Karşılıklara İlişkin Basın Duyurusu, <https://tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Duyurular/Basin/2019/DUY2019-34>, (Erişim:18.11.2109).

Bu karar ile TCMB zorunlu karşılık oranlarına uygulanan faiz oranı farklılaştırması ile bankaların zorunlu karşılıkları karşılığında daha yüksek faiz getirisi elde edebilmeleri için kredi büyümesini özendirmeyi amaçlamıştır. Bu durum finansmana ihtiyaç duyan KOBİ’ler açısından olumlu bir gelişme olarak görülmektedir.

⁷² TCMB, 19 Ağustos 2019 tarih ve 2019-34 sayılı Zorunlu Karşılıklara İlişkin Basın Duyurusu, <https://tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Duyurular/Basin/2019/DUY2019-34>, (Erişim:18.11.2109).

b. Basel II Kriterleri

Basel Komitesi'nin⁷³ finans siteminde sermaye yeterliliğine ilişkin 2004 yılında düzenlediği Basel II düzenlemesi dolaylı olarak KOBİ'yi çok yakından ilgilendirmektedir. Bankaların sermaye yeterliliği standartlarını yeniden belirleyen ve risk yönetimini öne çıkaran Basel II düzenlemesi ile bankaların davranışını etkileyecek olan yeni risk yönetimi anlayışı kredi müşterilerine yansımaktadır. Basel II standartlarıyla değişime ayak uyduramamanın doğuracağı sonuçlar KOBİ için yaşamsal önem taşımaktadır. Basel II ile gelecek olan değişime uyum sağlanması ve değişimin doğru yönetilmesi KOBİ'in daha düşük maliyetle kredi temin etmesine imkan tanıyacaktır.

Ülkemizde Basel II ile kredinin “çok veya az riskli” olduğunun belirlenmesi sürecine girilecek ve kredi fiyatlaması buna göre yapılacaktır. Ülkemizde Basel-II uygulamalarının 2012 Temmuz ayı itibariye uygulanmaya başlaması ile birlikte, riske dayalı performans yönetimine geçen bankalar kredi vermede daha ihtiyatlı davranmaya başlamışlardır. Kullanılan kredinin türü, vadesi, miktarı, teminatı ve hatta firmanın kredi notu kullanılacak kredinin fiyatına yansımaktadır.⁷⁴

Kredi riskinin hesaplanmasında, KOBİ toplam satış ciroları ve kullandıkları kredi büyüklüğüne göre sınıflandırılmaktadır. Basel-II uygulamasında, yıllık net satış hasılatı 50 milyon Euro'nun altında olan, buna ek olarak nakdi ve gayrinakdi kredi

⁷³ 1930 yılında kurulan Uluslararası Ödemeler Bankası (Bank for International Settlements -BIS) bünyesinde oluşturulan Basel Bankacılık Denetim Komitesi tarafından belirlenen ve bankaların faaliyetleri esnasında karşılaştıkları veya karşılaşmaları muhtemel risklere karşı bulundurmaları gereken özkaynak miktarını belirleyen kriterler, Basel kriterleri olarak adlandırılmaktadır. Sermaye yeterlilik rasyosu'nun (SYR) en az %8 olmasını öngören uzlaşıda, SYR: Sermaye/Risk Ağırlıklı Aktifler olarak hesaplanmaktadır. Basel I'de risk ağırlıklı aktifler, kredi riski ve piyasa riski olarak belirlenmişken, Basel II'de piyasa riski de dahil edilmiştir. 2008 global finansal kriz sürecinde yaşanan sıkıntılara tepki bazlı olarak Basel III geliştirilmiş ve sermaye yeterliliği hesaplamalarında kullandıkları sermaye tanımında değişikliğe gidilmiş ve "likidite" ve "sermaye tamponu" kavramı getirilmiştir. Sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında “kredi riski; bankanın kullandığı kredinin, satın aldığı menkul kıymetin veya herhangi bir şekilde üstlendiği karşı taraf riski nedeniyle kısmen veya tamamen geri ödeneme riskini, piyasa riski; finansal piyasalarda oluşan volatiliteye (oynaklığa) bağlı olarak, faiz oranları, döviz kurları ve hisse senedi fiyatlarında meydana gelen değişimler sonucunda, bir bankanın zarar etme veya sermaye kaybetme riskini, operasyonel risk; bir bankanın işlemeyen ya da uygun olmayan iç süreçler, insanlar, sistemler ya da dış etkenler nedeniyle ortaya çıkabilecek zarara uğrama riskini” ifade etmektedir. Bu konuda geniş bilgi için bkz.; Oğuz YILDIRIM, “Türk Bankacılık Sisteminde Basel Kriterleri”, **Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar**, 2015, Cilt 52, Sayı 609, ss.9-21.

⁷⁴ TBB, **Risk Yönetimi ve Basel II'nin KOBİ'lere Etkileri**, Eylül 2004, ss, IV-VI.

toplamı 1 milyon Euro'yu geçmeyen firmalar KOBİ olarak tanımlanmaktadır. KOBİ'in satış cirosunun 50 milyon ve kullanılan kredinin 1 milyon Euro'nun altında olması halinde ise, ilgili kredi perakende sınıfına girmektedir. Standart yaklaşımda perakende kredilere %75 risk ağırlığı verilmektedir. Kredi notu düşük olan KOBİ ise yüzde %100 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır. Dolayısıyla, KOBİ'e açılan kredilerin Yeni Sermaye Uzlaşısından ne şekilde etkileneceği, banka tarafından kullanılacak yaklaşıma, KOBİ'in satış büyüklüğüne, kullanılacak kredinin tutarına ve teminatların kalitesine bağlıdır. Bu çerçevede, bilanço yapılarını daha şeffaf ve muhasebe standartlarına uyumlu hale getirmeleri ve sağlıklı mali göstergeler oluşturmaya çalışarak iyi bir kredi derecelendirme notuna sahip olmaları KOBİ'in krediye erişim olanaklarının temel belirleyicileri olmaktadır. Ayrıca, KOBİ'in kredi karşılığı gösterdikleri teminatların kalitesi KOBİ'in kredi riskini azaltmakta ve açılacak kredinin fiyatı üzerinde doğrudan etkili olmaktadır. Bunlara karşın raporlama standartlarındaki sorunlar, denetim yetersizliği nedeniyle kayıt dışı çalışılması, kurumsallaşmada görülen eksiklikler ve mali yapılarına ilişkin sorunlar KOBİ'in mevcut kredi kanallarına erişimlerini güçleştiren nedenler olarak kabul edilmektedir.

Sonuç olarak Basel II'de risk odaklı değerlendirme yüksek kredi notuna sahip firmaların daha az teminat ve daha düşük faizle krediye ulaşmalarını sağlarken, düşük kredi notuna sahip firmaların ise daha yüksek teminat ve maliyetle finansmana ulaşımını beraberinde getirmektedir.⁷⁵ Dolayısıyla bankaların Basel II uygulamalarına geçişleri yüksek risk derecesine sahip KOBİ'in finansman ihtiyaçlarının karşılanmasında kredi pastasından alacakları pay açısından olumsuz bir durum oluşturmaktadır.

1.5. Kredi Kavramı ve Bankaların Kredi Yaratma Süreci

Latince'de inanma-itimat etme anlamına gelen "credere" kelimesi, karşı tarafa duyulan güven ve saygınlığı ifade eden kredi tanımının kaynağını oluşturmaktadır. Uygulamada ise kredi açmak, herhangi bir gerçek kişiye ödünç para vermek veya bedelini sonradan almak amacıyla ona mal vermeyi kabul etmek ya da alınacak bir mal, yapılacak

⁷⁵ Münür YAYLA ve Yasemin Türker KAYA, **Basel-II, Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci**, BDDK ARD Çalışma Raporları, No: 2005/3, Mayıs 2005, s.16.

bir hizmetin ifa edilmesine kefalet etmek şeklindeki tanımlanabilir.⁷⁶Bankacılık sistemi açısından kredinin tanımı ise, bir aktifin (nakdi krediler) veya banka itibarının (gayrinakdi krediler) belirlenmiş bir vade içerisinde, geri alınmak kaydıyla ve bir bedel (faiz ve komisyon) karşılığında ödünç olarak verilmesi işlemidir. Bankalar başta mevduat olmak üzere elde etmiş oldukları kaynakları, geri ödenmeme riskini ifade eden kredi riskini üstlenerek müşterilerine kredi açmaları en temel işlevleridir.

Bankalar tasarruf sahiplerinin tasarruflarını/likidite fazlalarını toplayıp, bunları likidite ihtiyacı olan birey/tüzel kişilere kredi olarak sunarlar. Bankaların kredi verme süreçlerinde tahsis aşamasında ve kullandırım sonrasında karşılaştıkları iki tür asimetrik bilgi sorunu yaşanmaktadır: Ters seçim ve ahlaki tehlike. Ters seçim kredi sözleşmesi imzalanmadan önce borç verenin borç talep edeni yeteri düzeyde araştırmamasından kaynaklanan bilgi eksikliğinin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Kredi tahsis edildikten sonra bankaların, borçlunun söz konusu krediyi kredi sözleşmesinde belirtilen amaç dâhilinde kullanıp kullanmadığını gözlemleyememesi durumunda ahlaki tehlike olarak tanımlanmaktadır.⁷⁷Aktarım mekanizmasında tasarrufların krediye dönüşümüne aracılık eden bankalar, bir taraftan tasarruf sahiplerinin likidite tercihi ile girişimcilerin sermaye harcamalarının vade ve miktarını birbiri ile uyumlaştırırken, diğer yandan fon ihtiyacı olan girişimciler ile fon fazlalarını değerlendirmek isteyen yatırımcılar arasında asimetrik bilgi riskini azaltarak taraflar arasında yetkilendirilmiş gözlemci olarak faaliyet gösterirler.

Diğer bir ifadeyle bankalar toplamış oldukları tasarrufları, kamunun fonlanması yanında asıl olarak birey ve firmalara kredi olarak aktarmaktadırlar. Bankalar üstlenmiş oldukları fon arz ve talebini buluşturan likit varlık aktarım fonksiyonları nedeniyle, fon transfer fiyat marjlarından net faiz geliri elde etmelerinin yanı sıra, yapmış oldukları işlemler neticesinde de aracılık ücret ve komisyonları elde etmektedirler.

Kredilendirme sürecinde bankalar; işletmenin mali tabloları vasıtasıyla mali yapısını analiz etmekte, kredi değerliliğini ölçmekte ve kredinin türünü, vadesini ve teminat

⁷⁶ İlker PARASIZ, **Para Banka ve Finansal Piyasalar (Teori ve Politika)**, Bursa: Ezgi Kitabevi, Ekim 1997, s. 75.

⁷⁷ George Arthur AKERLOF, "The Market For Lemons: Quality Uncertainty and the Market Mechanism", **The Quarterly Journal of Economics**, Vol. 84, No. 3, August 1970, ss. 488-500.

şartlarını belirlemektedir. Kredilendirme süreci, karşılıklı sözleşme şartlarına mutabık kalma, sözleşmenin imzalanması ve kredi kullanımının yapılması ile son bulmaktadır. Kredi yaşam sürecinde ise erken uyarı sistemleri gözetilmekte, kredinin tamamen tasfiyesine kadar kullandırma aşamasının devamı niteliğinde işletme izlenmeye devam edilmektedir.

Bankalar plase ettikleri kredilerin zamanında ve sorunsuz olarak geri ödenmesini sağlamak için literatürde 5K olarak bilinen (Karakter, Kapasite, Kapital, Kefalet, Koşullar) kredilendirme ilkelerini uygularlar. Firmaların kredi değerliliğinin ölçülmesinde kullanılan bu ilkeler aşağıdaki şekilde açıklanabilir.

Karakter ilkesi; kredi talebinde bulunan müşterinin ödeme niyeti ve ödeme alışkanlığını, dürüstlüğü, itibarını, deneyimini içeren moralite seviyesinin ölçülmesini içerir. Geçmiş ödeme performansını, kredi geri ödemeleri, çek ve senet ödeme performansını risk merkezi ve piyasa istihbaratı ile ölçümlemek mümkündür. Kredinin geri ödenme hususundaki yükümlülüğü yerine getirme hassasiyetini içeren karakter ilkesi en önemli ilke olup, bu ilkeye sahip olunmaması, diğer ilkelerin incelenmesini gereksiz kılmaktadır.

Kapasite ilkesi; kredi talep eden müşterinin borcun geri ödenmesini sağlayacak fon yaratma kapasitesine, mali yapıya ve sermaye yeterliliğine sahip olmasını içermektedir. Burada fon yaratmadan kasıt, firmanın iştiğal konusu olağan faaliyetlerden elde ettiği gelirlerle ödeme yapabilmesidir. Yeni borçlanma ve varlık satışı ile ödeme yapabilme durumu fon yaratma gücünü içermemektedir.

Kapital ilkesi; kredi talebinde bulunan işletmenin özkaynak seviyesini ifade etmektedir. Özkaynaklar, işletmenin sermayesi ve geçmiş dönem kar ve yedek akçelerinden oluşmaktadır. Geçmiş dönemlerde faaliyetleri sonucu zarar etmiş ve özkaynak seviyesi düşmüş işletmeler riskli olarak kategorize edilmektedir.

Koşullar ilkesi; makro ekonomik koşullar ve işletmenin içinde bulunduğu sektörün koşulları kredi geri ödemesinde oldukça önemlidir. Firmanın yönetemediği konjontürel ve sektörel durumlarda görülen olumsuzluklar firmanın faaliyet hacmini ve

karlılık düzeyini etkileyerek nakit akışında problemler yaşanmasına ve kredi geri ödemelerinde sorunlara neden olabilecektir.

Karşılık ilkesi; kredinin ödenmemesi durumunda krediden doğan alacakların tahsil kabiliyetini sağlayan teminat unsurlarını içermektedir. Kredinin geri ödenmeme riskini asgari düzeye indiren teminatlar, kredi değerliliği tahsis anında olan işletmelerin kredi yaşam sürecinde karşılaştıkları yol kazaları ihtimali durumları için bankalar açısından sigorta görevi görmektedir. Büyük işletmelerin kredi değerliliğinin tespitinde daha düşük teminat talep edilebilmektedir. Bunun nedeni büyük işletmelerin kurumsal yönetim düzeylerinin göreceli olarak daha iyi olması ve mali yapı analizlerinin daha doğru yapılmasına imkan veren mali tablolara sahip olmalarıdır. KOBİ sınıfındaki işletmelerde ise risk düzeylerinin yüksek olması nedeni ile daha yüksek düzeyde teminat talep edilmektedir. Bu durum, teminat açısından yetersiz olan işletmelerin kredi mekanizmasına ulaşamamasına ve kârlı proje yatırımlarının gerçekleşmemesine sebebiyet vermektedir. İşletme sermayesi ihtiyaçlarında kredi temin edememeleri, KOBİ'in faaliyetlerini yapamamalarına ve yaşam sürelerinin kısalmasına neden olacak bir unsur olarak görülmektedir. Genel itibariyle sermaye yeterliliği düşük, özkaynak yapısı zayıf, nakit akışı yavaş olan KOBİ, aynı zamanda olumsuz makroekonomik ve sektörel koşullardan da öncelikle etkilenen konuda yer alırlar. KOBİ, kredi değerliliğinin ölçümünde kullanılan ilkeleri yeterince sağlayamazsa kredi imkanlarından da yeterince yararlanamayacaktır.

Bankalar kredi kullandırım ilkeleri olan, teminat gücünü içeren emniyet, kredi akışkanlığını içeren seyyaliyet, net faiz ve komisyon gelirini içeren verimlilik ilkelerine azami özeni gösterirken, müşterinin ihtiyacına uygun kredi vade, tür ve para cinsini içeren uygunluk ilkesine çeşitli nedenlerle yeterli özeni göstermemektedir.⁷⁸

⁷⁸ Bedrettin KOÇAK, Bankalarda Kredi Yönetimi ve Bir Bankada Güvenilir Ticari Kredi Değerlendirmesi Yapılması İçin Önerilen Kredi Analiz Uygulama Yöntemi, (Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, 2014), ss.26-27.

2. BÖLÜM

KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETMELERE TÜRKİYE'DE SAĞLANAN FİNANSAL DESTEK VE TEŞVİKLER

2.1. Türk Bankacılık Sektörünün Genel Görünümü ve Kredi Yapılanması

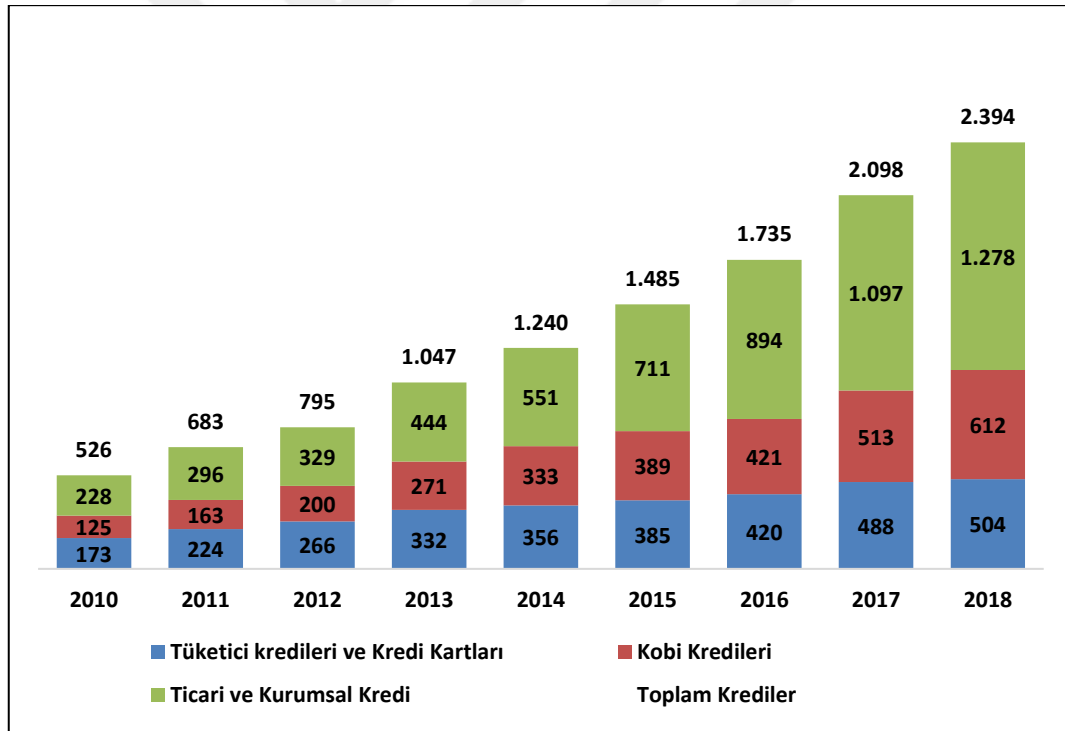
2001 yılında Türkiye’de yaşanan bankacılık ve kur krizinin ardından bankacılık sektörü yeniden yapılandırma ve rehabilitasyon sürecine girmiş, geçen zaman içinde kurumları ve yasal düzenlemeleriyle güçlenmiştir. Bu dönemde yapılan yasal düzenlemeler ve alınan idari tedbirlerle kronikleşen bazı yapısal sorunlar (yüksek enflasyon, işsizlik, düşük büyüme, yüksek faiz ve kamu borç yükü gibi) azaltılmış ve ekonominin dalgalanmalara karşı dayanıklılığı artmıştır. Bu dönemde finansal sektörün önemli bir kısmını oluşturan bankacılık sektörü yeniden yapılandırılarak denetimde etkinliğin artırılması sonucunda sermaye yeterliliği, risk yönetimi, likidite ve aktif kalitesi kapasiteleri geliştirilerek, bankaların mali yapıları güçlendirilmiştir. Bunun sonucunda da ekonomik faaliyetlerin finansmanına ve parasal aktarım mekanizması işlevinin sağlıklı şekilde sürdürmesine olanak sağlanmıştır. Türk bankacılık sektörünün güçlü mali yapısı ve etkin denetim mekanizması, tüm dünya finans piyasalarını etkileyen 2008 Küresel Krizi sürecinde sektör üzerindeki olumsuz finansal etkileri sınırlandırmıştır. Bankacılık sektörünün güçlü bilanço yapısı sektörün finansal şoklara karşı dayanıklılığını arttırmış, bunun yanı sıra sektörün operasyonel ve teknolojik altyapısının gelişmesi ile dijital kanalların etkinliği yükseltilerek finansal hizmetler çeşitlendirilmiş ve ödeme sistemlerinin etkili çalışması neticesinde finansal sektörün büyümesine ve karlılığına katkı sağlanmıştır.⁷⁹

Türk bankacılık sektöründe Eylül 2019 itibarıyla; 53 banka faaliyet göstermekte olup, bunların 34 tanesi mevduat, 13 tanesi kalkınma ve yatırım, 6 tanesi ise katılım

⁷⁹ Erişah ARICAN ve Başak Tanınmış YÜCEMEMİŞ, **Ekonomik Gelişmeler ve Seçilmiş Göstergelerle Türkiye’de Bankacılık Sektörü**, İktisadi Araştırmalar Vakfı, 2016, ss.44-51.

bankasıdır. Eylül 2019 itibarıyla toplam 11.439 adet banka şubesi bulunmakta ve 205.157 banka personeli istihdam edilmektedir.⁸⁰

BDDK verilere göre; Türk bankacılık sektörünün aktif büyüklüğü Aralık 2018’de 3.867 milyar TL ulaşmıştır. Bu dönemde, 2.394 milyar TL olan toplam kredi tutarının 1.439 milyar TL’sini Türk parası krediler oluştururken, 956 milyar TL’sini yabancı para krediler oluşturmaktadır. Toplam varlıklar içerisinde kredilerin payı %61, toplam yükümlülükler içerisinde mevduatların payı ise %53’dür. Sektörün 2018 yılı toplam karı 54 milyar olurken, aktif karlılığı %1,76, öz kaynak karlılığı ise 14,67 olarak gerçekleşmiştir. Aralık 2018 itibarıyla takipteki kredilerin (brüt) tutarı 97 milyar TL ve Takibe Dönüşüm Oranı (TDO) %3,88 ve sermaye yeterlilik oranı %17,27 olarak realize olmuştur.⁸¹

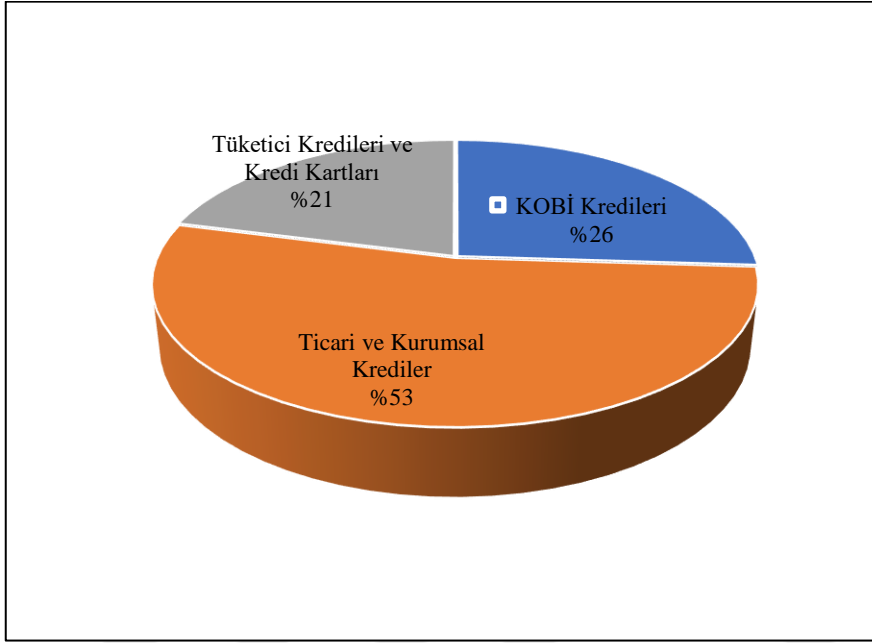
Grafik 1: Türk Bankacılık Sektöründe Kredi Türlerinin Gelişimi (Milyar TL)

Kaynak: **BDDK**, Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeler Aralık-2018, <https://www.bddk.org.tr/Veriler/TBS-Temel-Gostergeler-Raporu/14>.

⁸⁰ **BDDK**, Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeler, <https://www.bddk.org.tr/Veriler/TBS-Temel-Gostergeler-Raporu/14>, Aralık-2018. (Erişim: 13.11.2019).

⁸¹ **BDDK**, a.g.e.

2010 yılında 526 milyar TL olan krediler kalemi 2018 yılına gelindiğinde yaklaşık 4,5 kat artarak 2,394 milyar TL seviyesine ulaşmıştır. Yine 2010 yılında 125 milyar TL olan KOBİ kredileri toplam kredilerden biraz daha fazla pay almış 4,8 kat artarak 612 milyar TL seviyesine ulaşmıştır (Bkz. Grafik 1).

Grafik 2: Türk Bankacılık Sektöründe Kredilerin Dağılımı

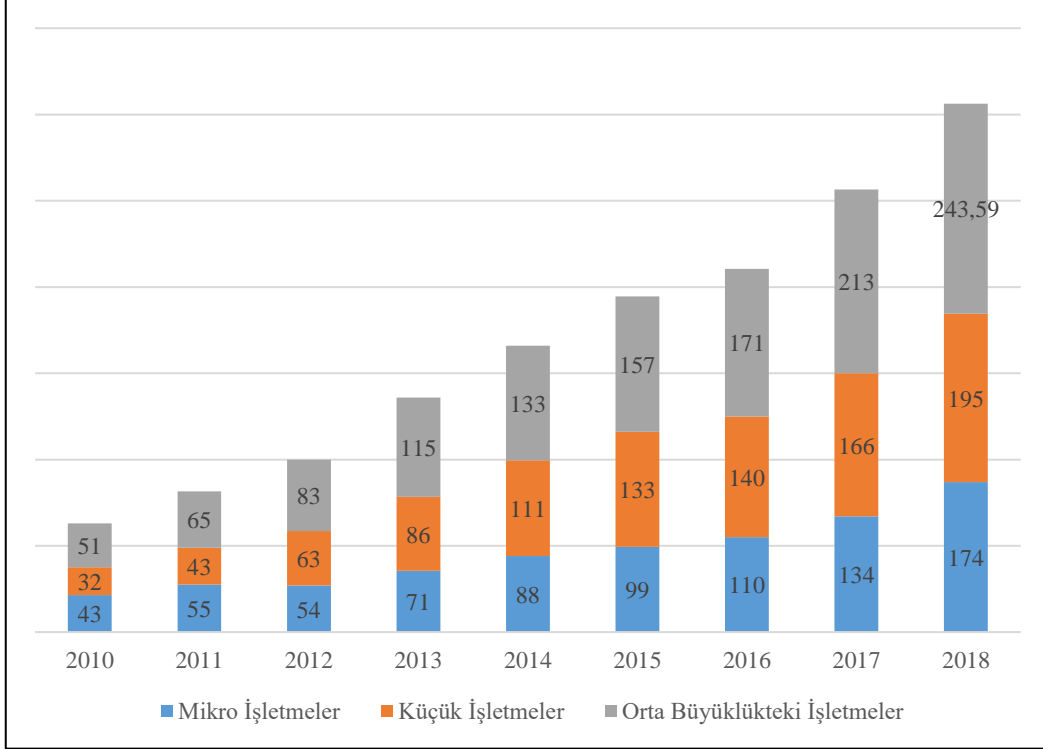
Kaynak: **BDDK**, Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeler, <https://www.bddk.org.tr/Veriler/TBS-Temel-Gostergeler-Raporu/14>.

Bankacılık sektöründe plase edilen kredilerin oransal olarak dağılımına bakıldığında ise %53 ile ticari ve kurumsal kredilerin en büyük payı aldığı, KOBİ kredilerinin ise %26 pay aldığı görülebilmektedir. Tüketici kredileri ve kredi kartları ise %21 paya sahiptir (Bkz. Grafik 2).

Turgut ve Ertay (2016), Türkiye ekonomisine ait 2003 yılı 1. Çeyrek ile 2013 yılı 4. çeyrek dönemini kapsayan çalışmasında, bankacılık kesiminde kredi büyümesinin ekonomik büyümenin belirleyicisi olabileceğini ve bankacılık sektöründe kredi büyümesi ile ekonomik büyüme arasındaki pozitif güçlü ilişki nedeniyle, banka kredilerinin etkin bir araç olarak kullanılabilmesini ortaya koymuştur.⁸² 2017 yılında Kredi Garanti Fonu

⁸² Ahmet TURGUT ve Hacı İsa ERTAY, “Bankacılık Sektörünün Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Türkiye Üzerine Nedensellik Analizi”, **Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı 8, 2016, ss. 114-128.

kefaletiyle verilen krediler sonucunda Türkiye ekonomisinin %7,2'lik büyüme kaydetmesi de bu bilgi ile paralellik içermektedir. Ancak kredilerdeki büyüme yatırım kredilerinde artış olması durumunda istihdama olumlu katkı sunarken; bireysel kredilerdeki aşırı kredi büyümesi ise harcamaları arttırarak enflasyona ve dolayısıyla ithalatı arttırarak cari açığa olumsuz yönde etki etmektedir.

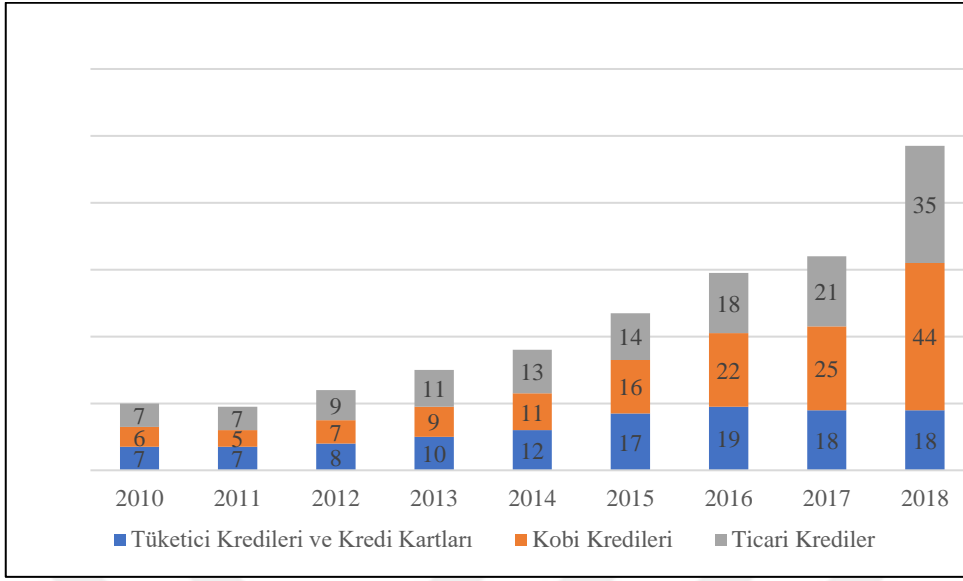

Grafik 3: Türk Bankacılık Sektöründe KOBİ Kredilerinin Dağılımı (Milyar TL)

Kaynak: BDDK, Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeler Aralık-2018, <https://www.bddk.org.tr/Veriler/TBS-Temel-Gostergeler-Raporu/14>.

İstihdam edilen personel ve satış hasılatı-aktif büyüklüğü kriterlerine göre segmentasyona tabi tutulan KOBİ kredilerinin dağılımı 2010-2018 dönemleri arasında orta büyüklükteki işletmeler için yaklaşık %40'lık payını korurken, mikro işletmelerin pastadan %34'lük aldığı payının %28'e gerilediği, ancak küçük işletmelerin payının ise %25'ten seviyesinden %31'e çıktığı görülmektedir⁸³(Bkz. Grafik 3).

⁸³ BDDK, a.g.e.

Grafik 4: Türk Bankacılık Sektöründe Takipteki Krediler (Milyar TL)

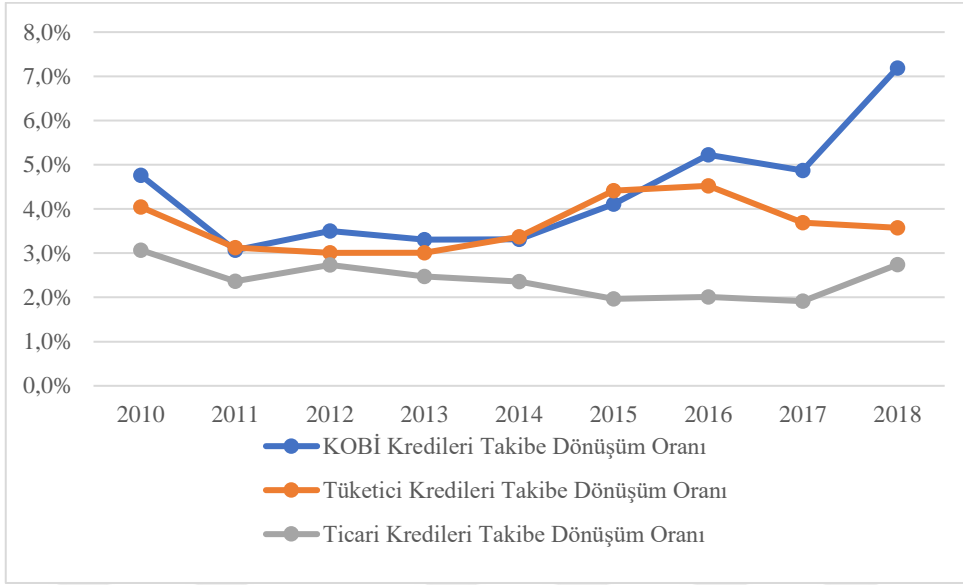
Kaynak: **BDDK**, Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeler Aralık-2018, <https://www.bddk.org.tr/Veriler/TBS-Temel-Gostergeler-Raporu/14>.

2010 yılında 6 Milyar TL olan ve takipteki krediler hesaplarında izlenen KOBİ kredileri, kredi hacmindeki genişlemeye paralel olarak 2018 Aralık sonu itibariyle 44 milyar TL'ye ulaşmıştır. 2010 yılında toplam takipteki krediler içinde %30'luk paya sahip olan KOBİ kredileri, 2018 yılına gelindiğinde %45 seviyesine ulaşmıştır⁸⁴ (Bkz. Grafik 4).

Kullandırılan kredilerin 2018 yılında takibe dönüşüm oranlarına bakıldığında ise, %3,88 olan sektör ortalamasının çok üzerinde bir oran olan %7,2 ile KOBİ kredilerinin en yüksek takibe dönüşüm oranına sahip olduğu görülmektedir. Tüketici kredilerinde %3,6 ve ticari kredilerde ise %2,7'lik bir takibe dönüşüm oranı olduğu dikkate alındığında, bankaların KOBİ kredilerinde ihtiyatlı olması gerektiği ve teminat şartı aramaları daha anlaşılır olmaktadır⁸⁵(Bkz. Grafik 5).

⁸⁴ **BDDK**, a.g.e.

⁸⁵ **BDDK**, a.g.e.

Grafik 5: Türk Bankacılık Sektöründe Takibe Dönüşüm Oranı (%)

Kaynak: BDDK, Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeler Aralık-2018, <https://www.bddk.org.tr/Veriler/TBS-Temel-Gostergeler-Raporu/14>.

2.2.KOBİ'e Sağlanan Finansal Destek ve Teşvikler

Hem dünyada hem de ülkemizde, yatırım, üretim, ithalat ve ihracat faaliyetleriyle istihdam sağlama gücü KOBİ'in önde gelen özelliklerinden birisidir. Tarihsel süreçte KOBİ, kriz süreçlerine esnek yapıları vasıtasıyla uyum sağlayıp, mevcut istihdam kapasitelerini koruyarak varlıklarını sürdüren, bunun yanında büyük işletmelerden boşalan pazarlara girerek, istihdam artışına önemli katkı sağlayan kuruluşlardır. KOBİ yalnızca istikrar dönemlerinde değil, kriz dönemlerinde de istihdam sağlayarak büyük işletmelerden ayrılmakta, iş alanı geliştirme ve istihdam sağlama kapasiteleri ile ülkeler tarafından korunması ve geliştirilmesi gereken yapılar olup, teşvik politikalarının odağını oluşturmaktadırlar.⁸⁶ Coğrafi olarak yaygın yapıda olan, hem yerel hem de ulusal pazarlara hitap eden, sosyal ve ekonomik yönü ile ülke büyüme ve kalkınmasına destek veren KOBİ hem ekonomi yönetimleri, hem de özerk ve yerel kurum ve kuruluşlarca finansal destekler başta olmak üzere eğitim, yönlendirme, koordinasyon sağlama şeklinde desteklenmektedirler.

⁸⁶ Recep ULUSOY ve Reyhan AKARSU, "Türkiye'de KOBİ'lere Yapılan Destekler ve İstihdam Üzerindeki Etkileri", *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 23, 2012, ss.105-126.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de daha önce ifade edildiği gibi tüm işletmeler içinde %99,8 payı olan KOBİ'in faaliyetlerini sürdürmeleri ve etkinliklerini artırmaların için en önemli sorunlarından birisi finansmana erişim problemleridir. Finansmana erişimin kolaylaşması ve finansman yüklerinin azaltılması konusunda faiz desteği sağlanması ve teminat eksikliklerinin giderilmesine yönelik sağlanan başlıca kamusal destekler, teşvikler ve destek sağlayıcıları aşağıda detaylı şekilde ele alınmıştır.

2.2.1. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) Destekleri

KOBİ'in desteklenmesi amacıyla, 1990 yılında Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) faaliyetlerine başlamıştır. Daha önce farklı bir yapıda olan KOSGEB, 1990 yılına kadar sadece imalat sanayinde faaliyet gösteren KOBİ'e teknik hizmet ve destekler vermiştir. Bugünkü yasal çerçevesi ise 2018 yılında çizilmiştir. Buna göre KOSGEB'in kuruluş amacı;

“Ülkenin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında küçük ve orta ölçekli işletmelerin payını ve etkinliğini artırmak, rekabet güçlerini ve düzeylerini yükseltmek, sanayide entegrasyonu ekonomik gelişmelere uygun biçimde gerçekleştirmek” tir.⁸⁷

Ayrıca KOSGEB,

*“Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile ilgili, tüzel kişiliği haiz, özel bütçeli bir kamu kuruluşu olup bütün işlemlerinde özel hukuk hükümlerine tabidir.”*⁸⁸

Diğer yandan KOSGEB'in, yatırım ortamının iyileştirilmesi, ürün geliştirilmesi, dış pazarlara açılmanın desteklenmesi, tekno-parkların kurulması ve üniversite- sanayi iş

⁸⁷ **30479 sayılı ve 15.07.2018 tarihli Resmi Gazete**, 4. Nolu Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, m.224.

⁸⁸ **30479 sayılı ve 15.07.2018 tarihli Resmi Gazete**, 4. Nolu Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, m.224/2.

birliğinin geliştirilmesi, işletmecilik, üretim, pazarlama beceri ve kapasitelerinin artırılmasına yönelik eğitim gibi birçok alanda görevleri de bulunmaktadır.⁸⁹

1990 yılında kurulmasına ve faaliyetlerine başlamasına rağmen KOSGEB kredi destek programlarına 2003 yılında başlamıştır. Bu programlarda KOSGEB, kredi faizlerinin tamamını veya bir kısmını karşılamaktadır. 22.03.2004 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile KOBİ'ye kamu bankaları tarafından kullanılacak işletme sermayesi, yatırım ve ihracat kredilerinin faiz giderlerinin, KOSGEB tarafından karşılanmasına ilişkin düzenleme yapılmıştır.⁹⁰ 2008 yılında alınan yeni bir Bakanlar Kurulu Kararı ile kredi programlarında kamu bankalarının yanı sıra, özel bankalarla da çalışılması sağlanmıştır.⁹¹

KOBİ'ye ülke çapında işletmecilik eğitimi veren ve finansal destek sağlayan KOSGEB, merkez ile taşra teşkilatı şeklinde örgütlenmiş olup, 2018 yılsonu itibariyle 81 ilde 92 adet müdürlük şeklinde örgütlenmiş olup 1.941 personeli ile hizmet vermektedir.⁹² 2018 yılı itibariyle KOSGEB Veri Tabanı'na kayıtlı işletme sayısı 1.417.995'e ulaşmış olup, 2010 yılından 2018 yılı sonuna kadar 1 milyondan fazla vatandaş KOSGEB'in girişimcilik eğitimlerinden yararlanarak sertifika almıştır.⁹³

2010 yılı Eylül ayı–2019 yılı Eylül ayı döneminde KOSGEB Destek Programları Yönetmeliği kapsamında desteklenen işletmelerin yaklaşık %65'i mikro, %25'i küçük, %10'u ise orta büyüklükteki işletmelerdir.⁹⁴

KOSGEB temel olarak KOBİ'ye yönelik iki tür program sunmaktadır:

- i. KOSGEB Destekleme Programları: Geri ödemeli veya geri ödemesiz belli destek oranları üzerinden hibe programları olarak verilen destekler, KOBİ'in ekonomik faaliyetlerdeki payını ve etkinliğini artırmak, rekabet güçlerini ve

⁸⁹ **30479 sayılı ve 15.07.2018 tarihli Resmi Gazete**, 4. Nolu Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, m.227.

⁹⁰ **25452 sayılı ve 04.05.2004 tarihli Resmi Gazete**, Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmelerinin Geliştirilmesi ve Desteklenmesi Amacıyla KOSGEB Tarafından Uygun Koşullarda Finansal Destek Sağlanması Hakkında Karar, m.2.

⁹¹ **26858 sayılı ve 26.04.2018 tarihli Resmi Gazete**, Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmelerinin Geliştirilmesi ve Desteklenmesi Amacıyla KOSGEB Tarafından Uygun Koşullarda Finansal Destek Sağlanması Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar, m.1.

⁹² KOSGEB, 2018 Yıllık Faaliyet Raporu, s.3.

⁹³ KOSGEB, a.g.r.

⁹⁴ KOSGEB Stratejik Planı (2019-2023).

düzeylerini yükseltmek, sanayide entegrasyonu gerçekleştirmek, ihracattaki paylarını artırmak, araştırma-geliştirme, yenilik ve iş birliği faaliyetlerini desteklemek, yönetsel yeteneklerini artırmak, ürün standartlarını ve teknoloji seviyelerini geliştirmek, markalaşma ve girişimcilik kültürünü geliştirmek amacıyla oluşturulan genel destek programlarıdır.

- ii. Kredi Faiz Destek Programları: KOBİ'lerin önemli sorunlarından biri olan finansmana erişim ve finansman maliyetlerini azaltmak amacı ile kamu bankaları, özel bankalar, katılım bankaları ile diğer finans kuruluşlarından uygun koşullarda nakdî veya gayri nakdî kredi temin edebilmeleri için faiz, komisyon ve diğer masrafların KOSGEB tarafından geri ödemeli veya geri ödemesiz olarak sağlanan destek programlarıdır.⁹⁵

Bu destek programları aşağıda detaylı şekilde ele alınmıştır.

2.2.1.1. KOSGEB Destekleme Programları

• Girişimciliği Geliştirme Destek Programı

Girişimcilerin iş kurma ve yürütme konularında bilgi ve becerilerini geliştirmek, başarılı iş planlarını/iş modellerini ödüllendirmek, girişimcilik ekosisteminde yer alan aktörler arası işbirliğini arttırmak, yeni kurulan işletmelerin en kırılgan oldukları dönemde hayatta kalma oranlarının arttırılmasına katkı sağlayacak yapıların ve ulusal plan ve programlar doğrultusunda yeni işletmelerin kurulmasını ve sürdürülmesini sağlamak amacıyla verilmektedir. KOSGEB kuruluş desteği olarak 5.000 TL geri ödemesiz destek sunarken, İleri Girişimci Makine Teçhizat ve Yazılım Desteği olarak %75 destek oranı ile, düşük orta-düşük teknoloji düzeyi için 100.000 TL, orta yüksek teknoloji düzeyi için 200.000 TL, yüksek teknoloji düzeyi için 300.000 TL makine, teçhizat ve yazılım destek sunmaktadır.

• AR-GE, Teknolojik Üretim ve Yerlileştirme Destekleri

⁹⁵ 27354 sayılı ve 19.09.2009 tarihli Resmi Gazete, Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) Kobi Kredi Faiz Desteği Yönetmeliği, m.1.

- **AR-GE ve İnovasyon Destek Programı:** Bu destek programının amacı, bilim ve teknolojiye dayalı yeni fikir ve buluşlara sahip KOBİ ile girişimcilerin geliştirilmesidir. Bu doğrultuda yeni ürün, yeni süreç, bilgi ve/veya hizmet üretilmesi konularında yürütülen projeler desteklenmektedir. KOSGEB başlangıç sermayesi desteği olarak 20.000 TL geri ödemesiz destek sunarken, makine-teçhizat, donanım, hammadde, yazılım ve hizmet alımı giderleri desteği olarak %75 destek oranı ile 300.000 TL'ye kadar destek sunmaktadır.

- **KOBİ Teknolojik Ürün Yatırım Destek Programı:** Ar-Ge/yenilik faaliyetleri sonucu ortaya çıkan ürünlerin üretimini ve ticarileştirilmesini ve orta - yüksek ve yüksek teknoloji alanında yer alan ve cari işlemler hesabına katkı sağlayacak ürünlerin yerli sanayi tarafından üretimini ve ticarileştirilmesini sağlamak amacıyla işletmelerce gerçekleştirilecek yatırımları 5 milyon TL ye kadar destekleyen programdır. Bu destek programı kapsamında uygulanacak destek oranı %60 olup; destek tutarının %70'i geri ödemeli, %30'u ise geri ödemesiz olarak verilmektedir.

- **Endüstriyel Uygulama Destek Programı:** Program kapsamında hedeflenen, yeni bir ürün/hizmetin; üretilmesi, kalitesinin artırılması, maliyet düşürücü nitelikte yeni tekniklerin uygulamaya alınması, ürün veya süreçlerinin pazara uygun biçimde ticarileştirilmesidir. Bu amaçla program doğrultusunda hazırlanan projeler %75 destek oranı ile 500.000 TL'ye kadar desteklenmektedir.

- **Stratejik Ürün Destek Programı:** KOBİ'in teknolojik üretim yeteneklerini geliştirerek ithalatı yüksek olan stratejik ürünlerin yerlileştirilmesi ve üretimde daha yüksek oranda yerli girdi kullanımı ile cari açığın azaltılmasına katkıda bulunacak yatırımların 5 milyon TL'ye kadar destek tutarının %70'i geri ödemeli ve %30'u geri ödemesiz olarak verildiği programdır. Proje bitiminden sonra 6 ayı ödemesiz olmak üzere, üçer aylık dönemler halinde 8 eşit taksitte geri ödeme yapılır. Geri ödemeli desteklerde faiz veya komisyon uygulanmaz.⁹⁶

⁹⁶ KOSGEB, <https://www.kosgeb.gov.tr>, (15/10/2019).

- **İşletme Geliştirme, Büyüme ve Uluslararasılaşma Destekleri**

- **İşletme Geliştirme Destek Programı:** KOBİ'in rekabet güçlerinin, kurumsallaşma-markalaşma düzeylerinin ve ekonomideki paylarının artırılması, kapasitelerinin geliştirilmesi ve öncelikli ihtiyaçlarının karşılanmasını destekleyen programdır. 20.000 TL ile 50.000 TL arasında değişen %60 destek oranı ile sunulan programdır.

- **Yurt Dışı Pazar Destek Programı:** KOBİ'in yurt dışı pazarlara açılabilmesini, beceri ve kabiliyetlerini geliştirebilmeyi, yurt dışı pazar paylarını arttırabilmeyi, e-ticaret yeteneği kazandırmayı amaçlayan programdır. 300.000 TL ye kadar tutarda kullanılabilen %70 geri ödemesiz, %30 geri ödemeli sunulan programdır.

- **Uluslararası Kuluçka Merkezi ve Hızlandırıcı Destek Programı:** Programın içeriğini; Ar-Ge ve inovasyon faaliyetleri ile ülkemizde gerçekleştirilen teknolojik ürünlerin uluslararası pazarlarda yer alması, ihracatın artırılması, yerli teknoloji yoğun işletmelerin gelişmiş uluslararası pazarlarda yer alması için uluslararası kuluçka merkezi kurulması ve işletmelerin hızlandırma programlarına katılması yönünde destekler oluşturmaktadır. Uluslararası Kuluçka Merkezi Kurma Programı kapsamında 3.750.000 \$'a kadar 1 ve 2'nci yıl için %80, 3 ile 5'inci yıllar için %60 oranında destek programı sunulmaktadır.

- **İş Birliği Destek Programı:** KOBİ'in birbirleriyle veya büyük işletmelerle ortak çalışma kültürünün geliştirilmesini ve karşılıklı fayda ve rekabet avantajı sağlayıcı nitelikteki işbirlikleri tesis etmelerini sağlayan programdır. En az iki KOBİ'nin bir araya gelerek faydalanabileceği bu programda 1.500.000 TL'si geri ödemesiz, 3.500.00 TL'si geri ödemeli olmak üzere 5 milyon TL'ye kadar destek sunulmaktadır.⁹⁷

- **Laboratuvar Hizmetleri**

Laboratuvar hizmeti, işletmelerin ürün kalitesinin artırılması, uluslararası firmalarla rekabetin sağlanması ve birçok ürünün yurtiçinde üretilebilmesi için teknik

⁹⁷ KOSGEB, a.g.i.s.

anlamda destek verme ve bilgilendirme amacını kapsamaktadır. Laboratuvar desteği, 5 ilde (Adana, Ankara, Bursa, İstanbul, Konya) bulunan 8 adet laboratuvar vasıtasıyla sağlanmakta ve %50 oranında destek vermektedir.

- **Gelişen İşletmeler Pazarı KOBİ Destek Programı**

Programın amacı, gelişme ve büyüme potansiyeli olan KOBİ'in, sermaye piyasalarına ulaşip finansmana erişim imkânlarının artırılabilmesine yönelik olarak Borsa İstanbul A.Ş. Gelişen İşletmeler Pazarı'nda işlem görmelerinin desteklenmesidir. 500.000 TL'ye kadar %75 ile %100 arasında değişen oranlarda KOBİ'e sunulan desteğin içeriğini; halka açılma sürecinde, bağımsız denetim hizmeti bedeli, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) kurul kaydına alma ücreti, Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK) masrafı, hukukçu raporu masrafı, aracı kuruluşa ödenecek aracılık komisyonu gibi giderlerin karşılanması oluşturmaktadır.⁹⁸

2.2.1.2. KOBİ Finansman Destek Programı

KOBİ finansman destek programında, işletmelerin bankalardan kullanacakları kredilerin faiz/kâr payı tutarları, destek puanları doğrultusunda desteklenmekte ve işletmelerin uygun koşullarda kredi temin edebilmeleri hedeflenmektedir. Finansman destek programından yararlanabilmek için, KOSGEB veri tabanında kayıtlı, aktif ve KOBİ Bilgi Beyannamesi güncel olup, programda tanımlanmış işletme türleri faydalanabilmektedir. Program; işletme kredisi, makine-techizat kredisi ve acil destek kredisi olmak üzere üç kredi türünden oluşmaktadır. İşletme kredisi ve makine -techizat kredilerinden, programda tanımlanmış işletme türleri yararlanabilmektedir. Acil destek kredisi ise; doğal afet, yangın, terör gibi durumlarda yerel düzeyde uygulanmakta olup, kredi pogramından yararlanabilmek için programda tanımlanmış işletme türlerine girme şartı aranmamaktadır. Acil destek kredisine konu durumlardan etkilendiğinin ilgili Valilik/Kaymakamlıkça belgelendirilmesi yeterlidir. Program, KOBİ'in finansman sorunlarının çözümü; üretim, kalite ve standartlarını artırmaları, istihdam yaratmaları, uluslararası düzeyde rekabet etmelerinin sağlanması amaçlamaktadır.

⁹⁸ KOSGEB, a.g.i.s.

Tablo 10: KOSGEB Kredi Faiz Destekleri (2019 Yılı)

Kredi Türü	İşletme Türü				Azami Kredi Vadesi
	Girişimci İşletmeler		Stratejik ve Öncelikli Sektörlerdeki İşletmeler		
	Kredi Üst Limit	Destek Puanı	Kredi Üst Limit	Destek Puanı	
İşletme Kredisi	50.000 TL	10 puan	500.000 TL	12 puan	18 Ay
Makine Teçhizat Kredisi	50.000 TL	10 puan	500.000 TL	12 puan	36 Ay

Kaynak: **KOSGEB**, <https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/destekdetay/1233/kobi-finansman-destek-programi>, (15/10/2019).

Tablo 10’da görüldüğü gibi banka tarafından işletmelere kullanılacak işletme kredileri ve makine teçhizat kredilerinin faiz/kâr payı masraflarına, KOSGEB tarafından belirlenen puan oranında destek verilir. İşletmeler türleri, faaliyet alanı, özellikleri ve daha önce yararlandıkları destek türüne göre, “Girişimci İşletmeler” ve “Stratejik ve Öncelikli Sektörlerdeki İşletmeler” olarak belirlenmiştir. Birden fazla işletme türü kapsamına giren işletmeler, en yüksek limite sahip işletme türü limitlerinden yararlanırlar. Girişimcinin genç, kadın, engelli, gazi veya birinci derecede şehit yakını olması durumunda üst limit 70.000 TL olarak uygulanır. Kredi Faiz Desteği geri ödemesiz olarak uygulanır.⁹⁹

Tablo 11: 2016-2018 Döneminde KOSGEB Destekleri (TL)

Destek Bütçesi Türü	2016	2017	2018
Geri Ödemsiz Destekler	451.065.956	819.233.000	1.276.978.614
Geri Ödemli Destekler	57.630.621	133.668.036	119.803.199
Kredi Faiz Destekleri	31.942.098	739.411.350	531.417.826
TOPLAM	540.638.675	1.692.312.386	1.928.199.639

Kaynak: KOSGEB Stratejik Planı (2019-2023).

⁹⁹ KOSGEB, a.g.i.s.

Tablo 11’de görüldüğü gibi KOSGEB’in 2016-2018 dönemine ait KOBİ’ye yönelik destek bütçesi 3,6 kat artmış olup 540 milyon TL’den, 1,9 milyar TL’ye çıkmıştır.¹⁰⁰

KOSGEB desteklerinin 2018 yılı bölgesel dağılımında ise, Marmara Bölgesi %25,7, İç Anadolu Bölgesi %21,5, Ege Bölgesi %12,6 pay almaktadır. Destek tutarlarının illere göre dağılımında ise; ilk 3 il sırasıyla İstanbul (%14), Ankara (%10) ve İzmir (%6) olarak sıralanmaktadır. KOSGEB tarafından 2018 yılında verilen toplam destek tutarının yaklaşık üçte biri bu üç ilimizde faaliyet gösteren KOBİ tarafından kullanılmıştır. Ülkemizdeki tüm işletmelerin %24,2’i İstanbul’da, %7,2’si Ankara’da, %6,1’i İzmir’de, %4’ü Antalya’da ve %3,8’i Bursa’da faaliyet göstermektedir.¹⁰¹

2.2.2. EXİMBANK Destekleri

1980 yılında alınan 24 Ocak İstikrar Kararları’yla dışa açık kalkınma modeli kapsamında ihracatın artırılmasını destekleme kapsamında dış ticaretin finansmanını desteklemek için 1986 yılı sonlarında başlanan çalışmalar sonuçlandırılarak Devlet Yatırım Bankası olarak kurulmuştur. Daha sonra ise ihracatçıları ve döviz kazandırıcı faaliyeti olan işletmeleri desteklemek amacıyla, 21.08.1987 tarihinde Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş./Türk Eximbank olarak yeniden yapılandırılmıştır.

Türk Eximbank’ın amacı; ihracatçılara, ihracata yönelik üretim yapan imalatçılara ve yurt dışında faaliyet gösteren müteahhit ve girişimcilere düşük faizli kredi desteği sağlamaktır. Destek faaliyetlerinin amacı; mal ve hizmet çeşitlendirmesi, yeni pazarlara açılma, rekabet gücü ve güvence sağlama, ürün kalite ve çeşitliliğini artırıp yeni ihracat pazarları kazanarak uluslararası ticaret paylarını artırma ve cari açık sorununu çözümüne yönelik döviz kazandırıcı faaliyetlere destek olmak şeklinde sıralanabilir. Bu destekler kredi desteği sağlamak, garantiler vermek ve mal-hizmet ihracından doğan alacakları ticari ve politik risklere karşı sigorta etmek suretiyle gerçekleştirmektedir.

¹⁰⁰ KOSGEB Stratejik Planı (2019-2023).

¹⁰¹ KOSGEB 2018 yılı Faaliyet Raporu, s.31.

Türk Eximbank 2018 yılında 27,3 milyar ABD doları kredi desteği ile 16,9 milyar ABD doları sigorta desteği olmak toplam 44,2 milyar ABD doları finansman desteği sağlayarak ülke ihracatının %26'sını desteklemiştir.¹⁰²

24 Haziran 2018 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan KOBİ tanımları değişikliği ile ilgili karara istinaden, Eximbank 16 Temmuz 2018'de KOBİ tanımında yer alan yıllık ciro kriterini 40 milyon TL'den 125 milyon TL'ye güncelleyerek ihracatçı KOBİ müşteri kriterini güncellemiş ve hedef kitlesini artırmıştır. 2018 yılı sonunda ihracatçı sayısı %16'luk artış ile 11.072'ye ulaşırken, bu firmalar içindeki KOBİ'in payı ise %70,7 olmuştur.¹⁰³

2018 yılında Türk Eximbank KOBİ'in finansman sorunlarını çözmek amacıyla Bankanın özkaynağı ile kısıtlı olan TL kredileri KOBİ'e yönlendirmiş ve "Sevk Öncesi İhracat TL Kredisi" ve "İhracata Hazırlık TL Kredisi" sadece KOBİ'e kullanılmaya başlanmıştır. Bu kapsamda 2018 yılında kullanılan kaynak 5 milyar TL tutarı aşmıştır. 2018 yılında KOBİ niteliğindeki müşterilere bir önceki yılın aynı dönemine göre %83'lük artışla 7,7 milyar TL tutarında TL kredi kullanılırken, yabancı para cinsinden krediler de 1,5 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir.¹⁰⁴

31 Aralık 2018 tarihi itibarıyla parasal finansal araçlara uygulanan ortalama faiz oranları TL için %8,29, ABD doları için %2,97, EURO için %1,46 olarak uygulanırken, ticari bankaların TL ticari kredilere %27, ABD doları kredilere %7, Euro kredilere ise %4,30 faiz uyguladığı dikkate alındığında Eximbank kredilerinin ihracatçı KOBİ'e önemli bir finansman maliyet avantajı sağladığı ortaya çıkmaktadır.¹⁰⁵

2.2.3. Kalkınma Ajansları Destekleri

Bölgesel Kalkınma Ajansları, bölgesel gelişmişlik düzey farklılıklarını dengelemek, bölgelerin yerel kalkınma potansiyellerini harekete geçirip ulusal kalkınmaya katkılarını artırmak amacıyla kurulmuşlardır. Bu çerçevede kalkınma

¹⁰² EXIMBANK, 2018 Faaliyet Raporu, s.7.

¹⁰³ EXIMBANK, a.g.r., s.14.

¹⁰⁴ EXIMBANK, a.g.r., s.19.

¹⁰⁵ EXIMBANK, a.g.r., s.52.

ajansları merkezi yönetimin belirlediği kalkınma planlarını, yerel kamu kurumları, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının iş birliği ile kaynakların etkin kullanılması, planların uygulanması ve denetlenmesine çalışmaktadırlar.

Dünya ülkelerinde 1950’li yıllarda kurulmaya başlanan kalkınma ajansları, ülkemizde “kamu kaynaklarıyla finanse edilecek ve merkezden denetlenebilecek kalkınma ajansları” olarak AB’ye katılım sürecinde gündeme gelmiştir. Türkiye, 2003 Yılı Katılım Ortaklığı Belgesinde, AB’ye katılım öncesinde bölgesel kalkınma yardımlarından faydalanmak, katılım sonrasında ise AB yapısal fonlarına ulaşabilmek için kalkınma ajanslarını kuracağını taahhüt etmiştir.¹⁰⁶Bu amaçla, 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun, 08/02/2006 tarihli ve 26074 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’na bağlı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü koordinasyonunda faaliyet gösteren kalkınma ajansları, kamu tüzel kişiliğine haizdir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile birlikte 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenmemiş işlemlerde ise özel hukuk hükümlerine tabi faaliyet gösteren birimlerdir.¹⁰⁷ Türkiye genelinde kurulan 26 adet Kalkınma Ajansı mevcuttur. Bu ajanslar, bölgesel gelişme politikalarının yerel düzeyde uygulayıcısı ve koordinasyon birimi olarak görev yapmakta ve “yerel düzeyde kurumsal kapasite” eksikliğinin giderilmesi amacıyla faaliyet göstermektedirler.¹⁰⁸

Kalkınma ajanslarının gelirleri merkezi bütçe, il özel idareleri, belediyeler ve sanayi ve ticaret odalarından ayrılan fonlar ve diğer gelirlerden oluşmaktadır. AB’den ve diğer uluslararası fonlardan sağlanacak kaynaklar, faaliyet gelirleri ile bağış ve yardımlar da ajansların gelirleri arasında sayılmıştır. 2018 yılında ajansların toplam gelirleri 989,2 milyon TL düzeyinde gerçekleşmiş olup, bunun 451,9 milyon TL’si merkezi bütçeden aktarılmıştır. Kalkınma ajanslarının 2018 yılı toplam geliri içinde; merkezi yönetim bütçesinden aktarılan paylar %45,8; il özel idarelerinden %3; belediyelerden %23,9;

¹⁰⁶ Pınar ÖZEN, Bölge Kalkınma Ajansları, Mayıs 2005, s.2, https://www.tepav.org.tr/upload/files/1271245092r8246.Bolgesel_Kalkinma_Ajanslari.pdf, (Erişim: 17.11.2109)

¹⁰⁷ **30479 sayılı ve 15.07.2018 tarihli Resmi Gazete**, 4. Nolu Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, m-184.

¹⁰⁸ **Kalkınma Ajansları**, 2018 Yılı Genel Faaliyet Raporu, s.17.

sanayi ve ticaret odalarından %1,1; başta Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı olmak üzere alınan bağış ve yardımlar %12,3 ve AB ve diğer uluslararası fonlardan sağlanan kaynaklar, faaliyet gelirleri, destek ödemelerinden iadeler ile diğer gelirler kalemleri ise %14'lük paya sahiptir.¹⁰⁹

Ajansların 2018 yılı bütçe giderleri ise 620 milyon TL olmuştur. Giderlerinin dağılımına bakıldığında; genel yönetim giderleri %40,3; plan, program ve proje giderleri %2,3; izleme, değerlendirme ve koordinasyon giderleri %0,6; araştırma ve geliştirme giderleri %2,8; tanıtım ve eğitim giderleri %8,1 ve proje ve faaliyet destekleme giderleri ise %46'lık paya sahiptir.¹¹⁰

Kalkınma Ajansları, bölgesel kalkınma potansiyelini harekete geçirerek ulusal kalkınmaya katkı sunmak yanında bölgeler arası ekonomik ve sosyal gelişmişlik düzeyleri arasındaki dengesizlikleri gidermek amacıyla yerel idarelerin, üniversitelerin, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarının, sivil toplum kuruluşlarının, kâr amacı güden işletmelerin, kooperatiflerin, birliklerin ve diğer gerçek ve tüzel kişilerin proje veya faaliyetlerini mali ve teknik destek olmak üzere iki şekilde desteklemektedir.

i.Mali Destek Programları: Yerel aktörlerin bölgesel kalkınma potansiyelini harekete geçirecek ve rekabet gücü açısından artı değer üreten fırsatlardan yararlanılmasına ve bölge ekonomisine yönelik tehdit ve risklerin önlenmesine yönelik faaliyetler kapsamında, Kalkınma Ajanslarının uyguladığı destek programlarıdır. Mali destekler üç başlık altında toplanmakta; doğrudan finansman, fizibilite ve güdümlü proje destekleri ile faiz ve faizsiz kredi desteğinden oluşmaktadır. Faizli ve faizsiz kredi desteğinden KOBİ, çiftçi ve çiftçi grupları, serbest meslek sahipleri yararlanabilmektedir.

2018 yılında mali destek programları kapsamında, proje teklif çağrıları kapsamında 1058 projeye 564,2 milyon TL, fizibilite destek programları kapsamında 179

¹⁰⁹ Kalkınma Ajansları, a.g.r., s.14.

¹¹⁰ Kalkınma Ajansları, a.g.r., s.22.

projeye 19,1 milyon TL, güdümlü proje desteği programı kapsamında 14 projeye 79 milyon TL destek sağlanmıştır.¹¹¹

ii. Teknik Destek Programları: Yerel aktörlerin bölgesel kalkınma açısından önem arz eden, ancak kurumsal kapasite eksikliği sebebiyle hazırlık ve uygulama aşamalarında sıkıntı ile karşılaşılan çalışmalarına destek sağlama kapsamında, Kalkınma Ajanslarının uyguladığı destek programlarıdır. Teknik destek, iş planı ve fizibilite raporu hazırlamadan danışmanlık verme ve geçici uzman personel görevlendirme, eğitim desteği sağlama, tanıtım ve lobi desteği yanında uluslararası ilişkiler kurma gibi kurumsal nitelikli ve kapasite geliştirici faaliyetler şeklinde gerçekleşen teknik destek programlarını kapsamaktadır. Bu kapsamda teknik destek programı 2018 yılında 23 ajans tarafından uygulanmış ve 13 milyon TL tutarında destek verilmiştir.¹¹²

2.2.4. Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Destekleri

Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri, aynı sektörde faaliyet gösteren işletmelerin bir araya gelerek oluşturdukları yapılardır. Ülke geneline yayılmış örgütlenme yapıları, toplam üye sayıları ve geçmişten gelen deneyimleriyle esnaf ve sanatkarların finansmana erişimlerini kolaylaştıran çok önemli bir işleve sahiptir.

1951 yılından itibaren oluşturulmaya başlanan bu kooperatifler, 1969 yılına kadar Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre faaliyetlerini sürdürmüş, 1969 yılından sonra ise 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile kendilerine özgü bir kanun kapsamında faaliyetlerini sürdüren özel hukuk tüzel kişiliğine haiz kuruluşlar olarak tanımlanmışlardır.¹¹³

Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Merkez Birliği (TESKOMB), 1970 yılında birliklerin ve bölge birliklerinin bir araya gelmesiyle tüm kooperatiflerin çatı kuruluşu olarak oluşturulmuştur. TESKOMB'un 26.08.1970 tarih ve 21745 sayılı Ticaret Sicili Gazetesinde tescil ve ilan ile tüzel kişilik kazanmasını

¹¹¹ Kalkınma Ajansları, a.g.r., s.38.

¹¹² Kalkınma Ajansları, a.g.r., s.42.

¹¹³ TESKOMB, <http://www.teskomb.org.tr>, (Erişim: 02.12.2019).

sağlamışlardır. KOBİ'in finansmana erişimini kolaylaştıran TESKOMB'a üye, 2018 yılı itibariyle 921 adet kooperatif ve 32 adet Bölge Birliği bulunmaktadır.¹¹⁴

TESKOMB çatısı altında ülkemizde faaliyet gösteren Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri, KOBİ'e Halk Bankası kaynaklarından kullandırılan ve Hazine tarafından faiz desteği sağlanan kooperatif kredilerine kefalet etmektedirler.

Kooperatif üyesi KOBİ'in Halkbankası'ndan kullandıkları kredilere TESKOMB %50 kefalet desteği sağlarken, teminat sorunun çözümüne de destek olmaktadır. Böylece bu kredilerde Hazine faiz desteğinin olması cari faiz oranından daha düşük bir faiz oranı ile finansmana erişimin sağlanması, finansman maliyetinin düşürülmesi açısından avantaj sağlamaktadır. Bunun karşılığında ise, KOBİ'in kullandığı kredi miktarı üzerinden bir miktar komisyon ve teminat alınmaktadır. Buradaki işleyişte, esnaf ve sanatkar olan ve genelde mikro segmentte yer alan KOBİ öncelikle üyesi olduğu esnaf ve sanatkar kooperatifine kredi talebini iletir, kooperatif üyenin istihbarat ve incelemesini yaparak kefalet üst limitini belirler ve talebi Halk Bankasına iletir. Halk Bankası kendi bünyesinde üyenin kredi değerliliğini tespit eder ve krediyi tahsis eder. Halk Bankası kooperatifin %50 oranında kefaletini alarak krediyi kullanır. Burada cari piyasa faizi ile kooperatif üyesine uygulanan düşük faiz oranı arasındaki spread farkı hazine desteği ile kompanse edilmektedir. Örneğin; cari faizlerin %18'lerde olduğu Ağustos 2019 döneminde %8 faiz oranı ile Kooperatif üyeleri kredi kullanabilmektedir. İşyeri alımına yönelik kredilerde 120 ay vadeye kadar 500.000 TL, taşıt alımına yönelik kredilerde 60 ay vadeye kadar 500.000 TL, işletme sermayesi kredilerinde ise 24 ay vadeye kadar 200.000 TL'ye kadar kredi kullandırılabilir.¹¹⁵

2002-2017 dönemi arasında yaklaşık 1.610.510 KOBİ kredi ve kefalet kooperatifleri aracılığıyla faiz indirimli kredi kullanmıştır. Ayrıca 2002 yıl sonu itibariyle kredisi bulunan KOBİ sayısı 63.520 iken, bu sayı 2017 yılsonu itibariyle 447.854'e yükselmiştir. KOBİ'e yönelik kooperatiflerin kefaletiyle Halk Bankası kaynaklarından

¹¹⁴ TESKOMB, a.g.i.s.

¹¹⁵ TESKOMB, a.g.i.s.

kullandırılan faiz indirimli kredilerden kooperatif adına yapılan kesinti oranları ise şunlardır.

- %3 oranında olan bloke sermaye kesintisi %1,5'tir (sonradan ortağa iade edilmektedir).
Örneğin 1 yıl vadeli kredinin kesintisi %1,5 iken, 4 yıl vadeli kredinin kesintisi %3,75'e tekabül etmektedir.
- %1 oranında risk fonu kesintisi yapılmaktadır.
- %0,5 oranında üst kuruluş katılım payı kesintisi.

olmak üzere toplam %6 oranında kredi tutarı üzerinden kesinti yapılmaktadır. Ancak, %3 oranındaki bloke sermaye kesintisi kredi borcu kapandığında ortağa iade edildiği için kooperatifçe yapılan toplam net kesinti, kredi tutarının %3'ü düzeyindedir.¹¹⁶

2.2.5. Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV) Destekleri

Türkiye Teknoloji geliştirme Vakfı (TTGV) kamu-özel işbirliği ile ülkemizdeki teknoloji ve inovasyon faaliyetlerini desteklemek amacıyla 1991 yılında kanunla kurulmuş kar amacı gütmeyen alanıda ilk ve tek kuruluştur. Vakfın yapısı Hazine Müterşarlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı gibi Kamu Kurumları yanında, Türkiye'nin saygın kuruluşlarının yer aldığı özel sektör kuruluşları, odalar, dernekler, vakıflar ve şahıslardan oluşmaktadır.¹¹⁷

Vakfın faaliyet amacı; ülkedeki teknoloji kapasitesini geliştirecek, yenilikçi ve inovatif özelliğe sahip olan ve ekonomik yarar üretme potansiyeli olan projelerin desteklenmesi ve uluslararası rekabette Türkiye'nin öne çıkmasını sağlayacak projelerin desteklenmesi olarak belirlenmiştir. Teknolojik fizibiliteye sahip ve endüstriyel olarak uygulanabilir projeleri desteklerken stratejik odaklı, teknoloji geliştiren ve uluslararası rekabette avantaj sağlayan, ihracatta katma değeri yüksek, teknoloji payı yüksek projeler önceliklendirilmektedir.

¹¹⁶ **T.C. Ticaret Bakanlığı**, <https://www.ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/sikca-sorulan-sorular/esnaf-ve-sanatkarlar-kredi-kefalet-kooperatifleri>, (Erişim: 04.12.2019).

¹¹⁷ **TTGV**, <https://ttgv.org.tr/tr/biz-kimiz/ttgv-hakkinda>, (Erişim:05.12.2019).

Kar amacı gütmeyen ekonomik işletme modelini benimsyen TTGV, gerçekleştirdiği faaliyetlerden sağladığı gelir ile yeni kaynaklar yaratmakta ve faaliyetlerini çeşitlendirmeyi hedeflemektedir. TTGV'nin faaliyetleri arasında, dijital teknoloji alanlarında (yapay zeka, akıllı içerik çıkartma , sensör teknolojisi/algılama sistemleri , nesnelere interneti , akıllı robotlar ve otonom taşıyıcılar, büyük veri ve veri analitiği, bulut teknolojileri, blok zincir teknolojisi (Blockchain)...) faaliyet gösteren firmaları Dijital Dönüşüm Tedarikçi Veri Tabanı ile bir araya getirmek, firmaların yenileşim (inovasyon) yetkinliğini esas alarak rekabetçilik kapasitesini analiz etmek ve değerlendirilmek ve benzeri alanda faaliyet gösteren bağımsız işletmeleri, daha sürdürülebilir ve yenilikçi bir kaynak kullanım yaklaşımı çerçevesinde bir araya getirerek yaratılan sinerji ile daha yüksek ekonomik değer yaratmak yer almaktadır.¹¹⁸

TTGV'nin teknoloji geliştiren ve katma değerli ürüne dönüştüren işletmelere sağlamış olduğu belli başlı programlar şunlardır:

i. Keşif (Explore) Yatırım Programı

TTGG'nin iştiraki olan Teknoloji Yatırım Şirketi'nin, öncelikli olarak belirlenmiş alanlarda bir teknolojik ürünü ve bu ürüne yönelik satışı performansı bulunan firmaların yeni uluslararası pazar(lar)a girişini hızlandırmaya odaklanan bir sermaye yatırımı programıdır. Teknoloji ve ürün geliştiren işletmelerin erken büyüme aşamasındaki teknoloji girişimlerine finansal destek yanında pazara giriş stratejisi ve yol haritalarının geliştirilmesine danışmalık desteği sunmaktadır. Bu kapsamda yatırım değerlendirme süreci olumlu sonuçlanan firmalara, hedef pazara giriş faaliyetlerinde kullanılmak üzere 250 bin ABD doları'na kadar sermaye yatırımı yapmakta, sonrasında ise hissedar olunan firmaların, uluslararası pazarlarda sürdürülebilir bir satış performansı elde etmesi ve pazar payını büyütebilmeleri için üçüncü taraf profesyonel bir yatırımcıdan alacakları sermaye yatırımlarına 2 milyon ABD dolarına kadar eş yatırımcı olarak katılım sağlayabilmektedir.¹¹⁹

¹¹⁸ TTGV, https://ttgv.org.tr/content/docs/TTGV_Vakif_Senedi_2010.pdf, (Erişim:05.12.2109).

¹¹⁹ TTGV, <https://ttgv.org.tr/tr/programlar/explore>, (Erişim:05.12.2109).

ii. HİT Tematik Geliştirme Programı

TTGV'nin doğrudan katkı sağladığı bu programda belli bir sektörün (sağlık gibi) seçilen ürünü geliştirilmiş, ancak ürününü pazarda tutundurma ihtiyacı olan işletmelerin desteklendiği programdır.

Program kapsamında geçerli bir iş planı olan nitelikli girişimlerin ilk pazara giriş süreçlerini hızlandırmak üzere girişim bazında 1 yıl süreyle ve 50.000 ABD doları bütçe içerisinde sağlayacağı iş geliştirme faaliyetlerinden oluşmaktadır. Bu doğrultuda, program kapsamına kabul edilen girişimlerin kabul tarihinden itibaren 5 yıl içerisinde herhangi bir bağımsız yatırımcıdan yatırım alması durumunda, yatırımcının kullanacağı değerlendirme üzerinden TTGV'nin 1 milyon ABD doları'na kadar %10 iskonto ile eş yatırım olarak yatırıma katılma hakkı bulunabilmektedir.¹²⁰

iii. İdeanest

TTGV'nin inovatif bir fikre sahip olup yatırıma ihtiyacı olanlar ile bağış şeklinde finansal destek sunacak bağışçıları biraraya getiren internet tabanlı bir arayüzdür. İnovatif fikri olanlar uygulanabilir fikirlerini, sağlayacağı faydaları ve ihtiyaçları olan yatırım tutarını belirtmekte, bu fikri destekleyenler ise bağış şeklinde kitlesel fonlama sağlayarak inovatif fikrin hayata geçmesine katkı sunmaktadırlar.¹²¹

iv. Yeşil Teknoloji Projeleri Destek Programı

TTGV'nin sanayi kuruluşları tarafından iklim dostu teknolojiler, temiz üretim teknolojileri ve enerji verimliliği, yenilenebilir enerji ve diğer enerji teknolojileri alanlarında gerçekleştirilen uygulama projelerine geri ödemeli finansman desteği sağladığı programdır. Programda Yeşil Teknoloji Projeleri Desteği, "İklim Dostu Teknolojiler Desteği", "Temiz Üretim Teknolojileri Desteği" ve "Enerji Verimliliği, Yenilenebilir Enerji ve Diğer Enerji Teknolojileri Desteği" olmak üzere üç farklı destek alanından oluşmaktadır.

¹²⁰ TTGV, <https://ttgv.org.tr/tr/programlar/hit> , (Erişim:06.12.2109).

¹²¹ TTGV, <https://ttgv.org.tr/tr/programlar/kitlesel-kaynak-gelistirme-platformu-ideanest> , (Erişim:06.12.2109).

Proje destek bütçesi alt limiti 100.000 ABD doları, üst limiti 400.000 ABD doları olup, süresi ise en fazla 15 aydır. Yeşil Teknoloji Projeleri Desteğinden faydalanmak isteyen kuruluşlardan, destek kullandırımı sırasında güvence olarak, destek tutarında teminat mektubu ve/veya KGF (Kredi Garanti Fonu) kefaleti alınır.¹²²

2.2.6. Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticileri Vakfı (TOSYÖV) Destekleri

TOSYÖY, KOBİ'in sorunlarının belirlenmesi, çözümü ve rekabet güçlerinin artırılması amacıyla 1989 yılında kurulmuştur. Bu kapsamda seminer ve konferanslar düzenleyerek, ekonomik ve sosyal sorunlar hakkında raporlar hazırlayarak yasa yapıcıların sorunların çözümüne yönelik hukuksal düzenlemeler yapması için faaliyette bulunur.

TOSYÖV işletmelerin kurulması ve geliştirilmesine yönelik eğitimler de düzenlemektedir. Bu kapsamda KOSGEB Girişimcilik Destek Programı Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri düzenleme konusunda yetkilendirilmiştir. Katılımcılara 32 saatlik "Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi" verilmekte ve Eğitim sonrası kendi işini kurmak isteyen girişimciler kendi iş planlarını oluşturarak KOSGEB'e onaylatmaları durumunda 50 bin TL hibe, 100 bin TL ise 2,5 yıl geri ödemesiz faizsiz kredi desteğinden faydalanabilmektedirler.

KOBİ'in gelişimlerini temel alan ve girişimcileri ilgilendiren her konuda bilgili, bilinçli ve donanımlı hale getirmeyi amaçlayan eğitim ve seminerler yanında, AB hibe programları başta olmak üzere uluslararası programlara yönelik olarak da projeler hazırlamakta ve yürütmektedir.

2.2.7. Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) Destekleri

1963 yılında, Türkiye'de planlı ekonomi döneminin başlangıcında kurulan TÜBİTAK, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın "ilgili" kuruluşlarından olup özel hukuk hükümlerine tâbidir. TÜBİTAK ulusal bilim, teknoloji ve yenilik ekosistemini

¹²² TTGV, <https://ttgv.org.tr/tr/programlar/yesil-teknoloji> , (Erişim:06.12.2109).

desteklemek, bilim tabanlı teknoloji ile katma değeri yüksek ürün ve hizmetler geliştirme amaçlarına yönelik nitelikli bilgi üretimi ve nitelikli insan kaynağı geliştirilmesini sağlama misyonunu üstlenmiştir. Bu çerçevede 5376 sayılı Kanun ile ayrıca bilgi ve teknolojinin üretildiği ortamlardan, kullanıldığı ortamlara aktarılmasını sağlayacak, üniversite-sanayi işbirliğini geliştirecek çeşitli ve etkin mekanizmaların kullanımına olanak verecek hükümler getirilmiştir.

TÜBİTAK'ın doğrudan işletmelere yönelik, Ulusal Destek Programları, Uluslararası Ortaklı Destek Programları ve Sanayi Teşvikleri başlığı altında üç farklı destek programı bulunmaktadır:¹²³

i. Ulusal Destek Programları

• 1501 - TÜBİTAK Sanayi Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı

Program, uluslararası rekabet güçlerinin ve ihracat kapasitelerinin artırılması, Ar-Ge ve yenilik projeleri yapabilme yetkinliğinin kazandırılması, proje esaslı araştırma-teknoloji geliştirme ve yenilikçilik faaliyetlerinin desteklenmesi, üniversite işbirliği ile Ar-Ge ve yenilik projeleri yapabilme yetkinliğinin kazandırılması amacıyla oluşturulmuştur. Desteklenecek projelerde sektör ayrımı olmayıp, teknolojik yeni bir ürün tasarım ve geliştirme çalışması, mevcut bir ürünün iyileştirilmesi, ürün kalitesini artırıcı veya maliyet düşürücü nitelikte yeni tekniklerin, yeni üretim teknolojilerinin geliştirilmesi konularında, firmanın teknolojik rekabet gücünü artıracak Ar-Ge projeleri programın kapsamını oluşturmaktadır.

Programa sadece KOBİ ölçeğindeki kuruluşların başvuru yapabilmesi şartı getirilmiştir. Proje destek süresi en fazla 36 ay ile sınılı olup, programda bütçe sınırı bulunmamaktadır.

Uygulayıcı kuruluşlar girişimcilerin iş fikirlerinin toplanması, değerlendirilmesi, seçilen iş fikirlerinin iş planına dönüştürülmesine yönelik eğitim, rehberlik, kuluçka vb. hizmetler ile iş fikirlerinin doğrulanması ve girişimcinin TÜBİTAK'a sunacağı iş planı önerilerinin onaylanması gibi faaliyetleri

¹²³ TÜBİTAK, <https://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/ulusal-destek-programlari>, (Erişim: 07.12.2019).

gerçekleştirecekler. Girişimci adayları, uygulayıcı kuruluşlardan onay aldıkları iş planlarıyla TÜBİTAK'a başvurarak 200 bin TL tutarındaki %100 hibe desteklerinden yararlanabilmektedir.¹²⁴

- **1503 - Proje Pazarları Destekleme Programı**

Proje pazarlarının tanımı çerçevesindeki proje fikirleri ile ilgili olarak, bilgi ve görüş alışverişinin sağlanmasına ve Ar-Ge projelerine ilişkin teknolojik ve finansal işbirliklerinin oluşturulmasına yönelik üniversite, araştırma ve özel sektör kuruluşlarından temsilcilerin bir araya gelerek aktif katılımlarıyla düzenlenecek ulusal veya uluslararası etkinlik harcamalarının desteklenmesidir. TÜBİTAK tarafından belirlenen üst sınırı geçmeyecek biçimde, etkinliği düzenleyen kuruluşun talebinin uygun görülen kısmı için hibe destek sağlanmaktadır.¹²⁵

- **1505 - Üniversite-Sanayi İşbirliği Destek Programı**

Üniversite/kamu araştırma merkez ve enstitülerindeki bilgi birikimi ve teknolojinin, Türkiye'de yerleşik ve proje sonuçlarını Türkiye'de uygulamayı taahhüt eden kuruluşların ihtiyaçları doğrultusunda, ürüne ya da sürece dönüştürülerek sanayiye aktarılması yoluyla ticarileştirilmesine katkı sağlamayı amaçlayan programdır. “Özel sektör kuruluşu” ve “yürütücü kuruluş” olarak anılan üniversite ya da kamu araştırma merkez ve enstitüsü bir “İşbirliği Sözleşmesi” imzalanmakta ve yeni bir ürün üretilmesi, mevcut bir ürünün geliştirilmesi, iyileştirilmesi, ürün kalitesinin veya standardının geliştirilerek yükseltilmesi veya maliyet düşürücü nitelikte yeni tekniklerin, yeni üretim teknolojilerinin geliştirilmesi projesi TÜBİTAK ve “müşteri kuruluş” tarafından finanse edilmektedir.

Programa, “müşteri kuruluş” ve “yürütücü kuruluş” ortak başvuru yapabilmekte ve 1 milyon TL'ye kadar olan proje bütçesi desteklenebilmektedir. Azami destek süresi 24 ay olup TÜBİTAK'ın karşılayacağı bütçe oranı, müşteri kuruluş KOBİ

¹²⁴ TÜBİTAK, <https://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/ulusal-destek-programlari/icerik-1501-tubitak-sanayi-ar-ge-projeleri-destekleme-programi>, (Erişim:09.12.2019).

¹²⁵ TÜBİTAK, <https://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/ulusal-destek-programlari/icerik-1503-proje-pazarlari-destekleme-programi>, (Erişim:09.12.2019).

ise proje bütçesinin %75'i, büyük ölçekli ise %60'ı kadardır. Kalan tutar müşteri kuruluş tarafından karşılanmaktadır.¹²⁶

- **1507 - TÜBİTAK KOBİ Ar-Ge Başlangıç Destek Programı**

KOBİ teknoloji ve yenilik kapasitelerinin geliştirilerek daha rekabetçi olmaları, sistematik proje yapabilmeleri, katma değeri yüksek ürün geliştirebilmeleri, kurumsal araştırma teknoloji geliştirme kültürüne sahip olmaları, ulusal ve uluslararası destek programlarında daha etkin yer almaları amacıyla program kapsamında desteklenmektedir.

KOBİ'in sorunlarını aşabilmelerini sağlamak için yeni bir ürün üretilmesi, mevcut bir ürünün geliştirilmesi, iyileştirilmesi, ürün kalitesi veya standardının yükseltilmesi veya maliyet düşürücü nitelikte yeni tekniklerin, yeni üretim teknolojilerinin geliştirilmesi konularında KOBİ tarafından yürütülen 600.000 TL bütçe ve 18 ay süre ile sınırlı ilk 3 projenin TÜBİTAK tarafından desteklenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca bu üç projeye ilaveten, ortaklı proje başvurusu yapılması koşuluyla 2 proje daha bu programda desteklenebilmektedir. Destek oranı her dönem için sabit olup %75'tir.¹²⁷

- **1511 - TÜBİTAK Öncelikli Alanlar Araştırma Teknoloji Geliştirme ve Yenilik Projeleri Destekleme Programı**

Ulusal stratejik hedef ve politikalar kapsamında belirlenen öncelikli alanlarda; hedef ve ihtiyaç odaklı, izlenebilir sonuçları olan, yeni bir ürün üretilmesi, mevcut bir ürünün geliştirilmesi/iyileştirilmesi, ürün kalitesi veya standardının yükseltilmesi, maliyet düşürücü ve standart yükseltici yeni tekniklerin geliştirilmesi, yeni üretim teknolojilerinin geliştirilmesi konularında yürütülen Ar-Ge nitelikli projeler desteklenmektedir.

¹²⁶ TÜBİTAK, <https://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/ulusal-destek-programlari/icerik-1505-universite-sanayi-ismirligi-destek-programi>, (Erişim:09.12.2019).

¹²⁷ TÜBİTAK, <https://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/ulusal-destek-programlari/icerik-1507-tubitak-kobi-ar-ge-baslangic-destek-programi>, (Erişim:09.12.2019).

İşletmelerin desteklenen proje giderlerine harcama sonrası büyük ölçekli kuruluşlar için %60, KOBİ için %75 oranında geri ödemesiz (hibe) destek verilmektedir. Ayrıca, kuruluşlara %10 genel gider desteği uygulanır.¹²⁸

- **1514 - Girişim Sermayesi Destekleme Programı (GİSDEP)**

Ülke ekonomisine katma değer sağlayabilecek nitelikte KOBİ ölçeğindeki erken aşama teknoloji tabanlı şirketlerin Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri sonucu ortaya çıkan ürün ve teknolojilerini ticarileştirme süreçlerinde ihtiyaç duyacakları sermayenin girişim sermayesi fonları aracılığıyla karşılanması amacıyla Tech-InvesTR programı hazırlanmıştır.

Tech-InvesTR 2018 Çağrısı kapsamında; TÜBİTAK tarafından yapılan değerlendirme sonucunda 13 Teknoloji Geliştirme Bölgesi, 9 Teknoloji Transfer Ofisi ve 1 Araştırma Altyapısı olmak üzere toplam 23 üniversite kuruluşunun 10 ayrı fona katılımına yönelik 34 talebi desteklenmeye uygun bulunmuştur. Teknoloji Transfer Ofislerinin (TTO), Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin (TGB) ve yeterlik kararı verilmiş Araştırma Altyapılarının (AA) yatırımcı olarak katılacakları Girişim Sermayesi Fonlarına, erken aşama teknoloji tabanlı girişimlere yapılan yatırımlar için ödeyecekleri girişim sermayesi katkı payları, %50 oranında TÜBİTAK tarafından hibe şeklinde desteklenmekte ayrıca söz konusu TTO, TGB ve AA'lara ödenecek hibe tutarının %10'u kadar da genel gider desteği sağlanacaktır. Program kapsamında her bir TTO, TGB veya AA'ya asgari 2 milyon TL, azami 20 milyon TL hibe desteği verilebilmektedir.¹²⁹

- **1601 - Yenilik Girişimcilik Alanlarında Kapasite Artırılmasına Yönelik Destekleme Programı**

Özel sektörün Ar-Ge ve yeniliğe yaptıkları yatırımdan etkin ve verimli sonuçlar alması, üniversite-sanayi işbirliklerinin canlanması ve teknolojik iş fikirleri olan girişimcilerin kurduğu başlangıç firmalarının daha hızlı gelişmesine katkı sağlanması

¹²⁸ TÜBİTAK, <https://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/ulusal-destek-programlari/icerik-1511-tubitak-oncelikli-alanlar-arastirma-teknoloji-gelistirme-ve-yenilik-p-d-pteknoloji-odakli>, (Erişim:09.12.2019).

¹²⁹ TÜBİTAK, <https://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/ulusal-destek-programlari/icerik-1514-girisim-sermayesi-destekleme-programi-tech-investr>, (Erişim:09.12.2019).

hedeflenen programdır. Program kapsamında desteklenecek projelerde destek süresi üst sınırı, süre uzatımı dahil olmak üzere 36 ay olup, geri ödemesiz (hibe) olarak %100'e kadar destek sağlanmaktadır.¹³⁰

ii. Uluslararası Ortaklı Destek Programları

• 1509 - TÜBİTAK Uluslararası Sanayi Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı

AB Çerçeve Programları altında ortak proje çağrılarında çıkan programlar ve benzeri uluslararası programlara sunulan uluslararası ortaklı araştırma geliştirme projelerinin desteklenmesi için oluşturulmuş bir programdır.

Uluslararası Ar-Ge ve yenilik projeleri yapan Türkiye'de yerleşik kuruluşlara sağlanacak destekle, ülkemizdeki teknik yeterliliğin ve bilgi birikiminin artırılması, kuruluşların uluslararası teknoloji birikimine erişiminin ve teknoloji transferinin sağlanması, edinilen teknolojik bilgi ve deneyimin kuruluş bünyesinde içselleştirilerek, özgün teknolojilerin geliştirilmesinde ivme kazandırıcı ve yönlendirici bir etken olması ve kuruluşların uluslararası pazarlarda yer almasına katkı sağlaması amaçlanmıştır.

Destek almaya hak kazanan büyük ölçekli firmaların Ar-Ge projelerinin uygun bulunan proje harcamalarına en fazla %60, KOBİ'in proje harcamalarına da %75 oranında hibe destek sağlanması öngörülmektedir.¹³¹

iii. Sanayi Teşvikleri

• T.C. Maliye Bakanlığı Ar-Ge İndirimi

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu ve 5746 sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun kapsamında mükelleflerin, münhasıran yeni teknoloji ve bilgi arayışına yönelik araştırma

¹³⁰ TÜBİTAK, <https://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/ulusal-destek-programlari/icerik-1601-yenilik-girisimcilik-alanlarinda-kapasite-artirilmesine-yonelik-dp>, (Erişim:09.12.2019).

¹³¹ TÜBİTAK, <https://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/uluslararasi-ortakli-destek-programlari/icerik-1509-tubitak-uluslararasi-sanayi-ar-ge-projeleri-destekleme-programi>, (Erişim:10.12.2019).

ve geliştirme faaliyetleri çerçevesinde yaptıkları harcamaların %100'ü kurum kazancının tespitinde Ar-Ge indirimi olarak dikkate alınabilmektedir.¹³²

2.2.8. T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Destekleri

T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı yasal altyapısını 2012/3305 sayılı “Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar” oluşturan Bakanlar Kurulu Kararı kapsamında “Yatırım Teşvik Sistemi ve Sanayi Yatırım Programları” başlığı altında Türkiye’de faaliyet gösteren işletmelere çeşitli teknik ve finansal destek programları yürütmektedir. Bu destek programları genel itibariyle şu şekildedir:¹³³

Cari açığın azaltılması amacıyla ithalat bağımlılığı yüksek olan ara malı ve ürünlerin üretiminin artırılmasının desteklenmesi, teknolojik dönüşümü sağlayacak yüksek ve orta-yüksek teknoloji içeren yatırımların desteklenmesi, bölgesel gelişmişlik farklılıklarının azaltılması amacıyla az gelişmiş bölgelere sağlanan yatırım desteklerinin artırılması, kümelenme faaliyetlerinin desteklenmesi amacıyla yatırım teşvik sistemleri geliştirilmiştir.

Yatırım teşvik sistemleri detaylı olarak ele alındığında ise;

i. Bölgesel Teşvikler: İller 6 farklı bölgeye ayrılmış olup her bölge bazında teşvik ve indirimler farklılaştırılmıştır.

ii. Stratejik Yatırımlar: İthalat bağımlılığı yüksek olan ara malı veya ürünlerin üretimine yönelik yatırımlar stratejik yatırımların teşviki uygulamaları kapsamında desteklenmektedir. Bu kapsamda desteklenecek olan yatırımların aşağıdaki kriterlerin tamamını sağlamaları gerekmektedir. Asgari sabit yatırım tutarının 50 milyon TL olması, yatırım konusu ürünle ilgili yurt içi toplam üretim kapasitesinin ithalattan az olması, yatırımla sağlanan katma değerinin asgari %40 olması (rafineri ve petrokimya

¹³² TÜBİTAK, <https://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/sanayi-tesvikleri/icerik-tc-maliye-bakanligi-ar-ge-indirimi>, (Erişim:10.12.2019).

¹³³ T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, <https://www.sanayi.gov.tr/destek-ve-tesvikler/yatirim-tesvik-sistemleri>, (Erişim:10.12.2019).

yatırımlarında bu şart aranmamaktadır), üretilecek ürünle ilgili toplam ithalat değerinin son 1 yıl itibarıyla en az 50 milyon ABD Doları olması şartı aranmaktadır.

Ayrıca, asgari sabit yatırım tutarı 3 milyar TL'nin üzerinde olan öncelikli yatırımlar stratejik yatırım olarak kabul edilmekte olup, bu yatırımlar için sağlanacak faiz desteği tutarı 700 bin TL'yi geçmemektedir.

Teknoloji Odaklı Sanayi Hamlesi Programı (TOSHP) Kapsamında stratejik yatırım olarak desteklenmesi Bakanlıkça uygun görülen yatırımlar yukarıdaki kriterler aranmaksızın stratejik yatırım olarak kabul edilmektedir.

iii. Öncelikli Yatırım Konuları: İlaç, tıbbi aletler, hassas ve optik aletler ile saat imalatı, radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları imalatı, büro, muhasebe ve bilgi işlem makineleri imalatı, belirli otomotiv ve motor yatırımları, madencilik ve maden arama yatırımları, enerji verimliliğine yönelik yatırımlar, yenilenebilir enerji üretimine yönelik türbin ve jeneratör ile rüzgar enerjisi üretiminde kullanılan kanat imalatı yatırımları, lisanslı depoculuk yatırımları, asgari 5.000 büyükbaş kapasiteli süt yönlü, asgari 10.000 büyükbaş kapasiteli et yönlü hayvancılık yatırımları, asgari 25 milyon TL tutarında 25 dekar ve üzeri yerli aksam ihtiva eden otomasyona dayalı sera yatırımları, asgari 500 milyon TL tutarında orta-yüksek teknoloji yatırımlar bu kapsamda destek ve teşvik verilen yatırım alanlarıdır.

Verilen destekler ve uygulanan vergi muafiyet ve indirimleri şu şekilde sıralanabilir:

Katma Değer Vergisi İstisnası: Teşvik belgesi kapsamında yurt içinden ve yurt dışından temin edilecek yatırım malı makine ve teçhizatı ile belge kapsamındaki yazılım ve gayri maddi hak satış ve kiralamaları için katma değer vergisinin ödenmemesi şeklinde uygulanır.

Gümrük Vergisi Muafiyeti: Teşvik belgesi kapsamında yurt dışından temin edilecek yatırım malı makine ve teçhizat için gümrük vergisinin ödenmemesi şeklinde uygulanır.

Vergi İndirimi: Gelir veya kurumlar vergisinin, yatırım için öngörülen katkı tutarına ulaşıncaya kadar, indirimli olarak uygulanmasıdır.

Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği: Teşvik belgesi kapsamında yatırımla sağlanan ilave istihdam için ödenmesi gereken sigorta primi işveren hissesinin asgari ücrete tekabül eden kısmının Bakanlıkça karşılanmasıdır.

Gelir Vergisi Stopajı Desteği: Teşvik belgesi kapsamında yatırımla sağlanan ilave istihdam için belirlenen gelir vergisi stopajının terkin edilmesidir.

Sigorta Primi (İşçi Hissesi) Desteği: Teşvik belgesi kapsamında yatırımla sağlanan ilave istihdam için ödenmesi gereken sigorta primi işçi hissesinin asgari ücrete tekabül eden kısmının Bakanlıkça karşılanmasıdır.

Faiz veya Kâr Payı Desteği: Faiz veya kâr payı desteği, teşvik belgesi kapsamında kullanılan en az bir yıl vadeli yatırım kredileri için sağlanan bir finansman desteği olup, teşvik belgesinde kayıtlı sabit yatırım tutarının %70'ine kadar kullanılan krediye ilişkin ödenecek faizin veya kâr payının belli bir kısmının Bakanlıkça karşılanmasıdır.

Yatırım Yeri Tahsisi: Teşvik belgesi düzenlenmiş yatırımlar için Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde yatırım yeri tahsis edilmesidir.

Katma Değer Vergisi İadesi: Sabit yatırım tutarı 500 milyon Türk Lirasının üzerindeki Stratejik Yatırımlar kapsamında gerçekleştirilen bina-inşaat harcamaları için tahsil edilen KDV'nin iade edilmesidir.¹³⁴

2.2.9. T.C. Ticaret Bakanlığı Destekleri

T.C. Ticaret Bakanlığınca işletmelerin ürün kalitesi ve pazarlama yeteneklerinin artırılması, yurt dışı pazarlara açılarak ihracat yapabilme potansiyellerinin artırılması amacıyla 13 başlık altında belli oran ve tutarlarda finansal destekler sağlanmaktadır.

¹³⁴T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, a.g.i.s.

Bu finansal desteklerden en önemlileri şu şekilde sıralanabilir:¹³⁵

i. Sektörel Nitelikli Uluslararası Yurt İçi Fuar Desteği: Bakanlık tarafından firmaların yurt içi ve özellikle yurt dışında gerçekleştirilen fuarlara iştiraklerinin desteklenmesi suretiyle her sektörden ve her düzeyde firmalarımızın uluslararası pazarlara girmeleri, hali hazırda ihracat yaptıkları pazarlarda tutunmaları ve mevcut pazarlarını çeşitlendirmeleri yoluyla ihracatımızın arttırılması hedeflenmektedir.

Katılımcı şirketlerin yurtiçi fuara katılımı kapsamında yaptığı yer kirası ve stand masraflarının %50'si azami 38.000 TL.'ye kadar desteklenmektedir.

Firmalar ve üretici/imalatçı organizasyonlar yer kirası, nakliye, ulaşım ve standla ilişkin giderlerin %50'si için, genel nitelikli fuarlarda 71.000 TL.'ye, sektörel nitelikli uluslararası fuarlarda 107.000 TL.'ye ve prestijli fuarlarda 360.000 TL.'ye kadar desteklerden yararlanabilmektedir.

Ticaret Bakanlığınca belirlenen hedef ülkede düzenlenecek fuarlarda desteğe esas tutar %20 artırımlı olarak hesaplanmakta olup destek oranı %70'tir.¹³⁶

ii. Yurt Dışı Birim, Marka ve Tanıtım Faaliyetlerinin Desteklenmesi: Türkiye'de sınai ve ticari veya ticari faaliyet gösteren şirketler ile İşbirliği Kuruluşları üyelerinin yurt dışında gerçekleştirilen tanıtım, marka tescil giderleri ve mal ticareti yapmak amacıyla yurt dışında açılan birimlere ilişkin kira giderleri ile Türkiye Ticaret Merkezlerine ilişkin giderlerin bir kısmının karşılanması amaçlanmaktadır. İlgili destekten; Türkiye'de faaliyet gösteren sınai ve ticari veya ticari şirketleri ile İşbirliği Kuruluşları (Türkiye İhracatçılar Meclisi, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu, İhracatçı Birlikleri, Ticaret ve/veya Sanayi Odaları, Organize Sanayi Bölgeleri, Endüstri Bölgeleri, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri, Sektör Dernekleri ve Kuruluşları, Sektörel Dış Ticaret Şirketleri, Ticaret Borsaları, İşveren Sendikaları ile

¹³⁵ T.C. Ticaret Bakanlığı, <https://ticaret.gov.tr/destekler>, (Erişim:11.12.2019).

¹³⁶ T.C. Ticaret Bakanlığı, <https://ticaret.gov.tr/ihracat/fuarlar>, (Erişim:11.12.2019).

imalatçıların kurduğu dernek, birlik ve kooperatifleri) 50.000 ABD Doları ile 250.000 ABD Doları arasında %40- %60 destek oranı ile faydalanabilmektedir.¹³⁷

iii. Türk Ürünlerinin Yurtdışında Markalaşması, Türk Malı İmajının Yerleştirilmesi ve TURQUALITY®'nin Desteklenmesi: Firmalara yurt içinde ve yurt dışında markalaşma sürecinde vereceği desteklere ilişkin harcamalar, Türk markalarının pazara giriş ve tutunmalarına yönelik gerçekleştireceği her türlü faaliyet ve organizasyonlara ilişkin giderler ile olumlu Türk malı imajının oluşturulması ve yerleştirilmesi için yurt içinde ve yurt dışında gerçekleştireceği her türlü harcamaların uluslararası kurallara göre desteklenmesi amaçlanmaktadır.

- Patent, faydalı model ve endüstriyel tasarım tesciline ilişkin harcamaları ile destek kapsamına alınan markalarının yurtdışında tescili ve korunmasına ilişkin giderleri, %50 oranında ve yıllık en fazla 200.000 TL.,

- Hedef pazar olarak belirledikleri ve Bakanlıkça onaylanan ülkelerde, destek kapsamına alınan markalı ürünleriyle ilgili olarak gerçekleştirdikleri, fuar dahil tanıtım harcamaları, %50 oranında ve yıllık en fazla 1.600.000 TL.,

- Hedef pazar olarak belirledikleri ve Bakanlıkça onaylanan ülkelerde destek kapsamına alınan markalı ürünleriyle ilgili olarak açtıkları birimlere ilişkin kira, kurulum/ dekorasyon ve konsept mimari çalışma ile depolama hizmetine ilişkin %50 oranında ve yıllık en fazla 6.200.000 TL.,

- Hedef pazarlara girebilmek için gerekli olan ve çevre, kalite ve insan sağlığına yönelik teknik mevzuata uyum sağlanabilmesini teminen gerçekleştirilen; kalite, hijyen, çevre belgeleri ile insan, can ve mal emniyeti ve güvenliğini gösterir işaretlere ilişkin danışmanlık dahil her türlü giderleri ile ruhsatlandırma, test/ klinik giderleri %50 oranında, en fazla yılda 1.000.000 TL.

- Destek kapsamına alınan markaları ile ilgili olarak bayilik vermeleri halinde, bayilik sistemi ile yurt dışında açılacak ve faaliyete geçirilecek yıllık en fazla 10

¹³⁷ **T.C. Ticaret Bakanlığı**, <https://ticaret.gov.tr/destekler/ihracat-destekleri/yurtdisi-birim-marka-ve-tanitim-destegi>, (Erişim:11.12.2019).

mağazaya ilişkin kurulum/dekorasyon harcamaları, kira giderleri %50 oranında, birim başına en fazla iki yıl süresince ve yıllık birim başına azami 400.000 TL.,

- Şirketlerin uluslararası pazarlarda rekabet avantajını artırmak üzere, alacakları kurumsal altyapı geliştirmeye yönelik danışmanlık harcamaları ile hedef pazarlarına yönelik alınan danışmanlık hizmetine ilişkin giderlerin yıllık en fazla 1.200.000 TL.,

- Destek kapsamına alınan markalı ürünleriyle ilgili, destek kapsamındaki şirket veya harcama yetkisi verilen şirket tarafından istihdam edilen moda/endüstriyel ürün tasarımcısı ile ürün geliştirme departmanında görev alan mühendislerine ilişkin giderler, %50 oranında ve yıllık en fazla 800.000 TL.,

- Pazar araştırması çalışması ve raporlarına ilişkin giderler, %50 oranında ve yıllık en fazla 400.000 TL.'si desteklenmektedir.¹³⁸

2.2.10. Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) Destekleri

Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) tarafından işgücü piyasasında kalıcı istihdamın sağlanması, nitelikli işgücü temin edilmesi, genç ve kadın istihdamının artırılması, işsizliğin azaltılması amacıyla işverenlere sigorta prim desteği, işçi ücreti desteği gibi destekler sağlanmaktadır. Bu istihdam teşvikleri ile, belirli şartları taşıyan işsizleri istihdam eden işverenlere değişen sürelerle ve tutarlarla prim, vergi veya ücret destekleri sağlanmaktadır. Bu desteklerin bazıları şunlardır.¹³⁹

i. Kısa Çalışma Ödeneği: Küresel ve ulusal ekonomik krizlerde yaşanan ile sektörel, bölgesel sorunlarda işyerinde haftalık çalışma süreleri geçici olarak en az üçte bir oranında azaltıldığında veya süreklilik koşulu aranmaksızın işyerinde faaliyetin tamamen veya kısmen en az dört hafta süreyle durdurulduğu hallerde, işyerinde üç ayı aşmamak üzere sigortalılara çalışmadıkları dönem için gelir desteği sağlayan bir uygulamada kısa çalışma ödeneği ödenmektedir. Kısa çalışma ödeneği ile işçilere kısa

¹³⁸ **T.C. Ticaret Bakanlığı**, <https://ticaret.gov.tr/destekler/ihracat-destekleri/markalasma-ve-turquality-destegi>, (Erişim:12.12.2019).

¹³⁹ **Türkiye İş Kurumu**, <https://www.iskur.gov.tr/isveren/tesvikler/>, (Erişim:13.12.2019).

çalışma ödeneği ödenmesi ve genel sağlık sigortası primlerinin ödenmesi sağlanmaktadır.¹⁴⁰

ii. Kadınlar, Gençler ve Mesleki Yeterlilik Belgesi Sahipleri için İstihdam

Teşviki: İşletmelerin mevcut çalışanlarına ek olarak işe alındıkları son 6 aydır işsiz olan kişileri istihdam eden özel sektör işverenleri prime esas kazanç üst sınırına kadarki sosyal güvenlik primi işveren payları (603,32 TL ila 4.524,86 TL) İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanmaktadır.

Teşvikten yararlanma süresi;

- 18 yaş ve üzeri kadınları istihdam eden işverenlere 24 ila 54 ay,
- 18-29 yaş arası erkekleri istihdam eden işverenlere 12 ila 54 ay,
- 29 yaş ve üzeri erkekleri istihdam eden işverenlere 6 ila 30 ay,
- Çalışmakta iken; 01.03.2011 tarihten sonra mesleki yeterlik belgesi alanlar, mesleki ve teknik eğitimi tamamlayanlar veya işgücü yetiştirme kurslarını bitirenleri istihdam eden işverenlere 12 ay süreyle destek sağlanmaktadır.¹⁴¹

iii. İşsizlik Ödeneği Alanları İstihdam Eden İşverenler için İstihdam

Teşviki: Herhangi bir işi olmayan ve işsizlik ödeneği alanların; işe alındığı tarihten önceki son altı aylık dönemde, prim ve hizmet belgelerinde bildirilen ortalama sigortalı sayısına ilave olarak işe alınması durumunda kişinin kalan işsizlik ödeneği süresince asgari ücret üzerinden hesaplanan sosyal güvenlik priminin %1'lik kısmı hariç olmak üzere tamamı (985,90 TL) İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanmaktadır.¹⁴²

iv. İlave İstihdam Teşviki:

İşletmelerin mevcut çalışanlarına ek olarak işe aldıkları aydan önceki üç ayda 10 günden fazla sigortalılıkları bulunmayan ve İŞKUR'a kayıtlı işsiz kişileri istihdam eden işletmelerin prim, damga vergisi ve gelir vergisi 12 ay

¹⁴⁰ Türkiye İş Kurumu, <https://www.iskur.gov.tr/isveren/kisa-calisma-odeneği/>, (Erişim:13.12.2019).

¹⁴¹ Türkiye İş Kurumu, <https://www.iskur.gov.tr/isveren/tesvikler/kadin-genc-ve-mesleki-yeterlilik-belgesi-olanlarin-tesviki/>, (Erişim:13.12.2019).

¹⁴² Türkiye İş Kurumu, <https://www.iskur.gov.tr/isveren/tesvikler/issizlik-odeneği-alanlara-yonelik-tesvik/>, (Erişim:13.12.2019).

süreye karşılanmaktadır. Destek tutarı, işyerinin faaliyette bulunduğu sektöre göre farklılaşmaktadır.¹⁴³

2.2.11. Diğer Kamusal Destekler

Türkiye’de KOBİ’ye yönelik yatırım, istihdam, pazar payı ve ihracat olanaklarında artışı sağlayarak, KOBİ’in faaliyetlerini devam ettirebilmelerini ve büyümelerini desteklemek amacıyla teşvik ve destek sağlayan diğer kamu kurum ve kuruluşlarından bazıları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

a. T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı:

Tarım ve hayvancılık faaliyetlerinde KOBİ’ye ülkenin kendi kendine yetebilmesi, ihracat yaparak ekonomik büyümeye katkı sunabilmesi ve sürdürülebilirliğin sağlanması yanında dünyadaki rakipleri ile rekabette geri kalmamaları açısından bakanlık tarafından çeşitli destekler sağlanmaktadır. İki grupta toplanabilen bu destekler şu şekilde sıralanabilir;¹⁴⁴

Alan Bazlı Destekler

- Bitkisel Üretim Yapan Küçük Aile İşletmesi Desteği
- Fındık Alan Bazlı Gelir ve Alternatif Ürün Desteği.
- İyi Tarım Uygulamaları Desteği
- Mazot, Gübre ve Toprak Analizi Desteği
- Organik Tarım Desteği
- Toprak Analizi Desteği
- Biyolojik ve Biyoteknik Mücadele Desteği
- Geleneksel Zeytin Bahçelerinin Rehabilitasyonu Desteği

¹⁴³ **Türkiye İş Kurumu**, <https://www.iskur.gov.tr/isveren/tesvikler/ilave-istihdam-tesviki/>, (Erişim:13.12.2019).

¹⁴⁴ **T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı**, <https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Tarimsal-Destekler>, (Erişim:13.12.2019).

- Sertifikalı Fidan Üretim Desteği
- Sertifikalı Fidan/Fide ve Standart Fidan Kullanım Desteği
- Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Desteği
- Yurtiçi Sertifikalı Tohum Kullanım Desteği
- Yurtiçi Sertifikalı Tohum Üretim Desteği
- Fark Ödemesi Destekleri

Hayvancılık Destekleri

- Anaç Koyun-Keçi Desteği
- Arıcılık
- Güneydoğu Anadolu (GAP), Doğu Anadolu (DAP), Doğu Karadeniz (DOKAP) ve Konya Ovası (KOP) projeleri kapsamındaki illerde hayvancılık yatırımlarının desteklenmesi
- Besilik Erkek Sığır Desteği
- Buzağı Desteği
- Hastalıktan Ari İşletme Destekleri
- Hayvan Hastalığı Tazminatı Destekleri
- Onaylı Süt Çiftliği Desteği
- Sürü Yöneticisi İstihdam Destekleri

b. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı:

Turizm Teşvik Kanunu'nun 8. maddesi kapsamında Hazine ve Orman arazileri turistik tesis yatırımı kapsamında yatırımcı işletmelere 49 yıla kadar tahsis edilebilmektedir.

Turizm yatırımı belgesi olan ve orman alanlarında yapılan tesislerin, 6831 sayılı Orman Kanunu'nun Ek-3 üncü maddesinin (c) fıkrası uyarınca ödemek zorunda oldukları

bedel, tahsis tarihini takip eden üçüncü yıldan itibaren, beş yıl vade ve beş eşit taksitte ödenebilmektedir. Ayrıca bu belge kapsamındaki işletmelerin elektrik, su ve doğalgaz ücretleri o bölgedeki sanayi ve meskenlere uygulanan tarifelerden en düşüğü üzerinden ödenebilmektedir.

Sinema Genel Müdürlüğü tarafından animasyon filmi, uzun veya kısa metraj film ve belgesel gibi alanlarda hazırlanan projelere de finansal destekler sağlanmaktadır.¹⁴⁵

c. T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı:

Toplumun yaşam kalitesinin yükseltilmesine ve ülke kalkınmasına katkı sağlamak amacıyla; ulaştırma, denizcilik, haberleşme, uzay ve bilgi teknolojileri alanlarında dengeli, güvenli, ekonomik, erişilebilir, ekolojik yapıyı gözeten, sürdürülebilir, kaliteli hizmet verilmesini sağlamak ve denetlemek amacıyla Bakanlık yatırımcılara destekler sunmakta ve teşvikler vermektedir.

Elektronik haberleşme, havacılık ve uzay teknolojileri ile ilgili olarak yerli tasarım ve üretimine yönelik araştırma, geliştirme ve eğitim faaliyetlerine ilişkin proje başvurularının değerlendirilmesi, desteklenmesi amacıyla Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından "Araştırma Geliştirme Projelerinin Desteklenmesine İlişkin Yönetmelik" hazırlanarak 27/02/2015 tarihli 29280 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.¹⁴⁶

d. T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın kuruluş amacı 3154 Sayılı Kanun'a göre; enerji ve tabii kaynaklarla ilgili hedef ve politikaların, ülkenin savunması, güvenliği ve refahı, milli ekonominin gelişmesi ve güçlenmesi doğrultusunda tespitine yardımcı olmak; enerji ve tabii kaynakların bu hedef ve politikalara uygun olarak araştırılmasını,

¹⁴⁵ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, <https://www.ktb.gov.tr/TR-104293/desteklenen-etkinlikler.html>, (Erişim:12.12.2019).

¹⁴⁶ 29280 sayılı ve 27.02.2015 tarihli Resmi Gazete, Araştırma Geliştirme Projelerinin Desteklenmesine İlişkin Yönetmelik, m.17.

geliştirilmesini, üretilmesini ve tüketilmesini sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda yatırımcılara aşağıda yer alan destek ve teşvikler verilmektedir.¹⁴⁷

- **Verimlilik Artırıcı Projeler (VAP) Proje Uygulama Bedeli**

"Enerji Kaynaklarının ve Enerjinin Kullanımında Verimliliğin Artırılmasına Dair Yönetmelik" kapsamında Endüstriyel İşletmelerde Verimlilik Artırıcı Projelerin (VAP) uygulanmasına yönelik destekler verilmektedir.

En Fazla 5.000.000 TL

Proje Uygulama Süresi : En Fazla 2 Yıl

Proje Geri Ödeme Süresi: En Fazla 5 Yıl

Destek Üst Limiti: 1.500.000 TL

Destek Oranı: Proje Uygulama Bedelinin %30'u

Destek Tipi : Hibe

Sanayi firmalarında enerji etüt çalışması ile belirlenen önlemlerin uygulanması ve enerji tasarrufu sağlanması için hazırlanan projeler VAP olarak ifade edilmektedir. VAP endüstriyel işletmelerde enerji atıklarının, kayıpların ve verimsizliklerin giderilmesi için gerekli önlemlerin uygulanması amacıyla hazırlanmaktadır.

- **Gönüllü Anlaşma Destekleri**

"Enerji Kaynaklarının ve Enerjinin Kullanımında Verimliliğin Artırılmasına Dair Yönetmelik" kapsamında Endüstriyel İşletmelerde Gönüllü Anlaşmaların uygulanmasına yönelik destekler verilmektedir.

Destek Üst Limiti: 1.000.000 TL.

Destek Oranı: Anlaşmanın yapıldığı yıla ait enerji giderinin % 30'u

¹⁴⁷ 28097 sayılı ve 27.10.2011 tarihli Resmi Gazete, Enerji Kaynaklarının ve Enerjinin Kullanımında Verimliliğin Artırılmasına Dair Yönetmelik, m.1.

Destek Tipi : Hibe

Gönüllü Anlaşmalar yoluyla işletmelerin geçmiş beş yıllık enerji yoğunluklarının ortalaması olan referans 63 enerji yoğunluğuna göre, üç yıllık izleme dönemi sonunda ortalama en az %10 olmak kaydıyla taahhüt edilen oranda enerji yoğunluğunu azaltan işletmelere hibe şeklinde devlet desteği verilir.

3. BÖLÜM

BANKACILIK SİSTEMİNDE UYGULANAN BAŞLICA TEMİNAT TÜRLERİ VE KREDİ GARANTİ FONU SİSTEMİ

3.1. Bankacılık Sisteminde Başlıca Teminat Türleri

Teminat kavramı, BDDK'nın Kredilerin Sınıflandırılması ve Karşılıklar Yönetmeliği'nde finansal garanti olarak ifade edilerek, kredilerin ve diğer alacakların tahsil edilememesi riskine karşılık banka alacağının tamamen veya kısmen güvence altına alınmasını sağlayan her türlü varlık, garanti ve kefaletler ile sözleşmeden doğan haklar olarak tanımlanmıştır.¹⁴⁸ Diğer bir ifadeyle teminat, kredinin yaşam sürecinde öngörülemeyen sebepler nedeniyle bir yol kazası durumunda, kredilerin geri ödenmemesi riskine karşılık finansal aracının anapara, faiz ve diğer masraflarının tamamen veya kısmen tahsil edebilmesine olanak sağlayan ve nakde dönüştürülebilir her türlü taşınır ve taşınmaz varlık, garanti ve kefaletlerdir.

Teminatın asli niteliği olarak, borçlunun ödememe veya ödeyememe riskine karşı alacaklının alacağına kavuşmasını belli oranda güvenceye alarak sigorta görevi gören nakde dönüştürülebilir enstrümanlar olarak ele alınabilir. Ayrıca bankaların kredilendirme prensibi olan karşılık ilkesi gereğince, alacağın güçlü bir teminata bağlanarak kredi geri dönüşüne yönelik emniyetin sağlanması da kredi fonksiyonunun bir gereğidir.

Kredi aktarım mekanizmasının en önemli finansal aktörü olan ve KOBİ'in finansman sağlamalarında ana kanalı olan bankalar, ulusal ve uluslararası kurallara bağlı olmaları ve regülatör kurumlar tarafından sıkı denetlenmeleri nedeni ile kullandıkları krediler karşılığında teminat talep etmeleri bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Kredilere, belli kriterlere bağlı olarak yapılan kredi derecelendirme süreci sonunda tahsis kararı verilmekte, kredilerin kullandırımı sonrasında ise kredi anapara ve faizlerinin sözleşmede belirlenen vadelerde geri ödeneceği varsayılmaktadır.

¹⁴⁸ BDDK, 29750 sayılı ve 26.06.2016 tarihli Resmi Gazete, Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, m.3.

Bankalar, müşterilerinin kredi taleplerini çeşitli parametrelere göre değerlendirmekte ve kredi anapara ve faizini ödeme kapasiteleri olduğu sonucuna ulaştıktan sonra kredi tahsis etmektedirler. Ancak, kredi borçlusunun almış olduğu krediyi geri ödeyememe ihtimalini dikkate alarak teminat talep etmektedirler. Teminat, kredinin geri ödenmemesi durumunda bankanın kaybını azaltan veya tamamen ortadan kaldıran ve mülkiyet hakkı doğuran bir niteliğe sahiptir. Krediler, borçluya duyulan güven neticesinde teminatsız kullandırılabilirdiği gibi, kredi riskini azaltan veya ortadan kaldıran maddi ve şahsi kefalet teminatları alınarak da kullandırılabilir.¹⁴⁹

i. Teminatsız Krediler

Bankaların borçlunun gelir düzeyi, ödeme performansı, mal varlığı ve moralitesini dikkate alarak, kredi sözleşmesine sadece gerçek veya tüzel kişi olarak borçlunun imzasını alarak kullandırdıkları kredilerdir. Bu tür kredilerde borçlunun banka nezdindeki güvenilirliği ve kredi anapara ve faizinin sözleşmede belirtilen vadelere ödeneceğine duyulan güven önemlidir. Kredibilitesi yüksek olan bu müşterileri gruplarından bireysel müşterilerin yaşı, mesleği, gelir düzeyi, ödeme performansı ve banka ile olan çalışma süresi gibi kriterler dikkate alınmaktadır. Tüzel kişi müşteriler de ise, tüzel kişiliğin faaliyet süresi, ortaklık yapısı, finansal ve mali yapısı, borç ödeme kapasitesi ve karlılık düzeyleri gibi kriterler teminatsız kredi tahsis ve kullandırımında değerlendirilen nitelikler olarak öne çıkmaktadır.

ii. Teminatlı Krediler

Teminatlar; nakde dönüşüm hızını temsil eden likiditeleri açısından ve zaman içinde değerini koruma özellikleri açısından maddi teminatlar ve maddi olmayan teminatlar olarak iki ana başlığa ayrılmaktadır.¹⁵⁰

¹⁴⁹ Ayşegül ÖKER, Ticari Bankalarda Kredi ve Kredi Riski Yönetimi -Bir Uygulama, (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe-Finansman Bilim Dalı, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, 2007), s.13.

¹⁵⁰ Faysal ELÇİN, Ticari Kredi Taleplerinin Değerlendirilme Süreci ve Kredi Garanti Fonunun İşleyişini Kapsayan Bir Uygulama, (Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bankacılık ve Finans Anabilim Dalı, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, 2018), s.10.

a- Maddi Teminatlı Krediler:

Bankalar, kredi borçlusunun geri ödememe riskini azaltmak veya ortadan kaldırmak için ekonomik bir değeri teminat olarak talep edebilmektedirler. Bankalar maddi teminat olarak genellikle menkul rehni ve gayrimenkul ipoteği almaktadır. Uygulamada en fazla görülen maddi teminatlar, gayrimenkul ipoteği, taşıt rehni, alacağın temliki, çek ve senet gibi kambiyo senetleri, bono-tahvil gibi menkul kıymet rehni, mevduat rehni, ticari işletme veya emtia rehni, banka teminat mektuplarıdır.

b- Şahsi Kefaletli Krediler:

Kredi borçlusu dışındaki üçüncü kişiler tarafından kefaletler bu teminatların en önemli özelliğidir. Kredi borçlusunun yükümlülüğünü yerine getirmediği durumlarda, borçlunun edimini yüklenmek ve garanti etmek bu kefalet türünün en tipik özelliğidir. Şahsi olarak teminat veren kişi alacaklıya karşı, asıl borçlunun alacaklısına karşı olan borcunu ödeyeceğini taahhüt etmektedir. Uygulamada şahsi kefaletin “adi kefalet”, “müteselsil kefalet”, “birlikte kefalet” şekillerine rastlanmaktadır. Adi kefalet, kefile ancak asıl borçlu hakkında tüm takip yolları tüketildikten sonra başvurulmasının mümkün olduğu kefalettir. Adi kefalette bireysel kredi sözleşmelerinde uygulanan kefalet tipi örnek olarak verilebilir. Ticari kredi sözleşmelerinde geçerli olan ve kefillerin alacaklıya karşı asıl borçlu gibi sorumlu oldukları kefalet türü ise müteselsil kefalet olarak tanımlanmaktadır. Müteselsil kefaletin adi kefaletten farkı, alacaklı asıl borçluya başvurmadan doğrudan kefillerden alacağı talep edebilmektedir. Birlikte kefalet türünde ise, bir borçluya birden fazla kefilin kefaleti bulunmaktadır.¹⁵¹

3.1.1. Türk Bankacılık Sistemi Mevzuatında Teminat Türleri

Türk bankacılık sisteminin işleyiş ve denetim mekanizmalarının yasal kaynağını oluşturan 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu’nda karşılıklar ve teminatlar konusunu ele alınmış ve bankalarda aktif kalitesinin korunmasına yönelik olarak teminat alınmasına ve

¹⁵¹ İsmail KABAN, “Kullanımı Yaygın Olan Teminat Türleri Çerçevesinde Bankalarda Nakdi Krediler İçin Ayrılacak Özel Karşılıkların Muhasebeleştirilmesi”, **Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt 39, Sayı: 1, Haziran 2017, s.201.

bunların değerinin ve güvenilirliğinin lmlemesine amir bir hüküm olarak yer verilmiştir.

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nun 53. maddesine göre;

“Bankalar, krediler ile ilgili olarak doğmuş veya doğması muhtemel zararların karşılanması için yeterli düzeyde karşılık ayrılmasına, kredilerin kalitesine ve sınıflandırılmasına, garantilerin ve teminatların alınmasına, bunların değerinin ve güvenilirliğinin lmlmesine, takibe alınan kredilerin izlenmesi ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunca yayımlanan Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına göre kayıttan düşülmesine, kredilerin yeniden yapılandırılması dhil geri ödenmelerine ilişkin politikaları oluşturmak ve uygulamak, bunları düzenli olarak gözden geçirmek, tüm bu hususları icra edebilecek gerekli yapıları tesis etmek ve işletmek zorundadır.

Bu fıkra hükümünün uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Kurulca belirlenir.

Bu madde uyarınca krediler ile ilgili olarak ayrılan özel karşılıkların tamamı ayrıldıkları yılda kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider olarak kabul edilir. Bu madde uyarınca özel karşılık ayrıldıktan sonra tahsil imknı kalmaması nedeniyle kayıttan düşülen krediler, 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 322 nci maddesi hükümleri kapsamında değersiz alacak addolunur.”¹⁵²

denilmektedir.

Buna göre ilgili maddede; doğmuş veya doğması muhtemel zararların karşılanmasına yönelik olarak yeterli düzeyde karşılık ayrılması gerekmekte olduğu belirtilmektedir. Bankaların vermiş oldukları krediler tahsil kabiliyeti, borçlular ve ekonomik koşullarda meydana gelebilecek değişimler nedeni ile doğası gereği risk içermektedir. Bankaların aktif kalemi içerisinde yer alan kredi alacaklarında oluşacak kayıplar karşısında faaliyetlerini sorunsuz sürdürebilmeleri için karşılık ayırmaları gerekmektedir. Güven unsuru ile faaliyetlerini sürdüren bankalar ihtiyatlılık ilkesi gereği karşılıklar ayırarak kredi riskinin oluşturacağı hasarların azaltılması yönünde karşılıkları bir tür sigorta olarak kullanmaktadırlar.

¹⁵² 25983 sayılı ve 01.11.2005 tarihli Resmi Gazete ,5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, m-53.

Bankalar kredi portföylerinde bulunan alacaklarına karşılık “genel” ve “özel” karşılıklar ayırmaktadırlar. Genel karşılıklar, gelecekte oluşması muhtemel belirsizliklerin öngörülerek tanımlanmamış aktifler için ayrılan karşılıklardır. Özel karşılıklar ise kredi portföylerinde sorunlu hale geldiği artık belli olan, ancak zararı tam tespit edilmediği için kesinleşmemiş, buna karşın nitelikleri kategorize edilmiş krediler için ayrılan karşılıklardır. Ayrılan karşılıklar banka bilançosu açısından maliyet artırıcı bir harcama kalemi olup, karı azaltan ve dolayısıyla öz sermaye ve yedek akçeleri azaltan bir unsurdur. Bu durum dağıtılabilir karı düşürürken hissedarların bankada sermaye artırımına gitme zorunluluğunu da doğurabilir. Ayrıca karı azaltan gider kalemi aynı zamanda bankaların ödeyeceği vergi miktarını da düşürmektedir.¹⁵³

5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun teminatların sınıflandırılmasına ilişkin amir hükmüne dair düzenleme ise BDDK’nın düzenlediği “Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılabacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” hükümlerine göre yapılmakta olup, teminat grupları temel olarak 5 gruba ayrılmaktadır. Bu Yönetmeliğe göre temel teminatlar sınıflandırılması Tablo 12’deki gibi yapılabilir.

BDDK tarafından düzenlenen “Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılabacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”te, Hazine desteğine haiz KGF kefaletleri 1. Grup teminat sayılırken, karşılık ayrılırken dikkate alınma oranı %100 olarak belirlenmiş ve sermaye yeterliliği hesaplanırken risk ağırlığının sıfır olarak değerlendirilmesine imkan tanınmıştır.

Yönetmelikte, Hazine desteğini haiz olmayan KGF kefaletlerinin 2. Grup teminat olarak sınıflandırılmasına olanak sağlanmış ve bankaların KGF özkaynak teminatlı kredilere olumlu bakmaları yönünde katkı sunulmuştur.

¹⁵³ Özgür ACAR, “Bankalarca Ayrılabacak Karşılıklar: Teorik Yaklaşım ve Uluslararası Uygulamalar”, **Bankacılar Dergisi**, Sayı 34, 2000, ss.32-48.

Tablo 12: Türk Bankacılık Sisteminde Temel Teminat Grupları

Gruplar	Teminat Türü	Özel Karşılık Hesaplanmasında Dikkate Alınma Oranı
1.Grup Teminatlar	*Nakit, Mevduat, Katılım fonu, altın, POS alacakları rehni veya temlik *Hazine, TCMB, ÖİB, TOKİ'ye ait borçlanma araçları veya bu kurumların kefalet ve garantileri * Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmeliğin Ek-1'i uyarınca yüzde sıfır (%0) risk ağırlığına tabi kuruluşlarca ihraç edilen borçlanma araçları, bunların fon kullanıcısı olduğu kira sertifikaları ile bunlar tarafından verilen garanti ve kefaletler *Avrupa Merkez Bankası borçlanma Araçları veya kefalet ve garantileri	% 100
2.Grup Teminatlar	* Altın dışındaki kıymetli madenler * Borsada işlem gören pay senetleri * Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmeliğin Ek-1'i uyarınca yüzde %20 risk ağırlığına tabi kuruluşlarca ihraç edilen borçlanma araçları, bunların fon kullanıcısı olduğu kira sertifikaları ile bunlar tarafından verilen garanti ve kefaletleri * Türkiye'de faaliyette bulunan bankalarca verilen garanti, kefalet, teminat mektubu, aval, kabul ve cirolar * Borçlu tarafından ihraç edilenler hariç olmak üzere, Türkiye'de kurulu özel sektör kuruluşları tarafından ihraç edilen borçlanma araçları, ipotek teminatlı menkul kıymetler, varlık teminatlı menkul kıymetler ve bunların fon kullanıcısı oldukları kira sertifikaları *KGF tarafından kendi özkaynağından verilen kefaletler	% 80
3.Grup Teminatlar	*Gayrimenkul ipoteği *Sigortalanmış ihracat vesaikleri * Borsada işlem görmeyen pay senetleri * Emtiyayı temsil eden kıymetli evrak ile rehinli her türlü emtia ve menkuller	% 60
4.Grup Teminatlar	*Taşıt rehni, ticari taşıt hat rehni, ticari taşıt plaka rehni *Uçak veya gemi ipoteği *Gerçek veya tüzel kişi alacak çek veya senedi *Gerçek veya tüzel kişi kefaleti	% 40
5.Grup Teminatlar	İlk dört grup dışındaki teminatlar	% 20

Kaynak: BDDK, 29750 sayılı ve 22.06.2016 tarihli Resmi Gazete ,Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, m.13.

Bankaların kredi portföylerinde 2016 yılına kadar önemli bir pay almayan KGF teminatlı krediler, Hazine desteği ve yapılan yasal düzenlemelerle oldukça önemli bir teminat enstrümanı olarak yer almaya başlamıştır.

3.2. Kredi Garanti Fonu Sistemi

3.2.1. Dünyada Kredi Garanti Fonlarının Tarihsel Gelişimi

Kredi Garanti Fonlarının (KGF) ana fikrini oluşturan kredi garanti mekanizmalarının ilk örneği 1840 yılında Fransa’da görülmüştür. Günümüzde ise KGF’ler dünyanın birçok ülkesinde faaliyet göstermekle birlikte, en yaygın uygulamalarına OECD ve Asya ülkelerinde rastlanmaktadır.¹⁵⁴

KGF sistemlerinin temel fikri altyapısında; dayanışma, paylaşım ve destekleme hedefleriyle örgütlenen esnaf ve sanatkar kefalet kooperatiflerinin başarılı işleyişi yatmaktadır. İkinci Dünya Savaşı sonrası özellikle Almanya ve Hollanda’da kamu destekli garanti fonların Avrupa’nın yeniden imarında oldukça önemli rol oynadığı görülmektedir. Avrupa’da 19. yüzyılda küçük ölçekli işletmelerin karşılıklı yardımlaşma amacı ile ortaya çıkan bu yaklaşım, 1950-1960’lı yıllarda Avrupa ve Kuzey Amerika’da KOBİ’in yapılandırılması amacıyla devlet destekli fonlar olarak hayata geçmiştir. Gelişmekte olan ülkelerde ise 1970-1990’lı yıllar arasında KOBİ’in yapılandırılması ve geliştirilmesinden hareketle yine devlet destekli fonlar olarak ortaya çıkmışlardır.¹⁵⁵

Tarihsel gelişimleri açısından Kredi Garanti Kuruluşları dünya genelinde ortaya çıkış dönemleri ve sebepleri açısından üç başlıkta toplanabilir:

1. 20. yüzyıl başlarında, işletmelerin dayanışma ve ortak hareket etme güdüsüyle kooperatifleşme hareketleriyle,
2. 20. yüzyıl ortalarında, 2. Dünya Savaşı’nın ortaya çıkardığı olumsuz etkileri gidermek ve işletmeleri güçlendirmek amacıyla,
3. 20. yüzyıl sonu ve 21. yüzyıl başlarında ise küreselleşmenin etkisiyle oluşan yoğun rekabet ortamında ulusal ekonomilerin genel bazda işletmeleri korumak,

¹⁵⁴ Mehmet YAZICI, “Kobi Finansmanına Alternatif Destek: Hazine Garantili Kredi Garanti Fonu Kefaleti”, **Maliye ve Finans Yazıları**, Cilt 1, Sayı 88, 2010, ss.79-95.

¹⁵⁵ Gamze DEĞİRMENCİ, Türkiye ve Dünya’daki Kredi Garanti Sistemleri, Türkiye’deki Kredi Garanti Fonu A.Ş.’nin Kefalet Hacminin ve İşlerliğinin Arttırılabilmesi İçin Yapılabilecekler, (Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, 2011), s.7.

sektörel bazda ise işletmeleri güçlendirerek rekabet avantajı yaratmak amacıyla faaliyet gösterdikleri söylenebilir.¹⁵⁶

20. yüzyılın başından beri varlığını sürdüren kredi garanti sistemleri, özellikle son yıllarda önemli bir büyüme sergileyerek kredi mekanizmasına işlerlik kazandırmak ve kredi piyasasındaki hacmi genişletmek için kullanılan kilit bir politika aracı niteliğine kavuşmuştur. Bu nedenle sisteme işlerlik kazandırmak için kamunun fon desteğine ve bu desteğin artışına yönelik talepler artmıştır. KOBİ'in finansmana erişiminin sağlanması ve 2008 küresel mali krizinin etkilerinin azaltılması için krizle mücadelenin bir aracı olarak yeni garanti programları oluşturulmuş ve kamu desteğinde önemli artışlar sağlanmıştır. Kredi garanti sistemleri, büyümek ve faaliyetlerini sürdürmek için finansman ihtiyacı olan ama yeterli teminatı, kredi geçmişi ve finansal yönetim uzmanlığı olmayan işletmelere müteselsil kefalet desteği ile krediye erişim desteği sunmakta ve bankalar açısından da kredi riskini azaltmaktadırlar. Dünyada 100'den fazla ülkede 22 kredi garanti sistemi olup, bu sistemler Asya, Avrupa ve Orta Amerika bölgelerinde ön plana çıkmaktadırlar. OECD'nin 2012 yılına ait verilerine göre Kredi Garanti Sistemi'nin kefalet hacminin GSMH'ya oranla en fazla geliştiği ülkeler ise Çin Taipei'de %3,6, Kore'de %6,2 ve Japonya'da %7,3 olarak öne çıkmaktadır.¹⁵⁷

3.2.2. Dünyada Kredi Garanti Fonlarının Yapısı

Kredi Garanti Kuruluşlarının KOBİ lehine vermiş olduğu, kredinin geri ödenmemesi durumunda ödeme garantisi taahhüdü, bankalar nezdinde güçlü bir teminat yapısını teşkil etmekte, riskli kabul edilen işletmelerin finansmana erişimini kolaylaştırmaktadır. Banka kredilerinde büyüme ile ekonomi büyüme arasındaki pozitif ilişki nedeniyle KGF teminatları milli gelirden artış sağlamak ve istihdamın sürdürülebilirliğine katkı sunmaktadır. Ülke içerisinde biriken tasarrufların ekonomi içinde aktarım mekanizması ile işletmelere plase edilmesinde bilgi asimetrisi nedeniyle büyük firmalar KOBİ'e nazaran daha avantajlı olup, kredi pastasından daha fazla pay

¹⁵⁶ YÜKSEL, a.g.e., s.37.

¹⁵⁷ Lucia CUSMANO, **SME and Entrepreneurship Financing: The Role of Credit Guarantee Schemes and Mutual Guarantee Societies in Supporting Finance For Small And Medium-Sized Enterprises**, OECD SME and Entrepreneurship Papers No. 1,2013, https://www.oecd-ilibrary.org/economics/sme-and-entrepreneurship-financing_35b8fece-en, (Erişim: 14.12.2019).

almaktadırlar. Ayrıca, KOBİ'in sunmuş olduğu ipotek gibi maddi teminatlar bankalar açısından uzun hukuki süreçler sonunda ulaşılabilen teminatlar olduğundan, kısa sürede tazmin edilen KGF kefaletleri bankalar açısından KOBİ'in krediye ulaşımını kolaylaştıran bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır.¹⁵⁸

Kredi garanti sisteminde, finansmana erişim ihtiyacı olan KOBİ, kredinin tamamının veya bir kısmının ödeme taahhüdünü üstlenerek kefalet desteği sunan Kredi Garanti Kuruluşları ve finansmanı sağlayan ağırlıklı olarak bankaların yer aldığı finansal araçlar olmak üzere üçlü bir yapıdan oluşmaktadır.

Kredi Garanti Kuruluşlarının kuruluş amaçları ve kurumsal yapıları ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Kurumsal yapı içerisinde sermaye payları ve fon kaynakları açısından sahipliklerine bakıldığında, kamu tarafından kurulan, özel sektör tarafından kurulan ve kamu-özel sektör ortaklığıyla kurulan Kredi Garanti Kuruluşlarına rastlanmaktadır. Gelişmiş ülkelerde kamu- özel sektör tarafından işletilen karma yapılar bulunurken, orta ve düşük gelir grubunda yer alan ülkelerde ise kamu tarafından yönetilen Kredi Garanti Kuruluşlarına rastlanmaktadır. Özel sektörde yönetilen garanti kuruluşları oldukça azdır. Kredi Garanti Kuruluşları sahiplikleri ve kurumsal yapıları açısından aşağıdaki gibi üç başlıkta sınıflandırılabilir.¹⁵⁹

i- Karşılıklı (Mutual) Garanti Sistemleri: Kooperatif şeklinde örgütlenmiş olan işletmelerin ve özel sektör temsilcilerinin ortak olduğu Kredi Garanti Sistemleridir. Üyelerin kullandığı kredilere müşterek garanti temininin yapıldığı sistemlerdir. Sistemin oluşumunda ve yönetiminde, üyelerin doğrudan veya dolaylı katılımı söz konusudur. Sorumluluğun paylaşılması ve birlikte karar alma esaslarına dayanan bir uygulama vardır. Kamunun desteğinin de alınabildiği bu sistemlere, Avrupa ve Güney Amerika'da sık rastlanmaktadır. Fransa, İtalya, Portekiz, Almanya, İspanya ve Belçika'daki garanti mekanizmaları Avrupa kıtasındaki bu sistemin örneklerindedir. Ülkemizde ise Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri bu sistemin örneği olarak öne çıkmaktadır.

¹⁵⁸ DEĞİRMENCİ, a.g.e., s.10.

¹⁵⁹ YÜKSEL, a.g.e., s.38.

ii- Kamu Garanti Mekanizmaları: Kamu otoriteleri tarafından oluşturulmuş bu Kredi Garanti Sistemleri yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde faaliyet gösterebilmektedir. Yasal düzenlemelerle ayrı bir kredi garanti kuruluşu yapısı içerisinde özerk bir kurum olarak yönetilebilecekleri gibi, bir kamu kurumu (Bakanlıklar, Kalkınma Ajansları, Merkez Bankası, Kamu Bankaları gibi) tarafından da yönetilebilmektedirler. Kamu bütçesinden belirlenmiş bir sermaye tutarıyla sabit bir fon sağlanabildiği gibi, ihtiyaç durumlarında çeşitli zamanlarda da kaynak aktarılabilir.

Bu sistemin örneklerine, Romanya, Estonya, Avusturya ve Güney Kore'deki garanti sistemlerinde rastlanmaktadır. Kamu Garanti Mekanizmaları dünyada en yaygın görülen kredi garanti mekanizmaları olarak kabul edilmektedir.

iii- Garanti Şirketleri (Corporate Guarantee Schemes): Bu mekanizmalar, genellikle özel sektör (bankalar, ticaret ve sanayi odaları, girişimciler gibi) tarafından kurulmakta ve işletilmektedir. Kamu, özel veya uluslararası kuruluşlardan sağlanan kaynaklar sistemin kaynaklarını oluşturmaktadır.

Kredi Garanti Kuruluşlarının ülke içerisinde adetsel açıdan ve şube ağı yaygınlığı bakımında dağılımı ülkeden ülkeye değişmektedir. Örneğin Japonya'da 1937 yılında kurulmaya başlayan Kredi Garanti Kurumları, 2013 yılı itibariyle her eyalette olup faaliyet göstermekte ve sayısal olarak 51 adete, kefalet hacmi olarak ise 300 Milyar USD kefalet hacmine ulaşmıştır.¹⁶⁰ Güney Kore'de ise temelleri 1961 yılında atılan Kodit (Korea Credit) ve KIBO (Kisul Bojiung) olmak üzere kamu otoritesi tarafından oluşturulmuş iki adet merkezi Kredi Garanti Kuruluşu bulunmaktadır.

3.2.3. Kredi Garanti Fonlarının Seçili Ülkelerdeki İşleyişi

Dünya genelinde kredi garanti sistemlerinin işleyişi ülkeden ülkeye farklılık göstermekte, yapısal özellikleri ise ülkenin ekonomi politikaları, işletme gelişmişlik düzeyleri, hukuksal ve sosyal yapılarına göre değişiklik göstermektedir. Özellikle Avrupa, Güney Kore ve Japonya'da ulusal ve yerel ölçekte faaliyet gösteren ve KOBİ'in finansmana erişimini kolaylaştıran birden fazla kredi garanti kuruluşu bulunmaktadır.

¹⁶⁰ GERGERLİ, a.g.e., s.70.

KOBİ'in işletme sermayesi ve yatırım kararlarının finansmanında ihtiyaç duydukları kredilere erişimlerinde en önemli engel, kredi maliyetlerinin en önemli unsuru olan faiz oranlarının yüksekliği değil teminat yetersizliği durumudur. Bu durumda kredi garanti kuruluşları önemli bir açığı kapatmaktadır. Hatta Fransa'da yapılan birçok çalışmada kredi garanti desteğinin önem kazanmaya başlarken, faiz desteğinin önemini yitirdiğine yönelik sonuçlara ulaşılmıştır.¹⁶¹

3.2.3.1. Avrupa Bölgesi Kredi Garanti Fonlarının Yapısı

Avrupa'da Kredi Garanti Fonlarının ilk örneği 1840 yılında Fransa'da görülmüş, sonrasında ise tüm Avrupa ve çevre ülkelerde zaman içerisinde oluşturulmaya başlanmıştır. AB ülkeleri ve çevre ülkelerde faaliyet gösteren kamu, özel ve karma garanti kuruluşlarının çatı kuruluşu olan Avrupa Kredi Garanti Kuruluşları Birliği (European Association of Guarantee Institutions - AECM) üyesi olan garanti kuruluşlarıyla işbirliği yapmakta ve istatistiki bilgiler üreterek destek sağlamaktadır. Brüksel merkezli olarak 1992 yılında kurulan AECM'nin, 23 AB ülkesine ek olarak Azerbaycan, Bosna Hersek, Kosova, Sırbistan, Rusya ve Türkiye gibi faaliyet gösteren kredi garanti kuruluşlarından oluşan 48 üyesi bulunmaktadır. Üyeleri kamu, karma ve özel kuruluşlarıdır. Üyelerin ortak işlevi, ekonomik açıdan sağlam bir projeye sahip olan ancak yeterli kredi teminatı sağlayamayan KOBİ'e kredi teminatı sağlamaktır.¹⁶²

Tüm üyeler, Yönetim Kurulu'nu seçen ve genel politika yönergelerinin yanı sıra bütçeleri, mali tabloları ve faaliyet raporunu onaylayan Genel Kurul'da temsil edilmektedir. Genel Kurul üyelik kabullerine de karar vermektedir. Genel Kurul tarafından üç yıl için seçilen Yönetim Kurulu organizasyonun icra organıdır. AECM bünyesinde tarım, hukuk ve düzenlemeler, finansal araçlar ve yapısal fonlar, devlet destekleri, istatistik gibi çalışma grupları bulunmaktadır.¹⁶³

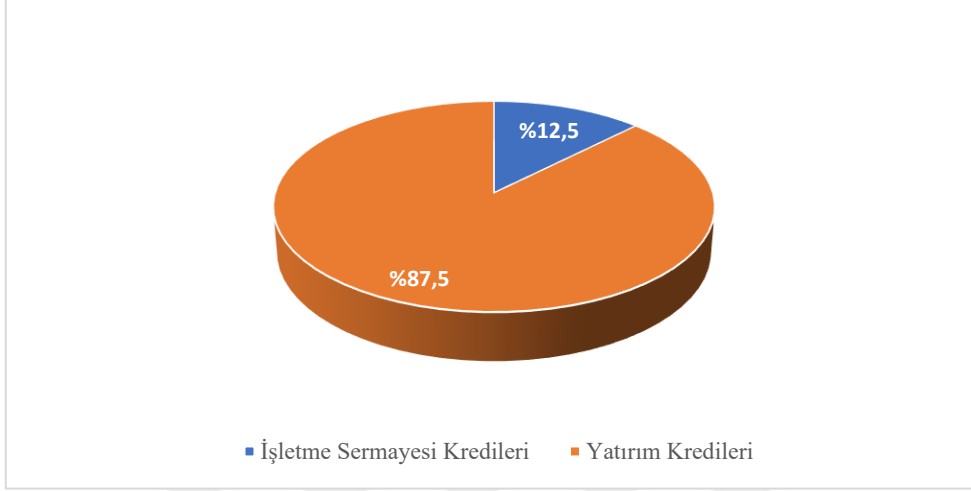
2018 yılında 3,1 milyon KOBİ kredi garanti fonu kefaletlerinden yararlanmış olup, AECM üyesi kuruluşların portföyünde toplam garanti hacmi 124,9 milyar Euro'nun

¹⁶¹ YÜKSEL, a.g.t., s.32.

¹⁶² AECM, Annual Report 2018, <http://aecm.eu/wp-content/uploads/2019/07/AECM-Annual-Report-2018.pdf>, (Erişim: 18.12.2019).

¹⁶³ AECM, a.g.r.

üzerindedir. Kredi garanti fonlarının kredi türü açısından dağılımına bakıldığında %12,5'lik kısmını işletme sermayesi kredileri oluştururken, %87,5'lik kısmını yatırım kredileri oluşturmaktadır (Bkz. Grafik 6).¹⁶⁴

Grafik 6: AECM Üyesi Garanti Fonlarının Kredi Dağılımı

Kaynak: AECM, 2018 yıllık Faaliyet Raporu, <http://aecm.eu/wp-content/uploads/2019/07/AECM-Annual-Report-2018.pdf>, (Erişim: 18.12.2019).

2000 yılında 36,8 milyar Euro olan kefalet hacmi 2018 yılında yaklaşık 3,4 kat artarak daha önce ifade edildiği gibi 124,9 milyar Euro tutarına ulaşmıştır. 2008 Küresel Krizi'nin KOBİ üzerindeki etkisini azaltmak için 2009 yılı sonrasında kefalet hacminde önemli bir artış yaşanmıştır. 2006 yılında 2,7 milyon KOBİ kefalet desteğinden yararlanırken 2018 yılında bu sayı 3,1 milyon adede ulaşmıştır.¹⁶⁵

¹⁶⁴ AECM, a.g.r.

¹⁶⁵ AECM, a.g.r.

Tablo 13: AECM Üyesi Ülkelerin Kredi Garanti Fonlarının Ortaklık Yapısı

Ülke	Kredi Garanti Kuruluşu	Kuruluş Yılı	Ortaklık Yapısı
Almanya	Verband Deutscher Bürgschaftsbanken	1990	% 100 Özel
Avusturya	AWS (Austria Wirtschafts service)	1954	% 100 Kamu
	NÖBEG (Nieder Osterreichische Bürgschaften und Beteiligungen GmbH)	1969	% 56,4 Özel, %43,6 Kamu
Azerbaycan	Azerbaycan İpotek ve Kredi Garanti Fonu	2017	% 100 Merkez Bankası
Belçika	Sowalfin	2002	% 100 Genel
	Found Bruxellois de Garantie	1999	% 100 Genel
	PMV/Z -Waarborgen nv	2004	% 100 Genel
Bosna Hersek	Guarantee Fund of the Republic of Srpska	2010	% 100 Kamu
Bulgaristan	Municipal Guarantee Fund for SMEs of Sofia	2002	% 100 Kamu
	National Guarantee Fund EAD	2008	% 100 Kamu
Hırvatistan	HAMAG-BICRO	1994	% 100 Kamu
Hollanda	RVO - Rijksdienst voor Ondernemend Nederland	2014	% 100 Kamu
Çek Cumhuriyeti	CMZRB - Czech-Moravian Guarantee and Development Bank	1992	% 100 Kamu
Estonya	Kredex	2001	% 100 Genel
Finlandiya	Finnvera plc	1999	% 100 Genel
Fransa	BPI France	2013	% 50 Kamu %50 Genel
	Européenne de Cautionnement (EDC)	1928	% 100 Özel
	Fédération Nationale des SOCAMA	1968	% 100 Özel
	SIAGI	1966	% 24 özel, %75 Genel
İngiltere	British Business Bank	1981	% 100 Kamu
İtalya	Assoconofidi	2006	%100 Özel
	ISMEA	2001	% 100 Kamu
İrlanda	SBCI - Strategic Banking Corporation of Ireland	2014	% 100
İspanya	CESGAR - Confederation of Spanish Mutual Guarantee Societies	1980	%71 Özel, %29 Kamu
Kosova	Fondi Kosovar për Garanci Kreditorë	2016	% 100 Genel
Letonya	ALTUM	2015	% 100 Genel
Litvanya	INVEGA UAB - Investiciju ir verslo Garantijos	2001	% 100 Genel
	Garfondas - Agricultural Credit Guarantee Fund	1997	% 100 Genel
Lüksemburg	Mutualité de Cautionnement	1969	% 100 Özel
	Mtualité des pme	1949	% 100 Özel

Tablo 13'ün devamı

Ülke	Kredi Garanti Kuruluşu	Kuruluş Yılı	Ortaklık Yapısı
Macaristan	AVHGA - Rural Credit Guarantee Foundation	1991	%9.17 Özel, %90.83 Genel
	Garantiqa Hitelgarancia Zrt.	1992	%22,5 Özel, %77,5 Kamu
	MVA - Hungarian Foundation for Enterprise Promotion		
Polonya	BGK-Banka Gospodarstwa Krajowego	1924	% 100 Genel
Portekiz	SPGM-Sociedade de investimento, SA	1994	%19 Özel, %81 Genel
	IAPMEI- Public Agency for SME and Innovation	1975	% 100 Kamu
Romanya	FGCR- Romanian Rural Credit Guarantee Fund	1994	%99,3 Özel, %0,007 Genel
	FNGCIMM - National credit guarantee fund for SMEs	2001	% 100 Genel
	FRC S.C. Fondul Roman de Contragaratire SA	2009	%32 Özel, %68 Genel
Rusya	FSECA - Fund of Small Business Credit Assistance of Moscow	2006	% 100 Kamu
Sırbistan	Guarantee Fund of the Autonomous Province of Vojvodina	2003	% 100 Kamu
Slovenya	SEF - Slovene Enterprise Fund	1992	% 100 Kamu
	SRDF- Slovenian Regional Development Fund	1995	% 100 Genel
Türkiye	KGF-Kredi Garanti Fonu	1991	%35 Özel, %65 Genel
	TESKOMB	1970	% 100 Özel
Yunanistan	HDB - Hellenic Development Bank SA	2002	% 100 Kamu
	TMEDE - Greek Engineers and Public Works Contractors Fund	2017	% 100 Özel

Kaynak: **AECM**, <http://aecm.eu/members/our-members>, (08.10.2019) adresindeki bilgilerden yararlanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Tablo 13'te görüldüğü gibi AECM üyesi kredi garanti kuruluşlarının yapısı dikkate alındığında; hem kooperatif üyelerinin oluşturduğu karşılıklı (mutual) garanti sistemlerine, hem kamu otoriteleri tarafından oluşturulmuş özerk yapıdaki kamu garanti sistemlerine, hem de özel sektör tarafından kurulmuş olan kredi garanti şirketlerine rastlanmaktadır. Bu dünya genelinde oluşturulmuş olan üç farklı kredi garanti sisteminin AECM bünyesinde yer aldığı ortaya koymaktadır. Ayrıca Avrupa bölgesindeki ülkelerde genelde iki veya daha fazla kredi garanti kuruluşunun faaliyet gösterdiği görülmektedir.

3.2.3.2. Güney Kore Garanti Kuruluşu (KODİT)

1953'te Kuzey ve Güney Kore arasında yaşanan savaş sonrası yıkılan ve yoksullaşan Güney Kore, Amerika ve müttefiklerinin yapmış olduğu yardımlarla ekonomik olarak gelişim göstermeye başlamıştır. Ülke 1962'den itibaren her yıl ortalama yüzde 10 büyümüş ve süreç 1994'e kadar devam etmiştir. Aynı dönem, ülkenin ihracatı da yılda yaklaşık yüzde 20 büyümüştür. 2019 yılı itibariyle, GSMH'sını 1,4 Trilyon USD ye ulaştırarak dünyanın 11. büyük ekonomisi ünvanını elde etmiştir. Ülkede kişi başına milli gelir de 35 bin doların üzerindedir. Bu büyümede ekonomi politikalarının yanı sıra, Güney Kore'nin büyümesi ve kalkınmasında rol oynayan KOBİ'in finansmana erişimine katkı sağlayan Güney Kore Kredi Garanti Kuruluşu'nun (Korea Credit Guarantee Fund-KODİT) önemli bir payı bulunmaktadır. KODİT, 2017 yılına kadar dünyanın en büyük kredi garanti kurumu olma konumunu korumuştur.¹⁶⁶

Güney Kore'de faaliyet gösteren kredi garanti kuruluşları, 1976 yılında kurulan KODİT ve 1986 yılında KODİT'in bir birimi olarak faaliyetlerine başlayan, daha sonra 1989 yılında ayrılarak bağımsız bir kuruluş haline gelen Kisul Bojiung (KIBO) dünyada örnek alınan kredi garanti sistemleri olarak öne çıkmaktadır. KIBO sadece yenilikçi ve/veya teknoloji yoğun (bilgi teknolojileri, nanoteknoloji, biyoteknoloji, uzay teknolojisi gibi) sektörlerde faaliyet gösteren KOBİ'e kefalet desteği sağlamaktadır. KODİT ise tüm sektörlerde faaliyet gösteren KOBİ'e finansmana erişlerini kolaylaştırmak amacıyla kefalet desteği sağlamaktadır.¹⁶⁷

Dünyanın en büyük kredi garanti kurumlarından biri olan KODİT, 1 Haziran 1976'da Kore Kredi Garanti Fonu Kanunu hükümleri uyarınca Seul'de kurulmuş, kar amacı gütmeyen bir kamu finans kuruluşudur. Kore Kredi Garanti Fonu Kanunu'nun 1. maddesinde öngörüldüğü üzere, KODİT'in amacı, maddi teminatı bulunmayan gelecek vaat eden KOBİ'in finansmana erişimini sağlamak için kefalet temin ederek ulusal ekonominin dengeli gelişimine öncülük etmektedir.

¹⁶⁶ **Dünya Gazetesi**, <https://www.dunya.com/kredi-garanti-fonu/guney-koreyi-ucuran-kodit-haberi-382192>, (Erişim, 18.11.2019).

¹⁶⁷ Nazlı ÜSTÜN, **Kredi Garanti Fonu Dünyadaki Örnekler ve KOBİ'lere Sağladığı Destekler**, Konya Ticaret Odası Araştırma Raporu, Mart 2016, <http://www.kto.org.tr/d/file/kredi-garanti-fonu-ve-kobilere-destekleri---nazli-ustun-.20160517114600.pdf>, (Erişim, 19.11.2019).

KODIT 2018 yılı sonu itibariyle, 9 bölge koordinatörlüğü, 109 şubesi ve 2300 çalışanı ile hizmet vermektedir. Kefalet verdiği firmalardan firmanın reyting notuna bağlı olarak yıllık yüzde 0,5 ile yüzde 3 arasında değişen oranlarda aldığı kefalet komisyonu, bankalardan toplam ticari kredi büyüklüğü üzerinden aldığı yıllık binde 3 katılım payı ve devletin her yıl oluşacak tazminler için bütçesinden aktardığı kamu kaynağı KODİT'in bütçesini oluşturmaktadır. KODİT her sektöre destek vermekle birlikte Ar-Ge, teknoloji ve ihracatçı firmalar öncelikli olarak değerlendirmektedir. ¹⁶⁸

2018 yılı sonu itibariyle toplam kefalet büyüklüğü 41,9 milyar dolar olan KODİT, 2018 yılında 10,1 milyar dolar yeni kefalet vermiştir. 2018 yılında hükümetten 127 milyon dolar, finansal kurum ve kuruluşlardan 792 milyon dolar katkı sağlayan KODİT'in sermayesi 2018 sonunda 4,6 milyar USD'ye ulaşmıştır. ¹⁶⁹

KODİT tarafından sağlanan kefalet desteğine web adresi üzerinden veya şubeler vasıtasıyla başvuru yapılmaktadır. Ön değerlendirme sonrasında, mali veri, istihbarat ve yerinde gözlem aşamalarını içeren kredi soruşturması sonunda hazırlanan rapor üzerinden kredi değerlendirmesi yapılmakta ve onaylanan kredi kefalet talepleri, sonunda kefalet için teminat mektubu verilerek süreç tamamlanmaktadır. KODIT, finansal kuruluşlara kredi verme kapasitesini teşvik etmek ve KODIT'in finansal durumunu güçlendirmek için, tam garantiler kaçınılmaz olmadıkça 1998 yılından bu yana kısmi kredi teminatı uygulamaktadır. Kefalet oranları %70 ile %85 arasında değişmektedir. ¹⁷⁰

3.2.3.3. Japonya Kredi Garanti Kurumu (CGC)

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Japon Hükümeti, KOBİ'lerin kendi alanlarında gelişmelerini sağlayabilmeleri açısından kredi garanti sistemini tavsiye etmiştir. Japonya Tokyo'da 1937 yılında oluşturulan kredi garanti sistemi, dünyadaki en eski örneklerden biridir. Daha sonraki süreçte ise, 1947 ve 1949 yılları arasında kredi garanti kurumları her vali sorumluluğundaki bölgede (47 tane) ve 5 şehirde, 1950 tarihli "Küçük İşletmeler Kredi Sigortası Yasası" altında kurulmuştur. Japonya'da kredi kefalet

¹⁶⁸ Güney Kore Kredi Garanti Kuruluşu KODIT ile ilgili bilgiler.

<https://www.kodit.co.kr/html/english/index.jsp> adlı internet sitesinden derlenmiştir. (Erişim:20.12.2019).

¹⁶⁹ KODIT, Annual Report, 2018.

¹⁷⁰ KODIT, <https://www.kodit.co.kr/html/english/index.jsp>, (Erişim:20.12.2019).

desteği veren Kredi Garanti Kurumları toplamda 52 tane olup, her biri birbirinden bağımsızdırlar. Ayrıca tüm Japonya'ya dağılmış olan kredi garanti kurumları 1953 tarihli ‘‘Kredi Garanti Kuruluşları Yasası’’ ile kurulmuş olup, Kredi Garanti Kurumlarının işleyişini dzenlemektedir. Bu kurumlar KOBİ'in finans kuruluşlarından kredi alabilmelerini kolaylaştırmak amacıyla yaygınlaşmıştır. Her bir garanti kurumu, buldukları bölgedeki yerel KOBİ'i o bölgenin koşulları uyarınca desteklemek ve garanti sisteminin etkinliğini arttırmak amacıyla kurulmuştur ve birbirlerinden bağımsız olarak faaliyet göstermektedir.¹⁷¹

2018 yılı itibariyle 126,4 milyon nüfusu ve 5,07 trilyon dolar GSYİH'sı ile dnyanın üçüncü büyük ekonomisi olan Japonya'da kişi başi milli gelir ise 40 bin doların üzerindedir. 218 bankanın sağladığı yaklaşık 6 trilyon dolar kredi hacmi bulunmaktadır. KOBİ toplam işletmelerin %99,7'sini oluştururken, istihdamın %74'ünü üstlenerek toplam GSYİH'ya %40,5 katkı sağlamaktadır.¹⁷²

Japon ekonomisi küresel finansal kriz sırasında, 2008 yılının dördüncü çeyreğinde %3,3 küçülürken, 2009'un ilk çeyreğinde %4 küçülmüştür. Küresel kriz Japon ekonomisini finansal sektör üzerinden değil, ihracatçı reel sektör üzerinden etkilemiştir. Çünkü krizden en çok etkilenen Avrupa ülkelerine ve ABD'ye yapılan ihracat önemli ölçüde düşmüş, bu durum kriz öncesi yatırımlarını artırmış olan firmaların finansman koşullarını olumsuz yönde etkilemiştir. İşletmelerin faaliyet hacimlerindeki düşüş ve finansman olanaklarındaki daralma iflasları gündeme getirmiştir. Japon hükümeti ve Japonya Merkez Bankası, ekonomik canlanmayı sağlamak için önemli finansal önlemler yürürlüğe koymuştur. Bu çerçevede alınan parasal ve mali bu tedbirler; genişleyici maliye politikası, sıfır faiz oranlı para politikası, bankacılık denetim politikasının gevşetilmesi ve bankalara kamu sermayesi enjeksiyonlarını içermekteydi. En önemli etki reel kesim üzerinde görüldüğünden, diğer önemli bir tedbir ise kamu kredi garanti programının oluşturulması şeklinde olmuştur.¹⁷³

¹⁷¹ Japan Finance Corporation, <https://www.jfc.go.jp/n/english/>, (Erişim: 17.12.2019).

¹⁷² GERGERLİ, a.g.e., s.48.

¹⁷³ Nobuyoshi YAMORİ, ‘‘Japanese Smes And The Credit Guarantee System After The Global Financial Crisis’’, **Cogent Economics & Finance**, Cilt 3, Sayı 1, 2015, ss.1-18.

OECD 2013 verilerinin gösterdiği gibi, 23 OECD üyesi ülkeden 19'u krizin başlamasından sonra kendi kredi garanti programlarını başlatmış veya güçlendirmiştir. Diğer ülkeler gibi Japon hükümeti de krizle başa çıkmak için kredi garanti sistemlerine daha fazla işlerlik kazandırmıştır. Ekim 2008'in sonunda, Japon hükümeti Acil Kredi Garanti Programı (Emergency Credit Guarantee Program-ECGP) adı verilen büyük ölçekli yeni garanti programını başlatmıştır. Bu program, OECD ülkelerindeki en büyük tek kredi garanti programlarından biri olmuş ve OECD ülkeleri arasında Japonya kredi garanti sisteminin en başarılı uygulayıcılarından biri haline gelmiştir. Mart 2013 sonu itibariyle, 1,5 milyon KOBİ veya Japonya'daki tüm KOBİ'in %35,8'i kredi garantisi almıştır.¹⁷⁴

Reel ve finansal piyasalarda görülen kriz dönemlerinde iktisadi faaliyette meydana gelen keskin düşüşlerin firma iflaslarında önemli bir artışa sebebiyet vermesini beklemek doğaldır. Bu dönemlerde kredi kanallarına işlerlik kazandıran ve firmaların finansmana erişimini sağlayan kredi garanti sisteminin ekonominin çökmesini önlemede etkili olduğu Japon ekonomisinde de görülmektedir. Sistemin tarafları olan KOBİ ve bankalar kendileri açısından sistemin doğurduğu verimlilik nedeniyle kriz sonrasında da kredi garanti sistemi uygulamalarının değişmeden devam ettirilmesini istemektedirler. Ancak sistemin merkezi hükümet açısından oluşturduğu mali yükler garanti kapsamının sınırlandırılmasını ve sorumluluğun paylaşılmasını gündeme getirmiştir. Bu kapsamda Japon Kredi Garanti Sisteminde, 2006 yılında KOBİ için, riske bağlı garanti-ücret programı uygulamaya konulmuştur. Bu tarihten önce ise riskle ilgisiz sabit ücret politikası uygulanmakta, böylelikle riskli borçlular etkin bir şekilde ucuz garantilere sahip olurken, görece daha düşük riske sahip kredibilitesi yüksek borçlular ise maliyetli garantiler kullanmak zorunda kalmaktaydılar. 2007 yılında ayrıca sorumluluk paylaşım sistemi uygulamaya konulmuştur. Bu sistemden önce, garantili borçlular geri ödeme yapamaları bile finansal kurumlar tüm kredi risklerini tazmin talebi sonrasında Kredi Garanti Kurumu'ndan (Credit Guarantee Corporation-CGC) tahsil edebilmekteydi. Doğal olarak, finansal kuruluşların kredibilitesi yüksek firmalara ulaşmak, kredi borçlularını yakından izlemek ve sorunlu borçluları yeniden yapılandırarak desteklemek motivasyonları

¹⁷⁴ YAMORİ, a.g.m., s.6.

zayıftır. Yeni sistem kapsamında, finansal kuruluşlar borçlular temerrüde düştüğünde oluşan kredi riskini paylaşma yoluna gitmiş, riskin %80 oranında CGC, %20 oranında ise kredi veren bankalar tarafından karşılanması kararlaştırılmıştır.¹⁷⁵

Japonya'da KOBİ kredi kefalet sisteminden yararlanmak için CGC'ye veya bankaya başvurabilmekte, başvuran KOBİ'ye ait bilgiler Kredi Riski Veri Tabanı'na (Credit Risk Database-CRD)'e gönderilmektedir. CRD, 2015 yılı itibariyle 3.309.000 KOBİ'nin geçmiş yıl veri ve performanslarını da içeren verileri tutmakta ve bankalar ile kredi garanti kurumlarına değerlendirme raporu sunmaktadır. Böylece CRD raporuna göre kredi kefaletine karar verilmektedir. CGC ile Japon Kredi Garanti Kurumu Federasyonu (Japan Federation of Credit Guarantee Corporations-JFG) sorumluluk paylaşım sistemi kapsamında KOBİ'den tahsil edilen komisyonu paylaşmaktadır. Sorumluluk paylaşımında Japan Finance Corporation (JFC)'nin rolü, belli bir prim karşılığında kredi sözleşmelerini temerrüt riskine karşı sigortalamaktır.¹⁷⁶

2018 Mart verileri ile Japonya'da 3,8 milyon KOBİ bulunmakta olup, bunların %33'ü yani 1,26 milyon civarında KOBİ Kredi Garanti Kurumları sisteminden faydalanmaktadır. Bu dönemde KOBİ Japon bankacılık sisteminden 2,5 trilyon dolar pay alırken, Kredi Garanti Kurumlarının eriştiği toplam kefalet hacmi ise 200 milyar dolar seviyelerine ulaşmıştır. KOBİ'in azami kefalet limitleri 1,8 ile 4,1 milyon dolar arasında değişmektedir. Ayrıca KOBİ'den reyting (derecelendirme) değerlendirme sonuçlarına göre kefalet limiti üzerinden %0,45 ile %2,2 arasında değişen oranlarda komisyon alınmaktadır.¹⁷⁷

¹⁷⁵ YAMORİ, a.g.m., s.11.

¹⁷⁶ GERGERLİ, a.g.e., s.70.

¹⁷⁷ GERGERLİ, a.g.e., s.65.

4. BÖLÜM

TÜRKİYE’DE KREDİ GARANTİ FONU YAPISI, İŞLEYİŞİ, ETKİLERİ VE EKONOMİK AKTÖRLER AÇISINDAN VERİMLİLİĞİ

4.1. KGF’nin Tarihsel Süreci ve Yapısı

Ekonomik büyüme ve istikrarın sağlanmasında, dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de yatırım, üretim, istihdam, dış ticaret gibi alanlardaki katkıları ile önemli bir rol üstlenen KOBİ’in yatırımlarının ve işletmelerinin finansmanı için gerekli fonlara ulaşımındaki en önemli sorun teminat yetersizliği olarak öne çıkmaktadır. Firmaların finansmana erişiminde teminat ve kredibilite sorunlarının aşılması noktasında, bankalar tarafından güçlü bir teminat olarak kabul edilen KGF uygulamaları belirlenmiş hedefe ulaşımı sağlayan çözüm odaklı açılımlar sunabilmiştir. Temel olarak KGF’nin fonksiyonu Türkiye’de de, finansmana erişim konusunda sorun yaşayan ve kredi talep eden firma ile fon sağlayıcısı kreditor arasında, kredinin yaşam sürecinde ödenmemesi nedeni ile temerrüde düşülmesi durumunda, kredinin belli bir yüzdesi veya tamamının ödenmesi taahhüdünü üslenen kurumlardır. Kar amacı güdüsüyle hareket etmeyen KGF, kredi veren kurumlar olmayıp, krediye erişimi kolaylaştırmayı amaçlayan kurumlardır.¹⁷⁸

Kredi Garanti Kurumlarının Dünya’daki ilk uygulamaları, daha önce açıklandığı gibi özellikle Almanya ve Japonya gibi gelişmiş ülkelerde çok öncelere dayanmakla birlikte, ülkemizde kurumsal anlamda ilk adım 29.07.1991 tarihinde “Kredi Garanti Fonu İşletme ve Araştırma Anonim Şirketi” olarak bir tüzel kişiliğin oluşturulmasıyla atılmıştır. Milletlerarası bir anlaşma niteliğindeki, 14 Temmuz 1993 tarih ve 93/4496 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Türk-Alman Teknik İşbirliği Anlaşması çerçevesinde “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler için Bir Kredi Garanti Fonu Kurulmasına Yardım” kararı ile kurulmuştur. Eş-finansman konulmasını içeren anlaşma çerçevesinde ilk kaynak, Türk Hükümeti adına KOSGEB tarafından konulmuş olup, aynı tutar olan 3,5

¹⁷⁸ Serhat BAŞKAN, Kobi Finansman Sorunlarının Çözümünde Kredi Garanti Fonu Sistemi’nin Etkileri: İstanbul İli Örneği, (İstanbul Ticaret Üniversitesi Finans Enstitüsü Finans Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2018), s.41.

milyon Alman Markı ise Alman Hükümeti tarafından sağlanmıştır. Organizasyonel ve teknik alt yapı çalışmalarının tamamlanmasının ardından, fiili faaliyete geçişi ilk kefaletini 1994 yılında vermesi ile gerçekleşmiştir. 28/06/2007 tarihinde unvan değişimi yapılarak günümüzde bilinen adıyla “Kredi Garanti Fonu Anonim Şirketi” olarak değişmiştir.¹⁷⁹

1993 yılında çıkarılan Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan KGF, özel bir yasa kapsamında oluşturulmamış olup, Türk Ticaret Kanunu’na tabi olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu nedenle KGF, diğer anonim şirketler gibi ana sözleşmesinde yer alan hükümlere göre faaliyet göstermektedir. Ancak, diğer şirketlerden farklı olarak KGF, kâr amacı gütmemekte olup kurumlar vergisi, katma değer vergisi ve damga vergisinden muaf tutulmuştur.

Türkiye Odalar Borsalar Birliği (TOBB), Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Destekleme Vakfı (MEKSA), Türkiye Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı (TOSYÖV) ve Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK) şirketin ilk kurucularını oluşturmaktadır. Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) ve Türkiye Halk Bankası ise 1995 yılında şirketin ortaklık yapısına dahil olmuşlardır. 2009 yılında KGF’nin ortaklık yapısına 20 bankanın eklenmesi ile sermaye gücü artmış, böylece genişleyen kredi kanalı ile KGF kredi piyasasında etkinlik kazanmıştır.¹⁸⁰

KGF’nin sermayesi 2007 yılı Aralık ayında toplanan Genel Kurul’da alınan karar sonucunda 20 milyon TL’den 60 milyon TL’ye çıkartılmıştır. KGF’nin faaliyetlerinde etkinliğini belirleyen en önemli unsur sermaye gücüdür. KGF’nin işlevselliğini artırarak 2008 küresel krizinin etkilerini azaltmak amacıyla Hazine müsteşarlığı destek tutarının artırılması yönünde karar almıştır. Bu kapsamda ilk olarak, Müsteşarlık tarafından Kurum’a aktarılacak desteğin tutarının, 2009 yılında belirlenen 1 milyar TL’den 2 milyar TL’ye yükseltilmesi amacıyla 24/06/2015 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan

¹⁷⁹ **KGF**, <https://www.kgf.com.tr/>, (Erişim: 14.10.2019).

¹⁸⁰ Begüm KARAN, Türkiye’de Kobi’lere Sağlanan Finansal Destekler ve Bu Destekler İle Yaşam Sürelerinin Uzaması: Kgf, Kosgeb, Nefes, (Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2018), s.63.

13.05.2015 tarih ve 2015/7715 sayılı “Kredi Garanti Kurumlarına Sağlanacak Hazine Desteğine ilişkin Usul ve Esaslar Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar” çıkarılmıştır.¹⁸¹

KGF tarafından verilecek kefaletlerin toplam miktarı 20 milyar TL’ye çıkarılmasını öngören Bakanlar Kurulu’nun 30.10.2016 tarih ve 2016/9538 sayılı “Kredi Garanti Kurumlarına Sağlanan Hazine Desteğine İlişkin Kararı” çıkarılmıştır. İlerleyen süreçte ise, 07.12.2016 tarihinde Hazine Müsteşarlığı ile Kredi Garanti Fonu arasında, kefalet hacmini artırmak ve kredilendirme sürecini hızlandırmak için Hazine desteğine ilişkin protokol imzalanmıştır. Ardından KGF’ye sağlanan kamu desteğinin artırılması amacıyla Hazine Müsteşarlığı tarafından sağlanan kaynağın 2 milyar TL’den 25 milyar TL’ye yükseltilmesi yönünde 27/02/2017 tarih 2017/9969 sayılı “Kredi Garanti Kurumlarına Sağlanan Hazine Desteğine ilişkin Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar” 10 Mart 2017 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe konulmuştur.¹⁸² Bu karar önemli bir dönüm noktası olmuştur. Kararla, KGF tarafından sağlanacak kefaletin üst limiti de 200 Milyar TL’ye yükseltilirken toplam kefalet hacmi ise 250 milyar TL olarak belirlenmiştir.¹⁸³

Bankaların KGF kefaletli kredilerde kredi verme iştahını artırmak amacıyla teşvik edici olarak, “Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” ile Hazine destekli KGF kefaletleri 1. grupta, KGF’nin özkaynaklarından verilen kefaletler ise önce 3. grupta, sonra 2015’te alınan kararla birlikte 2. grupta sayılması sağlanmıştır.

KGF’nin ortaklık yapısı kamu ve özel hukuk kişilerinden oluşan karma bir yapıya sahiptir. KGF’nin Haziran 2019 itibariyle ortaklık yapısı Tablo 14’deki gibi şekillenmiştir.

¹⁸¹ 29396 sayılı ve 24.06.2015 tarihli Resmi Gazete, Kredi Garanti Kurumlarına Sağlanacak Hazine Desteğine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar , m.1.

¹⁸² 30003 sayılı ve 10.03.2017 tarihli Resmi Gazete, Kredi Garanti Kurumlarına Sağlanacak Hazine Desteğine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar , m.3.

¹⁸³ KGF, a.g.i.s.

Tablo 14: KGF'nin Ortaklık Yapısı

Ortaklar	Sermaye Tutarı (TL)	Hisse Oranı (%)	Grubu
TOBB	92.832.388	29,166	A
KOSGEB	92.805.640	29,1582	B
TESK	395.989	0,1243	D
TOSYÖV	25.584	0,008	D
MEKSA	12.803	0,004	D
TÜRKİYE HALK BANKASI A.Ş.	4.896.642	1,5385	C
AKBANK T.A.Ş.	4.896.642	1,5385	C
ALBARAKA TÜRK KATILIM BANKASI A.Ş.	4.896.642	1,5385	C
DENİZBANK A.Ş.	4.896.642	1,5385	C
BURGAN BANK A.Ş.	4.896.642	1,5385	C
FİNANSBANK A.Ş.	4.896.642	1,5385	C
HSBC BANK A.Ş.	4.896.642	1,5385	C
ING BANK A.Ş.	4.896.642	1,5385	C
KUVEYT TÜRK KATILIM BANKASI A.Ş.	4.896.642	1,5385	C
ŞEKERBANK T.A.Ş.	4.896.642	1,5385	C
TÜRK EKONOMİ BANKASI A.Ş.	4.896.642	1,5385	C
T.C. ZİRAAT BANKASI A.Ş.	4.896.642	1,5385	C
TÜRKİYE FİNANS KATILIM BANKASI A.Ş.	4.896.642	1,5385	C
TÜRKİYE GARANTİ BANKASI A.Ş.	4.896.642	1,5385	C
TÜRKİYE İHRACAT KREDİ BANKASI A.Ş.	4.896.642	1,5385	C
TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş.	4.896.642	1,5385	C
TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI T.A.O.	4.896.642	1,5385	C
YAPI VE KREDİ BANKASI A.Ş.	4.896.642	1,5385	C
ZİRAAT KATILIM BANKASI A.Ş.	4.896.642	1,5385	C
ALTERNATİFBANK A.Ş.	4.896.642	1,5385	C
VAKIF KATILIM BANKASI A.Ş.	4.896.642	1,5385	C
TURKLAND BANK A.Ş.	4.896.642	1,5385	C
ANADOLUBANK A.Ş.	4.896.642	1,5385	C
FİBABANKA A.Ş.	4.896.642	1,5385	C
ODEABANK A.Ş.	4.896.642	1,5385	C
NUROL YATIRIM BANKASI A.Ş.	4.896.642	1,5385	C
TÜRKİYE SİNAİ KALKINMA BANKASI A.Ş.	4.896.642	1,5385	C
Toplam	318.281.750	100	

Kaynak: KGF, 2018 Yıllık Faaliyet Raporu, s.25.

KGF 2018 yılı sonu itibariyle 32 ortağından en büyük paya %29,1'lik oranlarıyla TOBB ve KOSGEB sahipken, %1,5385'lik paylarıyla Ticari, Yatırım ve Katılım bankaları ortaklık yapısına dahildirler. Diğer üç ortak ise; TESK, TOSYÖV ve MEKSA olup, oldukça düşük pay sahiplikleri bulunmaktadır.¹⁸⁴

Kefalet işlemlerini protokoller çerçevesinde yürüten Kredi Garanti Fonu A.Ş.'nin 37 banka ve finans kuruluşuyla bu çerçevede imzalanmış protokolü bulunmaktadır. KGF kuruluşta yalnızca Ankara'daki merkezinde faaliyet göstermiş daha sonra şubeleşme ağını kurmuştur. 2019 Haziran ayı itibariyle ülke çapına yayılmış 40 şubesi bulunmaktadır. Şubelerinin dağılımı ise; Adana, Adıyaman, Afyon, Ankara-Kızılay, Ankara – Ostim, Antalya, Aydın, Balıkesir, Batman, Bursa, Çorum, Denizli, Diyarbakır, Elazığ, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İstanbul-Eminönü, İstanbul-İkitelli, İstanbul-Kadıköy, İzmir, Kahramanmaraş, Karabük, Kayseri, Kocaeli- Gebze, Kocaeli, Konya, Manisa, Malatya, Muğla- Bodrum, Ordu, Sakarya, Samsun, Sivas, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van, Zonguldak- Ereğli şeklindedir.¹⁸⁵

4.2. KGF'nin Kaynakları

KGF'nin, kurumsal bir kefalet kuruluşu olarak işlevselliğini sürdürebilmesi için en önemli etken yeterli fon kaynağına sahip olmasıdır. KGF daha önce de fade edildiği gibi teminat yetersizliği sebebiyle kredi kanallarından yeterince yararlanamayan KOBİ ve KOBİ dışı işletmelere, “müteselsil kefil” olmak suretiyle krediye erişim olanağı sunmaktadır. KGF'nin kaynakları; özkaynağı, vermiş olduğu garantiler karşılığında almış olduğu komisyonlar ve uluslararası kuruluşlardan sağladığı hibe ve karşılıklı fonlardır. Ancak miktar olarak büyük bir kaynağa ihtiyaç duyan işletmelere sağlanacak kefalet için en önemli kaynağı Hazine Fonu kaynakları oluşturmaktadır.

4.2.1. Özkaynaklar

TOBB, KOSGEB, TESK, TOSYÖV, MEKSA ve bankalardan oluşan ortaklarının sağladığı sermaye ve geçmiş dönem karlarından oluşan büyüklük KGF'nin

¹⁸⁴ KGF, a.g.i.s.

¹⁸⁵ KGF, 2018 Yıllık Faaliyet Raporu, s.28.

öz kaynağını oluşturmaktadır.2018 yılsonu itibariyle özkaynakları toplamı 515.767.569 TL olup, bu özkaynağı ile kefalet desteği sağlamaktadır.¹⁸⁶

KGF'nin 1994-2018 döneminde vermiş olduğu kefaletlerin toplamı içinde, özkaynaklardan sağlamış olduğu kefalet tutarı %2,12 kadardır. Bu oran ile 286 milyar TL'nin üzerindeki toplam kefaletler içinde 6 milyar TL civarında bir özkaynak kefaleti verilerek 7,4 milyar TL'lik kredi kullanımına aracılık edilmesi sağlanmış, ancak istenilen işlevselliğe ulaşamamıştır.

Özkaynaklardan verilen kefaletlerin beklentileri karşılayacak düzeyde gelişmemesinin nedeni, KGF'nin özkaynaklarının yetersizliği ve yeterince tanınmaması olarak ifade edilebilir. Ekim 2009'da 20 adet bankanın KGF'ye ortak olması ile birlikte KGF'nin özkaynağında artış meydana gelmiş, böylece KOBİ'e erişim kanalı genişlemiş ve KGF'nin tanıtımında önemli bir sürece geçilmiştir.

KGF teminatlı kredilerin fon kaynağı açısından kullanımına bakıldığında; özkaynaklardan verilen kefaletlerden 2015 yılına kadar toplam 9.963 KOBİ yararlanırken, 2016-2017 yıllarında toplam 8.871 KOBİ yararlanmıştır. Ancak özkaynaklardan sağlanan kefaletlerin 2018 yılında önemli bir düşüş yaşadığı göze çarpmaktadır (Bkz. Tablo 15).

Tablo 15: KGF Özkaynak Kefaletlerinin Gelişimi

Dönem	Talep edilen kefaletler (Gelen Talep)			Verilen Kefaletler (Onaylanan Talepler)			Kullandırılan Kefaletler (Açılan Talep)		
	KOBİ Sayısı	Kredi Tutarı (Milyon TL)	Kefalet Tutarı (Milyon TL)	KOBİ Sayısı	Kredi Tutarı (Milyon TL)	Kefalet Tutarı (Milyon TL)	KOBİ Sayısı	Kredi Tutarı (Milyon TL)	Kefalet Tutarı (Milyon TL)
1995- 2015	22.473	13.707	10.492	14.273	7.467	5.645	9.963	4.220	3.290
2016	6.154	4.564	3.931	4.446	2.392	2.057	3.170	1.119	1.033
2017	10.001	5.446	4.656	6.888	2.381	2.076	5.701	1.008	886
2018*	1.562	1.111	1.019	1.120	568	499	802	291	269
1994- 2018*	39.913	26.943	21.819	26.557	13.710	11.011	19.482	7.466	6.104

Kaynak: KGF, 2018 Faaliyet Raporu, s.36. (*2018 dönem sonu kuru kullanılmıştır.).

¹⁸⁶ KGF, a.g.i.s.

2014 yılında yapılan protokoller ile KOSGEB, TÜBİTAK, TTGV, T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından KOBİ'ye sağlanan geri ödemeli desteklerde banka teminat mektubunun yanı sıra KGF özkaynaklarından sağlanacak doğrudan kefaletin de teminat olarak kabul edilmesine imkan tanınmıştır. Doğrudan kefalet taleplerinden yararlanmak isteyen KOBİ taleplerini, KGF Genel Müdürlüğü ve KGF şubeleri aracılığı ile yapabilmektedirler.

Türk Eximbank (Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş.): Eximbank'ın doğrudan kullandığı kredilere, KGF kefaletinin %100 oranında asli teminat olarak kabul edildiği uygulama, Eximbank ile KGF arasında 29.12.2014 tarihinde yapılan protokol çerçevesinde yürütülmektedir.

KOSGEB: KOSGEB ile KGF arasında 27.06.2014 tarihinde imzalanan "KOSGEB desteklerinden yararlanacak KOBİ'ye KGF'nin Doğrudan Kefaleti Protokolü" ile KOSGEB tarafından sağlanan geri ödemeli desteklere erişim için KOBİ'ye KGF kefaleti sağlanmaktadır.

TÜBİTAK: KOBİ doğrudan KGF'den teminat mektubu alarak TÜBİTAK tarafından desteklenen AR-GE ve inovatif projelerin finansmanından yararlanmaktadır. TÜBİTAK ile KGF'nin 18.02.2014 tarihinde imzaladıkları "Transfer Ödemesi Kefalet Protokolü" işleyişin çerçevesini oluşturmaktadır.

TTGV (Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı): KOBİ KGF tarafından sağlanan %100 doğrudan kefalet ile TTGV'nin sağladığı proje desteklerinden faydalanmaktadır. TTGV ile KGF'nin 15.04.2010 tarihinde imzaladıkları Çerçeve Sözleşme ile bu olanağın altyapısı oluşturulmuştur.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı: KOBİ'in Bakanlık tarafından yürütülen Teknolojik Ürün Yatırım Destek Programı kapsamında öncelikli teknoloji alanlarında ürün geliştiren, üretimi ile ilgili AR-GE faaliyetlerinde bulunan ve bu ürünler ile ihracat yapıp ülkesine katma değer yaratan faaliyetlere yönelik yapılan geri ödemesiz destek ön ödemeleri kapsamaktadır. Bu ödemeler için KGF tarafından kefalet sağlanmaktadır.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile KGF arasında 21.11.2016 tarihinde imzalan protokol bu kefalet desteğinin yasal zeminini oluşturmaktadır.¹⁸⁷

4.2.2. Hazine Fonu

Kefalet kuruluşları, sunulan hizmetin kamusal niteliği nedeniyle dünyadaki diğer örneklerinden de görülebileceği üzere devlet tarafından sağlanan desteklerin yararlanıcılara ulaştırılması görevini de üstlenmektedir. 2008 yılında yaşanan global ekonomik krizin KOBİ üzerindeki olumsuz etkisinin bertaraf edilebilmesi için 2009 tarih 15197 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'yla T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından, yararlanıcıların finansmana erişiminde büyük katkı sağlaması amacıyla KGF'ye 1 Milyar TL'lik kaynak aktarılmıştır.

27 Mart 2015 tarihli 6637 no'lu "Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile söz konusu fon 2 milyar TL'ye yükseltilmiştir.¹⁸⁸ Taahhüt edilen destek tutarı 2 milyar TL olarak devam edecek şekilde KGF tarafından verilebilecek toplam kefalet tutarı, 2016 tarih ve 9538 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 20 milyar TL'ye çıkarılmıştır.¹⁸⁹

2017 tarih ve 9969 sayılı "Kredi Garanti Kurumlarına Sağlanan Hazine Desteğine İlişkin Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar" ile T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından taahhüt edilen destek tutarı 25 milyar TL'ye yükseltilerek KGF tarafından verilebilecek kefalet tutarı 250 milyar TL'ye olarak belirlenmiştir.¹⁹⁰

Ancak Türkiye'de 2016 yılında ekonomide yaşanan kur dalgalanmaları sonucunda GSYİH'da daralma meydana gelmiş ardından, 2017 yılında ise küresel ekonomide FED'in üç kez faiz indirimine gitmesi, diğer yandan İngiltere'nin Brexit süreci ve OPEC ülkelerinin petrol üretiminde kısıtlamaya gitme kararı almaları gibi

¹⁸⁷ Murat ERDEM, Kobi'lerin Finansman Problemlerinin Çözümünde KOSGEB-GMKA-KGF'nin Etkisi: Balıkesir İlinde Bir Araştırma (Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, 2019), s.50.

¹⁸⁸ **29319 sayılı ve 07.04.2015 tarihli Resmi Gazete**, Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, m-9.

¹⁸⁹ **29896 sayılı ve 22.11.2016 tarihli Resmi Gazete**, Kredi Garanti Kurumlarına Sağlanacak Hazine Desteğine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Karar, m.4.

¹⁹⁰ **30003 sayılı ve 10.03.2017 tarihli Resmi Gazete**, Kredi Garanti Kurumlarına Sağlanacak Hazine Desteğine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar , m-3.

olumsuzluklar aynı yıl Türk ekonomisi için de olumsuz beklentilerin oluşmasına neden olmuştur.¹⁹¹

Türkiye 2016 yılı üçüncü çeyreğinde ekonomide meydana gelen küçülme sonrasında yılı %3,2'lik büyüme oranı ile potansiyel büyümesinin altında kapatmıştır. Hükümet 2017 yılında ekonomik büyümenin gerçekleşmesine destek sağlamak amacıyla yılın son çeyreğinde KGF Hazine destekli kredilerin kullanılması için yasal düzenlemeleri devreye almıştır. 2017 yılında 207 milyar TL Hazine destekli kredi kullandırımı gerçekleştirilmiştir (Bkz. Tablo 16). BDDK verilerine göre, 2016 yılında 421 milyar TL olan KOBİ kredileri hacmi 2017 yılında 92 milyar TL artışla 513 milyar TL'ye ulaşmıştır. Ancak 2016 yılında KOBİ kredilerinin toplam krediler içindeki %24'lük payı değişmeyerek 2017 yılında da aynı kalmıştır.¹⁹² Kullanılan Hazine destekli kredilerin 207 milyar TL olmasına karşın KOBİ kredilerinde stok artışının düşük kalmasında, bankalardan daha önce kullanılmış olan kısa vadeli ve düşük kalitedeki teminatsız kredilerin uzun vadeli ve yüksek kalitedeki KGF teminatsız kredilerle kapatılmasının etkili olduğu düşünülebilir.

Tablo 16: Hazine Destekli KGF Kefaletli Kredi Hacminin Gelişimi

Dönem	Talep edilen kefaletler (Gelen Talep)			Verilen Kefaletler (Onaylanan Talepler)			Kullandırılan Kefaletler (Açılan Talep)		
	Firma Sayısı	Kredi Tutarı (Milyon TL)	Kefalet Tutarı (Milyon TL)	Firma Sayısı	Kredi Tutarı (Milyon TL)	Kefalet Tutarı (Milyon TL)	Firma Sayısı	Kredi Tutarı (Milyon TL)	Kefalet Tutarı (Milyon TL)
2010-2015	12.935	11.603	8.202	9.812	7.587	5.268	7.711	5.440	3.899
2016	24.066	9.824	7.458	18.919	7.188	5.318	16.336	5.483	4.095
2017	311.320	317.655	286.217	307.351	262.601	236.698	291.981	207.107	186.613
2018*	123.584	113.750	99.567	122.811	107.901	94.511	118.492	85.651	75.088
2010-2018**	456.204	529.909	470.034	44.303	403.927	359.253	421.280	315.343	280.572

Kaynak: KGF, 2018 Faaliyet Raporu, s.40.

*2018 dönem sonu kuru kullanılmıştır.

¹⁹¹ Erdal Tanas KARAGÖL, Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (GSYH) 2016-IV. Çeyrek (Ekim, Kasım, Aralık) ve 2016 Yılı Değerlendirmesi, **SETA Perspektif**, Sayı 167, 2017, s.2.

https://setav.org/assets/uploads/2017/03/167_GSYH2016_IV.pdf, (Erişim, 15.11.2019).

¹⁹² BDDK, **Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri**, Aralık 2018.

* *2010-2018 yılları arasında verilen Hazine Destekli Kefaletlerin %94'ü 2017 ve 2018 yıllarında gerçekleştirilmiştir.

Hazine destekli KGF kefaletinin önemli bir kısmı KOBİ tanımına uygun işletmelere kullanılmıştır. KOBİ'in Hazine destekli kredilerden yararlanma oranı %72 olarak gerçekleşirken, büyük işletmelerin payı %28'de kalmıştır (Bkz. Tablo 17).

Tablo 17: Hazine Destekli KGF Kefaletli Kredilerde KOBİ'in Payı

Segment	İşlem Adedi	Verilen Kefalet ile Kullanılan Kredi Hacmi (Milyon TL)	Kefalet Tutarı (Milyon TL)	Oran (%)
KOBİ	408.615	226.860	201.166	72
KOBİ Dışı	12.665	88.483	79.406	28
TOPLAM	421.280	315.343	280.572	100

Kaynak: **KGF**, 2018 Faaliyet Raporu, s.41.

4.2.3. Dış Kaynaklardan Sağlanan Fonlar

KOBİ'e yönelik olarak; Avrupa Yatırım Fonu, Avrupa Yatırım ve İmar Bankası, İslam Kalkınma Bankası gibi kurum ve kuruluşlardan sağladığı hibe ve fonlarla da KGF tarafından kefalet desteği verilmektedir. Bu çerçevede Avrupa Yatırım Fonu kapsamında; Büyüyen Anadolu'ya Kredi Kolaylıkları Programı, Avrupa Birliği Rekabet Edebilirlik ve Yenilikçilik Programı (Competitiveness of Enterprises and Small and Medium-Sized Enterprises-COSME) kapsamında benzer programlarla işletmelere önemli destekler sağlanmıştır.¹⁹³ KGF dış kaynaklardan elde etmiş olduğu fonlar arasında en önemli desteği COSME kapsamında sağladığı fonlar aracılığıyla işletmelere kefalet desteği sağlamıştır.

4.3. KGF Kefaletinin Verilmesinde Uygulanan Yöntemler, Limitler ve Vade Yapısı

Bankaların talep ettiği nitelikte teminata sahip olmayan KOBİ'in finansman ihtiyacında, talep ettikleri krediye ulaşabilmeleri için KGF, daha önce ifade edildiği gibi

¹⁹³ İbrahim AYDIN, Türkiye'deki Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Finansal Sorunlarının Çözümünde Kredi Garanti Fonu'nun Rolü ve Ekonomiye Katkısının Değerlendirilmesi, (İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, 2018), s.60.

ağırlıklı olarak hem özkaynak hem de hazine destekli fon kaynağından kefalet olanağı sağlamaktadır. Özellikle 2017 yılı itibariyle paketler halinde aşağıda belirtildiği şekilde Hazine destekli KGF kefaleti ile krediler kullanılmıştır.¹⁹⁴

- Hazine Fonu (200 Milyar TL)
- Hazine Fonu (52,5 Milyar TL)
- Hazine Fonu (32,5 Milyar TL)
- Ekonomi Değer Kredisi
- KOBİ Değer Kredisi

Kefalet başvuruları açısından, özkaynak kapsamında verilen kefalet ile T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı'ndan sağlanan fon kaynaklı kefalet başvuruları arasında herhangi bir farklılık bulunmamaktadır. KGF'nin ortağı olan kredi sağlayıcılardan herhangi birine, KGF kefaletinden yararlanmak isteyen işletmeler başvurabilirler. Finansal kiralama ve finansman şirketlerinden temin edilecek finansman için de KGF kefalet desteği sağlanmaktadır. Fakat burada başvuru yapılacak finansal kiralama ve finansman şirketlerinin, ya KGF'de ortaklık payının olması ya da KGF'ye ortak olan bankaların hakim ortağı olduğu kuruluş olması gerekmektedir. Ancak uygulamada en fazla bankalar aracılığı ile başvurular gerçekleştirilmektedir.

KGF kefaletinden yararlanabilmek için; KOBİ'in kredi kullanım amaç, tutar ve vadesini içeren talebi ile birlikte, '**Yararlanıcı Beyan Formu**'nu doldurup imzalayarak ilgi bankaya iletmesi gerekir. Ayrıca kredi değerlendirme sürecinde işletmeye ilişkin evraklar (Vergi Levhası, İmza Sirküleri, Faaliyet Belgesi, Ticari Sicil Gazetesi, Ortak/ortaklara ait kimlik fotokopisi, Firma/ortaklara ait taşınır ve taşınmazlara ait ruhsat ve tapu fotokopiler..) ile mali veriler de bu taleple birlikte bankaya teslim edilmelidir. Öncelikli olarak banka tarafından kredi başvurusu değerlendirilmekte ve kredilendirilebilir kararının verilmesi durumunda kredi tahsisi yapılmaktadır. Bankanın kredi onayı sonrasında, KGF'ye iletilen kefalet talebinin yaklaşık 7 gün içerisinde sonuçlandırılması belirtilmekle birlikte, süreç uygulamada özellikle hazine destekli

¹⁹⁴ KGF, a.g.i.s.

kefalet taleplerinde daha hızlı sonuçlandırılmaktadır. Talep edilen kredilerde KGF'nin vereceği kefaletler farklılaşmaktadır.¹⁹⁵

KGF tarafından verilmekte olan kefaletlere ilişkin üç farklı yöntem bulunmaktadır.

- i. Portföy Garanti Sistemi (PGS),
- ii. Portföy Limit Sistemi (PLS) ve
- iii. Doğrudan kefaletler

i. Portföy Garanti Sistemi (PGS): PGS metodolojisi ile uygulanan kefalet programlarında KGF tarafından ilave bir kredi değerlendirmesi yapılmamaktadır. Kredi verilmesi uygun bulunan işletmeler için bankalarca KGF'ye kefalet başvurusu yapılması yeterlidir.

1. KOBİ bankaya kredi başvurusu yapar.
2. Banka başvuruyu değerlendirir, içsel derecelendirmesini yapar, krediyi onaylar.
3. Banka kefalet talebini KGF'ye iletir.
4. **KGF uygunluk kriteri kontrolü yapar.**
5. KGF bankaya onay verir.
6. Banka krediyi kullanır.

b) Portföy Limit Sistemi (PLS): PLS metodolojisinde ise, KGF kefaletini talep eden firma, bankaca yapılan değerlendirmeden ayrı olarak KGF tarafından da incelenmekte ve değerlendirilmektedir.¹⁹⁶

1. KOBİ bankaya kredi başvurusu yapar.
2. Banka başvuruyu değerlendirir, içsel derecelendirmesini yapar, krediyi onaylar.
3. Banka kefalet talebini KGF'ye iletir.

¹⁹⁵ KGF, a.g.i.s.

¹⁹⁶ KGF, a.g.i.s.

4. KGF, 7 iş günü içinde kredi değerlendirmesi yapar.

5. KGF bankaya onay verir.
6. Banka krediyi kullanır.

iii. Doğrudan Kefalet

2014 yılında yapılan protokoller ile KOSGEB, TÜBİTAK, Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı, T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın KOBİ için sağladıkları geri ödemeli destek işlemlerinde, banka teminat mektubunun yanı sıra KGF özkaynaklarından sağlanan doğrudan kefaletin de kabul edilme olanağı doğmuştur. Doğrudan kefalet taleplerinden yararlanmak isteyen KOBİ taleplerini, KGF Genel Müdürlüğü ve KGF şubeleri aracılığı ile gerçekleştirebilmektedir.

Burada banka kredisi söz konusu olmayıp, KGF ile kefalet anlaşması bulunan kurumlardan geri ödemeli destek almaya hak kazanmış firmalar başvuru sonrasında ayrı ayrı incelenmekte ve uygun görülenler için destek sağlayan kuruma hitaben teminat mektubu verilmektedir.¹⁹⁷

- 1a. KOBİ, destek sağlayan Kuruma destek için başvurur.
- 1b. KOBİ, desteğe teminat olarak gösterilmek üzere Kurum tarafından istenen kefalet için KGF'ye başvuru yapar.
- 2 a. Kurum destek başvurusunu değerlendirir, onaylar.
- 2 b. KGF kefalet başvurusunu değerlendirir, onaylar.
3. KGF destek sağlayan Kurum'a hitaben düzenlediği kefalet mektubunu KOBİ'ye teslim eder.
4. KOBİ, KGF kefalet mektubu ile Kuruma başvurarak desteği kullanır.

KGF kefaletinde limitler ve vade yapısı ise şu şekilde oluşmaktadır. KGF kefaleti ile kullanılacak kredilerde, kefalet için kullanılan kaynağa ve yararlanıcının özelliğine göre kefaletin vadesi ve azami tutarı farklılık göstermektedir.

¹⁹⁷ KGF, a.g.i.s.

KGF'nin kendi kaynaklarını kullanarak sağladığı özkaynak kefaletlerinden sadece KOBİ niteliğindeki işletmeler yararlanabilmekte olup, yararlanıcı başına 3 milyon TL'ye kadar kefalet verilebilmektedir. İşletme kredilerinde 1 yıl ödemesiz dönem ile birlikte 5 yıla (60 ay) kadar, yatırım kredilerinde ise 2 yıl ödemesiz dönem dahil olmak üzere 7 yıla (84 ay) kadar kefalet sağlanabilmektedir (Bkz. Tablo 18).

Hazine destekli KGF kefaletlerinde ise; KOBİ niteliğindeki işletmeler 25 milyon TL'ye kadar, KOBİ dışı büyük ölçekli işletmeler ise 200 milyon TL'ye kadar kefalet kullanabilmektedir (Bkz. Tablo 18).¹⁹⁸

Tablo 18: KGF Kredilerinde Limitler ve Vade Yapısı

	Yararlanıcı	Tür	Limit	Vade	Kefalet Oranı	Kefalet Komisyonu
Özkaynak	KOBİ	İşletme	3 Milyon TL	60 ay	%80	%2
		Yatırım		84 ay		
Hazine	KOBİ	İşletme	12 Milyon TL	60 ay	%80 ile %100	%0,03
		Yatırım ve İhracat	25 Milyon TL	120 ay		
	KOBİ Dışı		200 Milyon TL			

Kaynak: **KGF**, <https://www.kgf.com.tr>, (Erişim: 26.09.2019).

KGF özkaynak kredilerinde kefalet oranı kredi tutarının %80'lik kısmını kapsamaktadır. Hazine kefaletli kredilerde ise bu oran, düzenlenen program çerçevesinde yararlanıcının faaliyet alanına göre %80 ile %100 kefalet oranı arasında değişiklik gösterebilmektedir. Döviz kazandırıcı hizmetler ile ihracatçı firmalarda bu oran %100 olarak uygulanmaktadır.

KGF'nin kefaletinden yararlanacak olan işletmeler, özkaynaklardan sağlanacak kefaletlerde, ilk yıl için kredi kullandırım sırasında peşin olarak, müteakip yıllarda ise her yıl kefalet riski üzerinden peşin olarak %2 oranında kefalet komisyonu ödemektedirler. Hazine kaynağından verilen KGF kefaletlerinde ise %0,03 oranında kefalet komisyonu alınmakta olup, bu oran hazine kefaletlerinde önemli bir avantaj yaratmaktadır (Bkz.

¹⁹⁸ **KGF**, a.g.i.s.

Tablo 18). Kredilerin vadesinden önce erken kapanmalarında ise herhangi bir komisyon talep edilmemektedir.

Geçici ve kesin teminat mektupları taahhüt hizmetlerine yönelik olarak verilmekte ve kefalet tutarı üzerinden %1 oranında komisyon tahsil edilmektedir.¹⁹⁹

Kurum yararlanıcılardan her talep için ayrı ayrı bir kereye mahsus olmak üzere başvuru esnasında kefalet tutarı;

- 1.000.000 TL'ye kadar olan başvurular için 500 TL,
- 1.000.000 ile 3.000.000 TL arasındaki başvurular için ise 1.000 TL başvuru ücreti alınmaktadır.

Her bir yapılandırma/kısmi yapılandırma işlemlerinde yapılandırma tutarı dikkate alınarak bir kereye mahsus olmak üzere

- 1.000.000 TL'ye kadar olan yapılandırmalar için 500 TL,
- 1.000.000 ile 3.000.000 TL arasındaki yapılandırmalar için ise 1.000 TL yapılandırma ücreti alınmaktadır.²⁰⁰

4.4. KGF Kefaletinin Operasyonel Süreci

Bankaların tahsis etmiş oldukları kredilerde, teminat şartı olarak KGF'nin kefalet taahhüdü oluşturması durumunda, kefalet tesisi kredi sağlayıcı finansal kurum ile KGF arasında gerçekleşen çeşitli aşamalardan oluşmaktadır. Bu süreç aşağıda açıklandığı şekilde işlemektedir.

1. Kredi talebinde bulunan işletme teminat olarak KGF kefaletinden yararlanmak istemesi durumunda başvuru aşamasında yararlanıcı beyanı imzalayarak süreci başlatır. Kredi başvurusunda, yararlanıcı beyanında talep edilen kredi türü, tutarı ve vadesini içeren bilgiler yer almaktadır.

¹⁹⁹ KGF, a.g.i.s.

²⁰⁰ KGF, a.g.i.s.

2. Banka yetkilisi tarafından, kredi tahsis kriterleri olan karakter, kapasite, koşullar ve kapitale göre işletmeye değerlendirme yapılır ve buna göre işletmenin kredi değerliliği tespit edilir. Teminatı oluşturan kefalet, KGF kefaleti olduğundan kredi kararında olumlu bir bakış açısı kazandırır.
3. Banka yetkilisi kredi talebini kredi türü, vade yapısı ve kredi limiti açısından da değerlendirir ve işletmenin kredilendirilebilir olduğu teyit edildikten sonra teminat KGF kefaleti alınması şartı ile onaylanır.
4. Banka onaylanan kredi sonrasında, işletmenin SGK ve vergi borcu olmadığına dair belgeleri inceler. KGF ile kredi sağlayıcısı kurum arasında veri iletişimini sağlayan Kefalet Onay Bilgi İşletim Teknolojileri (KOBİT) sistemi üzerinden yararlanıcı beyanı, mali veriler ve firma ile ilgili evraklar KGF'ye iletilir. Vergi ve SGK cari ve yapılandırma borçlarına ilişkin “borcu yoktur” yazılarının kullandırım öncesi en fazla 90 gün öncesine ait olması şartı aranır. Vergi ve SGK borcunun kredi tutarının %20'sini geçmemesi ve kredi tutarından önce bu borçların ödenmesi genellikle protokollerde yer almaktadır. Bazı Hazine destekli KGF kefalet programlarında işletmenin vergi ve SGK borcunun olup olmadığının tespit edilmesi şartı aranmayabilmektedir.
5. Banka tarafından KOBİT sistemi üzerinden iletilen kefalet talebi, KGF'deki uzman ve uzman yardımcıları tarafından kefalet başvurusu değerlendirmeye alınarak sonuçlandırılır. Değerlendirme PGS ve PLS kefalet talebine bağlı olarak değişir.

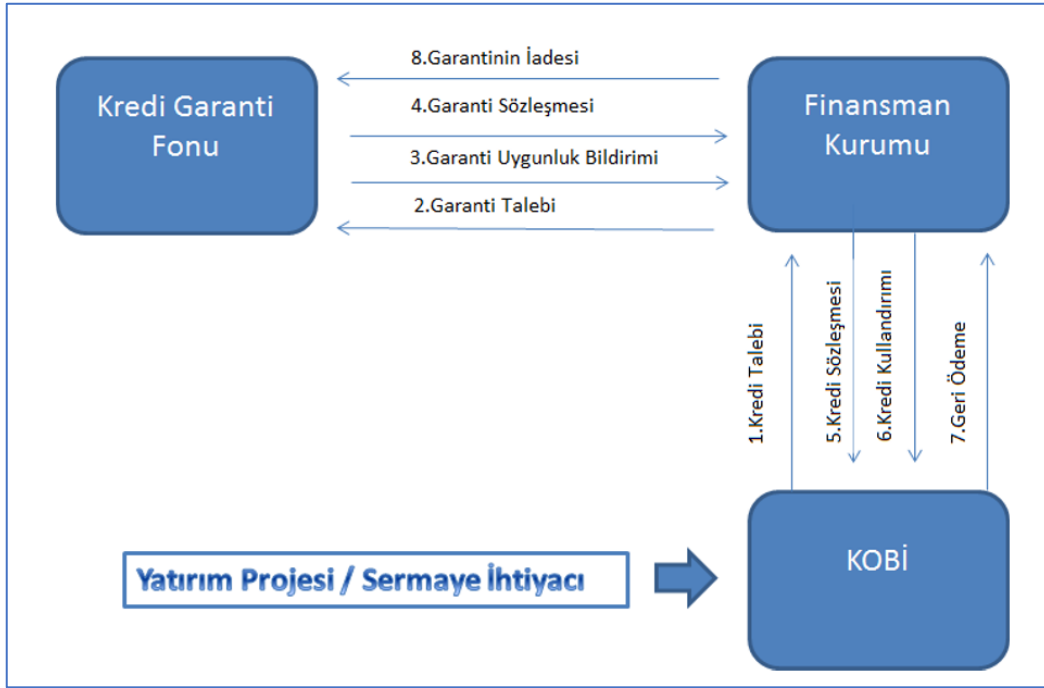
KGF kefaleti PGS kapsamında veriliyorsa; banka ile KGF arasında imzalanan protokol kapsamında belirlenen limit üzerinden, yararlanıcının kredi değerliliğine ilişkin KGF tarafından ilave bir inceleme yapılmaksızın sadece şekil şartları incelenerek teminat onaylanır.

KGF kefaleti PLS kapsamında veriliyorsa;

- a. Hazine kefalet sisteminde bankaların kredi derecelendirme notları KOBİT modeli notlar ile eşleştirilerek ve sağlanan kefalet tutarı üzerinden belli bir tazmin üst limiti içinde kalmak koşuluyla sağlanır.

- b. Özkaynak kefalet sisteminde ise KGF tarafından yararlanıcının KOBİT ile kredi değeri ölçülerek sonuçlandırılır.
6. Banka tarafından iletilen kefalet talebinin KGF tarafından onaylanması sonrasında ise gerekli sözleşmeler ve kullanım talimatı KOBİ tarafından imzalanır ve kredi kullanımı gerçekleştirilir.
7. Kredinin son aşması ise kredi geri ödemelerinin takip edilmesidir. KGF kefaleti ile kullanılan kredinin erken kapanması veya vade sonunda kapanması durumunda kefalet taahhüdü de kendiliğinden sonlanır. Ancak bankalar KOBİT sistemi üzerinden kredinin kapandığını KGF'ye bildirir. Ayrıca KGF aylık olarak verilen kefalet/kredi hacmini değerlendirmek amacıyla risk mutabakatı yapar. Bununla birlikte bankalar, üçer aylık dönemleri (Mart, Haziran, Eylül, Aralık) takip eden 15 gün içinde mevcut kredi risk ve kefalet tutarlarını içeren bilgileri KGF'ye iletmek zorundadır. KGF ise bu bilgilerden Uygulama Sonuçlama Raporu hazırlayarak T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığına sunar.
8. KGF teminatlı kredilerde diğer kredilerde olduğu gibi kredinin ödenmemesi durumunda idari ve yasal takip süreci başlatılmaktadır. Daha önceleri yasal takip sürecinin başlatılmasının ardından, takibe nitelik eden kredi tutarı üzerinden KGF kefalet oranına göre belirlenen tazmin tutarı belirlenir ve talep edilen belgeler eklenerek KOBİT sistemi üzerinden tazmin talebi iletilir ve tazmin tutarı tahsil edilerek banka kredi riski tasfiye edilmekteydi. Ancak 2018 Ekim ayında yayımlanan 162 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi gereğince KGF teminatlı kredilerin tazminden önce yapılandırılması şartı getirilmiştir. Yapılandırma yapılamaması durumunda, tazmin süreci ilerletilmekte gerekli evrakların iletilmesi sonrasında, KGF tazmin talebini incelemekte ve sonrasında ödemeleri gerçekleştirmektedir.
9. Müteselsil kefil olarak bankaya tazmin ödemesini tek seferde gerçekleştiren KGF, lehine kefalet vermiş olduğu işletmeden alacaklı duruma geldiğinden dolayı işletme aleyhine yasal süreç başlatılmaktadır.²⁰¹

²⁰¹ KGF, a.g.i.s.

Şekil 1: Kredi Garanti Sisteminin İşleyişi

Kaynak: Güray KÜÇÜKKOCAOĞLU ve Gamze ÖNKOL, “Türkiye’deki Kredi Garanti Fonu A.Ş.’nin Kefalet Hacminin ve İşlerliğinin Artırılabilirliği İçin Yapılabilecekler”, **13. Uluslararası Muhasebe Konferansı**, 2016, s.4.

4.5. KGF Teminatlı Kredilerin Tazmin Süreci

KGF tarafından verilen kefaletin süresi, kredinin kullanıldığı günden başlayıp kredi vadesinin bitimini takip eden 150. günün sonu olarak kabul edilmektedir. Bu sürenin bitiminden sonra yapılacak kefalet tazmin talepleri KGF tarafından yerine getirilmemekte olup, KGF’nin kefaleti bu süre sonunda hükümsüz olmaktadır. Bankalarca KGF teminatlı olarak kullanılan kredilerde tazmin sürecinin başlatılabilmesi, kredi anapara/taksit veya faiz/kar payı tutarının vadesinde ödenmemesi sonucu temerrüde düşen kredilerde, bankacılık mevzuatına göre donuk alacağa dönüşmesi için gerek 90 günlük sürenin geçmesi ve kredi alacağının tamamı üzerinden kanuni takibe başlanması ile mümkündür. Kredi veren, kefalet süresi içinde yazılı olarak yapacağı tazmin talebi ve gerekli belgeleri KOBİT sistemine yükleyerek KGF’ye iletmesi gerekmektedir. KGF, kredi vererin tazmin talebini 7 işgünü içerisinde değerlendirerek

sonuçlandırır.²⁰² Bu durumda bankalarca, kredinin takibe intikal ettiğini belirten evrakların KGF'ye iletilmesinin ardından, KGF'nin kefalet vermiş olduğu yükümlülüğünü içeren kısmı bankalara ödenerek, bankaların takip külfetinin önemli bir kısmından kurtulmaları mümkündür. Bu durum, tazmin sürecinde kredinin KGF şekil şartlarına uygun olarak kullandırımı ve takip hesaplarına intikali yeterliydi.²⁰³

Ancak daha önce de açıklandığı gibi takip hesaplarında izlenen KGF kefaletli kredilerin tazmin sürecine ilişkin iş akışında 10.10.2018-162 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi sonrasında değişikliğe gidilmiş olup, Kararname ile KGF'den tazmin talebinde bulunmadan önce firmaya yapılandırma talebinde bulunulması zorunluluğu getirilmiştir.²⁰⁴

İgili Kararname, Kredi Garanti Kurumlarına Sağlanan Hazine Desteğine İlişkin Karar'ın 4. maddesinde değişiklik yapmaktadır. KGF kefaleti verilmiş olan kredilerin yeniden vadelenirilmesi veya yapılandırılması, kredinin açılış tarihinden başlamak üzere işletme kredilerinde 96 ay, yatırım kredilerinde ise 156 ayı aşmamak üzere birenden fazla yapılandırma yapma ve kredi vadesini değiştirme imkanı getirilmiştir. Yapılandırmalarda borçluya tanınabilecek ödemesiz dönem ise en fazla 12 ay olarak sınırlandırılmıştır.²⁰⁵

KGF kefaleti kullanılan kredilerde tazmin sürecinin başlatılabilmesi için kredi verenlerin kredi borçlusuna yapılandırma imkanı sunma yöntemi uygulamada yapılandırma şartlarını içeren teklifin ihtarname ile gönderilmesi şeklinde yürütülmektedir. Noter vasıtasıyla çekilen yapılandırma teklifi; kredi anaparası, uygulanacak yeni faiz oranı, ödemesiz dönem ve yeni vade bilgilerini içermektedir. Noter vasıtası ile yapılan ihtarname, KGF'ye yapılan tazmin taleplerinde Kararname gereği

²⁰² KGF ile Kredi Veren Arasında Düzenlenen Protokol,2016, m.4.

²⁰³ 29896 sayılı ve 22.11.2016 tarihli Resmi Gazete, Kredi Garanti Kurumlarına Sağlanan Hazine Desteğine İlişkin Karar, m.3.

²⁰⁴ 30562 sayılı ve 11.10.2018 tarihli Resmi Gazete, Kredi Garanti Kurumlarına Sağlanan Hazine Desteğine İlişkin Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar, 162 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi , m.2.

²⁰⁵ 30562 sayılı ve 11.10.2018 tarihli Resmi Gazete, Kredi Garanti Kurumlarına Sağlanan Hazine Desteğine İlişkin Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar, 162 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi , m.1.

sunulması gereken yapılandırma imkanının tanındığına dair ispatlayıcı belge olarak kullanılmaktadır.

İhtarnameye verilen süre tebliğ tarihinden itibaren 3 iş günü olması gerekirken, kredi tutarına göre yapılandırmaya esas olacak ödemesiz dönem ve kredi yapılandırma vadesi değişiklik göstermektedir.

İhtarnamenin firmaya tebliğ edilememesi sonucunda ortaya çıkan durumlara göre banka farklı beyannameler düzenleyerek kredinin tazmin sürecini ilerletmeye devam etmektedir. Bu durumlar şu şekilde sıralanabilir.

- a) İhtarnamenin noterden firmaya ulaştırılmadığı ve bu sebeple tebliğ edilemediği şerhiyle geri dönmesi halinde “Yararlanıcıya Ulaşamadığı Durumlarda Beyan Örneği”,
- b) İhtarnamenin tebliğ edilmesi durumunda ise; tebligat tarihinden itibaren 3 iş günü içinde firmanın banka önerisine uygun ödeme yapmayacağına dair yazılı cevap vermesi veya yine aynı süre içinde hiç cevap vermemesi durumunda, “Yararlanıcının Önerilen Yapılandırmayı Kabul Etmediği Beyan Örneği” bankanın ilgili birimi tarafından düzenlenip şubeye iletilir ve şubece KOBİT sistemine tazmin talebiyle birlikte yüklenir.

Kredili müşterinin ihtarnamenin tebliğ edildiği tarihten itibaren 3 iş günü içinde banka önerisini yazılı olarak kabul etmesi halinde, KOBİT sisteminden yapılandırma talebi KGF’ye iletilir.

İhtarnamenin tebliğ edilmesinden itibaren 3 iş günü içinde Banka önerisi dışında bir öneriyi yazılı olarak göndermesi durumunda, talep banka tarafından değerlendirilebilecektir.

Süreç sonunda yapılandırmanın başarısız olması durumunda, Konkordato sürecinde bulunan firmalara yukarıda belirtilen yapılandırma amaçlı tekrar ihtarname gönderilmesi gerekmemektedir. Bu firmalarla ilgili olarak hak kaybına sebebiyet verilmemesi amacıyla, firmanın bu durumunu belirten açıklama ve belgelerle birlikte şubece KOBİT sistemi üzerinden tazmin talebinde bulunulacaktır.

Tazmin talebinde bulunacak bankanın yararlanıcıya yapılandırma teklifinde bulunması ön şartı aranmaktadır. Yapılandırma talebinin yararlanıcı tarafından kabul edilmesi halinde, KGF kefalet tutarı üzerinden %1 oranında yapılandırma komisyonu peşin olarak yararlanıcıdan tahsil edilir. Bu komisyon tutarının %3'lük kısmı KGF'ye gelir olarak aktarılır. Kredi veren banka, "Portföy Garanti Sistemi" kapsamında vermiş olduğu kredilerde %7 olan tazmin üst limitini geçmesi durumunda tazmin talebinde bulunamamaktadır.

4.6. KGF'nin Ekonomik Aktörler Açısından Verimliliği

KGF'ye özellikle Hazine desteği sağlanmasının ardından KGF'nin artan işlevselliği sonucunda, uygulamanın tarafları olan bankalar ve işletmeler yanında genel ekonominin gelişimi açısından da önemli çıktılar elde edilmiştir. TÜİK verilerine göre 2017 yılında ekonomimiz %7,4 büyümüştür. Türkiye, bu büyüme oranı ile OECD ülkeleri içerisinde, %8,4 büyüyen İrlanda'dan sonra en hızlı büyüme kaydeden ikinci ülke olmuştur.²⁰⁶ KGF teminatlî krediler; yatırım, üretim, istihdam ve ihracatın artırılmasına katkı sağlanması ve bu anlamda tasarruflar ve sermaye birikiminin artırılması yoluyla sürdürülebilir ekonomik büyümenin sağlanması, Ar-Ge faaliyetlerinin desteklenmesi ve katma değeri yüksek ürünlerin üretiminin sağlanması ile rekabetçiliğın artırılması, daha adil vergi toplanmasına imkan vererek sosyal kesimlerin desteklenmesi, bu süreçte çevre düzenlemelerinin hayata geçirilmesi ve ayrıca kayıtlı ekonomiye geçişin hızlandırılmasında önemli bir rol üstlenmiştir.

KGF teminatlî kredilerin ekonominin büyümesinde etkin bir rol üstleneceği açıktır. Bu çerçevede KGF'nin ekonomik aktörler açısından verimliliğinin ele alınması da önem arz etmektedir.

4.6.1. KGF'nin Tüketiciler Açısından Verimliliği

KGF işlevi gereği kredi sağlayıcısı bir kurum olmayıp, kredi sağlayıcısı finansal araçların vermiş olduğu kredilere müteselsil kefalet ile kredinin belli bir oranına kadar garanti desteği sağlamaktadır. KGF aracılığıyla sadece KOBİ ve KOBİ dışı işletmelere

²⁰⁶ KGF, 2018 Faaliyet Raporu, s.11,
https://www.kgf.com.tr/images/faaliyet_raporu/2018_kgf_faaliyet_raporu.pdf

kefalet desteği verilmektedir. Ekonominin en önemli aktörlerinden biri olan tüketiciler açısından ise doğrudan kefalet desteği sağlanmamakla birlikte, KGF'nin kefalet desteğinden yararlanan işletmeler ve böylece ekonomik iklimde yaşanan değişimler üzerinden tüketiciler açısından da dolaylı olumlu çıktılar oluştuğu gözlemlenmektedir.

KGF'nin uyguladığı kefalet sistemi ile kredi sağlayıcıların kredi verme iştahını arttırdığı, böylece kredi aktarım mekanizmasının etkin çalışmasını sağlayarak ekonomik büyümeye önemli bir destek verdiği bilinmektedir. Ekonomik büyümenin en önemli değişkenleri tüketim ve yatırım harcamalarıdır. Bu harcamalardaki artış ekonomik büyümeyi arttırmaktadır. KGF kefalet sisteminin iyi işlemesi, yatırım harcamalarını artırarak istihdama katkı sağlamaktadır. Türkiye'de 2017 yılında KGF teminatlı kredi kullanan işletmelerde 2016 yıl sonuna göre yaklaşık 250 bin çalışanın işe yerleştirilmesi ile KGF'nin istihdamda %7,8 oranında bir artış yaşanmasını sağladığı gözlemlenmektedir.²⁰⁷ Bu durum istihdam olanağı elde eden tüketiciler açısından bir gelir artışı sağlamakta ve gelecek beklentilerine ilişkin güven derecelerini olumlu yönde etkilemektedir. Diğer bir ifadeyle istihdam düzeyindeki artış; bireylerin gelecek dönemde kendi maddi durumları ile ülke ekonomisine yönelik beklentilerini olumlu yönde etkilemekte, buna bağlı olarak harcama ve tasarruf yönelimlerini ölçen Tüketici Güven Endeksi seviyesi ise yükselmektedir. 100 referans değeri ile ölçülen endeksin, referans değerinin üzerinde olması tüketicilerin iyimser olduğunu, altında olması ise kötümser olduğunu göstermektedir. Tüketici Güven Endesinde meydana gelen iyileşmeler, harcamalarda artışa ve ekonomik büyümeye olumlu katkı sunmaktadır.²⁰⁸

4.6.2. KGF'nin İşletmeler Açısından Verimliliği

Kredi Garanti Kurumları tüm dünyada reel sektörün finansmana erişiminde başlıca engel olan ipotek sisteminin ağırlığını azaltarak işletmelerin yaşamalarına, yeni yatırımlar yapmalarına, daha çok istihdam sağlamalarına, katma değer ve vergi üretmelerine imkan sağlayan uzun vadeli ve düşük maliyetli finansman imkanı sunmaktadırlar. KGF kurumlarının destek verdiği reel sektör, satışlarında artış

²⁰⁷ **KGF**, https://www.kgf.com.tr/images/kgf_ile_2017.pdf, (Erişim:10.09.2019).

²⁰⁸ Ayşe DURGUN KAYGISIZ, “Türkiye’de Tüketici ve Reel Kesim Güven Endeksi İle Seçilmiş Makro Değişkenler Arasındaki İlişki: 2010-2018”, **Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, Cilt 17, Sayı.1, 2019, ss.314-333.

kaydederek istihdam ve milli geliri olumlu yönde etkilemektedir. Ortaklarına kar dağıtmayan ve kar amacı gütmeyen kredi garanti kurumları, ülkenin finansal yapısını iyileştirerek bankaların karlılıklarını yükseltmektedir. KGF'ler hem işletmeler hem de bankalar açısından olumlu etkiler doğurmaktadır. KGF konjonktürel değil yapısal bir finansman reformudur. Bu kalıcı ve yapısal sistem, dünyanın her yerinde ekonomi politikası aracı olarak kullanılmaktadır.

KGF daha önce ifade edildiği gibi 1993 yılında kurulmuş olmasına rağmen, uzun bir süre yeterince işlerlik kazanamamış ve gelişmemiştir. Bunun nedeni o dönemde şirketin çok düşük bir sermayeyle çalışmış olmasıdır. KGF'nin en önemli sıçramayı 2017 yılında yaptığı bilinmektedir. Bunun nedeni ise Hazine'nin, 2017 yılında KGF'ye vermiş olduğu fon desteğidir.

Kuruluşundan 2018 yılı sonuna kadar olan dönemde KGF teminatlı kredilerin %72'lik kısmı KOBİ statüsündeki firmalara kullanılırken, %28'lik kısmı ise KOBİ dışı olarak tanımlanan cirosu veya aktif büyüklüğü 125 milyon TL'nin üzerinde olan ve 250 kişinin üzerinde çalışan istihdam eden firmalara kullanılmıştır (Bkz. Tablo 19). Bu aktif büyüklüğü KGF teminatlı kredilerden en önemli payı KOBİ'in aldığı ortaya koymaktadır.

Tablo 19: KGF Kredilerinin (Özkaynaklar ve Hazine Fonu) Dağılımı (1994-2018 Dönemi)

Segment	İşlem Adedi	Verilen Kefalet ile Kullanılan Kredi Hacmi (Milyon TL)	Kefalet Tutarı (Milyon TL)	Oran (%)
KOBİ	428.094	234.289	207.233	72
KOBİ DIŞI	12.668	88.520	79.442	28
TOPLAM	440.762	322.808	286.676	100

Kaynak: **KGF**, 2018 Faaliyet Raporu, s.33.

KGF, KOBİ'e 1994 yılından 2018 yılı sonuna kadar olan dönemde 440.762 firmaya 286,6 Milyar TL kefalet desteği vererek bu firmaların 322,8 Milyar TL kredi kullanımını olanağına ulaştıklarını sağlamıştır. Aynı dönemde, 428.094 KOBİ tanımı içerisinde yer alan işletme KGF kefaletinden yararlanarak 207 milyar TL'nin üzerinde kredi kullanmıştır (Bkz. Tablo 19). Bu tutar yatırım, istihdam ve ekonomik büyümenin

artmasına oldukça önemli katkı sağlayan KOBİ'in finansmana erişiminde KGF'nin önemli bir katkı verdiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 20: KGF Kefalet ve Kredi Hacminin Gelişimi (Özkaynaklar ve Hazine Fonu)

Dönem	Talep edilen kefaletler (Gelen Talep)			Verilen Kefaletler (Onaylanan Talepler)			Kullandırılan Kefaletler (Açılan Talep)		
	Firma Sayısı	Kredi Tutarı (Milyon TL)	Kefalet Tutarı (Milyon TL)	Firma Sayısı	Kredi Tutarı (Milyon TL)	Kefalet Tutarı (Milyon TL)	Firma Sayısı	Kredi Tutarı (Milyon TL)	Kefalet Tutarı (Milyon TL)
1994-2015	35.408	25.310	18.695	24.085	15.054	10.913	17.674	9.660	7.189
2016	30.220	14.387	11.389	23.365	9.580	7.375	19.506	6.682	5.128
2017	321.321	323.101	290.873	314.239	264.982	238.774	297.682	208.116	187.499
2018*	125.146	114.861	100.586	123.931	108.469	95.010	119.294	85.942	75.357
1994-2018*	496.117	556.852	491.853	470.860	417.637	370.265	440.762	322.809	286.676

Kaynak: KGF, 2018 Faaliyet Raporu, s.32.

*2018 dönem sonu kuru kullanılmıştır.

Tablo 20'de KGF'nin kuruluşundan 2015 yılına kadar olan 21 yıllık dönemde KGF kefaletinden sadece 17.674 işletme faydalanırken, 2017 yılında 297.682 işletmenin finansmana erişimine destek olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 21'de KGF kefaleti ile sağlanan kredilerin sektörel dağılımına bakıldığında ise %41'lik kısmı ticaret ve hizmet sektöründe faaliyet gösteren firmaların kullandığı, %34,7'lik kısmı ise hem istihdam yaratan hem de ithalatı düşürerek cari açığa pozitif katkı sunan imalat sektörünün kullandığı gözükmektedir. Bu sektörleri %11,5 ile inşaat, %4 ile ulaştırma ve denizcilik, %3 ile tarım sektörü ve %3 ile turizm sektörü izlemektedir.

Kredi büyümesi ile iktisadi faaliyet arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Kredi hacmindeki artış ile oluşan para arzı ekonomideki aktiviteyi hızlandırmakta ve harcamalar üzerinden ekonominin büyümesine katkı sunmaktadır. Büyüme sonucunda istihdamda artışlar gözlemlenmektedir. İşletmelerin KGF kefaleti ile kredi imkanlarına

erişimleri sonucunda, yaklaşık 250 bin kişilik istihdam yaratılarak, 2017 yılında 2016 yıl sonuna göre %7,8'lik bir istihdam artışı gözlenmiştir.²⁰⁹

Tablo 21: KGF Kredilerinin Sektörel Dağılımı (1994-2018 Dönemi Toplamı)

Verilen Kefaletlerin Sektörlere Göre Dağılımı (Özkaynak+Hazine)			
Sektörler	Adet	Kefalet Tutarı (Milyon TL)	Oran (%)
Ticaret ve Hizmet	220.545	117.510	40,9
İmalat Sanayi	88.688	98.489	34,4
İnşaat	46.700	33.618	11,6
Ulaştırma ve Denizcilik	22.434	12.480	4,3
Tarım ve Hayvancılık	38.194	8.215	2,9
Turizm	15.243	7.992	2,9
Sağlık	3.659	2.643	0,9
Madencilik ve Doğal Kaynaklar	1.766	2.431	0,9
Eğitim	2.663	1.731	0,6
Elektrik, Gaz ve Su kaynakları	870	1.567	0,6
TOPLAM	440.762	286.676	100,0

Kaynak: KGF,2018 Faaliyet Raporu, s.34.

Kredi büyümesi ile iktisadi faaliyet arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Kredi hacmindeki artış ile oluşan para arzı ekonomideki aktiviteyi hızlandırmakta ve harcamalar üzerinden ekonominin büyümesine katkı sunmaktadır. Büyüme sonucunda istihdamda artışlar gözlemlenmektedir. İşletmelerin KGF kefaleti ile kredi imkanlarına erişimleri sonucunda, yaklaşık 250 bin kişilik istihdam yaratılarak, 2017 yılında 2016 yıl sonuna göre %7,8'lik bir istihdam artışı gözlenmiştir.²¹⁰

2017 yılında TL kredi hacminde artış gözlemlenmesinde daha önce de ifade edildiği gibi Hazine destekli KGF kefaletli kredi uygulaması ile kredi kanalını desteklemeye yönelik uygulanan tedbir ve teşvikler etkili olmuştur. Ekonomik faaliyette gerçekleşen büyüme sonucu işletmelerin toplam finansal borçlarının GSYİH'ye oranının

²⁰⁹ KGF, https://www.kgf.com.tr/images/kgf_ile_2017.pdf, (Erişim:11.09.2019).

²¹⁰ KGF, https://www.kgf.com.tr/images/kgf_ile_2017.pdf, (Erişim:11.09.2019).

2017 yılı boyunca yüzde 60 seviyelerinde yatay seyrettiği gözlemlenmiştir.²¹¹ KOBİ kredilerinin stok büyüklüğü 2016 yılında 421 milyar TL seviyesinde iken 2017 yılında 513 Milyar TL'ye yükselmiş, böylece 92 milyar TL'lik bir artış yaşanmıştır. Ancak 2017 yılında KGF kefaletli kullanılan kredilerin 208 milyar TL olduğu ve bu kredilerin %72'sinin KOBİ'in payı olduğu dikkate alındığında, KOBİ'e 150 milyar TL civarında kredi kullanıldığı ortaya çıkmaktadır (Bkz. Tablo 19 ve Tablo 20). Yıllık akım kullanımındaki 150 milyar TL ile stok atışındaki 92 milyar TL arasındaki farkın önemli bir kısmının mevcut kısa vadeli kredilerin kapatılarak uzun vadeli KGF kredileri ile ikame edildiği anlaşılmaktadır. İşletmeler açısından kısa vadeli kredilerin uzun vadeye çevrilmesi borç servisini iyileştirmiş ve olağan faaliyetlerden yaratılan gelir ile oluşan nakit akışından işletme sermayesi ihtiyaçlarını karşılamaları kolaylaşmıştır. KGF kefaletli kredi kullanan firmaların, kefaletli kredilerinin ortalama vadesi 3,4 yıl iken, diğer teminatlı kredilerinin vadesi 2,4 yıldır. KGF teminatlı kredilerin ortalama vadesinin 1 yıl uzaması sonucunda ise firmaların borç servisi iyileştirmiştir.²¹²

KGF teminatlı kredilerin işletmeler açısından diğer bir avantajı ise kredi maliyetlerini düşürücü etki yaratmasıdır. KGF kefaletli kredilerde, uygulanacak banka kredi faiz oranlarına KGF'nin de kontrolü nedeniyle düşük faizli kullanım yönünde bir etki yaratılmaktadır. Düşük faiz oranı finansman giderlerini azaltarak işletme karlılığına katkı sunmaktadır. KGF kredilerinin yoğun olarak kullanıldığı dönem 2017 yılı Mart-Nisan dönemidir ve bu dönemde krediler çoğunlukla KOBİ sınıfındaki işletmelere kullanılmıştır. Bu dönemde, KGF kefaletli kredi kullanan firmaların kefaletli kredilerinin faiz oranı, diğer teminatlarla kullandıkları kredilere göre 90-150 pips arasında daha düşük olmuştur.²¹³

Firmaların temelde yapmış oldukları faaliyet, çeşitli maliyetlere katlanarak mal/hizmet üretmek ve bu mal ve hizmetleri satarak gelir elde etmektir. Bu faaliyet esnasında tedarik aşamasında ödemeler gerçekleştirilmekte, satılan mal/hizmet

²¹¹ TCMB, Finansal İstikrar Raporu, Kasım 2018, s.27.

²¹² Gülcan Yıldırım GÜNGÖR ve Tuba Pelin SÜMER, KGF Kefaletli Kredilerin Krediyeye Erişim, Maliyet ve Vade Açısından Rolü, TCMB Merkezün Güncesi Blog Yazısı, https://tcmbblog.org/wps/wcm/connect/blog/tr/search+results?search_query=KGF+Kefaletli+Kredilerin+Krediyeye+Eri+C5%9Fim%2C+Maliyet+ve+Vade+A%C3%A7%C4%B1s%C4%B1ndan+Rol%C3%BC, (Erişim: 31.12.2109).

²¹³ GÜNGÖR ve SÜMER, a.g.i.s.

karşılığında ise tahsilat yapılmaktadır. Ödeme ve tahsilatlarını nakit, banka havalesi yanında, çek ve senet ile de yapılmaktadır. İşletmelerin çek ve senetleri ödeme ve tahsil kabiliyeti nakit döngüleri için oldukça önemlidir. İşletmelerin müşterilerinde almış olduğu çek ve senetlerin tahsil kabiliyeti arttıkça nakit akışlarında istikrar yaşanmakta ve böylece faaliyetlerini devam ettirmelerine olanak sağlanmaktadır. KGF teminatlı kredilerde artışın yaşandığı 2017 yılı Ağustos ayında kaşılıksız çek oranı %1,6 olarak gerçekleşmiştir. KGF teminatlı kredilerdeki artış 2016 yılının Ağustos ayında %4,36 olan kaşılıksız çek oranına göre ciddi bir iyileşme sağlanmasına katkı sağlamıştır.²¹⁴

Ülkemizde 2016 yılında 142 milyar dolar olan ihracat 2017 yılında %10,1 artışla 156,9 milyar dolara yükselmiştir. KOBİ'in ihracattaki payı, 2016 yılındaki yüzde 55,4 düzeyinden, 2017 yılında 56,2'ye yükselmiştir.²¹⁵

KOBİ'in ithalattaki payı ise 2016 yılındaki %40,6 düzeyinden, 2017 yılında %39,9'a gerilemiştir. Eximbank kaynaklı veya banka kaynağından ihracatçılara kullandırılan KGF teminatlı kredilerin ihracata katkı sağladığı da öngörülebilmektedir.²¹⁶

4.7. KGF'nin Yarattığı Etkiler

4.7.1. KGF'nin Makro Ekonomik Açıdan Etkileri

Birçok ülkede olduğu gibi, Türkiye'de de Küresel Krizin olumsuz etkileri nedeniyle KOBİ'in finansmana erişimde yaşadıkları sorunları aşmaları amacıyla kredi garanti sistemi önemli bir destek aracı olarak kullanılmıştır. Bu kapsamda daha önce de açıklandığı gibi 2009'da bir Bakanlar Kurulu Kararı ile kredi garanti sisteminin güçlendirilmesi amacıyla Hazine Müsteşarlığı'nın KGF'ye 1 milyar Türk Lirasına kadar nakit kaynak aktarması ve/veya özel tertip devlet iç borçlanma senedi ihraç etmesine ilişkin yasal düzenleme yapılmıştır.

Bilindiği gibi 27.02.2017 tarih 2017/9969 sayılı "Kredi Garanti Kurumlarına Sağlanan Hazine Desteğine İlişkin Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar" ile

²¹⁴ KGF, https://www.kgf.com.tr/images/kgf_ile_2017.pdf, (Erişim:10.09.2019).

²¹⁵ T.C. Ticaret Bakanlığı, Yıllara Göre Dış Ticaret İstatistikleri,2019.

²¹⁶ T.C. Ticaret Bakanlığı, Yıllara Göre Dış Ticaret İstatistikleri,2019.

birlikte, KGF tarafından verilecek kefaletin üst limiti 200 Milyon TL'ye yükseltilirken toplam kefalet hacmi de 250 Milyar TL olarak belirlenmiştir. Bu düzenleme ile KGF kefaleti ile verilen kredilerden 2010-2016 yılları arasında toplam 24.047 işletme yararlanırken, 2017 yılında yararlanan işletme sayısı 8,6 kat artarak 291.981 işletmeye ulaşmıştır.

Özellikle 2016 yılında yaşanan bir dizi şok karşısında zayıflayan iktisadi faaliyet, artan kredi riski ve sıkılaştıran kredi standartları döngüsünün kırılmasına yönelik reel kesimin finansmana erişimini desteklemek amacıyla bazı tedbirler alınmıştır. 2016 yılındaki %3,2'lik ekonomik büyüme oranı ile, Türkiye uzun vadedeki ortalama büyüme rakamı olan potansiyel büyümesinin altında kalmış ardından, merkezi hükümetin sağladığı fon desteği ile KGF'nin geliştirilmesine ve yaygınlaştırılmasına yönelik politika ve faaliyetlere ağırlık verilmiştir. 2017 yılındaki %7,4'lik GSYİH büyümesinde KGF'nin kefalet hacmindeki artışın etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Kredi hacmindeki artışın iktisadi faaliyete etkisiyle, 2016 Temmuz ayında 98,4 olan sanayi üretim endeksi Aralık 2017'de 118,7 seviyesine yükselerek sanayi çarklarının dönmesi sağlanmıştır. Böylece istihdam artarken, işsizlik de azalma eğilimi göstermiştir.

KGF teminatlı kredi kullandırılan firmalardan vergi ve Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) borcu yoktur yazısı talep edilmekte ise de, borç tutarı kredinin turarının %20'sini geçmiyorsa kullanılacak krediden SGK ve vergi borcunun ödenmesi sağlanmaktadır. 2017 yılında Hazine destekli kredi hacmindeki artış vergi ve SGK tahsilatına önemli katkı sağlamıştır. Böylece 2017 yılında KGF kefaletli kredi kullanan firmalardan toplam 2 milyar 926 milyon TL SGK prim tahsilatı yapılmıştır.²¹⁷

4.7.2. KGF'nin Bankacılık Sistemine Ekileri

Hazine destekli KGF kefaleti uygulaması daha önce de açıklandığı gibi 2010 yılında başlamıştır. Bununla birlikte 2014 yılında ise PGS uygulamasına geçilmiş, bu çerçevede bankalarla yapılan tek tip protokol kapsamında, bankaya tahsis edilen limit bir portföy olarak kabul edilmeye başlanmış ve bu portföyün %7'sine kadar olan kısmı için

²¹⁷ **KGF**, https://www.kgf.com.tr/images/kgf_ile_2017.pdf, (Erişim:10.09.2019).

Hazine kefaletinin tazmini sağlanmıştır. Bu %7’lik üst limit ile bankalar açısından kredi değerliliğinin doğru tespiti ve ahlaki rizikonun (moral hazard) önlenmesi hedeflenmiştir. PGS ile kredi tahsisinde işleyiş ve prosedürel süreçte çok fazla hız kazanımı sağlanmış ve Hazine destekli verilen kefaletli kredi hacminde önemli bir artış yaşanmıştır.

Tablo 22’den de anlaşılacağı üzere Türkiye’de 2018 yılında bankacılık sisteminde bireysel ihtiyaç kredileri ve kredi kartları hariç KOBİ ve KOBİ dışı firmalara kullanılan kredilerin %10,9’luk kısmı KGF teminatlı olarak kullanılan kredilerden oluşmaktadır.²¹⁸

Tablo 22: KGF’ nin Banka Kredilerine Oranı

Pazar Payı				
Toplam Kredi Büyüklüğü (Tüketici Kredileri ve Bireysel Kredi Kartları Hariç)	31.12.2018	27.12.2019	Değişim Tutar	Değişim (%)
Bankacılık Sektörü (Bin TL)	1.933.749	2.200.909	267.160	13,8
KGF Kefaletli Kredi Risk Bakiyesi (Bin TL)	211.714	188.795	-22.919	-10,8
Sektör İçinde KGF Payı (%)	10,9	8,6		
Tazmin Oranı				
Tazmin Kullanım Oranı (%)		2,22		

Kaynak: **KGF**,2018 Veri Bülteni, http://www.kgf.com.tr/images/rakamlarla/03_01_2020.pdf, (Erişim: 14.10.2019).

Bankaların aktif yapısı ağırlıklı olarak verilen kredilerinden oluşmakta, bu çerçevede aktiflerinin kalitesi sermaye yeterliliği açısından oldukça önem arz etmektedir. Aktif kalitesi bozuldukça, diğer bir değişle takibe dönüşüm oranı (TDO) yükseldikçe, sorunlu kredilerin risk ağırlıkları yükselmekte ve bu durum sermaye yeterliliğini olumsuz yönde etkilemektedir.

BDDK’nın 2018 Aralık Bankacılık Temel Göstergeler Raporu’na göre 2016 yılında KOBİ kredileri 421 milyar TL olmuş, bu kredilerin 22 milyar TL’lik kısmı takipteki krediler haline gelmiş ve TDO %5,2 olarak gerçekleşmiştir. 2017 yıl sonu

²¹⁸ **KGF**, 2018 Veri Bülteni, http://www.kgf.com.tr/images/rakamlarla/03_01_2020.pdf, (Erişim: 14.10.2019).

rakamlarına göre ise KOBİ kredileri 513 milyar TL'ye yükselmiş, bu kredilerin 25 milyar TL'lik kısmı takipteki krediler haline gelmiş ve TDO %4,8 olarak gerçekleşmiştir. Bu durum KGF'nin Hazine kaynaklı kefaletli kredilerinin, KOBİ'in nominal kredilerinde artış yaşanmasına olanak sağladığını göstermekte, ancak KOBİ'in kredi pastasından aldıkları payı arttıramadıklarını, buna rağmen faaliyetlerini refinansman yoluyla sürdürmelerine olanak sağlandığını ortaya koymaktadır. KGF Hazine kaynaklı kredilerin takibe dönüşüm oranının bankacılık sektörünün genel takibe dönüşüm oranının oldukça altında bir oranla %1,34 olarak gerçekleştiğini ortaya koymaktadır (Bkz.Tablo 23).

Tablo 23: KGF Teminatlı Kredilerin Kaynaklara Göre Takibe İntikal ve Takip Risk Oranları

01.01.1994 – 31.12.2018			31.12.2018		
Kaynaklar	Kullandırılan Kefaletler (TL)	Takibe İntikal Eden Tutar (TL)	Takibe İntikal Oranı (%)	Takip Riski Bakiyesi (Protokole Bağlanan Dahil) (TL)	Takip Riski Oranı (%)
Özkaynak	6.103.951.530	457.111.535	7,49	228.228.042	3,74
Hazine	280.571.904.641	3.755.317.258	1,34	3.626.742.687	1,29
TOPLAM	286.675.856.171	4.212.428.793	1,47	3.854.970.829	1,34

Kaynak: **KFG**, 2018 Faaliyet Raporu, s.45.

Bankalar, tahsis etmiş oldukları kredileri tahsil kabiliyetlerine göre, bankacılık mevzuatı kapsamında gruplandırmakta ve kredinin geri ödenmeme risk derecesine göre karşılık ayırmak zorunda kalmaktadırlar. Kredilerin geri ödemelerinde sorun yaşanması durumunda bu krediler donuk krediler olarak gruplanmakta ve %100 oranında karşılık ayrılmaktadır. 14.02.2015 tarihinde Hazine Müsteşarlığı desteğine haiz KGF kefaletleri 1. grup, Hazine Müsteşarlığı desteğine haiz olmayan KGF kefaletleri ise ikinci grup teminat olarak kabul edilmiştir.²¹⁹ Bu durum, KGF teminatlı kredilerde bankaların ayırmaları gereken karşılık tutarını düşürmelerine ve karlılık artışına katkı sağlamaktadır.

²¹⁹ 26333 sayılı ve 01.11.2006 tarihli Resmi Gazete, Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, m.9/a.

Ayrıca bu durum bankaların hisse fiyatını etkileyen aktif karlılığı (ROA) ve özkaynak karlılığı (ROE) rasyolarına olumlu katkı sağlamaktadır.

Tüm bunların yanı sıra, BDDK düzenlemesine göre banka aktiflerinde yer alan, TCMB'den ve Hazine'den alacakların risk ağırlığı sıfırdır.²²⁰ Hazine destekli KGF kredilerinde yer alan Hazine kefaleti, bankaların risk ağırlıklı varlıklarında önemli ölçüde düşüşe imkan vermekte ve böylece Sermaye Yeterlilik Rasyolarına (SYR) olumlu katkı sunmakta ve bankaların kredi yaratma kapasitelerinde artış sağlamalarına olanak vermektedir.²²¹

Bankalar kredi aktarım mekanizmasında işletmelerin finansmanında temel aktör konumundadır. Kredi kullandırmaları bankalara mevduat ve kredi fiyatlaması spreadi üzerinden net faiz geliri elde etmeleri yanında ücret ve komisyon kazanım alanı oluşturarak bankaların karlılıklarına katkı sağlamaktadır. Bankaların ücret ve komisyonları; kredi tahsis ücreti, kredi kullandırım komisyonu, elementer ve hayat sigorta komisyonları, havale/eft komisyonları gibi birçok kalemden oluşmaktadır. Bunun yanında kredi kullandırmalarının bankaların en önemli maliyetsiz kaynağı olan vadesiz mevduat yaratılmasına dolaylı olarak katkıları bulunmaktadır. Buna dayanarak KGF kefaletli kredilerin de bankaların net faiz gelirleri ve ücret komisyon kalemlerine önemli katkı sağladıkları bir gerçektir.

KGF teminatlı kredilerde Hazine desteği kısmen bankaların risklerini azaltmaktadır. Daha önce de açıklandığı gibi bankalar ile KGF arasında imzalanan protokole istinaden belli bir portföy limitinin belirlenmesi ve bu portföy limiti kapsamında kullanılan kredilerden, takibe dönüşen krediler için kefaletin %7'sine kadar ödeme yapılması bankaların verim ve karlılıklarının artışında çok önemlidir. Takibe dönüşüm oranı portföy bazında %7'nin üzerine çıkması durumunda ise risk bankaların üzerinde kalmaktadır. KGF bünyesinde PGS kapsamında Hazine destekli verilen kredilerin yaşlanma süreleri yani kullandırım sonrasında geçen süre arttıkça takibe

²²⁰ 29267 sayılı ve 14.02.2015 tarihli Resmi Gazete, Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, m.2.

²²¹ Neşe ÇOBAN ÇELİKDEMİR ve Mustafa Tevfik KARTAL, "Kredi Garanti Fonu (KGF) Teminatlı Kredilerin Muhasebeleştirilmesi ve KGF Teminatlarının Bankalara Faydaları", **Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 17, s.29.

dönüşüm oranının %7'nin üzerine çıkması ihtimali artabilecek, bu durum ise bankalar açısından risk oluşturabilecektir. Tazmin üst limitinin aşılması ile takip oranlarında görülecek artış banka karlılıklarını düşüreceği gibi, kredi alacak riskinde de artış yaratarak ayrılan karşılıkların da yükselmesine neden olacaktır. Ayrılan her birim karşılık gider olarak yazılması sebebiyle bankanın özkaynaklarını düşürücü etki yaratmaktadır. Özkaynak düşüşü bankanın SYR'sini düşürerek en önemli görevlerinden birisi kredi yaratmak olan bankaların kredi yaratma gücünü sınırlamakta ve verimini düşürmektedir.

Bu perspektifte iyi işleyen bir KGF sisteminin finansal kesimin en önemli aktörlerinden olan bankalar açısından olumlu bir etki yaratacağı, bankaların ellerindeki kaynakları aktarım mekanizması aracılığıyla daha verimli kullanmalarına imkan tanıyacağı açıktır.

SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME

Tüm dünya ekonomilerinde olduğu gibi ülkemizde de KOBİ gerçekleştirdikleri yatırım, üretim, dış ticaret faaliyetleri ile istihdam yaratıp, katma değer üreterek ekonomik büyüme ve kalkınma sürecinde en önemli aktörler olarak öne çıkmaktadır. Özellikle istihdam ile gelirin yaratılmasına katkılarının yanı sıra toplumsal refah artışına etkileriyle, harcamaların ve tasarrufların en önemli belirleyicileridir. Bununla birlikte KOBİ'in değişen ekonomik koşullara uyum kabiliyeti, gelişen teknolojilere adapte olma esnekliği, büyük işletmelerin tamamlayıcısı olmaları gibi ekonomik özellikleri yanında, ülke çapına yayılmış yapıları ile bölgesel kalkınmışlık düzeylerini dengeleme ve göç sorununu azaltma gibi toplumsal katkıları da bulunmaktadır. Ekonomik ve toplumsal rolleri nedeniyle kamu otoriteleri tarafından, KOBİ'in sorunlarının çözümüne yönelik politikalar her ülkede geliştirilmekte ve ihtiyaç duydukları destek ve teşvik politikaları oluşturulmaktadır. Bu politikaların temelini; reel sektörün önemli bir bölümünü oluşturan KOBİ ile finans sektörünün temel fonksiyonu olan kredi aktarım mekanizmasının çalışmasını sağlayan bankalar arasındaki fon aktarım mekanizmasının kurulması oluşturmaktadır.

Küresel, bölgesel, yerel kriz durumlarında yüksek borçluluk oranı ile faaliyetlerini sürdüren KOBİ, talep kaynaklı daralma ve tedarik zincirlerindeki bozulma gibi ekonomik durgunluk sonucu gelir kalemlerinde azalmaya bağlı olarak borç çevirmede sıkıntı yaşamakta ve iflas riski ile karşı karşıya kalmaktadır. KOBİ'in borç çevirme sıkıntısı ve iflas riski bankaların kredi verme konusunda çekimser davranmalarına yol açmaktadır. Finansal krizlerde bankaların kredi iştahındaki azalmaya bağlı olarak arz yönlü, reel sektör krizlerinde ise harcamalardaki düşüğe bağlı olarak ortaya çıkan talep yönlü ortaya çıkan tikanlıklar kredi aktarım mekanizmasının akışkanlığını azalmakta, bu durum eko-politik karar alıcıların çözmesi gereken karmaşık bir problem haline almaktadır. Finansal yapı ile ilgili bankacılık sektörü kaynaklı krizlerde merkez bankaları tahvil alımı ile likidite enjekte ederek yangın söndürücü bir çözüm sağlayabilmektedir. Ancak reel sektör krizleri, arz-talep dengesizliği neticesinde istihdam kaynaklı olarak başlamakta ve sosyal problemlere dönüşmektedir. Çünkü reel sektör krizleri, istihdamda daralma yani işsizliğin artışına ve bireylerin gelirlerinde düşüşe

neden olarak hem talepte daralma hem de gelir seviyesinde düşme sorununun getirdiği sosyal meseleleri beraberinde getirmekte, sonuçta işsizlik - talep daralması - işsizlik şeklinde bir kısır döngüye dönüşmekte ve belirsizlikleri artırmaktadır. Reel sektör kaynaklı krizler belli bir aşamadan sonra finansal krizlere de zemin hazırlamaktadır.

Reel sektör krizlerinde, işletmelerin finansmana erişimlerinin sağlanarak faaliyet döngülerinin sürdürülmesi oldukça önemlidir. Hem borçluluk oranı yüksek hem de özkaynak yetersizliği nedeniyle yabancı kaynak ihtiyacı duyan işletmelerin ve özellikle KOBİ'in krediye erişimleri bu dönemlerde son derece hayatidir. KOBİ'in finansmana erişimlerinde en temel engel yeterli ve güçlü teminata sahip olmamalarıdır. Teminat yetersizliği probleminin çözümünde kullanılan en etkin araçlardan biri kredi garanti sistemleridir. Kredi garanti kurumları tarafından sağlanacak kefalet ile kredi aktarım mekanizmasına işlerlik kazandırılması, finansal krizlerde merkez bankalarının bankalara likidite sağlaması ile eşdeğer bir etki doğurabilmektedir. Bunun sağlanması içinde bankalar ile kredi garanti kurumları arasında teminat işleyişinin hızlı gerçekleşmesi önem taşımaktadır. Ayrıca kredilerin takibe dönüşümü durumunda kısa sürede ve önceden belirlenmiş kurallara göre tazmin edilmesi ve bu işleyişe ilişkin güvenin sağlanması oldukça önemlidir.

2018 yılında Türkiye'de 3.845.491 işletme faaliyet göstermekte olup, bunların %99,8'lik kısmını KOBİ oluşturmaktadır. Ekonomi içerisinde büyük bir önemi ve payı olan KOBİ üzerine yapılan anketlerde, işletmelerin faaliyet süreçlerinde yaşadıkları en önemli sorunlarının finansmana erişim olduğu görülmüştür. KOBİ faaliyetlerini sürdürmek için işletme sermayesi, ölçeklerini büyütme için ise yatırım finansmanı ihtiyacı duymaktadırlar. Ülkemizde KOBİ'in finansman sorunlarının çözümüne destek sağlamak amacıyla kurulmuş, KOSGEB, Kalkınma Ajansları, ESKKK, Eximbank gibi birçok kuruluş yer almaktadır. Ancak KOBİ'in finansman ihtiyacının karşılanmasında en önemli kanal banka kredi kanalıdır. Buna karşın krediye erişimlerinde en önemli engel teminat yetersizliği sorunudur. Bu noktada KOBİ'in finansmana erişim probleminde teminat yetersizliğine odaklanan ve kredi garanti sistemini kurarak kurumsal kefalet veren tek kurum KGF'dir.

KGF özel hukuk kişiliği olarak 1993 yılında kurulmuş olup, teknik ve organizasyonel altyapısını tamamlayarak 1994 yılında ilk kefaletini vermiştir. Ancak 2009 yılına kadar özkaynak yetersizliği ve yeterince tanınmaması nedeniyle yeterince gelişmemiş ve amacına ulaşamamıştır. 2009 yılında 20 adet bankanın KGF ortaklığına katılması ve Hazine Müsteşarlığı'nın kaynak desteği KGF'nin işlevselliğinin artışında temel unsur olmuştur. Bu durum KGF'nin hem tanınmasını hem de kefalet verebilecek fon kaynağına ulaşmasını sağlamıştır. Hazine desteği 2017 yılında 25 milyar TL'ye ve KGF'nin yüklenebileceği kefaletlerin üst limiti 250 milyar TL'ye yükseltilecek KGF'nin kendi alanında dünyadaki en büyük kurumlardan biri haline gelmesi sağlanmıştır.

KGF kefaletli krediler aracılığıyla işletmelerin finansmana erişimi desteklenmiş ve 2018 yılsonu itibarıyla itibarıyla KOBİ'nin bu imkânla 211 milyar TL dolayında krediye erişimleri sağlanarak, toplam krediler içerisinde KGF teminatlı kredilerin payının %10,9'a ulaşması sağlanmıştır. Bu dönemde kredilerin %76,2'si KOBİ tarafından ve %86,3'ü TL cinsinden kullanılmıştır. Kredilerin %60'lık kısmının yatırım, %36,2'sinin ise işletme sermayesi kredilerinden oluştuğu gözlemlenmiştir.

2017 yılı sonu itibarıyla bankacılık sektörünün stok ticari kredi hacmi 1,6 trilyon TL olup, burada kredi riskinin 955 milyar TL'sini taşıyan işletmelerin hiç KGF kredisi kullanmadığı, diğer 555 milyar TL'lik kredi riski taşıyan müşterilerin ise KGF kredisi kullandığı gözlemlenmiştir. Bu 555 milyar TL kredi stokunun 174 milyar TL'si 323.000 işletmeye KGF kefaleti ile kullanılırken, diğer 382 milyar TL'lik kısmı ise KGF dışındaki teminatlarla kullanılmıştır. 2016 sonu itibarıyla TL ticari kredilerin orijinal vadesi 2,6 yıl ve kullanımdan sonra kalan vade ise 1,7 olarak iken, KGF kefaletli kredilerde ortalama vade 3,4 yıl olarak gerçekleşmiştir. Kredilerdeki bu vade uzaması KOBİ'nin finansal giderlerinde azalma yaratarak işletmelerin borç servisinde iyileşmeye ve bankaların aktif kalitesinde artışa olumlu destek vermiştir.

Ülkemizde 2016 yılı üçüncü çeyrekte ekonomideki %1,8'lik küçülmenin ardından, 2017 yılında yürürlüğe konulan Hazine destekli KGF kefalet limitinin 250 milyar TL'ye çıkarılabilmesi sonrasında, KGF kefaletli kredilerde görülen genişleme ile 2017 yılında Türkiye ekonomisi %7,4 oranında büyümüştür. Bununla birlikte 2016 yılında %4,36 olan karşılıksız çek oranı, 2017 yılında %1,62'ye düşmüş, istihdam edilen

personelde de %7,8'lik (250 bin istihdam) artış meydana gelmiştir. Ayrıca sanayi üretim endeksinde iyileşme, vergi ve SGK tahsilatında artış yaşanmıştır. Tüm bunlar KGF kefaletli kredilerin ekonomiye olan olumlu katkıları olarak değerlendirilebilir.

KGF, 2017 yılındaki kredi büyümesi ile iktisadi aktivitenin canlanmasında fark yaratmış, ayrıca Hazine kefaleti ile kullanılan KGF kredilerinin bankaların karşılık ve sermaye yeterliliklerine olumlu etkisi olmuştur. KGF kefaleti teminatlı kredilerin, sermaye yeterliliğinde daha düşük risk ağırlığında bulunması sektörün toplam sermaye yeterliliği rasyosuna yaklaşık 66 baz puan olumlu yönde etki yapmıştır. Bankalar alacak risklerine karşı karşılık ayırmak durumunda ve ayrılan karşılık özkaynağı düşürücü etki yaratarak kredi artış hacmini sınırlamaktadır. KGF teminatlı kredilerde, Hazine destekli kefaletler birinci sınıf, özkaynaktan verilen kefaletler ise ikinci sınıf teminatlar olarak kabul edilmektedir. KGF Hazine destekli kefaletlerin birinci grup teminat niteliğinde olmaları nedeniyle, bankaların daha düşük miktarda karşılık ayırmaları ve özkaynaklarında düşüş yaşamamaları sonucunu doğurmaktadır. Böylece oluşan yüksek özkaynaklar ise kredi büyümesini beraberinde getirmektedir. Bankaların artan kredi hacmi, net faiz gelirleri ile komisyon üretimini artırarak banka karlılıklarına pozitif yönde katkı sağlanmaktadır.

Çalışmanın kapsamını oluşturan KOBİ'in yatırım, üretim, istihdam, dış ticaret alanlarında ülke ekonomisinin temel yapı taşı olmaları yanında, ekonomik ve sosyal istikrar açısından vazgeçilmez önemde oldukları kabul edilmektedir. Bununla birlikte ülkemizde, KOBİ'le ilgili istatistikî verilerin derlenmesi, konsolide edilmesi ve araştırmacılara sunulması hususunda önemli bir boşluk bulunmaktadır. Bu nedenle ulusal, bölgesel ve sektörel olarak KOBİ'in sayıları, işletme ömrü, istihdam ettikleri personel, ürettikleri ciro, duran varlık yapıları, borçluluk düzeyleri, kredibilite düzeyleri hakkında bilgi üretecek bir KOBİ Havuzu Veri Tabanına ihtiyaç duyulmaktadır.

Ayrıca Ulusal Kredi Derecelendirme Kurumu oluşturularak, bankalar, leasing ve faktoring şirketleri, kefalet kuruluşları, tüketici finansman şirketleri gibi kurumlar için standartlaştırılmış KOBİ kredi derecelendirme notu üretilmelidir. Kredi derecelendirme notlarının oluşturulmasında KOBİ veri havuzundan yararlanılmalıdır.

Firmalar büyüme aşamasında uzun vadeli yatırım kredisi, günlük olağan faaliyetlerinde ise işletme sermayesi finansmanı için kısa vadeli kredi ihtiyacı duymaktadırlar. Firmaların oluşturulacak kredi derecelendirme notları esas alınarak mali yapılarına göre işletme sermayesi ve yatırım kredisi limitleri farklılaştırılmalıdır. Tüm bankalar ve finansman sağlayıcıların, KOBİ'ye yönelik üretilmiş kredi derecelendirme notlarını esas alarak kredilendirme yapmalarına olanak sağlanmalıdır.

Firma bazında kredi derecelendirme notları ve işletme sermayesi kredi limitleri firmanın sektör, ciro, istihdam düzeyine göre sabit limit olarak belirlenmeli, rotatif kredi şeklinde kullanılacak kredinin teminatına belirlenmiş marjlara göre müşteri çek ve senetleri de alınmalıdır. İşletme sermayesi limitleri belli periyotlarla kredi derecelendirme notlarıyla değerlemeye tabi tutulmalı ve değerlendirme notlarına paralel olarak revize edilmelidir.

Küresel ve ulusal ekonomide yaşanan resesyon ve/veya kriz dönemlerinde KGF kefaleti ile KOBİ'ye kullanılan kredilerin, kredi büyümesi ve iktisadi faaliyet arasında görülen pozitif korelasyon nedeniyle, ekonomik aktiviteye olumlu katkı sağladıkları görülmektedir. Bu dönemlerde KGF kefalet sisteminden tüm sektörlerin yararlandırılması anlaşılabilir bir durumdur. Ancak ekonominin potansiyel büyüme dönemlerinde KGF teminatlı kredilerin farklılaştırılarak sektörel ve belirlenmiş hedefler yönünde kullanılması daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Bu amaçla KGF kefaletleri; kredi türü, vade, kullanım amacına göre farklılaştırılmalı ve Portföy Garanti Sistemi ve Portföy Limit sistemi etkin olarak kullanılmalıdır.

Portföy Garanti Sistemi metodolojisi, sadece Hazine destekli kefaletlerde kullanılmalı ve stratejik yatırımlar ile dış ticaretin finansmanı sağlanmalıdır. Stratejik yatırımlarda ise kısa dönemde cari açığı düşürecek ve ekonomik kalkınmaya destek olacak sektörler seçilmelidir. Kıt olan kaynakların, teknoloji, ilaç, kimya, enerji, tarım gibi stratejik sektörlerle yönlendirilmesi, tasarrufların etkin kullanımı açısından oldukça önemlidir. Dış ticaretin finansmanında ise kaynakların ihracatçı ve döviz kazandırıcı faaliyetlere aktarılması cari açığın düşürülmesi açısından faydalı olacaktır. Belirlenen stratejik alanlara yapılan yatırıma yönelik kredi taleplerinde, kredi sağlayıcı banka yanında KGF tarafından da, yapılacak yatırıma ilişkin iş planı ve fizibilite çalışması talep

edilmeli, kredi tek seferde verilmemelidir. Kredinin belli bir kısmı iş planına uygun olarak başlangıç sermayesi olarak kullanılmalıdır, kalan kısım ise gerçekleştirilen yatırımın belli aşamalarında faturalandırılması sonrasında kullanılmalıdır. Böylece verilen kredilerde amaca uygunluk ve verimlilik oluşturabilir.

Portföy Limit Sistemi metodolojisi ise KGF özkaynaklarından verilecek kefaletler ile kısa vadeli işletme sermayesi, stok ve duran varlık yatırımlarında kullanılmalıdır. İşletme sermayesi ve stok finansmanı kredilerinde belli limit ve vadeye kadar sadece KGF teminatı, limit üstü işletme sermayesi kredilerinde ise müşteri çek ve senedi alınmalıdır. Duran varlık yatırımlarında ise KGF teminatına ek olarak gayrimenkul, işletme rehni, makine rehni, bağ, bahçe, tarla, arsa, hisseli gayrimenkul gibi bankalar tarafından talep görmeyen varlıklar teminat olarak alınmalıdır.

KGF ile bankalar arasında sorumluluk paylaşımı için kefalet verilen garanti oranının bankaların kredi verme davranışlarını etkileyerek ahlaki tehlikeye (moral hazard) sebep olmayacak bir oranda tutulması önemlidir. Ancak ekonomik faaliyetlerde meydana gelebilecek makro ekonomik sorunlar veya doğal olaylar gibi olumsuz durumlar nedeniyle KGF teminatlı kredilerde oluşabilecek takip oranlarındaki artış Portföy Garanti Sistemi metodolojisi ile verilen kredilerde tazmin üst limiti olan %7'nin üzerine çıkması durumuna neden olabilecek, bu durum bankalara olumsuz yönde yansiyabilecektir. Burada tazmin üst sınırının %7 gibi sabit bir oranda değil de, aynı tür ve vadedeki kredilerin genel ortalama takip oranlarına göre değişen bir oranda belirlenmesi daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

KGF kefaleti ile verilen kredilerin, yeni bir kredi sigorta kurumu oluşturularak bu sigorta kurumu vasıtasıyla sigortalanmasının sağlanması da önemli bir husustur. Sigorta kurumu; kredi tutarı, kredi türü, vade, ek teminat ve işletmenin kredi derecelendirme notu gibi parametrelere göre değişen oranda prim karşılığında kredinin sigorta edilmesini sağlamalıdır. Bu sigorta sistemi KGF'nin yüksek tazmin tutarının yanı sıra ödeme yapılmama gibi olumsuz durumlarla karşılaşmasını önleyecektir.

KOBİ'in en önemli problemlerinden bir diğeri de, finansal okur yazarlığın düşük olması nedeniyle kredi başvurusunda eksik ve hatalı dosya hazırlanması, prezentasyon

esnasında, kredi vade ve türü konularında eksik bilgilerin olmasıdır. Ayrıca dönen varlık finansmanını uzun vadeli kredilerle, duran varlık finansmanını kısa vadeli kredilerle finanse ederek ters seçim yapmaları nedeni ile firmaların nakit akışı bozulabilmektedir. Sonuçta firmaların kredi borçluluk düzeyleri nedeniyle değil, genelde hatalı seçimleri nedeniyle nakit akışlarını bozulabilmekte ve firmalar zor durumda kalarak iflasa sürüklenebilmektedirler. Tüm bunların yanı sıra KOSGEB bünyesinde sertifikasyon sürecinden geçirilmiş ve yıllık eğitimlerle desteklenmiş KOBİ danışmanlığı uygulamasına geçilmeli ve her bir KOBİ danışmanının finansal danışmanlık sunduğu KOBİ portföyü tanımlanmalıdır. Burada KOBİ belli aralıklarla ziyaret edilmeli ve mülakat yapılarak raporlar hazırlanmalıdır. Sürecin etkin işlemesi için KOBİ danışmanları finansal danışmanlık yanında, KOBİ'e finansmana erişim, destek ve teşvikler, dış ticaret ve pazarlama konularında da destek sağlamayı sürdürmelidir.

EKLER

Ek.1: Banka Uygulamalarında Kredi Türleri

Kredi Türleri	
Niteliklerine Göre Krediler	*Nakdi Krediler *Gayrinakdi Krediler
Kullanım Amacına Göre Krediler	*Bireysel Krediler -İhtiyaç Kredisi -Taşıt Kredisi -Konut Kredisi -Kredi Kartları.... *Ticari Krediler -İşletme Sermayesi Kredileri -Yatırım Kredileri -Dış Ticaret Kredileri -Tarım Kredileri
Alınan Teminatlara Göre Krediler	*Teminatsız Krediler *Teminatlı Krediler -Kefalet Teminatlı Krediler -Maddi Teminatlı Krediler
Para Türüne Göre Krediler	*Türk Lirası Krediler *Yabancı Para Krediler
Vadelerine Göre Krediler	*Kısa Vadeli Krediler *Orta Vadeli Krediler *Uzun Vadeli Krediler
Geri Ödeme Şekline Göre Krediler	*Rotatif Krediler *Spot Krediler *Taksitli Krediler
Faiz Türüne Göre Krediler	*Sabit Faizli Krediler *Değişken Faizli Krediler
Onay Makamına Göre Krediler	*Şube Yetkili Krediler *Otorize Krediler -Bölge Müdürlüğü Yetkili Krediler -Genel Müdürlük Yetkili Krediler

Kaynak: Cemal İBİŞ, Özgür ÇATIKKAŞ ve Neşe Çoban ÇELİKDEMİR, **Banka Muhasebesi İlkeler ve Uygulamalar**, TBB Yayınlar, 2018, Yayın No: 325, s.165.

KAYNAKÇA

Kitap, Makale ve Tezler

ACAR, Özgür. “Bankalarca Ayrılan Karşılıklar: Teorik Yaklaşım ve Uluslararası Uygulamalar”. **Bankacılar Dergisi**. Sayı 34. 2000, ss.32-48.

AKERLOF, George Arthur. “The Market For Lemons: Quality Uncertainty and the Market Mechanism”. **The Quarterly Journal of Economics**. Vol. 84. No. 3. August 1970, ss. 488-500.

AKGEMCİ, Tahir. **KOBİ’lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler**. KOSGEB. 2001, http://www.kobider.org.tr/pdf/kobi_sorunlar_destekler.pdf, (Erişim: 26.09.2019).

AKKAYA, Erhan. Finansal Koşulların Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri: Geleneksel ve Katılım Bankaları Karşılaştırması. T.C.M.B. Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü. **Uzmanlık Yeterlilik Tezi**. Mayıs 2018.

ALKAN, Ufuk. Finans Sektöründen Reel Sektöre Parasal Aktarım Mekanizması: Bankacılık Sektörü Açısından Bir Uygulama. (Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü. Bankacılık Anabilim Dalı. **Yayınlanmış Doktora Tezi**. 2014).

ARICAN, Erişah ve YÜCEMEMİŞ, Başak Tanınmış. **Ekonomik Gelişmeler ve Seçilmiş Göstergelerle Türkiye’de Bankacılık Sektörü**. İktisadi Araştırmalar Vakfı. 2016, ss.44-51.

ARSLANTÜRK, Duygu, EMİR, Mustafa ve SEVİM, Uğur. “Kobi’lerde Finansal Yönetim Uygulamalarının Finansman Sorunları Üzerindeki Etkisi: Trabzon İli Örneği”. **Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi**. Cilt 3. Sayı 6. 2012, ss.121-144.

ARSOY, Aylin Poroy ve BORA, Tuba. “KOBİ Muhasebe Standartlarının Gelişimi ve Türkiye Uygulaması Üzerine Bir Araştırma”. **Muhasebe ve Finansman Dergisi**. Sayı 56. 2012, ss.17-28.

ATAY, Mehmet. ‘‘Kobilerin Türkiye’de Bankalarla Yaşadığı Finansal Sorunlar ve Çözüm Önerileri’’. **Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi**. Cilt 3. Sayı 6. 2012, ss.1-7.

AYDIN, İbrahim. Türkiye’deki Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Finansal Sorunlarının Çözümünde Kredi Garanti Fonu’nun Rolü ve Ekonomiye Katkısının Değerlendirilmesi. (İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. 2018).

AYDOĞAN, Mesut. KOBİ’lere Sağlanan Krediler ve Kredi Kullanma Süreçleri Analizi, (Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. 2017).

AYTAÇ, Deniz ve SAĞLAM, Metin. ‘‘Kamu Açıkları İç Borç ve Faiz Oranı İlişkisi: Türkiye Örneği’’. **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**. Cilt 9. Sayı 1. 2014, ss.131-148.

BAŞKAN, Serhat. Kobi Finansman Sorunlarının Çözümünde Kredi Garanti Fonu Sistemi’nin Etkileri: İstanbul İli Örneği. (İstanbul Ticaret Üniversitesi Finans Enstitüsü Finans Anabilim Dalı. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. 2018).

BAYÜLKEN, Yavuz. **Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmeler**. TMMOB Oda Raporu. Ekim 2017. Yayın no: MMO/677.

BECK, Thorsten. **Financing Constraints of SMEs in Developing Countries:**

Evidence, Determinants and Solutions. 2007,

http://siteresources.worldbank.org/DEC/Resources/Financing_Constraints_of_SMEs.pdf, (Erişim:14.12.2019).

CANBAZ, Mustafa. ‘‘Türkiye’de 2000 Sonrası Ekonomide Teşvik Politikaları ve 2018 Döviz Kuru Dalgalanmasının Karşılaştırmalı Analizi’’. **İzmir Katip Çelebi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**. Cilt 2. Sayı 1. 2019, ss.60-79.

CUSMANO, Lucia. **SME and Entrepreneurship Financing: The Role of Credit Guarantee Schemes and Mutual Guarantee Societies in Supporting Finance For**

Small And Medium-Sized Enterprises. OECD SME and Entrepreneurship Papers No. 1. 2013, https://www.oecd-ilibrary.org/economics/sme-and-entrepreneurship-financing_35b8fece-en, (Erişim: 14.12.2019).

ÇATAL, M. Faruk. “Bölgesel Kalkınmada Küçük ve Orta Boy İşletmelerin (Kobi) Rolü”. **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.** Cilt 10. Sayı 2. 2007, ss.333-352.

ÇELİKDEMİR, Neşre Çoban ve KARTAL, Mustafa Tevfik. “Kredi Garanti Fonu (KGF) Teminatlı Kredilerin Muhasebeleştirilmesi ve KGF Teminatlarının Bankalara Faydaları”. **Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi.** Cilt: 9. Sayı: 17. ss,13-38.

DARICAN, Mehmet Fatih. “Ekonomik Krizler ve Türkiye”. **İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi.** Cilt 5. Sayı 17. 2013, ss.39-46.

DEĞİRMENCİ, Gamze. Türkiye ve Dünya’daki Kredi Garanti Sistemleri, Türkiye’deki Kredi Garanti Fonu A.Ş.’nin Kefalet Hacminin ve İşlerliğinin Arttırılabilmesi İçin Yapılabilecekler. (Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.** 2011).

DEMİR, Zafer. Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin (KOBİ) Finansal Problemlerinin Çözümünde Girişim Sermayesi Fon’larının Önemi ve Rolü: Katılım Bankacılığına Yeni Bir Model Önerisi. (Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İslam Ekonomisi ve Finans Anabilim Dalı. **Yayınlanmış Doktora Tezi.** 2018).

DOĞAN, Buhari, EROĞLU, Ömer ve DEĞER, Osman. “Enflasyon ve Faiz Oranı Arasındaki Nedensellik İlişkisi: Türkiye Örneği”. **Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi.** Cilt 6. Sayı 1. 2016, ss.405-425.

EĞİLMEZ, Mahfi. Krizden Çıkışın Anahtarı. 07.04.2019, <http://www.mahfiegilmez.com/2019/04/krizden-cksn-anahtar.html>, (Erişim:17.11.2019).

ELÇİN, Faysal. Ticari Kredi Taleplerinin Değerlendirilme Süreci ve Kredi Garanti Fonunun İşleyişini Kapsayan Bir Uygulama. (Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal

Bilimler Enstitüsü Bankacılık ve Finans Anabilim Dalı. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.** 2018).

ERDEM, Murat. Kobi'lerin Finansman Problemlerinin Çözümünde KOSGEB-GMKA-KGF'nin Etkisi: Balıkesir İlinde Bir Araştırma. (Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İşletme Anabilim Dalı. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.** 2019).

EROL, Mikail. "Ekonomik Kriz ve Kobi'ler". **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi.** Cilt 5. Sayı 1. 2010, ss.165-181.

GERGERLİ, İsmet. **Japonya Ekonomisinin Gizli Gücü "Kredi Garanti Kurumları"**. 1. Baskı. İstanbul. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. 2019.

GÜNDOZ, Ali Yılmaz, KAYA, Mehmet ve AYDEMİR, Cahit. "Ahilik Teşkilatında ve Günümüzde Tüketicilerin Korunmasına Yönelik Çalışmalar Üzerine Bir Değerlendirme". **Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi.** C.XIV. S II. 2012, ss.37-53.

GÜNGÖR, Gülcan Yıldırım ve SÜMER, Tuba Pelin. KGF Kefaletli Kredilerin Krediyeye Erişim, Maliyet ve Vade Açısından Rolü. TCMB Merkezin Güncesi Blog Yazısı, https://tcmbblog.org/wps/wcm/connect/blog/tr/search+results?search_query=KGF+Kefaletli+Kredilerin+Krediyeye+Eri%5C%9Fim%2C+Maliyet+ve+Vade+A%3C%A7%C4%B1s%C4%B1ndan+Rol%C3%BC, (Erişim: 31.12.2109).

İBİŞ, Cemal, ÇATIKKAŞ, Özgür ve ÇELİKDEMİR, Neşe Çoban. **Banka Muhasebesi İlkeler ve Uygulamalar.** TBB Yayınlar. Yayın No: 325. 2018, s.165.

KABAN, İsmail. "Kullanımı Yaygın Olan Teminat Türleri Çerçevesinde Bankalarda Nakdi Krediler İçin Ayrılacak Özel Karşılıkların Muhasebeleştirilmesi". **Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi.** Cilt 39. Sayı: 1. Haziran 2017.

KALKAN, Mehmet. Türkiye'de Kobi'lerin Finansman Olanakları. (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.** 2010).

KARACAN, Rıdvan. “Faiz, Döviz Kuru İlişkisinin Makroekonomik Performansa Etkisi Üzerine Bir Değerlendirme”. **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. Sayı 20. 2010, ss.72-92.

KARAÇOR, Zeynep ve ALPTEKİN, Volkan. “1980 Sonrası İstikrar Politikaları Işığında Türkiye Ekonomisinin Trend Analizi Yardımıyla Değerlendirilmesi”. **Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi**. Cilt 6. Sayı 11. 2006, ss.306-342.

KARAÇOR, Zeynep. “Öğrenen Ekonomi Türkiye: Kasım 2000-Şubat 2001 Krizinin Öğrettikleri”. **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. Sayı 16. 2006, ss. 379-391.

KARAGÖL, Erdal Tanas. Gayrisafı Yurt İçi Hasıla (GSYH) 2016-IV. Çeyrek (Ekim, Kasım, Aralık) ve 2016 Yılı Değerlendirmesi. **SETA Perspektif**. Sayı 167. 2017, https://setav.org/assets/uploads/2017/03/167_GSYH2016_IV.pdf , (Erişim, 15.11.2019).

KARAN, Begüm. Türkiye’de Kobi’lere Sağlanan Finansal Destekler ve Bu Destekler İle Yaşam Sürelerinin Uzaması: Kgf, Kosgeb, Nefes. (Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. 2018).

KAYGISIZ, Ayşe Durgun. “Türkiye’de Tüketici ve Reel Kesim Güven Endeksi İle Seçilmiş Makro Değişkenler Arasındaki İlişki: 2010-2018”. **Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**. Cilt 17. Sayı 1. 2019, ss.314-333.

KESBİÇ, C. Yenal, DÜNDAR, Özlem ve DEVRİM, Ata. “Kamu Yatırımlarının Özel Sektör Yatırımlarını Dışlama Etkisi: Türkiye Örneği”. **Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**. Cilt:31. Sayı 2. 2016, ss.59-94.

KILIÇLI, Yasin ve AYGÜN, Mehmet. “Kobi'lerin Finansman Sorunları ve Çözüm Önerileri: Van Organize Sanayi Bölgesi Üzerine Bir İnceleme”. **Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi**. Sayı 1. 2018, ss.135-152.

KLAPPER, Leora. **The Role of Factoring for Financing Small and Medium Enterprises**. The World Bank, <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/8939>, (Erişim:14.12.2019).

KOÇAK, Bedrettin. Bankalarda Kredi Yönetimi ve Bir Bankada Güvenilir Ticari Kredi Değerlendirmesi Yapılması İçin Önerilen Kredi Analiz Uygulama Yöntemi. (Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İşletme Anabilim Dalı. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. 2014).

KUTLU, Arzu. KOBİ'lerin Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi ve Adıyaman İl Merkezinde Bir Bankanın Kobilere Vermiş Olduğu Kredilerin Etkinliğinin Araştırılması. (Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İşletme Anabilim Dalı. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. 2018).

KÜÇÜKKOCAOĞLU, Güray ve ÖNKOL, Gamze. “Türkiye’deki Kredi Garanti Fonu A.Ş.’nin Kefalet Hacminin ve İşlerliğinin Arttırılabilmesi İçin Yapılabilecekler”. **13. Uluslararası Muhasebe Konferansı**. 2016.

MÜSLÜMOV, Alövsat. **21. Yüzyılda Türkiye’de KOBİ’ler Sorunlar, Fırsatlar ve Çözüm Önerileri**. İstanbul. Literatür Yayıncılık. 2002.

YAMORİ, Nobuyoshi. Japanese Smes And The Credit Guarantee System After The Global Financial Crisis. **Cogent Economics & Finance**. Cilt 3. Sayı 1. 2015, ss.1-18. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23322039.2014.1002600?src=recsys>, (Erişim: 22.2.2020).

ÖĞÜT, Adem ve KARAYEL, Selçuk. “KOBİ’lerin Yapısal ve İşlevsel Sorunlarının Çözümüne Yönelik Yapıcı Bir Öneri: Kümelenme”. **Selçuk Üniversitesi Kadınhanı Faik İçil Meslek Yüksekokulu Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi**. Sayı 1. Mayıs 2011, ss.29-40.

ÖKER, Ayşegül. Ticari Bankalarda Kredi ve Kredi Riski Yönetimi -Bir Uygulama. (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İşletme Anabilim Dalı Muhasebe-Finansman Bilim Dalı. **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. 2007).

ÖZDEMİR, Süleyman, ERSÖZ, Halis ve SARIOĞLU Halil. “Küçük Girişimciliğin Artan Önemi ve KOBİ’lerin Türkiye Ekonomisindeki Yeri”. **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**. 2007. Sayı 53. ss.173-228.

ÖZEN, Pınar. Bölge Kalkınma Ajansları. Mayıs 2005,
https://www.tepav.org.tr/upload/files/1271245092r8246.Bolgesel_Kalkinma_Ajanslari.pdf, (Erişim: 17.11.2109).

PARASIZ, İlker. **Para Banka ve Finansal Piyasalar (Teori ve Politika)**. Bursa: Ezgi Kitabevi. Ekim 1997.

SARIASLAN, Halil. “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Finansmanı İçin Yeni Model Önerileri”. **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**. Cilt 50. Sayı 1. Ocak 1995, ss.313-321.

SELÇUK, Bora. “Küresel Krizin Türk Finans Sektörü Üzerindeki Etkileri”. **Ekonomi Bilimleri Dergisi**. Cilt 2. Sayı 2. 2010, ss.21-27.

TBB. **Risk Yönetimi ve Basel II'nin KOBİ'lere Etkileri**. Eylül 2004, ss. IV-VI.

TURGUT, Ahmet ve ERTAY, Hacı İsa. “Bankacılık Sektörünün Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Türkiye Üzerine Nedensellik Analizi”. **Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**. Sayı 8. 2016, ss. 114-128.

TÜRKMEN, Burcu ve SONGÜR, Neşe. “KOBİ'lerde E-Ticaret Kullanımına Yönelik Bir Araştırma: OSTİM Örneği”. **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. Sayı 23. 2010, ss,231-242.

TÜRKOĞLU, Musa. “KOBİ'lerin Bölgesel Kalkınma Etkileri ve Bölgesel Kalkınmada Kobi Temelli Stratejiler”. **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**. Sayı 7. Cilt 1. 2002, ss.277-300.

ULUSOY, Recep ve AKARSU, Reyhan. “Türkiye'de KOBİ'lere Yapılan Destekler ve İstihdam Üzerindeki Etkileri”. **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. Sayı 23. 2012, ss.105-126.

UYSAL, Doğan ve MUCUK Mehmet. “Crowding - Out (Dışlama) Etkisi: Türkiye Örneği (1975-2000)”. **SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**. Cilt 3. Sayı 5. 2003, s.61.

ÜSTÜN, Nazlı. **Kredi Garanti Fonu Dünyadaki Örnekler ve KOBİ'lere Sağladığı Destekler**. Konya Ticaret Odası Araştırma Raporu. Mart 2016, <http://www.kto.org.tr/d/file/kredi-garanti-fonu-ve-kobilere-destekleri---nazli-ustun-.20160517114600.pdf>, (Erişim, 19.11.2019).

YAYLA, Münür ve KAYA, Yasemin Türker. **Basel-II, Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci**. BDDK ARD Çalışma Raporları. No: 2005/3. Mayıs 2005.

YAZICI, Mehmet. “Kobi Finansmanına Alternatif Destek: Hazine Garantili Kredi Garanti Fonu Kefaleti”. **Maliye ve Finans Yazıları**. Cilt 1. Sayı 88. 2010, ss.79-95.

YILDIRIM, Oğuz. “Türk Bankacılık Sisteminde Basel Kriterleri”. **Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar**. 2015. Cilt 52. Sayı 609. ss.9-21.

YILMAZ, Ahmet. “Neo- Liberal Dönüşüm Sürecinde Türkiye'de Devlet Toplum İlişkileri, Toplumsal Sınıf Merkezli Bir Yaklaşım”. **Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**. Cilt XX. Sayı 1. 2005, ss. 107-140.

YÜCEL, Hüseyin. **Cumhuriyet Ekonomisinin Kuruluşu ve Gelişimi**. Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 347. Aralık 2017.

YÜKSEL, Aycan. Türkiye'de KOBİ'lerin Banka Kredilerine Erişimi. (**Devlet Planlama Teşkilatı Uzmanlık Tezi**). Haziran 2011.

ZENGİN, Yunus ve AĞ, Alırıza. “KOBİ'lerdeki Başarıyı Etkileyen Finansman Sorunu: Neden mi? Sonuç mu? Literatür Taraması Sonucu Bir Değerlendirme”. **Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi**. Sayı 54. Ocak 2016, ss.227-241.

İnternet Kaynakları

AECM. Annual Report 2018, <http://aecm.eu/wp-content/uploads/2019/07/AECM-Annual-Report-2018.pdf>, (Erişim: 18.12.2019).

BDDK. Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeler,
<https://www.bddk.org.tr/Veriler/TBS-Temel-Gostergeler-Raporu/14>, Aralık-2018.
(Erişim: 13.11.2019).

BDDK. Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri. Aralık 2018.

Dünya Gazetesi, <https://www.dunya.com/kredi-garanti-fonu/guney-koreyi-ucuran-kodit-haberi-382192>, (Erişim, 18.11.2019).

European Commission. Competitiveness of Enterprises and Small and Medium-sized Enterprises-COSME, https://ec.europa.eu/growth/smes/cosme_en, (Erişim: 05.11.2019).

European Commission. https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/sme-definition_en, (Erişim: 24.09.2019)

European Commission. <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/what-horizon-2020> (Erişim: 05.11.2019).

European Commission. Evaluation of the SME Definition-Final Report, Eylül 2012, <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/10035/attachments/1/translations>, (Erişim: 12.10.2019).

European Commission. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/1287/oj>, (Erişim: 03.11.2019).

EXIMBANK. 2018 Faaliyet Raporu.

<https://www.eximbank.gov.tr/tr/finansal-bilgiler/faaliyet-raporlari>.

Japan Finance Corporation, <https://www.jfc.go.jp/n/english/>, (Erişim: 17.12.2019).

Kalkınma Ajansları. 2018 Yılı Genel Faaliyet Raporu.

<https://www.sanayi.gov.tr/plan-program-raporlar-ve-yayinlar/faaliyet-raporlari>

KGF, https://www.kgf.com.tr/images/kgf_ile_2017.pdf, (Erişim:10.09.2019).

KGF,2018 Veri Bülteni, http://www.kgf.com.tr/images/rakamlarla/03_01_2020.pdf,
(Erişim: 14.10.2019).

KGF. 2018 Yıllık Faaliyet Raporu.

<https://www.kgf.com.tr/index.php/tr/bilgi-merkezi/faaliyet-raporlari>

KODIT. Annual Report, 2018.

https://www.kodit.co.kr/html/english/inv_t_relation/annualReport.jsp

KOSGEB. 2018 Yıllık Faaliyet Raporu.

<https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/349/plan-raporlar-ve-mali-tablolar>

KOSGEB. Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı 2015-2018,

https://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Mali%20Tablolar/Gisep_2015-2018_TR.pdf, (Erişim:25.10.2019).

KOSGEB. Stratejik Planı (2019-2023).

[https://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Mevzuat/2020/KOSGEB_Stratejik_Plan%C4%B1_\(2019-2023\).pdf](https://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Mevzuat/2020/KOSGEB_Stratejik_Plan%C4%B1_(2019-2023).pdf)

KOSGEB, <https://www.kosgeb.gov.tr>, (15/10/2019).

KOSGEB, <https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/destekdetay/1233/kobi-finansman-destek-programi>, (15/10/2019).

Meeting of the OECD Council at Ministerial Level Paris. 7-8 June 2017, s.6,

<https://www.oecd.org/industry/C-MIN-2017-8-EN.pdf>, (Erişim: 12.10.2019).

T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, <https://www.ab.gov.tr/49615.html>, (Erişim: 06.11.2019).

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, <https://www.ktb.gov.tr/TR-104293/desteklenen-etkinlikler.html>, (Erişim:12.12.2019).

T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, <https://www.sanayi.gov.tr/destek-ve-tesvikler/yatirim-tesvik-sistemleri>, (Erişim:10.12.2019).

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, <https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Tarimsal-Destekler>, (Erişim:13.12.2019).

T.C. Ticaret Bakanlığı, <https://www.ticaret.gov.tr/kooperatificilik/sikca-sorulan-sorular/esnaf-ve-sanatkarlar-kredi-kefalet-kooperatifleri>, (Erişim: 04.12.2019).

T.C. Ticaret Bakanlığı, <https://ticaret.gov.tr/destekler>, (Erişim:11.12.2019).

T.C. Ticaret Bakanlığı, <https://ticaret.gov.tr/ihracat/fuarlar>, (Erişim:11.12.2019).

T.C. Ticaret Bakanlığı, <https://ticaret.gov.tr/destekler/ihracat-destekleri/yurtdisi-birim-marka-ve-tanitim-destegi>, (Erişim:11.12.2019).

T.C. Ticaret Bakanlığı, <https://ticaret.gov.tr/destekler/ihracat-destekleri/markalasma-ve-turquality-destegi>, (Erişim:12.12.2019).

T.C. Ticaret Bakanlığı. Yıllara Göre Dış Ticaret İstatistikleri,2019.

<https://ticaret.gov.tr/data/5d63d89d13b8762f7c43a738/1-Yillara%20Gore%20Dis%20Ticaret.pdf>

TCMB. 19 Ağustos 2019 tarih ve 2019-34 sayılı Zorunlu Karşılıklara İlişkin Basın Duyurusu,

<https://tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Duyurular/Basin/2019/DUY2019-34>, (Erişim:18.11.2109).

TESKOMB, <http://www.teskomb.org.tr>, (Erişim: 02.12.2019).

TTGV, https://ttgv.org.tr/content/docs/TTGV_Vakif_Senedi_2010.pdf, (Erişim:05.12.2109).

TTGV, <https://ttgv.org.tr/tr/biz-kimiz/ttgv-hakkinda>, (Erişim:05.12.2019).

TTGV, <https://ttgv.org.tr/tr/programlar/hit> , (Erişim:06.12.2109).

TTGV, <https://ttgv.org.tr/tr/programlar/kitlesele-kaynak-gelistirme-platforumu-ideanest> , (Erişim:06.12.2109).

TTGV, <https://ttgv.org.tr/tr/programlar/yesil-teknoloji> , (Erişim:06.12.2109).

TÜBİTAK, <https://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/ulusal-destek-programlari>, (Erişim: 07.12.2019).

TÜBİTAK, <https://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/ulusal-destek-programlari/icerik-1501-tubitak-sanayi-ar-ge-projeleri-destekleme-programi>, (Erişim:09.12.2019).

TÜBİTAK, <https://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/ulusal-destek-programlari/icerik-1507-tubitak-kobi-ar-ge-baslangic-destek-programi>, (Erişim:09.12.2019).

TÜBİTAK, <https://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/ulusal-destek-programlari/icerik-1505-universite-sanayi-isbirligi-destek-programi>, (Erişim:09.12.2019).

TÜBİTAK, <https://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/ulusal-destek-programlari/icerik-1514-girisim-sermayesi-destekleme-programi-tech-investr>, (Erişim:09.12.2019).

TÜBİTAK, <https://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/ulusal-destek-programlari/icerik-1511-tubitak-oncelikli-alanlar-arastirma-teknoloji-gelistirme-ve-yenilik-p-d-pteknoloji-odakli>, (Erişim:09.12.2019).

TÜBİTAK, <https://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/uluslararası-ortakli-destek-programlari/icerik-1509-tubitak-uluslararası-sanayi-ar-ge-projeleri-destekleme-programi>, (Erişim:10.12.2019).

TÜBİTAK, <https://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/ulusal-destek-programlari/icerik-1601-yenilik-girisimcilik-alanlarinda-kapasite-artirilmesine-yonelik-dp>, (Erişim:09.12.2019).

TÜBİTAK, <https://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/sanayi-tesvikleri/icerik-tc-maliye-bakanligi-ar-ge-indirimi>, (Erişim:10.12.2019).

TÜİK, Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri, 21540 sayılı Haber Bülteni, 2016. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21540>

TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri, 30910 Sayılı Haber Bülteni, 2017. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30910>

TÜİK Haber Bülteni, Sayı 21540, Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri, 2016.

TÜİK, Girişim Özelliklerine Göre Dış Ticaret İstatistikleri, 2018

TÜİK, Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri, 21540 sayılı Haber Bülteni, 2016.

Türkiye İş Kurumu, <https://www.iskur.gov.tr/isveren/tesvikler/>, (Erişim:13.12.2019).

Türkiye İş Kurumu, <https://www.iskur.gov.tr/isveren/kisa-calisma-odeneği/>, (Erişim:13.12.2019).

Türkiye İş Kurumu, <https://www.iskur.gov.tr/isveren/tesvikler/kadin-genc-ve-mesleki-yeterlilik-belgesi-olanlarin-tesviki/>, (Erişim:13.12.2019).

Türkiye İş Kurumu, <https://www.iskur.gov.tr/isveren/tesvikler/issizlik-odeneği-alanlara-yonelik-tesvik/>, (Erişim:13.12.2019).

Türkiye İş Kurumu, <https://www.iskur.gov.tr/isveren/tesvikler/ilave-istihdam-tesviki/>, (Erişim:13.12.2019).

Türkiye İş Kurumu, <https://www.iskur.gov.tr/isveren/tesvikler/kadin-genc-ve-mesleki-yeterlilik-belgesi-olanlarin-tesviki/>, (Erişim:12.12.2019).

Türkiye, Avrupa Birliği ve ABD KOBİ Tanımı.2013, <http://www.kobigirisim.net/2013/06/kobi-ne-demek.html>, (Erişim: 02.10.2019).

OECD. Türkiye’deki Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Mevcut Durum ve Politikalar, <https://www.oecd.org/turkey/33705673.pdf> , (Erişim:15.09.2019).

Mevzuat ve Yasal Kaynaklar

25452 sayılı ve 04.05.2004 tarihli Resmi Gazete. Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmelerinin Geliştirilmesi ve Desteklenmesi Amacıyla KOSGEB Tarafından Uygun Koşullarda Finansal Destek Sağlanması Hakkında Karar.

5331 sayılı ve 16.04.2005 tarihli Resmi Gazete. “Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanuna Bir Ek Madde Eklenmesine İlişkin Kanun”.

25983 sayılı ve 01.11.2005 tarihli Resmi Gazete. 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu.

25997 sayılı ve 18.11.2005 tarihli Resmi Gazete. "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik".

26333 sayılı ve 01.11.2006 tarihli Resmi Gazete. Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik.

27354 sayılı ve 19.09.2009 tarihli Resmi Gazete. Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) Kobi Kredi Faiz Desteği Yönetmeliği.

28097 sayılı ve 27.10.2011 tarihli Resmi Gazete. Enerji Kaynaklarının ve Enerjinin Kullanımında Verimliliğin Artırılmasına Dair Yönetmelik.

28457 sayılı ve 04.11.2012 tarihli Resmi Gazete. “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmenlik”.

28862 sayılı ve 25.12.2013 tarihli Resmi Gazete. TCMB, Zorunlu Karşılıklar Hakkında Tebliğ.

29896 sayılı ve 22.11.2016 tarihli Resmi Gazete. Kredi Garanti Kurumlarına Sağlanacak Hazine Desteğine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Karar.

29267 sayılı ve 14.02.2015 tarihli Resmi Gazete. Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik.

29280 sayılı ve 27.02.2015 tarihli Resmi Gazete. Araştırma Geliştirme Projelerinin Desteklenmesine İlişkin Yönetmelik.

29319 sayılı ve 07.04.2015 tarihli Resmi Gazete. Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.

29396 sayılı ve 24.06.2015 tarihli Resmi Gazete. Kredi Garanti Kurumlarına Sağlanacak Hazine Desteğine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar.

BDDK. 29750 sayılı ve 26.06.2016 tarihli Resmi Gazete. Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik.

29896 sayılı ve 22.11.2016 tarihli Resmi Gazete. Kredi Garanti Kurumlarına Sağlanan Hazine Desteğine İlişkin Karar.

30003 sayılı ve 10.03.2017 tarihli Resmi Gazete. Kredi Garanti Kurumlarına Sağlanacak Hazine Desteğine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar.

26858 sayılı ve 26.04.2018 tarihli Resmi Gazete. Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmelerinin Geliştirilmesi ve Desteklenmesi Amacıyla KOSGEB Tarafından Uygun Koşullarda Finansal Destek Sağlanması Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar.

30458 sayılı ve 24.06.2018 tarihli Resmi Gazete. “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmenlik”.

30479 sayılı ve 15.07.2018 tarihli Resmi Gazete. 4. Nolu Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi.

30562 sayılı ve 11.10.2018 tarihli Resmi Gazete. Kredi Garanti Kurumlarına Sağlanan Hazine Desteğine İlişkin Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar 162 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi.

Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 1287/2013 Sayılı Tüzüğü (AB). ‘‘İşletmelerin ve Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Rekabet Gücü için bir program oluşturulması (COSME) (2014-2020) ve 1639/2006 / EC sayılı Kararın yürürlükten kaldırılması’’. 11 Aralık 2013, <https://eurlex.europa.eu/eli/reg/2013/1287/oj>, (Erişim: 03.11.2019).